

6316

n-5626

BIBLIOTECA
CENTRAL
DE LA RIOJA

EN LIBRIS

C A I I
S V E T O N I I
T R A N Q V I L L I
D E X I I . C A E S A R I B .
L I B R I V I I I .

*Additi sunt eiusdem libelli de
illustribus Grammaticis, &
de claris Rhetoribus.*

L V G D V N I ,
A p u d P H I L I P P V M B O R D E ,
v i â M e r c a t o r i â , s u b s i g n o :
T e m p o r i s .

COLLECTANEA

De vita & scriptis

S V E T O N I I T R A N Q V I L L I,

Ex Angeli Politiani in hunc Scriptorem
Præfatione potissimum
desumpta.

C A I V S Sueton. Tranquil-
lus patrem habuit Sueton-
ium Lenem, tertia decima
legionis bello Othoniano
tributi angusticlanii. Na-
tus est circa initia Imperij Vespasiani:
nam 20. annis à morte Neronis adolescen-
tem, item imperante, Domitiano adole-
scentulum se ipse nominat. Adeptus erat
& ipse Tribunatum militum; sed contu-
lit statim in propinquum suum Casennium
Silvanum. Post Magister Epistolarum
Impe

Imperatoris Adriani, eo honore priuatus
est, quod apud Sabinam Principis uxorem
familiarius egerat quam reuerentia
domus aulicæ postulabat. Matrimonium
ipsi parum felix, sine liberis; quare inter-
cessione Plinij iunioris ius trium liberorum
ab Imp. Traiano obtinuit. Præter Vitæ
duodecim Cesarum (quas octo libris ita
complexus est, ut prioribus sex singuli
Imp. septimo solstitiales illi, Galba, Otho,
Vitellius; octavo gens Flauia, compre-
hendantur) scripsit hæc quæ recenset Sui-
das: De Græcorum lusibus librum unum:
De Romanorū certaminibus & spectaculis
duos: De anno Romano unum: De notis
unum: De Rep. Ciceroniana, contra Di-
dymum, unum: De nominibus propriis,
deque vestium generibus: De ominosis
verbis: De urbe Roma & eius institutis
moribusque libros duos: De stemmatibus
illustrium Romanorum. Citantur & hæc
Suetonij libri: De regibus tres, ad Auso-
nio: De institutione Officiorum, à Pri-

Scianno

Sciiano; & ab eodem. De pratoribus plu-
res: nam etiam octavum allegat. Attri-
buuntur insuper Suetonio libri: De Trium-
phis: De Poëtis: De vitiis corporalibus:
De rebus variis. Sed ut duo posteriores,
à futili tantum auctore Servio citantur:
ita de institutione officiorum, & Trium-
phis, & è libris de urbe Roma fortasse
petiti sint; atque de Poëtis comprehensi
fuerint libellis de Grammaticis & Rhetoribus,
&c. quorum quedam habemus.
Alium quoque Suetonium citat Vopiscus,
etiam Historicum; sed cognomento Octa-
vium, eius nihil existat. Verum cum men-
tio Vopisci facta sit, lubet hac collecta-
nea ipsius de hoc nostro testimonio finire.
Vocat igitur emendatissimum & candi-
dissimum scriptorem. Quo elogio omnia
dixit.

DE SVETONIO
ET EIVS SCRIPTIS,
Veterum auctorum testimonia &
fragmenta quædam.

Lib. IV in Caligula, de ponte Caiano.

AVVM meum narrantem puer audiebam, causam operis ab interioribus aulicis proditam, quod Trasyllus mathematicus anxio de successore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmasset non magis Caium imperaturum, quàm per Baianum sinum equis discursurum.

Lib. V I I .in Othone de pagna Bebriacensi.

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiæ decimæ legionis tribunus angusticlauius. Is mox referre crebrò solebat, &c.

Lib. V I I I .in Domitiano de fisco Iudaico.

Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore frequentissimo concilio inspiceretur nonagenarius senex an circumsectus esset.

Lib. V I .in Nerone extremo.

Denique cum post viginti annos ado-

lescen-

lescente me extitisset conditionis incertæ,
qui se Neronem esse iactaret, tam favora-
bile nomen eius apud Parthos fuit, ve ve-
hementer adiutus, & vix redditus sit.
*Apparet incidere natalem Suetonij in principia
Vespasiani non longè certè abesse.*

Suidas.

Σουητόνιον ὁ Τράγυλον χειμαλίσσας,
χειμαλίσσας Ρωμαίων.

Plinius Bebeio Hispano, epist. lib. 1.

Tranquillus contubernalis meus vult
emere agellum, quem venditare amicus
tuus dicitur. Rogo cures quanti æquum
est, emat. Ita enim delectabit emisse: nam
mala emptio semper ingrata est, eo ma-
ximè quod exprobrare stultitiam domi-
no videtur. In hoc autem agello (si modò
arriserit pretium) Tranquilli mei stoma-
chum multa sollicitant, vicinitas urbis,
opportunitas viæ, mediocritas villæ, mo-
dus ruris, qui auocet magis quàm distrin-
gat. Scholasticis porrò hominibus, vt hic
est, sufficit abundè tantum soli, vt rele-
uare caput, reficere oculos, reptare per
limitem, vnàque semita terras omnesque
viticulas suas nosse, & numerare arbu-
sculas possint. Hæc tibi exposui, quò ma-
gis scires quantum ille esset mihi, quaa-

tum ego tibi debiturus, si prædiolum istud quod commendatur his dotibus, tam salubriter emerit, ut pœnitentiæ locum non relinquat. Vale.

Ælius Spartianus in Adriani vita.

Septitio Claro præfecto prætorij, & Suetonio Tranquillo epistolarum magistro, multisque aliis, quòd apud Sabinam uxorem, iniussu eius, familiaribus se tunc egerant, quàm reuerentia domus aulicæ postulabat, successores dedit.

C. Plinius Tranquillo suo S. Epist. lib. 111.

Facis pro cætera reuerentia quam mihi præstas, quòd tam sollicitè petis ut tribunatum quem à Neratio Marcello, clarissimo viro impetraui tibi, in Cæsennium Sylvanum propinquum tuum transferam. Mihi autem, sicut iucundissimum, ipsum te tribunum, ita non minus gratum, alium per te videre, neque enim esse congruens arbitror, quem augere honoribus cupias, huic pietatis titulos invidere, qui sunt omnibus honoribus pulchriores. Video etiam, cum sit egregiam & mereri beneficia, & dare, utramque te laudem simul assecuturum, si quod ipse meruisti aliis tribuas. Præterea intelligo mihi quoque gloriæ fore, si ex hoc tuo facto non fuerit ignotum amicos meos non

gerere tantum tribunatus posse, verum-
etiam dare. Quare ego verò honestissimæ
voluntati tuæ pareo, neque enim adhuc
nomen in numeros relatum est: ideòque
liberum est nobis Sylvanum in locum
tuum subdere: cui cupio tam gratum esse
munus tuum quàm tibi meum est. Vale.

Plin. lib. X. epist. ad Traianum.

Suetonium Tranquillum, probissimum,
honestissimum, eruditissimum virum, &
mores eius, secutus & studia iam pridem,
domine, in contubernium assumpsi: tan-
tòque magis diligere cœpi, quantò hunc
propiùs inspexi. Huic ius trium libero-
rum necessarium faciunt duæ causæ. Nam
& iudicia amicorum promeretur, & parum
felix matrimonium expertus est: impe-
trandùmque à tua bonitate per nos habet,
quod illi fortunæ malignitas denegavit.
Scio domine, quantum beneficium petam,
quod peto à te, cuius in omnibus deside-
riis meis plenissimam indulgentiam expe-
rior. Potes enim colligere quanto verè cu-
piam, quod non rogarem absens. Medio-
criter peterem.

Traianus Plinio S.

Quàm parcè hæc beneficia tribuam
vtique, mi Secunde charissime, hæret ti-
bi, cum etiam in Senatu affirmare so-

leam, non excessisse me numerum quem apud amplissimum ordinem suffecturum mihi professus sum: tuo tamen desiderio subscripsi, & ut scias dedisse me ius trium liberorum Suetonio Tranquillo ea conditione qua assueui, referri in commentarios meos iussi.

C. Plin. Tranquillo suo S. Epist. lib. 1.

Scribis te perterritum somnio, vererine quid aduersi in actione patiaris, rogas ut dilationem petam, & pauculos dies, certè proximum excusum difficile est, sed experiar.

Καὶ γὰρ τ' ὄντι ἐκ Διὸς ὄσσην.

Refert tamen, euentura soleas an contraria somniare. Mihi reputanti somnium meum, istud quod times tu, egregiam actionem portendere videtur. Susceperam causam Iulij Pastoris, quum mihi quiescenti visa est socrus mea aduoluta genibus, ne agerem obsecrare. Et eram acturus adolescentulus adhuc: eram in quadruplici iudicio: eram contra potentissimos ciuitatis, atque etiam Cæsaris amicos: quæ singula excutere mentem mihi post tam triste somnium poterant. Egi tamen λογισάμεθα illud,

Εἰς οἰωνὸς ἄριστ' ἀμυρίασθαι κατὰ πάντας.

Nam

Nam mihi patria, & si quid charius patria, fides videbatur. Prosperè cessit: atque ideò illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit: proinde despice an tu quoque sub hoc exemplo somnium istud in bonum vertas: aut si tutius putas, illud cautissimi cuiusque præceptum. Quod dubitas ne feceris, id ipsum rescribe. Ego aliquam stropham inueniam, agamque causam tuam, vt ipsam agere cum tu voles, possis. Est enim sanè alia ratio tua, alia mea fuit, nam iudicium centumuirale differri nullo modo, istud ægrè quidem, sed tamen potest. Vale.

C. Plin. Tranquillo suo S. Epist. lib. ix.

Explica æstum meum, audio me malè legere duntaxat versus, orationes enim commodius, sed tantò minus versus. Cogito ergo, recitaturus familiaribus amicis, experiri libertum meum. Hoc quoque familiare, quod elegi non bene, sed melius scio lecturum: si tamen non fuerit perturbatus, est enim tam nouus lector, quàm ego poëta. Ipse nescio quid illo legente interim faciam, sedeam defixus & mutus, & similis otioso? an (vt quidam) quæ pronuntiabit murmure, oculis, manu persequar? Sed puto me non minus malè saltare quàm legere. Iterum dicam

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja expli

explica æstium meum , verèque rescribe
num sit melius pessimè legere , quàm ista
vel non facere , vel facere. Vale.

Idem eidem lib. V.

Liberam tandem hendecasyllaborũ meo-
rum idem , qui scripta tua communibus
amicis sponponderunt : Appellantur quoti-
die & flagitantur , ac iam periculum est ne
cogantur ad exhibendum formulam accipe-
re. Sum & ipse in edendo hæsitator , tu
moratamen meam quoque cunctationem
tarditatémque vicisti. Proinde aut rumpe
iam moras , aut caue ne eosdem illos li-
bellos quos tibi hendecasyllabi nostri blan-
ditiis elicere non possunt , conuitio sca-
zontes extorqueant. Perfectum opus ab-
solutúmque est , nec iam splendet luna,
sed atteritur. Patere me videre titulum
tuum , patere audire , describi , legi , væni-
re volumina Tranquilli mei. Æquum est
nos in amore tam mutuo eandem perci-
pere ex te voluptatem , qua tu perfrueris ex
nobis. Vale.

Suida.

Τρέφυλας ὁ Σουητόνιος χρηματίσας γραμ-
ματικὸς Ῥωμαῖος , ἔγραψε περὶ τῶ παρ' ἑλλησπ
παιδικῶν βιβλίου κ. περὶ τῶ παρὰ Ῥωμαίους δευ-
εῖσι

ειῶν καὶ ἀγῶνων βιβλία β. περὶ τῆς καὶ Ρωμαίων
ἐν αὐτῷ βιβλίον α. περὶ τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις ση-
μείων α. περὶ τῆς Κικέρωνος πολιτείας α. ἐπιπέ-
λαι δὲ τῆς Διδύμου περὶ ὀνομασίων κυρίων καὶ
ιδεῶν ἐσθημάτων καὶ ὑποδημάτων, καὶ τῆς ἄλλων οἷς
περὶ ἀμφιέννυται περὶ δυσφήμων λέξεων, ἢ τοῖς
βλασφημιῶν, καὶ πόθεν ἐκάστη. περὶ Ρώμης καὶ τῶν
αὐτῆς νημείων καὶ ἄθῶν βιβλία β. Σ γρηγορίου
Κασάρων. περιέχεται δὲ καὶ βίβλος καὶ ἀλαδύχας αὐτῶν
ἀπὸ Ἰαλίας ἕως Δομοπανῶν, βιβλία ἢ τέσσαρα
Ρωμαίων ἀνδρῶν ἐπισήμων.

Ausonius de xii. Caesaribus per Suetonium
Trinquillum scriptis.

Cæsarios proceres, in quorum regna secundis
Consulibus dudum Romana potentia cessit;
Accipe bisseños, sua quemque monastica sig-
nant,

Quorum per plenam seriem Suetonius olim
Nomina, res gestas, vitamque obitumque
peregit.

Iohannes Sarisburiensis Polycratico, sine de
nugis curialium, lib. VIII.

cap. XVII.

Hæc quidem possunt & apud alios hi-
stóricos inveniri diffusius, quæ tyranno-
rum atrocitates & exitus miseros plenius

scribunt. Quæ si quis diligentius recen-
feri voluerit, legat ea quæ Trogus Pom-
peius, Iosephus, Egesippus, Q. Curtius,
Cornelius Tacitus, T. Liuius, Serenus, &
Suetonius Tranquillus, & alij historici
quos enumerare longum est, suis com-
prehenderunt historiis.

Flavius Vopiscus Syracusius.

Minusculos tyrannos scio pleròsque ta-
cuisset, aut breuiter præteriisset. Nam &
Suetonius Tranquillus emendatissimus &
candidissimus scriptor, Antonium & Vin-
dicem tacuit: contentus eo quod eos cur-
sim perstrinxerat.

Mox.

Et de Suetonio non miramur, cui fami-
liare fuit amare breuitatem.

Idem Vopiscus in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut
Salustios, Liuios, Tacitos, Trogos, atque
omnes disertissimos imitarer viros in vi-
ta principum & temporibus differendis:
sed Marium Maximum, Suetonium Tran-
quillum, Fabium Marcellinum, Gargil-
lium Martialem, Iulium Capitolinum,
Ælium Lampidium, cæteròsque qui hæc
& talia non tam disertè, quàm veræ memo-
riæ tradiderunt.

Iulius Capitolinus in Maximo & Balbino.

Sed priusquam de actibus eorum loquar, placet aliqua dicere de moribus atque genere. Non eo modo quo Iunius Cordus est profecutus omnia, sed illo quo Suetonius Tranquillus & Valerius Marcellus.

Sidonius Apollinaris Epist. lib. IX.

epist. XIV.

Nam si omittantur quæ de titulis dictatoris inuicti scripta Patauini sunt voluminibus, quis opera Suetonij, quis Iuueni Martialis historiam, quisve ad extremum Balbi ephemeridem fando adæquauerit?

Tertullianus De anima.

Sed & Neronem Suetonius, & Thra-symedem Theopompus negant vnquam somniasse: nisi vix Neronem in vltimo exitu post pauores suos.

Seruius in Æneid. lib. VIII.

Naturaliter enim Augustus igneos oculos habuisse dicitur, adeò vt quidam eques Romanus interrogatus ab eo, cur se viso verteret faciem, dixerit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum: sicut ait Suetonius.

Orosius lib. v i. cap. v i i.

C. Iulius Cæsar, quia postea imperauit, cum L. Bibulo constet factus. Decreta est

ei Gallia Transalpina & Cisalpina, & Illyricum, cum legionibus decem in quinquennium datis: Galliam comatam postea senatus adiecit. Hanc historiam Suetonius Tranquillus plenissime explicuit: cuius nos competentes portiunculas decerpimus, *totidem verbis habentur ista apud Paulum Diaconum.*

Ausonius Paulino.

His longè iucundissimum poema subdideras quod de tribus Suetonij libris, quos ille de Regibus dedit, in epitomen coëgisti tanta elegantia, solus ut mihi videre affectus quod contra naturam est, breuitas ut obscura non esset. In his versibus ego ista cognoui,

*Europamq; Asiãque duo, vel maximã a terre
Membra, quib. Libyam dubiẽ allustius addit,
Europa adiunctam, possit quum tertia dici.
Regnatas multis, quos fama obliterat, et
quos,*

*Barbara Romana non tradunt nomina lingua.
Illibanum, Numidãque Auelim, Partiumque
que onomen,*

Et Caranum, Pellã dedit qui nomina regum,

Quique magos docuit mysteria vana Nechepsi,

Et qui regnavit sine nomine mox Scosstru.

Priscianus lib. VI.

Quod tamē comprobatur etiam Suetoniū, diuersos ponens vsus in libro qui est de institutione officiorum.

idem lib. VIII.

Suetonius autem passiuè protulit in quarto prætorum. Lætoria quæ vetat libri. minore annis x x v. stipulari.

Idem lib. XVIII.

Suetonius in iij. prætorum. Minor x x v. ann. stipulari non potest, passiuè dixit.

Idem lib. VII.

Suetonius in viij. prætorum. Fasti dies sunt, in quibus ius fatur, id est dicitur, ut nefasti, in quibus non dicitur.

A. Gellius lib. IX. cap. VII.

Sed de fidibus rarius dictu & mirabilius est, quàm rem & alij docti viri & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo satis compertam esse, satisque super ea constare affirmat; neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli, alias sonare.

Tertullianus de spectaculis.

Et quibus idolis ludos constituerunt, positum est apud Suetonium Tranquillum, vel à quibus Tranquillus accepit.

Τράγνηκ' ἄσκησεν ἐν παιδικῆς ἐκλήων.
 Πολλὰς μὲν ἄλλας παιδικῆς καὶ συμποσίων λίγας.
 Ὡν συμποσίων μία μὲν ἢ ἐυλοκροσία.
 Ἐπεὶ δὲ ὁ κόιλ' ἄσκησεν, ὁμῶς καὶ ἡ λατρία.
 Οἱ νεοὶ γὰρ κρημαίνοντες τόποις ἀφωρισμένοις,
 Περὶ ἐσπέρων τὰς χοῶς, καὶ τὰς βικὰς πέντες
 Ἐκαστὸν ἀνδριόμοτον, ἔπειτα τὸ κῆν.
 Ὅς δὲ πρὶν ὅσον ἴχνησε τὸ ἐκείνη χοῶς,
 Περιχέειτ' ἔωον, τὸ συμποσίων γελώντων.
 Τόση ἐυλοκροσία ἔστιν τὸν κρημαίνοντα μάθη.

Τῷ συμποσίῳ ἵστατο βυγὸς καὶ λεκανίσκος.
 Πρὸ ἐκείνου δὲ βυγὸς κρημαίνοντων πλάσιγγων.
 Αἱ λεκανίσκοι μέσσοι γῆ εἶχον ἀνδριόμοτους,
 Ἀνδριόμοτους, ὅς μανῆς ὀνόμαζον οἱ τότε.
 Οἱ κωαὶ αἶψα πληθύνοντες οἶνον τὸ τέτων
 Ἰοὺ λάταξ καὶ λατρία δὲ, ἢ γὰρ ὕψον καὶ ῥύσις
 τόμας

Τὸ ἀπὸ τῆς ἰσοῦς εἰς μίαν τῶν πλάσιγγων
 Τὸ τὸν, ἐξέπιναν, ἀπέπτουον ἐκείνον.
 Κόιλ' ἄσκησεν, καὶ τὸ ἔργον ἄπαν ἐπάλοισι τῶν.
 Ἀνδρῶν ἢ πλάσι, ἢ τῆς φοῶς κρημαίνοντες οἶνον,
 καὶ πρὸ μανῆς εἰς κεφαλῶν ἤχησε κρημαίνοντες,
 Ὀκωμαστῆς συγκαμαστῆς εἶδ' ὅκει τῶν γενναίων.
 Εἶδ' ἢ πολλὰ ἐλάμβανεν, ὡς ἀσθενῆς, πρὸν γέλωτος.

Servius in Ill. Georgicorum.

Apud maiores Theatri gradus tantum
 fuerunt: nam scena de ligno tantum

tempus fiebat, vnde hodiéque permanfit
confuetudo, vt componantur pegmata à lu-
dorum theatricalium editoribus. Scena au-
tem quæ fiebat aut versilis erat, aut ducti-
lis. Versilis tunc erat, cùm subitò tota
machinis quibusdam conuertebatur, &
aliam picturæ faciem ostendebat. Ductilis
tunc, cùm tractis tabulatis hac atque illac
species picturæ nudabatur interior. Vnde
peritè vtrumque tetigit, dicens, *versis
discedat frontibus*: singula singulis com-
plectens sermonibus. Quod Varro & Sue-
tonius commemorant.

Idem in 3. Æneidos.

Vt ait Suetonius Tranquillus, Lusus
ipse quem vulgò Pyrrhicam appellant,
Troia vocatur: cuius originem expressit
in libro de puerorum lusibus.

Diomodes lib. 111.

Primis temporibus, vt asserit Tranquil-
lus, omnia quæ in scena versantur, in co-
mœdia agebantur. Nam & pantomimus &
choraules in comœdia canebant.

Seruius in Eclog. m. 111.

Hirqui autem sunt oculorum anguli,
secundùm Suetonium Tranquillum, in vi-
uis corporalibus.

Isidorus Originum lib. XII.

Nam hirci sunt oculorum anguli, secundum Suetonium, &c.

Seruius in VIII. Æneid.

Suetonius in lib. de genere vestium dicit tria esse genera trabearum. Vnum diis sacratum, quod est tantum de purpura. Aliud regum, quod est purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale, de purpura & cocco.

Idem in eodem.

Suetonius Tranquillus de rebus variis Præpositiones (inquit) omnes omnino sunt duodequadraginta, qui numerus inter omnes criticos grammaticos profecto conuenit.

Sosipater Charisius lib. II.

Suetonius Tranquillus prouerbum putat dici debere quod ante, ut aduerbium quod post verbum appellatio nonnunquam ponatur.

Auctor Etymologici magni

Ἀρχολίπαρς, ὁ λιπαρῶν ἵνα ἀρχῆς τύχη
ἐν τῷ αἴχην λιπαίνόμενος, ἔτι τῷ Τερίκωνος
ὡς βλασφημίαν.

*D. Hieronymus in præfatione Catalogi
scriptorum Ecclesiasticorum.*

Hortaris Dexter, ut Tranquillum

quens , Ecclesiasticos scriptores in ordinem
digeram : & quod ille in numerandis litte-
rarum viris fecit illustribus , ego in nostris
faciam

*Iosephus Scaliger Commentarius
in Culicem Virgilij.*

Suetonius Tranquillus in vita Lucani
quæ adhuc formis excusa non est , ait Lu-
canum inter æqualium suorum plausus :
cum magno successu aut favore poëma ali-
quod à se compositum recitasse , vt ostende-
ret , quanto iunior quàm Virgilius , poëti-
cam attigisset , exultabundum dixisse.

*Quantum mihi restat ad Culicem ;
Censorinus de natali die.*

Annum vertentem Romæ Licinius
quidem Mater , & postea Fenestella statim
ab initio duodecim mensium fuisse scri-
pserunt , sed magis Iunio Gracchano , &
Fulvio Varroni , & Suetonio aliisque cre-
dendum , qui decem mensium putauerunt
fuisse , vt tunc Albanis erat , vnde orti Ro-
mani.

A. Gellius lib. XV. cap. IV.

Eundem Bassum Suetonius Tranquil-
lus præpositum esse à M. Antonio pro-
uinciis Orientalibus , Parthósque in Sy-
riam introrumpentes tribus ab eo præliis
trufos scribit , eúmque primum omnium

Parthis triumphasse, & morte obita publico funere sepultum esse.

Servius in Eclogam I I I.

Dicta vlna ἀπὸ τῶν ὠλενῶν, id est à brachiis. Vnde & λακκοεινῶν ἤεν Licet Suetonius vnum cubitum velit esse tantummodò.

Item in I I I. Georgicorum.

Quod autem ait, victorisque arma Quirini, non est contrarium: nam, vt etiam in primo Æneidos diximus, Suetonius Tranquillus hoc de Augusto commemorat, quodam tempore tres partes populi consentiente senatu obtulisse ei tria nomina Quirini, Augusti, Cæsaris. Ille ne vnum eligendo aliàs offenderet partes, primò Quirinus est dictus: inde Cæsar: post in nomine permansit Augusti.

Isi oru Orig. lib. x v i i i.

Tranquillus autem triumphum Latinè potius appellatum, quòd is qui triumphans urbem ingrederetur, tripartito iudicio honoraretur.

In lib. eodem.

Tranquillus autem dicit: Dum cuiusdam gladiatoris in ludum emissi gladius curuatus fuisset ex acie recta, procurrit vnus ad eum corrigendum, tùmque à pugnantem responsum est, sic pugnabo: inde

licæ nomen patum est,

*Commentator vetus Horatij ad carmen
de arte poëtica.*

Scriptor librarius, bibliopola, ut veteres dicebant, quod & Tranquillus affirmat.

Suidus

Απάρια ἔβηλοι. Νέμμας ὁ πρῶτος βασιλεὺς
μὲν Ρ. μύλον Ρωμαίων γεγενῆσ ἀπὸ σιδήρεος καὶ
χαλκῆς πεποιημένα (νομίσματα) πρῶτος ἔχαι-
σατο Ρωμαῖοι. ἔπειτα, πάντων ἀπὸ σι-
τίνων καὶ ὄσπρακίνων πρὸς χρεῖαν πληρῆντων, ἀπὸ
ὠνόμασεν ἐκ τῆς ἰδέας ὀνόματι Νεμμία, ὡς φησὶ
Τράγκυλλος.

Servius IV. Georg.

Corycos enim ciuitas est Siciliae, in qua antrum illud famosum penè ab omnibus celebratum. Et per transitum tangit historiam memoratam à Suetonio. Pompeius enim victus, piratis Cilicibus partim ibidem, partim in Græcia, partim in Calabria agros donauit.

Idem in V. I. Æneidos.

Quod autem dicit verum est. Nam & Suetonius ait in vita Cæsaris, responsa esse data per totum orbem, nasci inuictum imperatorem.

Idem in Æneidos XI.

Homo rebellis dicitur : res ipsa rebellio, non rebellatio : sic Suetonius.

Patrius Orosius lib. V I I.

Itaque T. Imperator ab exercitu pronuntiatus, templum in Hierosolymis incendit ac diruit : quod à die conditionis primæ vsque ad diem euersionis vltimæ, manserat annis M C I I. Muros vrbis vniuersos solo adæquauit DC. millia Iudæorum eo bello interfecta, Cornelius & Suetonius referunt.

Isidorus Originum lib. V I I I.

Poëtæ vnde sint dicti, sic ait Tranquillus : Cùm primùm homines exuta feritate rationem vitæ habere cœpissent, seque ac duos suos nosse, cultum modicum ac sermonem necessarium commenti sibi vtriusque magnificentiam ad religionem deorum suorum excogitauerunt. Igitur vt templa illis domibus pulchriora, & simulacra corporibus ampliora faciebant : ita eloquio quasi augustiore honorandos putauerunt, laudésque eorum & verbis illustrioribus & iucundioribus numeris extulerunt. Id genus quia forma quadam efficitur, quæ ποιήσις dicitur, poëma vocatum est, eiusque fictores Poëtæ.

Diomedes lib. I.

Inchoari ab *inchoo*. Sic dicendum putat
Iulius Modestus, quasi compositum à *chao*,
initio rerum. At Verrius & Flaccus in
postrema syllaba aspirandum probauerunt,
cohū enim apud veteres mundum signifi-
cat. Inde tractum *inchoare*. Tranquillus
quoque his assentiens, libello suo plenissi-
mè *adem inchoatam* ita disseruit.

5 CON

CONSPECTVS
LIBRORVM VIII.

C. SVETONII TRANQVILLI
DE XII. CÆSARIBVS
Liber primus.

C. IVLIVS CÆSAR.

- I. C. **I**VLIVS CÆSAR post sumptam
virilem togam adhuc priuatus.
De nonnullis qua Cæsari adolescenti acci-
derunt. pag. 1. lin. 1
Stipendia prima Cæsaris, & reliqua eius-
dem militia. 2. 14
Actio contra Dolabellam, & secessus Rho-
dum. 3. 1
De eodem capto à prædonibus. 3. 14
Res gesta contra Mithridatem. 3. 27
II. HONORES & magistratus C. Cæsaris
& qua in iis gessit, aut ei acciderunt
mirabilia.
Tribunatus militum. 4. 4

<i>Questura in vlt'eriori Hispania.</i>	4. 4
<i>Reditus in urbem ex Hispania, & suspicio in quam incidit.</i>	5. 24
<i>Aedilitas & varia gesta in ea.</i>	7. 4
<i>Pontificatus maximus.</i>	8. 20
<i>Prætura.</i>	9. 1
<i>Ex prætura prouincia Hispania administratio.</i>	11. 18
<i>Reditus in urbem ex prouincia.</i>	11. 25
<i>Consulatus.</i>	13. 2
<i>Nuptia cum Calpurnia.</i>	15. 2
<i>Prouincia Gallia ex Consulatu administrata.</i>	15. 13
<i>Artes varia ad firmandam augendamque potentiam.</i>	16. 22
<i>Gesta in prouincia annis nouem quibus in imperio fuit.</i>	17. 18
<i>Mors matris, filia, neptis.</i>	18. 10
III. De Iulio Cesare res nouas moliente.	
<i>Occasio oblata ex consternatione Reipublicæ.</i>	18. 12
<i>Largitiones quibus pop. Rom. sibi conciliauit.</i>	18. 22
<i>Quibus artibus Pompeium sibi adstringere conatus est, & senatum, omnesque omnium ordinum ciues, liberos, seruos: in primis reos, obaratos, & prodigam iuuentutem, itémque reges & prouincias omnes.</i>	19. 17

M. & C. Marcellorum conatus impediendi
Caesaris, & quomodo Caesar illis resti-
terit. 20.18

IV. BELLVM civile quo Caesar Rempubl.
oppressit.

Transitus Caesaris in citeriorem Galliam,
& peracti Rauenna conuentus. 22.5

Pratextus & cause belli civilis à Cesare
suscepti. 22.12

Initia civilium armorum & Rubiconis
transitus. 13.20

Ordo & summa rerum quas deinceps gessit.
25.11

Clades quas civilibus bellis per legatos
suos passus est. 26.23

Triumphus quinque Caesaris. 27.17

Liberalitas erga militem & populum. 28.6

Spectacula varia ab eo edita. 28.25

V. STATUS Reipubl. à Cesare ordinatus.

Fractos emendat: senatum supplet: comi-
tia cum populo partitur, aliáque noua
multa instituit in ciuitate. 30.3

Colonia Caesaris transmarina, quaeque sanxit
idem ut exhausta urbi frequentia sup-
peteret. 31.20

Labor ac seueritas eiusdem in iure dicendo.
32.12

Quae de ornanda instruendáque urbe, item
de tuendo ampliandóque imperio desti-
nabat.

nabat.

35.9

IV. De iis qua ad formam, habitum, cultum, mores, nec non qua ad civilia & bellica Caesaris studia pertinent.

Statura, forma, valetudo, & corporis cura morosior. 34.7

Habitatio & studium munditiarum, lautitiarumque. 35.3

Conuiuiorum ratio & domestica disciplina. 35.22

Pudicitia & impudicitia. 36.4

Libido eiusdem, & corrupta illustres feminae in urbe. 37.21

Item prouinciales matronae. 38.13

Item regina, maxime Cleopatra. 38.22

Viri parsimonia, & circa victum facilitas Caesaris. 39.23

Rapina eiusdem cum in imperiis tum in magistratibus. 40.4

Prasstantia eius in eloquentia, dicendi genus. 40.27

Scripta qua reliquit, & de ijs veterum testimonia. 42.7

Prasstantia Caesaris in re militari. 44.7

Vtrum cautior an audentior. 44.18

Qualis circa religiones. 45.6

In praelijs sumendis qualis. 45.16

Insignis eius equus. 46.5

Constantia eius varia indicia. 46.13

Qualem

Qualem militem probaret, & disciplinam
militarem ut rexerit. 47. 9

Indulgentia & amor erga suos milites. 48. 6

Miles eius quàm devoti ipsi, quàm for. es.
48. 26.

Quavis erga seditionem moventes, ut non
nos & decumanos. 50. 10

Studium eius & fides circa cliente. 51. 5

Facilitas & indulgentia circa amicos. 51. 16

Levitas in ulciscendo. 52. 12

Moderati & clementia tum in administra-
tione tum in victoria belli civilis. 53. 3

VII. De morte C. Iulij Caesaris.

Causa cadis: sine facta, dictaque eius ob
qua & abusus dominatione, & iure
casus existimatur. 56. 18

Odiu eius publicum. 58. 5

Conspiratorum numerus & consilia. 58. 17

Prodigia eadem Caesaris denun. iantia. 59. 9

Cades eius in senatu. 61. 2

Testamentum eius apertum & recitatum.
62. 4.

Funus Caesaris. 61. 24

Plebis Romana furor in coniuratos, & in
Caesarem amor. 64. 11

Varia suspiciones cur Caesar, & qua religio-
nes monerent, & qua renunciarent ami-
ciz, neglexerit. 64. 25

Talem mortem Casari penè ex sententia

obtigisse.	65. 14
Ætas Cesaris & consecratio aliique honores.	65. 25
Percussorum pœna Δικλοτος.	66. 9

LIBER II.

CÆSAR AVGVSTVS.

I. Origo & ortus Octavianæ Augusti.	
De gente Octavia & paternis Augusti maioribus.	66. 20
De patre Octavio & eius rebus gestis.	68. 8
Mors eiusdem, uxores, & liberi: deque materna Augusti origine.	68. 29
Natiuitatis Augusti tempus & locus.	63. 23
Nutrimetorum eius locus.	70. 8
Varia eius cognomina.	70. 22
Summa vitæ Augusti.	71. 23
II. Res Augusti sigillatim per species expositæ: ac præmiùm de PUBLICA eius vita.	
Reditus in urbem ex Apollonia & cum M. Antonio contentiones varia.	73. 8
Bellum civile primum ab eo gestum Mutinense.	
Bellum Philippense.	75. 13
Bellum Perusinum.	76. 12
Bellum	

Bellum Siculum contra Sextum Pompeium.

77. 14

Bellum Aetiacum.

79. 6

Coniurationes in Augustum detecta & compressa.

81. 21

III. *Externa bella quæ per ipsum, quæ per legatos gesta.*

82. 17

Provincia partim ductu, partim auspiciis eius domita.

82. 29

Studium eius pacis conservanda.

83. 12

Virtus moderationisque fama, etiam apud Indos, Scythas, Parthos.

83. 24

Ianus Quirinus ter clausus.

84. 11

Ovationes & triumphus eiusdem.

84. 15

Graues ignominia cladisque ab eo accepta.

84. 20

IV. *De iis quæ in re militari commutavit, & instituit.*

85. 12

V. *De magistratibus quos Augustus cepit*

Consulatus tredecim.

87. 26

Triumviratus Reip. constituenda.

88. 28

Tribuniia potestas.

90. 14

Morum legumque regimen receptum.

90. 17

Cogitationes eius de reddenda Repub.

90. 22

VI. *De urbe ab Augusto ornata & exculta.*

Publica opera per eum extructa & ceteros

Principes, eius hortatu.

91. 20

Urbis in regiones, vicosque diuisio, & magi-

stratus varij ad eius curam instituti.

33. 7

Via extra urbem per ipsum & triumphales viros munita ac strata. 93.16

Ædes sacra refecta, & donis adornata. 93.10.

VII. Pontificatus maximus Augusti, & qua circa res diuinas fecit. 93.27

Fatidicos libros recenset. 93.29. & 94.1

Annum Iulianum restituit. 94.7

Sacerdotum numerum, dignitatem, & com-
moda auget. 94.15

Cerimonias antiquas aboli-
as restituit. 94.22

Memoria ducum pop. Rom. proximum à diis honorem præstat. 95.4

VIII. De iis qua in Reipub. administratione correxit, sanxit, instituit.

Grassatores in-
hibuit, ergastula recognouit. 95.22

Collegia non legitima dissoluit. 65.2.

Calumniandi litigandique materiam tollit
vndique. 96.3

Iudicia ordinat. 96.12

Ipsè ius dicit assidue, diligenter, leuiter. 93.36

Leges retractat, & quasdam ex integro sanc-
cit. 97.17

Senatum legit & reformat. 98.7

Varia eiusdem circa acta senatus, & circa
magistratus instituta. 99.26

- Officia noua ab Augusto excogitata. 99.16
 Bellica uirtuti honor tributus, & circa
 eam innouata quedam. 100.11
 Equitum transuetio & recognitio. 100.23
 Plura eiusdem principis instituta urbana
 miscella. 101.5
 De liberalitate omnibus ordinibus exhibita
 ab Augusto. 103.8
 De spectaculis ab eo editis, & quae circa res
 spectaculorum primus instituit. 103.5
 IX. De Italia ordinatione. 109.21
 X. De Prouinciarum administratione. 110.11
 XI. De regnorum ordinatione, & sociis re-
 gibus. 110.29
 XII. De militaribus copiis, & variis qui-
 busdam eius institutis. 111.13
 XIII. Vita publica Augusti coronis.
 De clementia & ciuilitate eius. 112.23
 De amore erga Augustum tam pop. Rom.
 quam prouinciarum & regum sociorum.
 117.8
 IV. De vita interiore ac familiari Augusti,
 eiusq; moribus.
 Augusti mater, soror, sponsa, uxores. 119.24
 De liberis Augusti. 120.18
 Qualis fuerit erga amicos. 123.22
 Qualis erga libertos, & seruos. 125.11
 De moribus Augusti: ac primum crimina-
 tio aduersariorum, impudicitiam, libi-
 dinem

dinem & lauditiarum atque alea studium obiicientium. 126.3

Quatenus vera aut falsa putanda sint, qua Augusto suos inimicos exprobrasse dictum est. 128.26

Continentia eiusdem. 130.9

Parsimonia instrumenti & supellectilis. 131.16

Conuiuiorum ratio. 131.28

Festos & solemnes dies ut celebr. 132.20

Qualis circa cibos. 133.7

Vini quam parcus. 133.26

Qualis circa somnum. 134.9

Forma Augusti & corpus. 135.5

Valetudines Augusti, & qua ratione corporis infirmitatem solitus tueri. 136.7

Exercitationes eiusdem. 138.4

XV. *De studiis & eloquentia Augusti.* 138.18

De eius scriptis. 139.9

De genere loquendi. 139.27

Notabilia quaedam in eius sermone quotidiano. 141.4

Item in scribendi ratione tam simpliciter, quam per notas. 141.26

De studio Graecarum disciplinarum. 142.12

Quomodo uteretur iis qua legerat. 142.28.

XVI. Qualis circa religiones fuerit. 143.20

XVII. De iis qua ei priusquam nasceretur
& ipso natali die, ac deinceps euenerunt
quibus futura magnitudo i. suis & feli-
citas portendebatur. 145.27

XVIII. De morte Augusti.

Prasagia mortis. 151.27

Valetudo eius & iter nouissimum per Cam-
paniam. 152.28

Supremus dies & mors in osculis. Livia. 154
29.

Locus & tempus mortis ac defuncti funus
& consecratio. 155.24

Testamentum Augusti. 157.10

L I B E R I I I .

TIBERIVS NERO CÆSAR.

I. De origine & maioribus Tiberij.

De gente Claudia. 159.1

Claudiorum in Rempubl. egregie merito
& secus admissa. 190.4

De familia ex qua genus trahit Tiberius
161.29.

De patre Tiberij. 162.27

II. De Tiberio adhuc privato.

Locus & tempus natiuitatis. 163.27

Infantia & pueritia. 164.12

- Adolescentia post sumptam virilem togam,*
& eius uxores. 165.1
- Ciuium officiorum rudimenta. 166.21*
- Stipendia prima, & expeditiones varia,*
167.9
- Secessus Rhodum. 168.6*
- Cupiditas redeundi in Urbem. 170.16*
- Mansio Rhodi contra voluntatem. 170.27*
- Vita eius Rhodi deposito patris habitu in*
summo contemptu. 171.22
- Reditus in urbem octauo anno 172.22*
- Ostenta & prae-dictiones futura eius ma-*
gnitudinis. 172.17
- Romam reuersi vita priuata, deinde ado-*
ptatio. 173.23
- Honores iterum Tiberio delati, ac primū*
tribunitia potestas in quinquennium.
174.14
- Bellum Illyricum per eum gestum. ibid.19*
- Decreti honores confecto bello Illyr. 175.*
6
- Expeditio in Germaniam post cladem Va-*
rianam. ibid.17
- Discipl. eo bello acerrimè exacta. 176.20*
- Reuersi in urbem post biennium triumphus.*
177.8.
- Prouincia illi cum Augusto communicata.*
ibid.24
- Expeditio in Illyricum suscepta. ibid.27*

Reuocatur ex itinere ob valetudinem Augusti. 176.28

Auctoris disputatio de causis qua Augustum impulerunt, ut Tiberio imperium relinqueret. 178.4

III. Tiberij principatus & gesta in eo ante secessum Capreas.

Agrippa iuuenis cades. 179.24

Cura funeris Augusti & consecratio eiusdem. 180.9

Principatum confestim occupatum diu recusat. 180.26

Cunctandi causa qua illi fuerint. 181.19

Ciuitas Tiberij inter initia principatus.

182.15

Adulationes foedas reprimat. 183.21

Aduersus conuiuia & famosa de se ac suis carmina patientem se prabet. 184.7

Humanitas eius insignis in appellandis singulis & vniuersis. 184.21

Species libertatis quadam per eum inducta, eiusq; rei varia documenta. 185.7

Tiberij seueritas paulatim principem exerentis. 187.11

Seueritatis exempla varia, circa impensas ludorum, supellectilis modum, quotidiana oscula, item strenarum commercium. 187.28

Item alia seuerè ab eodè instituta. 188.21

- Externas carimonias compefcit, & mathematicos expellit.* 189.17
- Cura tuenda pacis & grassaturis, ac latrocinii, editi numq; licentia.* 189.28
- Hostiles motus per legatos compefcit.* 190.26.
- Reges infectos suspectosq; quibus artibus represserit.* 191.1
- Mora continua in vrbe aut locis suburbanis post adeptum imperium per annos aliquot.* 191.8
- IV.** *Tiberij abitus ex vrbe & secessus Capreas.*
- Secessus primus in Campaniam ominosus.* 161.25
- Aduentus Capreas è Campania, indèque reditus in continentem.* 192.10
- Regressus in insulam & omnis Reipubl. cura abiecta.* 192.10
- V.** *De vitis Tiberij qua male diu dissimulata Capreis tandem profudit.* 193.7
- Temulentia à puero.* 193.12
- Sellaria excogitata sedes arcanarum libidinum.* 194.8
- Alia libidinis eiusdem multa documenta.* 194.27
- Pecunia parsimonia ac tenacitas.* 196.6
- Munificentia eius rara.* 197.2
- Rafina Tiberij.* 198.1

Odiū aduersus fratrem, matrem, filios,
nurum, & nepotes, 198. 24
Odiū in amicos ac familiares. 303.

17

Inclementia in conuictores Graculos. 204.

I

Saua ac lenta natura eius indicia. 204. 17
iudicia maiestatis seuē per eum exer-
cita. 205. 8

Versiculi contra eum facti. 295. 25

Alia sauitia exempla & argumenta
multa. 207. 20

Quam non modò inuisus ac detestabilis,
sed pratrepidus quicque, atque etiam
contumelios obnoxius vixerit. 211. 10

Opinio quorundam existimantium multo
antè nouisse Tiberium infamiam que
se maneret. 213. 22

VI. DE eius forma, statura, ac valetudine.
214. 17

VII. DE eiusdem contemptu religionum.
215. 19

VIII. DE studio eius artium liberalium.
215. 26

IX. DE morte Tiberii.

Conatus redeundi Romam. 217. 10

Æger circumfertur per Campaniam.

217. 24

Moritur in villa Luculliana. 218. 26

Prodi

Prodigia qua obitum eius praecessere. 219.

14

Populi gaudium ob eius mortem. 219.26

Testamentum Tiberij. 220.22

L I B E R I V.

C. CÆSAR CALIGULA.

I. DE Germanico C. Cesaris patre.

Parentes eius, natura & adoptio.

221.9

Honores patris Germanici & res gesta.

221.13

Obitus in Syria. 222.12

Elogium defuncti quam honestissimum.

222.22

*Amoris omnium erga viuum Germanicum
testimonia.* 223.26

*Eiusdem amoris indicia in morte ac post
mortem.* 224.13

Vxor Germanici & ex ea liberi. 225.20

II. DE C. Casare Caligula priuato.

*Natiuitatis eius tempus, & de loco disputa-
tatio contra Gatulicum & Plinium
Secundum.* 226.5

Caligula cognomen unde. 228.5

Pueritia eius & adolescentia. 228.19

Vita apud Tiberium acta Capreis. 228.25

<i>Natura sana ac probrosa indicia.</i>	229.10
<i>Vxor eius Iunia Claudia.</i>	229.25
<i>Veneno Tiberium aggreditur.</i>	230.12
III. De Caio Cesare Caligula Imperatore & eius beneficiis.	
<i>Imperium adipiscitur ingenti omnium gaudio.</i>	231.1
<i>Ingresso urbem, senatus ius arbitriūque omnium rerum permittit.</i>	ibid.16
<i>Valetudo eius inter initia principatus, omniumque mira sollicitudo pro salute ipsius.</i>	232.2
<i>Caligula popularitas & facta ab eo in honorem defunctorum Tiberij matris, fratris, patrisq̃.</i>	232.15
<i>Honores ab eo habiti, Antonia avia, patruo Claudio, & sororibus.</i>	232.17
<i>Popularitas erga damnatos relegatosque, & alia eiusdem indicia.</i>	233.21
<i>Facta & sancita ab eo egregie.</i>	234.6
<i>Consulatu eius.</i>	235.22
<i>Munificentia erga populum, senatum equestremq̃ ordinem.</i>	236.3
<i>De spectaculis ab eo editis.</i>	236.12
<i>De operibus qua absoluit semiperfecta, inchoavit, destinavit.</i>	238.22
IV. De vitiis C. Caligula.	239.7
<i>Arrogantia eius adversum Deos & homines.</i>	239.9

Superba dicta factaque aduersus suas necessitudines. 240.28

Stupra cum omnibus sororibus. 242.9

Matrimonia ut turpiter contraxerit, dimiserit, tenuerit. 243.12

Propinquos amicosq; quo pacto tractauerit. 244.23

Superbia & violentia erga senatum, magistratus, & ceteros ordines. 245.3

Sauitia ingenij indicia. 246.8

Atrocitas verborum qua immanissima facta augebat. 248.4

Eadem dictorum factorumque sauitia inter ludos, & epulas. 250.5

Liur eius & malignitas aduersus omnis sui homines. 251.15

Ut pudicitia neque sua neque aliena pepercerit. 253.14

Nepotini sumptus eiusdem. 252.8

Rapina exhausti & egentis. 255.11

Militia eius & expeditio Germanica ludibry plena. 259.21

Cura & apparatus triumphii. 262.1

Concilium trucidandi legiones aliquot. 263.2

Dicta factaq; in reditu saua. 263.22

Quans urbem natali suo ingreditur, & per quatuor menses ingentia facinora audet, maiora molitur. 264.4

Statura, forma, & valetudo. 264.21

Confidentia Caligulae & nimius metus.

265.25

Vestitu, calceatu, & habitu quali sit usus.

266.26

Quibus è disciplinis liberalibus attenderit.

267.13

Studium aliarum artium diuersissimarum.

268.4.

*Fauor nimius, erga eos quorum studio tene-
retur.* *ibid.* 26

IV. De cede C. Caesaris Caligulae.

Conspirationes in eum detectae. 269.29

Conspiratio nouissima duce Cassio Charea.

270.2

Prodigia futura cedis. *ibid.* 29

Cedes 9. Calend. Febr. 272.7

Funus tumultuarium. 273.10

Cedes uxoris & filia. *ibid.* 20

Conditio temporum illorum. *ibid.* 22

*Observatio super Caesaribus quibus Caij
pranomen.*

LIBER V.
IBERIVS CLAVDIVS
CAESAR.

I. De Claudio adhuc privato.

<i>Patris eius natiuitas, res gesta, mors, & honores post obitum decreti.</i>	274.15
<i>Claudij natiuitas & nomina.</i>	276.27
<i>Pueritia & adoleſcentia eius.</i>	277.4
<i>Spernitur ab omnibus ut animo ſimul & corpore hebetatus.</i>	277.8
<i>Auguſti iudicium de eo.</i>	278.14
<i>Vita eius ſub Tiberio.</i>	280.11
<i>Vita eius ſub Caio.</i>	281.18
<i>Contumelia quibus vixit obnoxius.</i>	282.2
<i>Discrimina quibus obiectus fuit.</i>	282.13
II. De Claudij principatu, & iis qua publicè gessit.	
<i>Casus mirabilis quo delatum ei imperium anno quinquageſimo.</i>	283.11
<i>Imperio ſtabilito ſua & omnium ſecuritatè conſulit.</i>	284.21
<i>Officia pietatis præſtat Auguſto, Liuia, parentibus, fratri, M. Antonio, Tiberio, & Caio.</i>	285.5
<i>Ciuilibus. Claudij in ſemet augèdo.</i>	285.28
<i>Amor fauorque omnium aduerſus ipſum.</i>	286.18
<i>Inſidie in ipſum ſtructæ.</i>	286.27
<i>Conſulatus quinque Claudij.</i>	287.11
<i>In iure dicendo aſſiduitas & moderatio.</i>	287.27
<i>Mira eiùſdem animi varietas in cognoſcendo, ac decernendo.</i>	288.10

<i>Censura inaequaliter gesta, & in ea notabilia.</i>	290.10
<i>Expeditio in Britanniam.</i>	291.25
<i>Urbis annonae aquae cura sollicitissime acta.</i>	292.26
<i>Opera quae fecit.</i>	293.21
<i>Liberalitas in congiariis.</i>	294.22
<i>Spectacula complura magnificaque ab eo edita.</i>	294.23
III. <i>De nouis quibusdam Claudij institutis in Republica.</i>	297.1
<i>Quae circa caerimonias.</i>	297.20
<i>Quae circa ciuilem amorem.</i>	298.1
<i>Quae circa militarem morem.</i>	299.25
<i>Quae circa omnium ordinum statum domi forisque.</i>	300.2
IV. <i>Claudij uita interior & familiaris ac mores.</i>	
<i>Sponsa & uxores.</i>	301.19
<i>Liberi ex tribus uxoribus.</i>	303.13
<i>Qualis erga libertos suos fuerit, & quam illis adductus uixerit.</i>	304.12
<i>Forma eius, & ualetudo.</i>	306.9
<i>Conuiuiorum ratio.</i>	306.26
<i>Cibi uiniq; appetentia.</i>	307.12
<i>Somnus breuissimus.</i>	ibid.12
<i>Libido in foeminas.</i>	ibid.27
<i>Alea studium.</i>	ibid.27
<i>Saua & sanguinaria natura.</i>	308.4
<i>Timor</i>	

<i>Timor ac diffidentia.</i>	309.1
<i>Ira atque iracundia.</i>	311.6
<i>Oblivio & inconsideratio stupenda.</i>	312.5
<i>Sermonis rerúmque negligentia mira.</i>	312.

24.

Historia studium, & in eo genere scripta eius.

Græcorum studiorum amor, & de præstantia lingua Græca Claudij testimonia.

314

Græca historie à Claudio scripta.

314.26

V. *De morte Claudij.*

Pœnitentia sub exitu vite, de matrimonio Agrippina, & Neronis adoptione.

315.

22

Testamentum ab eo scriptum.

316.9

Agrippina ipsum præuenit & veneno occidit.

316.11

Mors eius, funus, & consecratio.

317.4

Præfagia mortis & præcipua.

ibid.16

LIBER VI.

NERO CÆSAR.

I. **D**E origine & maioribus Neronis.

De gente Domitia.

318.11

De familia Enobarborum.

ibid.

De

<i>De atavo & abavo Neronis</i>	319.17
<i>De avo Neronis.</i>	320.20
<i>De patre Nerovii.</i>	321.13
II. DE Neronis vita ante principatum.	
<i>Ortus eius, locus & tempus.</i>	322.21
<i>Prasagia futura infelicitatis.</i>	ibid.25
<i>Pueritia eius, & quae in illa notabilia ei acciderunt.</i>	323.10
<i>Adoptatur à Claudio, & Seneca in discipli- nam traditur.</i>	324.8
<i>Immanitatem naturae suae prodit.</i>	324.
13	
<i>Tyro deductus in forum quaedam notabilia gerit.</i>	324.21
III. DE principiis Neronis bene gestis, aut sine probro.	
<i>Mortuo Claudio imperium ut occupa- uerit.</i>	325.7
<i>Pietatis ostentatio in Claudij funere, me- moria patris honoranda, matre colen- da.</i>	325.19
<i>Antium (natale solum) colonis novis, & portu instructum.</i>	325.28
<i>Dieta factaq; bona indolis indicia.</i>	326.3
<i>Spectaculorum plurima & varia genera ab eo edita.</i>	326.29
<i>Teridatis in urbem introitus magnificen- tissime celebratus.</i>	32.29
<i>Iannum Geminum claudit.</i>	329.29

Consulatus eius quatuor. 330.1

Mos eius in iure dicendo, cognoscendo, consulandos aliisque partibus administrationis Reipublica. 330.6

Excogitata ab eo circa aedificia. 331.3

Multa sub eo seuerè animaduersa, coercita, instituta. 331.10

Pergrinat. dua ab eo suscepta. 332.15

IV. De probris ac sceleribus Neronis. 333.6

Musica & cantandi studium. 333.7

Cantat etiam Roma. 334.19

Equorum & aurigandi studium. 335.26

Profectio in Achaiam. 336.22

In Achaia certamina obit omniaprobrisissimè. 337.6

Reuersus è Gracia Neapolin albis equis introit. 339.10

Romã ingreditur pompa triumphali. 339.15

De petulantia Neronis. 349.14

De libidine eiusdem. 342.3

Profusio diuitiarum & pecunia. 343.19

Sumptus in aedificando. 344.17

Auaritia & rapina. 346.5

Parricidium eius in Claudium. 347.8

in Britannicum. 347.23

in Matrem ipsam. 348.23

in Vxores. 350.28

Cades ceterorum aut affinitate aliqua, aut propinquitate iunctorum. 351.24

Sauitia qua in exteros grassatus. 352.24

Cades nullo delectu aut modo. 353.19

Incendio populum & mœnia patria vastat.

354.23

*Mala fortuita sub Nerone, pestilentia &
clades Britannica.* 355.29

*Mira patientia in maledictis, & conuitiis
ferendis.* 356.8

V. *De interitu Neronis.*

Defectio Galliarum duce Vindice. 357.
16

Spe vana fouetur à Mathematicis aliisq̃.
357.26.

*Ut nuntio de motu Galliarum accepto se
gesserit Neapolis.* 358.14

Scribit ad senatum & incipit vigilare.
358.21

Romam pratrepidus redit. 359.15

*Animo frangitur ad nuntium defectionis
Galba & Hispaniarum.* 360.2

*Interea luxum atque desidiarum nec omittit
nec imminuit.* 360.13

Destinata eius quâ immania, quâ vana.
360.24

Expeditionis preparatio ridicula, & sana.
361.25

Inuidia qua subito casu accreuit. 362.
17.

Terretur portentis somniorum & auspicio-

rum, & omnium. 363.4

Nuntiata ceterorum exercituum defectione cogitat de fuga. 364.7

Omisso fuga consilio varia agitatur. 364.18

Exit urbe, & venit suburbanam Phaontis liberti. 365.17

Ibi post longam trepidationem morte eripit se impendentibus contumeliis. 366.28

Funus Neronis. 368.15

VI. Elogium defuncti Neronis.

Statura & forma. 368.25

Cultus, habitusq[ue]. 369.5

Liberalium disciplinarum studia. 369.12

Popularitas, & amulatio omnium qui populo placerent. 370.1

Fama perpetua cupido. 370.25

In omnium religionum contemptu superstitionio quadam. 371.4

Mors eius quomodo accepta ab hominibus. 371.17.

LIBER VII.

SER. SVLPITIUS

GALBA.

Progeniem Caesarum in Nerone deseruisse.

- eiusq; futuri signa.
- Galba qui Neroni successit nobil. 373. 12
- Elogia familia Galba. 373. 21
- Galba pater eiusq; uxores & liberi. 374. 19
- Galba Imperatoris natalis, pranomen, nomen,
& cognomen. 375. 7
- Omina futura eius potestatis. 374. 11
- Mos vetus circa libertos seruosq; ab eo re-
tentus. 376. 13
- Studia eius, & uxores. ibid. 19
- Liuiam Augustam obseruat cum fructu.
377. 1
- Honores quibus functus est domi forisq;. ibid.
- IO
- Vita eius sub Claudio. 378. 11
- Africa administratio. ibid. 18
- Ornamentis triumphalibus & sacerdotio,
triplici donatur. ibid.
- Vita eius in secessu propè ad medium Nero-
nis principatum. 379. 11
- Præficitur Hispania Tarraconensi, ubi si-
gna ei apparent futura dominationis.
379. 17
- Prouinciam regit per octo annos inequa-
biliter. ibid. 28
- Sollicitatus ad res nouas per Vindicem, con-
ditionem recepit. 380. 16
- IMPERATOR salutatur LEGATVM
senatus populique Rom. se dicit, &
princi

- principem agere incipit.* 381.5
Fauent dii incepto. 382.4
Mox cuncta eius concilia turbantur. 382.8.
Nerone occiso deposita Legati suscipit. Caesaris appellationem, atque iter Romam instituit. 382.24
Urbem ingreditur parum gratus ob sauitiam & auaritiam. 383.5
Imperium ut ab eo gestum, quaque in eo bene aut secus fecit. 384.16
Inuidia flagrat apud omnes, praecipue milites. 386.9
Superioris Germania exercitus primi obsequium rumpunt. 386.21
Galba imperium firmat adoptione Pisonis, 387.2.
Simul Othonis occasionem praebet perficiendi conata. 387.12
Monstra exitum eius portendentia. 387.15
Cades eius sigillatim explicata. 388.119
Verba eius nouissima. 389.19
Perfidia fere omnium erga ipsum. 389.26
Hostes illudunt mortuo. 390.6
Funus. 390.35
Statura eius & mores. 390.28
Aetas, & honores post mortem decreti. 391.19.

M. SALVIUS OTHO.

<i>De maioribus Othonis.</i>	392.2
<i>De patre L. Othone.</i>	392.9
<i>Othonis Imperatoris natiuitas.</i>	393.12
<i>Vita eius in adolescentia.</i>	ibid. 15
<i>Vita eius sub Nerone.</i>	ibid. 24
<i>Popeam Sabinam seruat Neroni, sed mala fide.</i>	394.9
<i>Seponitur per causam legationis in Lusitaniam.</i>	394.19
<i>Vitium parans accedit conatibus Galba.</i>	ibid. 29
<i>Imperij spem capit, & ambitione viam eò sibi munit.</i>	395.2
<i>Pisone à Galba adoptato res nouas palam molitur subsidio decies H-S. & ope quinque spicularum.</i>	395.19
<i>Ordo rerum ab eo gestarum in occupando imperio & cadendo Galba.</i>	396.8
<i>Gesta quadam eius initio principatus.</i>	397.13.
<i>Manes Galba eum agitant.</i>	398.2
<i>Initia belli Vitelliani.</i>	ibid 10
<i>Otho quietis auctor & concordia.</i>	ibid. 12
<i>Prætorianorum erga Othonem fides.</i>	398.20.
<i>Expedicio Othonis eiusq; initia infauista & inconsulta.</i>	399.8
	Tribus

Tribus praeliis vincit, & uno vincitur,
ac statim moriendi impetum capit.

399. 26

Causa eius consilij. 400. 17

Extrema eius fama, & tandem αυτοκλίνας

401. 5

Othonis corpus, habitus, mores. 402. 8

Mors eius omnibus miraculo, omnium

benevolentiam ipsi conciliat. 402. 20

A. VITELLIUS.

De Vitelliorum origine varia sententia. 403. 8

De imperatoris avo P. Vitellio & filiis,

Aulo Quinto, Publio & Lucio. 404. 14

Imperatoris Vitellij genitura, pueritia &

adolescencia. 406. 16

Vita sub Caio, Claudio, & Nerone. 407. 2

Honores gesti ab eo voluntate dispari, &

existimatione. 407. 14

Vxores & liberi 407. 27

Legatus in inferiorem Germaniam à Gal-

ba mittitur. 408. 10

Vitellij euntis in provinciam egestas ma-

xima. 408. 20

Aduentus eius gratus exercitui pravo ad

res novas. 409. 6

Castra ingressus conciliat sibi milites,

& mox salutatur imperator. 409. 20

- Facta dictaque eius Romam ex Germania
petentis.* 410.14
- Urbem ingreditur, & imperium turpiter
inchoat.* 412.13
- Regitur & regit omnia arbitrio vilissimi
cuiusque, maximè Asiatici liberti.* 412.
29
- Vitellij gula profunda, intempestiva, ac
sordida.* 413.17
- Sauitia eius ac varia neces & supplicia.*
414.17
- Exercitus ab eo deficiunt oct. mense.* 416.
3
- Conatus retinendi imperij.* 416.8
- Conatus paciscendi cum hoste* 416.19
- Vitellij in urbe aestuatio appropinquante
hoste.* 417.21
- Capitur ab agminis hostilis antecessori-
bus, & inter magna rerum verborumque
ludibria perit.* 418.9
- Augurium quo ei sua finis predicta.* 419.
9

LIBER VIII.

T. FLAVIUS VESPASIANVS.

De gente Flauia. 420.6

De auro & patre Vespasiani. 420.16

Vespasiani Imperatoris ortus & educatio.

421.29

Honores ab eo gesti. 422.11

Vxor, liberi & pellex. 423.5

Vita sub Claud. & res bello gesta. 423.20

Vita sub Nerone. 424.20

Præficitur bello Iudaico. ibid.29

Othone & Vitellio de principatu certantibus ipse in spem imperij veni. 425.

23

Ea spes pridem illi concepta per hæc ostensa.

ibid.25

Mæsiaci exercitus pars defert illi imperium Aquileia. 428.2

Tiberio Alexandro duce legiones Alexandrina dein Iudaicus exercitus iurant in eius verba. ibid.26

Cæpta eius variis casibus adiuvantur. 429.

2

Alexandriam venit, & auspicio ibi confirmatur. ibid.18

Idem maiestatem miraculis editis sibi parat. 430.1

Vespasianus reuertitur in Urbem. 430.21

Censura suscepta Rempub. stabilit. 430.

24

Urbem resectis multis edificiis & novis operibus ornat. 431.38

<i>Ordines purgat, suppletque.</i>	431.19
<i>Iudicia ordinat</i>	433.1
<i>Libidinem & luxuriam coërcet.</i>	433.

II

<i>Ciuilitas eius & clementia.</i>	433.17
<i>Pecunia cupiditas ingens</i>	435.28
<i>Idem malè partis optimè utitur, liberalis aduersus omne.</i>	436.28
<i>Infamia ob pristinam cupiditatem.</i>	437

27

<i>Statura & valetudo.</i>	438.9
<i>Ordo vitæ quem tenuit.</i>	438.19
<i>Comitas & dicacitas.</i>	439.5
<i>Morbus eius atque interitus.</i>	441.3
<i>Cognitio quam habuit de suo & suorum fato.</i>	441.20

T. FLAVIUS VESPASIANVS

<i>Titi ortus & educatio.</i>	442.6
<i>Imperium ei promissum à Metopascopo.</i>	442.10
<i>Corporis animique dotes eius.</i>	443.8
<i>Militia eius prima sagata togatæque.</i>	443.28
<i>Vxores & liberi.</i>	444.5
<i>Legioni præfectus bello Iudaico fortiter se gerit.</i>	444.11
<i>Missus ad Galbam à patre redit ex iti- nere</i>	

- nere.* 444. 17
Judaam perdomat, & imperator saluta-
tur. 444. 24
Incidit in suspicionem quasi descisceret à
patre. 445. 6
Redit in urbem, suspicionem de se tollit,
& participem atque tutorem imperij
agit. 445. 13
Suscipit officiorum propè omnium curam,
inprimis praefecturam praetorij, agitque
in civiliter. 445. 14
Suspecta in eo saevitia, luxuria, libido.
rapacitas. 446. 17
Suscepto imperio virtutibus summis su-
periores suspiciones extinguit. 447. 1
Benevolentia eius erga omnes homines
mirabilis. 441. 23
Malis fortuitis qua sub eo acciderunt
sua benignitate medetur. 448. 25
Pontificatum maximum accipit ut pu-
ras seruet manus fidemque praestat.
 450. 1
Mors eius, & unius facti poenitentia.
 351. 2
Locus & tempus mortis, & omnium mœ-
ror. 451. 23

T. FLAVIUS DOMITIANVS.

Vbi & quando natus sit. 451. 8
Puber

- Pubertatis adolescentia tempus.* 453.13
Gesta eius bello itelliano. 45.23
CÆSAR salutatur, & per speciem pra-
tura urbana dominationem absente pa-
tre exercet. 453.7
Expeditionem suscipit in Galliam Germa-
niaſq; amalatione fratris. *ibid.* 21
Simulat modestiam & poëtica studium.
 454.4
Captat occasiones potentia. *ibid.* 8
Patre defuncto, qualis in fratrem fuerit.
ibid. 16
Secretum eius horarium inter initia princi-
patus. *ibid.* 27
Vxor Domitia. 445.5
Qualis in administratione imperij. 455.
 15
Spectacula magnifica & sumptuosa ab eo
edita. *ibid.* 18
Quæstoria munera reuocat & spectat. *ibid.*
 27
Agon Capitolinus, musicus, equeſtris, gym-
nicus ab eo institutus. 456.20
Quinquatria in Albano cum certaminibus
oratorum & poëtarum ab eo instituta.
 457.6
Liberalitas erga populum, senatum, equi-
tem. *ibid.* 12
Opera ab eo vel restituta, vel noua facta.

427. 23

Expeditiones partim sponte, partim neces-
sario suscepta. 457.5

Victoria eius presagiis nota in urbe. 458.20

De iis qua in communi rerum usu nouauit.
ibid. 29

Iuris dicendi ratio quam tenuit. 459. 26

Magistratus urbicos & prouinciarum pra-
sides coërcet. 460.7

Suscep'a morum correctione seuerè quadam
animaduertit. 460.12

Inter initia clemens & abstinent. 461.18

Mox desciscit ad sauitiam. 462.24

Deinde etiam ad auaritiam & rapinas.
466.1

Inciuilitas, confidentia & arrogantia. ibid.

25

Conspiratur in eum ab amicis, liberis, &
uxore. 468.10

Anxietas eius quòd sciret annum diemque
ultimum vita. ibid. 10

Exitium sibi cauet simul & maturat. 469.

8

Ostenta quae mortem praecesserunt. 470.1

Pauor eius circa tempus imminentis fati.

471.4

De insidiarum cadisq; genere. ibid. 28

Cadis tempus & funus. 472.28

Statura eius, verecūdia oris, caluitiū. 473.7

Dz

<i>De moribus eius & studiis.</i>	473.29
<i>Libidinis nimia documenta.</i>	475.15
<i>Cades eius ut accepta à populo, milite, senatu.</i>	475.27
<i>Prædictiones futura fœlicitatis post Do- missionum.</i>	486.15

NOMINA

NOMINA ACTORVM
QVIA SVETONIO
 in hoc opere laudantur.

Acta publica.	227
Senatus.	69
Asclepiades Mendefius.	146
Asinius Pollio.	23
Attius.	63
August.	67.91.102.104.227.278.279
C. Curio pater.	6.36.37
C. Curio F.	37
Cassius Parmensis.	69
Cassius Seuerus.	405
Catonius origenes.	140
Cn. Lentulus Gætulicus.	226
Cornelius Nepos.	133.134
Crispus Salustius.	140
Dolabella.	36
Domitianus.	476
Drusus.	148
Edicta Bibuli.	6.36
Augusti.	9.95.108
Ennius.	71
Euripides.	23
Hirtius.	42
Homerus.	123
	Incerti

Incerti scriptores.	127. 205. 206. 226. 356. 394. 439. 468. 476.
Inscriptiones statuarum.	373. 410. 412
Iulius Marathus.	136. 146
Iunius Saturninus.	89
Licinius Caluus.	36
Lucinius Crassus.	319
M. Actorius Naso.	6. 88
M. Antonius.	69. 78. 121
M. Brutus.	38
M. Cicero.	6. 23. 37. 42. 68
Pacuvius.	63
Plinius Secundus.	226
Q. Eulogius.	403
Q. Tubero.	62
Seneca.	219
Strabo Cæsar.	41
Tanufius Geminus.	6
T. Ampius.	55
Valerius Messala.	132
Virgilius.	261. 461
Xenophon.	65

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS.

Liber primus.

DIVVS IVLIVS CÆSAR.

VLIVS CÆSAR DIVVS,
annum agens sextumdecim-
mum patrem amisit: sequē-
tibúsq; cōsulibus flamen
Dialis destinatus, dimissa

I
A. V.
C.
670

Cossutia, quæ familia equestri, sed ad-
modum diues, prætextato despōsata fue-
rat, Corneliam Cinnæ quater consulis
filiam duxit, vxorem: ex qua illi mox Iu-
lia nata est: neque vt repudiaret compel-
li à Dictatore Sulla vlllo modo potuit.
Quare & sacerdotio, & vxoris dote, &
gentilitiis hereditatibus multatus, diuer-
sarum partium habebatur: vt etiam dis-
cedere è medio, & quamquam morbo
quartanæ aggraunte propè per singu-
las noctes commutare latebras cogere-
tur, séque ab inquisitoribus pecunia redi-

mere, donec per virgines Vestales, perque Mamercum Æmilium & Aurelium Cottam, propinquos & affines suos, veniam impetrauit. Satis constat, Sullam, cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquandiu denegasset, atque illi pertinaciter contenderent, expugnatum tandem proclamasse (siue diuinitus, siue aliqua coniectura) *Vincerent, ac sibi haberēt: dummodo scirent, e. m., quem incolumem tantoperè cuperent, quandoque optimatum partibus, quas secum simul defendissent, exitio futurum: nam Casari mul-*

2 *tos Marios inesse.* Stipendia prima in Asia fecit, M. Thermi Prætoris contubernio: à quo ad arcessendam classem in Bithyniam missus, desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ regi pudicitia: quem rumorem auxit, intra paucos rursus dies repetita Bithynia, peccatissimam exigendæ pecuniæ quæ deberetur cuidam libertino clienti suo. Reliqua militia secundiore fama fuit: &

3 Thermo in expugnatione Mitylenarum
676 corona ciuica donatus est. Meruit & sub Seruilio Isaurico in Cilicia, sed breui tempore. Nam Sullæ morte comperita, simul spe nouæ dissensionis, quæ per M. Lepidum mouebatur, Romam pro-

perè rediit. Et Lepidi quidem societate, quanquam magnis conditionibus invitaretur, abstinuit: cum ingenio eius diffusus, tum occasione, quam minorem opinione offenderat. Cæterum composita seditione civili, Cornelium Dolabellam, consularem & triumphalem virum, repetundarum postulavit: absoluteque Rhodum secedere statuit, & ad declinandam invidiam, & ut per otium ac requiem Apollonio Molonis clarissimo tunc dicendi magistro operam daret. Huc dum hibernis iam mensibus traiecit, circa Pharmacusam insulam à prædonibus captus est: mansitque apud eos non sine summa indignatione propè quadraginta dies, cum vno medico & cubiculariis duobus. Nam comites seruosque cæteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat. Numeratis deinde quinquaginta talentis expositus in litore, non distulit quin è vestigio classe deducta persequeretur abeuntes: ac redactos in potestatem, supplicio, quod illis sæpe minatus inter locum fuerat, afficeret. Vastante regiones proximas Mithridate, ne desidere in discrimine sociorum videretur, ab Rhodo, quò pertenderat,

transiit in Asiam: auxiliis que contractis,
& præfecto regis prouincia expulso, nu-
tateis ac dubias ciuitates retinuit in fide.

5 TRIBVNATV militum, qui primus
Romam reuerso per suffragia populi ho-
nor obtigit, auctores restituendæ tribu-
nitæ potestatis, cuius vim Sulla dimi-
nuerat, enixissimè iuuuit. L. etiam Cinnæ,
vxoris fratri, & qui cum eo ciuili discor-
dia Lepidum secuti, post necem consulis
ad Sertorium confugerant, reditum in ci-
uitatem rogatione Plotia confecit: ha-
buitque & ipse super ea re concionem.

6 Quæstor Iuliam amitam, vxorémque
Corneliam, defunctas laudauit è more
pro Rostris. Et in amitæ quidem lauda-
tione, de eius ac patris sui vtraque origi-
ne sic refert, *Amita mea Iulia mater-
num genus ab regibus ortum, paternum cum
Diis immortalibus coniunctum est. Nam ab
Anco Marcio sunt Martij Reges, quo nomi-
ne fuit mater: à Venere Iulij, cuius gentis
familia est nostra. Est ergo in genere & san-
ctitas regum, qui plurimùm inter homi-
nes pollent: & caremonia Deorum, quorum
ipsi in potestate sunt reges. In Cornelia
autem locum Pompeiam duxit, Q. Pom-
peij filiam. L. Sullæ neptem: cum qua de-
inde diuortium fecit, adulteratam opi-*

natus à P. Clodio , quem inter publicas
 cæremonias penetrasse ad eam muliebri
 veste tam constans fama erat, vt Senatus
 quæstionem de pollutis sacris decreue-
 rit. Quæstori vltior Hispania obuenit:
 vbi cùm mandato prætoris iure dicundo
 conuentus circumiret , Gadeisq; venis-
 set, animaduersa apud Herculis templum
 Magni Alexandri imagine , ingemuit, &
 quasi pertæsus ignauiam suam , quòd ni-
 hil dum à se memorabile actum esset in
 ætate qua iam Alexander orbem terra-
 rum subegisset , missionem continuò ef-
 flagitauit, ad captandas quamprimùm
 maiorum rerum occasiones in vrbe.
 Etiam confusum eum somnio proximæ
 noctis (nam visus erat per quietem matri
 stuprum intulisse) coniectores ad amplif-
 simam spem incitauerunt , arbitrium or-
 bis terrarum portendi interpretantes:
*quando mater , quam subiectam sibi vidis-
 set , non a'ia esset quàm terra, quæ omnium
 parens haberetur.*

7

A. V.

C.

687

Decedens ergo ante tempus, colonias
 Latinas de petenda ciuitate agitantes
 adiit : & ad audendum aliquid concitaf-
 set, nisi Coss. conscriptas in Ciliciam
 legiones paullisper ob idipsum retinuis-
 sent , nec eo secus maiora mox in vrbe

8

9 molitus est. Siquidem ante paucos dies
 A. v. quàm ædilitatem iniret, venit in suspi-
 c. cionem conspirasse cum M. Crasso con-
 688 sulari, item P. Sulla, & A. Vtronio, post
 designationem consulatus, ambitus con-
 demnatis, vt principio anni Senatum
 adorirentur: & trucidatis quos placitum
 esset, dictaturam Crassus inuaderet, ipse
 ab eo magister equitum diceretur, con-
 stitutâque ad arbitrium reip. Sullæ & A.
 Vtronio consulatus restitueretur. Memi-
 nerunt huius coniurationis Tanusius
 Geminus in historia, M. Bibulus in edi-
 ctis, C. Curio pater in orationibus. De
 hac significare videtur & Cicero in qua-
 dam ad Axium epistola, referens, *Cæsarem in consulatu confirmasse regnum de quo*
Ædilis cogitabat. Tanusius adiicit, Cras-
 sum, pœnitentia vel metu, diem cæ-
 di destinatum non obiisse, & idcirco ne
 Cæsarem quidem signum quod ab eo
 dari conuenerat, dedisse. Conuenisse au-
 tem Curio ait, vt togam de humero de-
 iiceret. Idem Curio, sed & M. Actorius
 Naso, auctores sunt, conspirasse eum
 etiam cum Cn. Pisone adolescente: cui ob
 suspicionem vrbanae coniurationis pro-
 uincia Hispania vltro extra ordinem da-
 ta sit: pactumque, vt simul foris ille, ipse

Romæ, ad res novas confurgerent, per Lambranos & Transpadanos destitutum vtriusque consilium morte Pisonis. Edilis præter comitium ac forum, basilicâsque, etiam Capitolium ornauit porticibus ad tempus extructis, in quibus abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem, ludôsque, & cum collega, & separatim, edidit: quo factum est, vt communium quoque impensarum solus gratiam caperet, nec dissimularet collega eius M. Bibulus euenisse sibi quod Polluci: vt enim geminis fratribus ædes in foro constituta, tantùm Castoris vocaretur: ita suam Cæsarisque munificentiam, vnius Cæsaris dici, Adiecit insuper Cæsar etiam gladiatorium munus, sed aliquanto paucioribus quàm destinauerat, paribus. Nam cum multiplici vndique familia comparata inimicos exterruisset, cautum de numero gladiatorum, quo ne maiorem cuiquam habere Romæ liceret.

10
681

Conciliato populi fauore, tentauit per partem tribunorũ vt sibi Ægyptus provincia plebiscito daretur: nactus extraordinarij imperij occasionem, quod Alexandrini regem suum, socium atque amicum à senatu appellatum, expulerant

11

A 4 résque

- résque vulgò improbatur, nec obtinuit, aduersante optimatum factione, quorum auctoritatem vt quibus posset
- A. V. modis inuicem diminueret, trophæa C.
- C. Marij de Iugurtha, deque Cimbris atque
- 690 Teutonis, olim à Sulla disiecta, restituit: atque in exercenda de sicariis quæstione eos quoque sicariorum numero habuit, qui proscriptione ob relata ciuium Romanorum capita, pecunias ex ærario acceperant, quamquam exceptos Corneliis legibus. Subornauit etiam qui
- 12 C. Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo adiutore, aliquot ante annos L. Saturnini seditiosum tribunatum senatus coërcuerat, ac forte iudex in reu ductus, tam cupidè condemnauit, vt ad populum prouocanti nihil æquè ac iudicis acerbitas profuerit. Deposita prouinciæ spe, Pontificatum maximum petiit, non sine profusissima largitione. In
- 13 qua reputans magnitudinem æris alieni, 691 cum mane ad comitia descenderet, prædixisse matri osculanti fertur, domum se nisi Pontificem non reuersurum, atque ita potentissimos duos competitores, multumque & ætate & dignitate antecedentes, superauit, vt plura ipse in eorum tribubus suffragia, quàm vterque in omnibus,

nibus, tulerit. Prætor creatus, detecta coniuratione Catilinæ, senatûque uniuerso in socios facinoris vltimam statuente pœnam, solus municipatim diuidendos, custodiendosque publicatis bonis, censuit. Quin & tantum metum iniecit asperiora suadentibus, idemtidem obstans, quanta eos in posterum à plebe Romana manaret inuidia, vt D. Silanum consulem designatum non piguerit, sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, velut grauius atque ipse sensisset exceptam: obtinuissetque adeò, transductis ad se iam pluribus, & in his Ciceronis consulis fratre, nisi labantem ordinem confirmasset M. Catonis oratio. Ac ne sic quidem impedire rem destitit, quoadusque manus equitum Romanorum, quæ armata præsidij causa circumstabat, immoderatiùs perseveranti necem comminata est: etiam strictos gladios vsque eò intentans, vt sedentem vnà proximi deseruerint, vix pauci complexu togæque obiecta protegerint. Tunc planè deterritus non modò cessit, sed etiam in reliquum anni tempus Curia abstinuit. Primo Præturæ die. Catulum de refectione Capitolij ad disquisitionem populi vocauit, roga-

14

15

699

tione promulgata , qua curionem eam
 in alium transferebat. Verùm impar op-
 timatum conspirationi , quos , relicto
 statim nouorum consulum officio , fre-
 quentes , obstinatósque ad resistendum
 concurrisse cernebat, hanc quidem actio-
 nem deposuit : cæterùm Cæcilio Metel-
 lo Trib. pleb. turbulentissimas leges ad-
 uersus collegarum intercessionem feren-
 ti, auctorem propugnatorémque se per-
 tinacissimè præstitit : donec ambo ad-
 ministratione reip. decreto patrum sum-
 mouerentur. Ac nihilominus permane-
 re in magistratu , & ius dicere ausus , ut
 comperit paratos , qui vi ac per arma
 prohiberent , dimissus licitoribus , abie-
 ctáque prætexta , domum clam refugit,
 pro conditione temporum quieturus.
 Multitudinem quoque biduo post sponte
 & vltro confluentem , operámque sibi
 in asserenda dignitate tumultuosius pol-
 licentem , compescuit. Quod cùm præ-
 ter opinionem euenisset, senatus ob eun-
 dem cœtum festinato coactus , gratias
 ei per primores viros egit : accitúmque
 in Curiam , & amplissimis verbis collau-
 datum , in integrum restituit , inducto
 17 priore decreto. Recidit rursus in dis-
 crimen aliud , inter socios Catilinæ no-

minatus, & apud Nouium Nigrum. Quæ-
 storem à L. Vettio indice, & in senatu à
 Q. Curio: cui, quòd primus consilia con-
 iurationum detexerat, constituta erant
 publicè præmia. Curia è Catilina se co-
 gnouisse dicebat: Vettius etiam chiro-
 graphum eius Catilinæ datum pollice-
 batur. Id verò Cæsar nullo modo tole-
 randum existimans, cum implorato Ci-
 ceronis testimonio, quædam se de con-
 iuratione vltro ad eum detulisse docuis-
 set, ne Curio præmia darentur, effecit:
 Vettium pignoribus captis, & direpta
 supellectile malè multatum, ac pro Ro-
 stris in concione penè discerptum, con-
 iecit in carcerem, eodem Nouium Quæ-
 storem, quòd compellari apud se maio-
 rem potestatem passus esset. Ex prætu-
 ra vltiorem sortitus Hispaniam reti-
 nentes creditores interuentu sponso-
 rum remouit: ac neque more, neque iure,
 antequam prouincia ornarentur, pro-
 fectus est: incertum, metùne iudicij,
 quod priuato parabatur, an quò matu-
 rius sociis implorantibus subueniret. Pa-
 catàque prouincia, pari festinatione, non
 expectato successore, ad triumphum si-
 mul consulatùmque decessit. Sed cum
 edictis iam comitiis ratio eius haberi nõ
 posset,

18

A. V.

C.

693

694

posset, nisi priuatus introisset urbem, & ambientem ut legibus solueretur, multi contradicerent, coactus est, triumphum, ne consulatu excluderetur, dimittere.

19 E duobus consulatus competitoribus, L. Luceio, Marcoque Bibulo, Luceium sibi adiunxit: pactus ut is, quoniam inferior gratia esset, pecuniâque polleret, nummos de suo, communi nomine per centurias pronuntiaret. Qua cognita re, optimates, quos metus ceperat, nihil non ausurum eum in summo magistratu, concordiam & consentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantumdem pollicendi: ac plerique pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente eam largitionem à Rep. fieri. Igitur cum Bibulo consul creatus est. Eandem ob causam opera optimatibus data est ut provinciarum futuris Coss. minimi negotij, id est, silvarum, collisque decernerentur. Qua maxime iniuria instinctus, omnibus officiis Cn. Pompeium affectatus est, offensum patribus, quod Mithridate rege victo, cunctantius confirmarentur acta sua: Pompeioque M. Crassum reconciliauit, veterem inimicum ex consulatu, quem summa discordia simul gesserant: ac societatem cum utroque iniit, ne quid agere-

tur in Rep. quod displicuisset vlli è tribus. Inito honore, primus omnium instituit, vt tam senatus quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, vt quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores ponè sequerentur. Lege autem Agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. Ac postero die in Senatu conquestum, nec quoquam reperto qui super tali consternatione referre: aut censere aliquid auderet, qualia multa sæpè in læuioribus turbis decreta erant, in eam coëgit desperationem, vt quoad potestate abiret, domo abditus nihil aliud quàm per edita obnunciaret. Vnus ex eo tempore omnia in repub. ad arbitrium administravit: vt nonnulli urbanorum, cum quid per iocum testandi gratia signarent, non Cæsare & Bibulo, sed Iulio & Cæsare Coss. actum scriberent, bis eundem præponentes, nomine atque cognomine: vtque vulgò mox ferrentur hi versus,

*Non Bibulo quidquam nuper, sed
Cæsare factum est:*

*Nam Bibulo fieri consule nil me-
mini.*

Campum Stellatam maioribus consecratum, agrumque Campanum ad subsidia reip. vectigalem relictum, diuisit extra sortem, ad xx. millibus ciuium, quibus terni pluresve liberi essent. Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouorum vectigalium immoderatiùs ferrentur, propalam monuit. Cætera item quæ cuique libuissent, dilargitus est, contradicente nullo, ac, si conaretur quis, absterrito. M. Catonem interpellantem extrahi curia per licto-rem, ducique in carcerem iussit. L. Lucullo liberiùs resistenti tantum calumniarum metum iniecit, vt ad genua vtrò sibi accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum statum, P. Clodium inimicum eius frustra iampridem à patribus ad plebem transire nitentem, eodem die, horaque nona, traduxit. Postremò in vniuersos diuersæ factionis inductum præmiis, vt se de inferenda Pompeio nece sollicitatum à quibusdam profiteretur, productusque pro Rostris auctores ex compacto nominaret: sed vno atque altero frustra, nec sine suspicione fraudis nominatis, desperans tam præcipitis consilij euentum, in-

tercepisse veneno indicem creditur.

Sub idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam, successuri sibi in consulatu, duxit uxorem: suamque Iuliam Cn. Pompeio collocavit, repudiato priore sponso Seruilio Cæpione, cuius vel præcipua opera paullo antè Bibulum impugnauerat. Ac post nouam affinitatem, Pompeium primum rogare sententiam cœpit, cum Crassum soleret: essetque consuetudo ut quem ordinem interrogandi sententias consul Kalend. Ianuariis instituisset, eum toto anno conseruaret. Socero igitur, generoque suffragantibus, ex omni prouinciarum copia Gallias potissimum elegit, cuius emolumento, & opportunitate idonea sit materia triumphorum. Et initio quidem Galliam Cisalpinam, Illyrico adiecto, lege Vatinia accepit, mox per Senatum, Comatam quoque: veritis patribus ne si ipsi negassent, populus & hanc daret. Quo gaudio elatus, non temperauit quin paucos post dies frequenti curia iactaret, inuitis, & gementibus aduersariis adeptum se quæ concupisset: proinde ex eo insultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliam, *Facile hoc vlli fœmine fore*, responderit, quasi alludens, *In Assyria*

23
 A. V. C. 696
 44
 698
 ria quoque regnasse Semiramis, magnam-
 que Asia partem Amazonas tenuisse quon-
 dam. Functus consulatu, C. Memmio Lu-
 cioque Domitio prætoribus, de supe-
 rioris anni actis referentibus, cognitio-
 nem senatui detulit: nec illo suscipien-
 te, triduoque per irritas altercationes ab-
 sumpto, in prouinciam abiit: & statim
 quæstor eius in præiudicium aliquot cri-
 minibus arreptus est. Mox & ipse à L.
 Antistio tribuno plebis postulatus, ap-
 pellato demùm collegio, obtinuit, cum
 reip. causa abesset, reus ne fieret. Ad se-
 curitatem ergo posteris temporis, in ma-
 gno negotio habuit obligare semper
 annuos magistratus, & è competitori-
 bus, non alios adiuuare, aut ad honorem
 pati peruenire, quàm qui sibi pepigissent
 propugnatos absentiam suam: cuius
 pacti non dubitauit à quibusdam iusiur-
 randum, atque etiam syngrapham exi-
 gere. Sed cum L. Domitius consulatus
 candidatus palàm minaretur, Cos. se, ef-
 fecturum quod prætor nequisset, aduen-
 tumque ei exercitus; Crassum, Pompe-
 iumque in urbem prouinciæ suæ Lucam
 extractos compulit, ut detrudendi Domi-
 tij causa consulatum alterum peterent:
 & ut in quinquennium sibi imperium

propagaretur : perfecitque vtrumque. Qua fiducia ad legiones quas à rep. acceperat , aliàs priuato sumptu addidit vnã etiam ex Transalpinis conscriptam vocabulo quoque Gallico: (Alauda enim appellabatur) quam disciplina cultuque Romano institutam & ornatam, postea vniuersam ciuitate donauit. Nec deinde vlla belli occasione , ne iniusti quidem ac periculosi , abstinuit, tam fœderatis quàm infestis , ac feris gentibus vltrò laceffitis, adeò vt senatus quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreuerit , ac nonnulli dedendum cum hostibus censuerint. Sed prosperè decedentibus rebus , & sæpiùs & plurimum quàm quisquam vnquam dierum supplicationes impetrauit. Ges- 25
sit autem nouem annis , quibus in imperio fuit , hæc ferè. Omnem Galliam, quæ à saltu Pyrenæo Alpibusque & monte Gebenna , fluminibus Rheno & Rhodano continetur , parètque circuitu ad bis & tricies centum millia passuum præter socias ac bene meritas ciuitates , in prouinciæ formam redegit , eique quadringentis in singulos annos stipendij nomine imposuit. Germanos qui trans Rhenum incolunt , primus Romanorum

ponte fabricato aggressus, maximis af-
 fecit cladibus. Aggressus est & Britannos,
 ignotos antea, superatisque pecunias &
 obsides imperavit. Per tot successus ter,
 nec amplius, aduersum casum expertus
 in Britannia, classe vi tempestatis propè
 absorpta: & in Gallia, ad Gergouiam le-
 gione fusa: & in Germanorum finibus,
 Titurio & A. Vrunculeio legatis per infi-
 dias caesis. Eodem temporis spatio, ma-
 trem primò, deinde filiam, nec multò
 post neptem amisit. **INTER QVA**
 consternata P. Clodij caede Rep. cum se-
 natus vnum **CO S.** nominatimque Cn.
 Pompeium fieri censuisset, egit cum tri-
 bunis plebis collegam se Pompeio desti-
 nantibus, id potiùs ad populum ferrent,
 vt absentì sibi: quandoque imperij tem-
 pus expleri cœpisset, petitio secundi
 Consulatus daretur: ne ea causa matu-
 rius, & imperfecto adhuc bello decede-
 ret. Quod vt adeptus est, altiora iam me-
 ditans, & spei plenus, nullum largitionis,
 aut officiorum in quemquam genus pu-
 blicè, priuatimque omisit. Forum de ma-
 nubiiis inchoauit: cuius area super H-s.
 millies constitit. Munus populo, epu-
 lumque pronuntiauit in filie memoriam,
 quod ante eum nemo. **Quorum vt quam**

maxima expectatio esset, ea quæ ad epulum pertinerent, quamvis macellariis oblocata, etiam domesticatim appabat. Gladiatores notos, sicubi infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos reseruandósque mandabat. Tirones neque in ludo, neque per lanistas, sed in domibus per equites Romanos, ac etiam per senatores armorum peritos erudiebat: precibus enitens, quod epistolis eius ostenditur, ut disciplinam singulorum susciperent, ipsique dictata exercentibus darent. Legionibus stipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum, quoties copia esset, etiam sine modo mensurâque præbuit: ac singula interdum mancipia & prædia viritim dedit. Ad

27

retinendam autem Pompeij necessitudinem ac voluntatem, Octauiam sororis suæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit, sibi que filiam eius in matrimonium petiit, Fausto Sullæ destinatam. Omnibus verò circa eum atque etiam parte magna senatus, gratuito, aut leui scœnore obstrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel inuitatos, vel sponte ad se commeantes, vberissimo congiario prosequabatur: libertos insuper, seruulósque, eíusque, prout do-

mino patronove gratus quis esset. Tum
 reorum aut obæeratorum, aut prodigæ
 iuventutis subsidium vnicum, ac prom-
 ptissimum erat: nisi quos grauior crimi-
 num, vel inopiæ luxuriæve vis vigeret,
 quàm vt subueniri posset à se his planè
 28 palam bello ciuili opus esse dicebat. Nec
 minore studio reges atque prouincias
 per terrarum orbem alliciebat: aliis, ca-
 ptiuorum milia dono offerens: aliis, ci-
 tra senatus populique auctoritatem quò
 vellent, & quoties vellent, auxilia sub-
 mittens: superque Italiæ, Galliarumque
 & Hispaniarum, Asiæ quoque & Græ-
 ciæ potentissimas vrbes præcipuis ope-
 ribus exornans: donec attonitis iam
 603 omnibus & quorsum illa tenderent repu-
 tantibus, M. Claudius Marcellus e o s.
 edicto præfatus de summa se Reip. actu-
 rum, retulit ad senatum vt ei succedere-
 tur ante tempus: quoniam bello confecto
 pax esset, ac dimitti deberet victor
 exercitus: & ne absentis ratio comitiis
 haberetur, quando nec plebiscito Pom-
 peius postea abrogasset. Acciderat au-
 tem vt is legem de iure magistratum
 ferens, eo capite quo à petitione hono-
 rum absentes submouebat, ne Cæsarem
 quidem exciperet, per obliuionem: ac

mox lege iam in æs incisa, & in ærarium
 condita, corrigeret errorem. Non con-
 tentus Marcellus prouincias Cæsari &
 priuilegium eripere, retulit etiam vt co-
 lonis quos rogatione Vatinia Nouum-
 comum deduxisset, ciuitas adimeretur:
 quòd per ambitionem & vltra præscri-
 ptum data esset. Commotus his Cæsar, 29
 ac iudicans, quod sæpè ex eo auditum
 ferunt, difficiliùs se principem ciuitatis
 à primo ordine in secundum, quàm ex
 secundo in nouissimum detrudi, summa
 ope restitit, partim per intercessores tri- A. V.
 bunos, partim per Seruium Sulpicium C.
 alterum consulem. Insequenti quoque 704
 anno, C. Marcello, qui fratri patrueli suo
 Marco in consulatu successerat, eadem
 tentante, collegam eius Æmilium Paul-
 lum, Caiumque Curionem violentissi-
 mum tribunorum, ingenti mercede de-
 fensores parauit. Sed cùm obstinatiùs
 omnia àgi videret, & designatos etiam
 coss. è parte diuersa, senatum litteris de-
 precatu est ne sibi beneficium populi
 adimeretur: aut vt cæteri quoque impe-
 ratores ab exercitibus discederent: con-
 fesus, vt putant, facilius se, simul atque
 libuisset, veteranos conuocaturum, quàm
 Pompeium novos milites. Cum aduer-

sariis autem pepigit vt dimissis octo le-
 gionibus. Transalpináque Gallia, duæ
 sibi legiones, & Cisalpina prouincia, vel
 etiam vna legio cum Illyrico, conce-
 30 deretur, quoad c. o. s. fieret. Verùm ne-
 que senatu interueniente, & aduersariis
 negantibus vllam se de rep. facturos pa-
 ctionem, transit in citeriorem Galliam:
 conuentibusque peractis, Rauennæ sub-
 stitit, bello vindicaturus si quid de tri-
 bunis plenis intercedentibus pro se, gra-
 uius à senatu constitutum esset. Et præ-
 textum quidem illi ciuilium armorum
 hoc fuit: causas autem alias fuisse opi-
 nantur. Cn. Pompeius ita dictabat, quòd
 neque opera consummare quæ institue-
 rat, neque populi expectationem, quam
 de aduentu suo fecerat, priuatis opibus
 explere posset, turbare omnia ac permi-
 scere voluisse. Alij timuisse dicunt ne eo-
 rum quæ primo consulatu aduersus au-
 spicia legesque & intercessiones gessis-
 set, rationem reddere cogeretur: cum M.
 Cato identidem, nec sine iureiurando,
 denunciaret, delaturum se nomen eius,
 simulac primum exercitum dimisisset,
 cumque vulgò fore prædicarent vt si pri-
 uatus redisset, Milonis exemplo circum-
 positis armatis causam apud iudices di-
 ceret

ceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie cæsos profligatosque aduersarios prospicientem, hæc eum ad verbum dixisse referens, *Hoc uoluerunt : tantis rebus gestis C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem.* Quidam putant captum imperij consuetudine, pensitatibusque suis & inimicorum viribus, usum occasione rapiendæ dominationis, quam ætate prima concupisset. Quod existimasse videbatur & Cicero, scribens de officiis tertio libro, semper Cæsaarem in ore habuisse Euripidis versus, quos sic ipse conuertit.

Nam si violandum est ius, regnandi gratia

Violandum est : aliis rebus pietatem colas.

Cùm ergo sublatam tribunorum intercessionem, ipsosque uibe cessisse nuntiatum est, præmissis confestim clam cohortibus, ne qua suspicio moueretur, & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus, considerauit, & ex consuetudine conuiuio se frequenti dedit. Dein post Solis occasum, mulis A. V.
è proximo pistrino ad vehiculum iun- C.

705 Etis, occultissimum iter modico comitatu ingressus est: & cum luminibus extinctis decessisset via, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus euasit: consecutusque cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciæ eius finis erat, paululum constitit: ac reputans quantum moliretur, conuersus ad proximos, *Etiā nunc*, inquit, *regredi possumus: quod si porticulum transierimus, omnia armie agendo erunt.* Cunctanti ostentum tale factum est.

32 Quidam eximia magnitudine & forma, in proximo sedens repētē apparuit, arundine canens: ad quem audiendum, cum præter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent, intérque eos & æneatores, rapta ab vno tuba profiluit ad flumen: & ingenti spiritu classicum exorsus pertēdit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, *Eatur*, inquit, *quo deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat. lacta alea est*, inquit.

Atque ita traiecto exercitu, adhibitis tribunis pleb. qui pulsi superuenerant, pro concione fidem militum flens, ac veste à pectore discissa, inuocauit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa.

Nam cum in alloquendo exhortandoque, sæpius digitum lævæ manus ostentans, affirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, annulum quoque æquo animo detracturum sibi, extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quàm audire, pro dicto accepit quod visu suspicabatur: promissumque ius annulorum cum millibus quadringentis fama distulit. Ordo & summa rerum quas deinceps gessit, sic se habent. Picenum, Umbriam, Etruriam occupavit, & L. Domitio, qui per tumulum successor ei nominatus, Corfinium præsidio tenebat, in deditionem redacto, atque dimisso, secundum superum mare Brundisium tendit, quò Coss. Pompeiúsque confugerant, quàm primùm transfretaturi, hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus. Romam iter conuertit: appellatisque de rep. Patribus, validissimas Pompeij copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone in Hispania erant, inuasit: professus antè inter suos, *ire se ad exercitum sine duce, & inde reuersurum ad ducem sine exercitu.* Et quamquam obsidione Massiliæ, quæ sibi in itinere portas clauserat, sum-

34

705 máque frumentariæ rei penuria retar-
 dante, breui tamen omnia subegit Hinc
 a. v. vrbe repetita, in Macedoniam transgres-
 c. sus, Pompeium per quatuor penè men-
 706 scis maximis obsessum operibus, ad ex-
 tremum Pharsalico prælio fundit: & fu-
 gientem Alexandriam persecutus, vt oc-
 cisum deprehendit, cum Ptolemæo re-
 ge, à quo sibi quoque insidias tendi vi-
 debat, bellum sanè difficillimum gessit:
 neque loco, neque tempore æquo, sed
 hyeme anni, & intra mœnia copiosissimi
 ac solertissimi hostis, inops ipse rerum
 omnium, atque imparatus. Regnum
 802 Ægypti victor, Cleopatrarum fratrique eius
 minori permisit, veritus prouinciam fa-
 cere, ne quandoque violentiorem præsi-
 dem nacta, nouarum rerum materia es-
 set. Ab Alexandria in Syriam, & inde
 Pontum transiit, urgentibus de Pharnace
 nuntiis: quem Mithridatis Magni filium
 ac tunc occasione temporum bellantem
 iamque multiplici successu præferocem,
 intra quintum, quàm adfuerat, diem,
 quatuor, quibus in conspectum venit,
 horis vna profligauit acie: crebrò com-
 memorans Pompeij felicitatem, cui præ-
 cipua militiæ laus de tam inbelli gene-
 708 re hostium contigisset. Dehinc Scipio-
 nem

nem ac Iubam, reliquias partium in Africa refouentes, deuicit: Pompeij liberos in Hispania. Omnibus ciuilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos, passus est: quorum C. Curius in Africa periit: C. Antonius in Illyrico in aduersariorum deuenit potestatem: P. Dolabella classem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Caluinus in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrimè semper, ac ne ancipiti quidem vnquã fortuna, præterquam bis dimicauit: semel ad Dyrachium: vbi pulsus, non instante Pompeio, negauit eum vincere scire: iterum in Hispania vltimo prælio, cùm desperatis rebus etiam de consciscenda nece cogitauit. Confectis bellis, quinquies triumphauit, post deuictum Scipionem quater eodem mense, sed interiectis diebus: & rursus semel post superatos Pompeij liberos. Primum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic proximum Africanum, nouissimum Hispaniensem, diuerso quemque apparatu & instrumento. Gallici triumphi die Velabrum præteruehens penè curru excussus est, axe diffracto: ascenditque Capitolium ad lumina, quadraginta elephan-

708

36

37

708

709

38 tis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus. Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum , V E N I . V I D I . V I C I . non acta belli significantem, sicut cæteri, sed celeriter confecti notam. Veteranis legionibus prædę nomine in pedites singulos super bina sestertia quæ initio ciuilis tumultus numerauerat, in equites vicena quaterna milia nummum dedit, assignauit & agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos modios, ac totidem olei libras, trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritim diuisit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ vsque ad bina millia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. Adiecit epulum ac viscerationem, & post Hispaniensem victoriam duo prandia. Nam cum prius parcè, neque pro liberalitate sua præbitum iudicaret, quinto post die aliud largissimum præbuit.

39 Edidit spectacula variij generis: munus
A. V. gladiatorum, ludos etiã regionatim vrbis
C. tota, & quidem per omniũ linguarum histriones: item circenses, athletas naumachia
708 Munere in foro depugnauit Furius

Lepinus, stirpe prætoris, & Q. Calpurnius senator quondam actorque caussarum. Pyrricham saltauerunt Asiæ Bithyniæque principum liberi. Ludis decimus Labe-rius eques Romanus mimum sum egit: donatusque quingentis sestertiis, & annulo aureo, sessum in quatuordecim è scena per orchestram transit. Circensibus, spatio circi ab vtraque parte producto, & in gyrum Euripo addito, quadrigas bigasque, & equos desolutorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lusit turma duplex, maiorum minorumque puerorum. Venationes editæ per dies quinque. ac nouissimè pugna diuisa in duas acies: quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc & inde commissis, Nam quò laxius dimicaretur, sublata metæ, inque earum locum bina castra ex aduerso constituta erant. Athletæ, stadio ad tempus extructo in regione Martij campi certauerunt per triduum. Nauali prælio in minore Codera defosso lacu biremes ac triremes, quadriremesque, Tyriæ, & Ægyptiæ classes, magno pugnatorum numero conflixerunt. Ad quæ omnia spectacula tantum vndique confluit hominum, vt plerique aduenæ aut inter vicos aut inter vias tabernacu-

30 C. Suetonii Iulij. Liv. 1.
lis positis manerent: ac sæpe præ turba-
elisi exanimatique sint plurimi, & in his
duo senatores.

40 CONVERSUS hinc ad ordinan-
dum Reipublicæ statum, fastos corre-
xit, iam pridem vitio Pontificum per in-
tercalandi licentiam adeò turbatos, vt
neque messium feriæ æstati, neque vin-
demiarum autumno, competerent. An-
nūmque ad cursum Solis accommoda-
uit, vt trecentorum sexaginta quinque
dierum esset: & intercalario mense sub-
lato, vnus dies quarto quoque anno
intercalaretur. Quo autem magis in po-
sterum ex Kalendis Ianuariis nobis tem-
porum ratio congrueret, inter Nouem-
brem ac Decembrem mensem, interie-
cit duos alios: fuitque is annus, quo hæc
constituebantur, xv. mensium cum in-
tercalario, qui ex consuetudine in eum
annum inciderat. Senatum suppleuit, pa-
tricios allegit: prætorum, ædiliū, quæ-
storum, minorum etiam magistratuum
numerum ampliauit: nudatos opere cen-
sorio, aut sententia iudicum de ambitu
condemnatos, restituit. Comitium cum
populo partitus est: vt exceptis consula-
tus competitoribus, de cætero numero
candidatorum, pro parte dimidia, quos

populus vellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipse edidisset. Et edebat per libellos circum tribus missos scriptura breui, *Caesar dictator illi tribus. Com-mendo vobis illum, & illum, ut vestro suffragio suam dignitatem teneant.* Admisit ad honores & proscriptorum liberos. Iudicia ad duo genera iudicum redegit, equestris ordinis ac senatorij: tribunos ærarios, quod erat tertium, sustulit. Recensum populi, nec more, nec loco solito, sed vicatim per dominos insularum egit: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium frumentum è publico, ad centum quinquaginta retraxit. Ac ne qui novi coetus recensitionis causa moueri quandoque possent, instituit, quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à prætore fieret. Octoginta autem ci- 42
 uium millibus in transmarinas colonias distributis, ut exhaustæ quoque vrbes frequentia suppeteret, sanxit, Nequis ciuis maior annis viginti, minorve x l. qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset: neu quis senatoris filius, nisi contubernalis, aut comes magistratus, peregrinè proficisceretur: né-ve hi qui pecuariam facerent, minus ter-

ria parte puberum ingenuorum inter pastores haberent. Omnesque medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quò libentius & ipsi urbem incolerent, & cæteri appeterent, ciuitate donauit. De pecuniis mutuis, disiecta nouarum tabularum expectatione, quæ crebrò mouebatur, decreuit tandem, vt debitores creditoribus satisfacerent, per æstimationem possessionum, quãti quasque ante ciuile bellum comparassent, deducto summa æris alieni, si quid usuræ nomine numeratum, aut perscriptum fuisset: qua conditione quarta pars ferè crediti deperibat. Cuncta collegia, præter antiquitus constituta, detraxit. Pœnas facinorum auxit: & cùm locupletes eo faciliùs scelere se obligarent, quòd integris patrimoniis exulabant, parricidas, vt Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos dimidia parte multauit.

- 43 Ius laboriosissimè ac seuerissimè dixit. Repetundarum conuictos etiam ordine senatorio mouit. Diremit nuptias prætorij viri, qui digressam à marito post biduum statim duxerat, quãuis sine probri suspicione. Peregrinarum mercium portoria instituit. Lecticarum vsus, item conchyliatæ vestis, & margaritarum, nisi

certis personis & ætatibus, pèrque certos dies ademit. Legem præcipuè sumptuariam exercuit : depositis circa macellum custodibus , qui opsonia contra vetitum retinerent, deportarèntque ad se, submissis nonnunquam lictoribus atque militibus, qui si quà custodes fefellissent , iam apposita è triclinio auferrent.

Iam de ornanda , instruendaque vrbe, item de tuendo , ampliandoque imperio plura ac maiora in dies destinabat. In primis Martis templum , quantum nusquam esset, exstruere, repleto & complanato lacu, in quo naumachiaè spectaculum ediderat : theatrumque summæ magnitudinis Tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certum modum redigere, atque ex immensa , diffusaque legum copia, optima quæque, & necessaria in paucissimos conferre libros. Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas posset, publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac digerendarum. Siccare Pompeianas paludes : emittere Fucinū lacum : viam munire à mari supero per Apennini dorsum ad Tiberim vsque : perfodere Isthmum : Dacos , qui se in Pontum & Thraciam effuderant coërcere, mox Parthis inferre bellum , per Armeniam mi-

44

norem, nec nisi antè expertos aggredi
 prælio. Talia agentem atque meditan-
 tem mors præuenit, de qua priùs quam
 dicam, ea quæ ad formam & habitum, &
 cultum & mores, nec minus quæ ad ci-
 uilia & bellica eius studia pertineât, non
 42 alienum erit summam exponere. Fui-
 se traditur excelsa statura, colore candi-
 do, teretibus membris, ore paulò plenio-
 re, nigris vegetisque oculis, valetudine
 prospera: nisi quod tempore extremo re-
 pente animo linqui, atque etiã per som-
 num exterreri solebat. Comitiali quo-
 que morbo bis inter res agendas corre-
 ptus est. Circa corporis curam morosior,
 ut non solùm tonderetur diligenter, ac
 raderetur, sed velleretur etiam, ut quidam
 exprobrauerunt: caluitij verò deformi-
 tatem iniquissimè ferret, sæpè obtrecta-
 torum iocis obnoxiam expertus. Ideoque
 & deficientem capillum reuocare à ver-
 tice assueuerat: & ex omnibus decretis
 sibi à senatu populoque honoribus, non
 aliud aut recepit, aut vsurpauit libentiùs
 quàm ius laureæ perpetuò gestandæ.
 Etiam cultu notabilem ferunt. Vsum enim
 lato clauo ad manus fimbriato, nec ut
 vnquam alter quàm super eum cinge-
 retur, & quidem fluxiore cinctura. Vnde

emanasse Sullæ dictum, optimates sæpius admonentis, *ut male præcinctum puerum cauerent.* Habitauit primò in Suburra modicis ædibus: post autem pontificatum maximum, in Sacra via domo publica. Munditiarum, lautitiarúmque studiosissimum multi prodiderunt. Villam in Nemorensi à fundamētis inchoatam, magnóque sumptu absolutam, quia non tota ad animum ei responderat, totam diruisse, quanquam tenuem adhuc & obæratum. In expeditionibus tessellata & sectilia pauimenta circumtulisse.

Britanniam petisse spe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum sua manu exegisse pondus. Gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissimè comparasse: feruitia recentiora, politioráque, immenso pretio, & cuius ipsum etiam puderet, sic vt rationibus vetaret inferri.

Conuiuiarum assiduè per prouincias duobus tricliniis: vno, quo sagati palliatíve, altero, quo togati cum illustrioribus prouinciarum discumberent. Domesticam disciplinam in paruis ac maioribus rebus diligenter adeò seueréque rexit, vt pistorem, aliud quàm sibi panem conuiuis subiicientem, compedibus vinxe-

rit:libertum gratissimum, ob adulteratam equitis Romani vxorem, quanuis nullo querente, capitali pœna affecerit.

- 49 Pudicitia eius famam nihil quidem præter Nicomedis contubernium læsit, graui tamen, & perenni opprobrio, & ad omnium conuitia exposito. Omitto Calui Licinij notissimos versus.

*Bithyna quicquid & prædicator Ca-
saris.*

Vnquam habuit.

Prætereo actiones Dolabellæ & Curionis patris, in quibus eum Dolabella *pellicem regine stordam interiorem regia lectica*, ac Curio *stabulum Nicomedis & Bithynicum fornicem* dicunt. Missa etiam facio edicta Bibuli, quibus proseripit collegam suum, *Bithynicam reginam et que regem unca fuisse cordi, nunc esse regnam*. Quo tempore, vt M. Brutus refert, Octavius etiam quidam, valetudine mentis liberius dicax, conuentu maximo cum Pompeium regem appellasset, ipsam reginam, salutauit. Sed C. Memmius etiam ad cythatum & vinum Nicomedi stetisse obiecit, cum reliquis excoletis, pleno conuiuio, accubantibus nonnullis vrbicis negotiatoribus, quorum refert nomina. Cicero verò non contentus

in

in quibusdam epistolis scripsit, à satel-
litibus eum in cubiculum regium edu-
ctum, in aureo lecto, veste purpurea de-
cubuisse, florémque ætatis à Venere orti,
in Bithania contaminatum: quondam
etiam in senatu defendenti Nyssæ caus-
sam, filix Nicomedis, beneficiæque regis
in se commemorati, *Remove* inquit, *sthe-
oro te: quando notum est, & quid ille tibi, &
quid illi tu dederis* Gallico denique trium-
pho milites eius inter cætera carmina,
qualia currum prosequentes ioculariter
canunt, etiam vulgatissimum illud pro-
nunciauerunt:

*Gallias Caesar subegit, Nicomedes Ca-
sarem:*

*Ecce Caesar nunc triumphat, qui sube-
git Gallias:*

*Nicomedes non triumphat, qui subegit
Casarem.*

Pronũ & sumptuosum in libidines fuisse 50
constans opinio est, plurimásque & illu-
stres fœminas corrupisse: in quibus Po-
stumiam Seruij Sulpicij, Lolliam Auli
Gabinij, Tertullam M. Crassi, etiam Cn.
Pompeij Muciam. Nam certè Pompeio,
& à Curionibus patre & filio, & à multis
exprobratum est, quòd *cuius causa post
tres liberos exegisset uxorem, & quem ge-
mens*

mens Ægyptum appellare consuesset, eius postea filiam potentia cupiditate in matrimonium recepisset. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Seruiliam: cui & proximo suo consulatu sexagies H-s. margaritam mercatus est: & bello ciuili super alias donationes, amplissima prædia ex auctonibus hastæ nummo addixit. Cùm quidem plerisque vtilitatem mirantibus, facetissime Cicero, *Quo melius inquit, emptum sciatis. Tertia deducta est:* existimabatur enim Seruilia, etiam filiam

§ 1 suam Tertiam Cæsari conciliare. Ne prouincialibus quidem matrimoniis abstinuisset, vel hoc disticho apparet, iactato æque à militibus per Gallicum triumphum.

Vrbani seruate uxores mœchum caluum adducimus.

Aurum in Gallia effuzisti: heic sumpsi mutuum.

§ 2 Dilexit & reginas, inter quas Eunoen Mauram Bogudis vxorem: cui, maritoque eius plurima & immensa tribuit, vt Naso scripsit: sed maximè Cleopatram, cum qua & conuiuia in primam lucem sæpè protraxit, & eadem naue thalamoque penè Æthiopiã tenus Ægyptum penetrauit, nisi exercitus sequi recusasset.

Quam denique accitam in urbem, non nisi maximis honoribus, præmiisque auctam remisit, filiúmque natum appellare nomine suo passus est. Quem quidẽ nonnulli Græcorum similem quoque Cæsaribus & forma & incessu tradiderunt. M. Antonius agnitum etiam ab eo, senatui affirmavit: quæ scire C. Marium & C. Oppium, reliquósque Cæsaribus amicos, quorum C. Oppius, quasi planè defensione ac patrocinio res egeret, librum edidit, *Non esse Cæsaris filium, quem Cleopatra dicat.* Helvius Cinna Trib. pleb. plerisque confessus est, habuisse se scriptam, paratámque legem, quam Cæsar ferre iussisset, cum ipse abesset, uti uxores liberorum quærendorum causa, quas & quot vellet, ducere liceret. Ac ne cui dubium omnino sit, & impudicitia eum, & adulteriorum flagrasse infamia. Curio pater quadam eum oratione, *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellat. Vini parcissimum ne inimici quidem negauerunt. Verbum M. Catonis est, *Vnum ex omnibus Cæsarem ad evertendam Remp. sobrium accessisse.* Nam circa victum C. Oppius ad eò indifferentem docet, ut quondam ab hospite conditum oleum, pro viridi oppositum

aspernantibus cæteris, solum etiam largius dicat appetuisse: ne hospitem aut negligentiam, aut rusticitatis videretur arguere. Abstinentiam neque in imperiis, neque in magistratibus præstitit. Ut enim quidam monumentis suis testati sunt, in Hispania à proconsule, & à sociis pecunias accepit, emendicatas in auxilium æris alieni: & Lusitanorum quædam oppida, quamquam nec imperata detrectarent, & aduenienti portas patefacerent, diripuit hostiliter. In Gallia fana, templaque Deum donis referta expilauit: vrbes diruit, sæpius ob prædam quâ ob delictum: vnde factum vt auro abundaret, ternisque millibus nummum in libras promerciale, per Italiam prouinciâsque diuideret. In primo consulatu tria millia pondo auri furatus è Capitolio tantumdem inaurati æris reposuit. Societates ac regna pretio dedit: vt qui vni Ptolemæo propè sex millia talentorum suo Pompeiique nomine abstulerit. Postea verò euidentissimis rapinis ac sacrilegiis, & onera bellorum ciuilium, & triumphorum, ac munerum sustinuit impendia. Eloquentia militarique re aut æquauit præstantissimorum gloriam aut excessit. Post accusationem Dolabella,

haud dubiè principibus patronis annumeratus est. Certè Cicero ad Brutum oratores enumerans, negat *se videre cui Cæsar debeat cedere*. aitque eum *elegantem, splendidam quoque, ac etiam magnificam ac generosam quodammodo rationem dicendi tenere*, & ad Cornelium Nepotem de eodem ita scripsit: *Quid est oratorum quem huic antepones eorum qui nihil aliud egerunt? Quis sententiis aut acutior, aut crebrior? Quis verbis aut ornatioꝝ, aut elegantior?* Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonis Cæsaris secutus videtur: cuius etiam ex oratione, quæ inscribitur *Pro Sarranis*, ad verbum nonnulla trãstulit in *Disinactionem* suam. Pronunciãsse autem dicitur voce acuta, ardenti motu gestúque, non sine venustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temerè quædam feruntur: vt *Pro Q. Metello* quam non immeritò Augustus existimat magis ab actuariis exceptam, malè subsequentiis verba dicētis quàm ab ipso editam. Nam in quibusdam exemplaribus inuenio, ne inscriptam quidem *Pro metello*, sed *quam scripsit Metello*, cum ex persona Cæsaris sermo sit Metellum seque aduersus communium obtrectatorum criminationes purgantis, *Apud*

42 C. Suetonij Tullij. Liv. 1.
milites quoque in Hispania, idem Augustus orationem esse vix ipsius putat: quæ tamen duplex fertur: vna quasi prior habita prælio: altera, posteriore: quo Asinius Pollio ne tempus quidem concionandi habuisse eum dicit, subita hostium incurfione. Reliquit & rerum suarum Commentarios, Gallici, civilisque belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africique & Hispaniensis, incertus auctor est. Alij enim Oppium putant, alij Hirtium: qui etiam Gallici belli nouissimum, imperfectumque librum suppleuerit. De commentariis Cæsaris Cicero in eodem libro sic refert. *Commentarios scripsit valde quidem probandos: nudi sunt, recti, & venusti, omni ornatu orationis, tamquam veste detracta, sed dum voluit alios habere parata unde sumerent, qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa volunt calamistris inurere, sanos quidem homines à scribendo deterruit.* De eisdem commentariis Hirtius ita prædicat, *Ad eò probantur omnia iudicio, ut præcepta, non præbita, facultas scriptoribus videatur. Cuius tamen rei maior nostra quàm reliquorum est admiratio, Cæteri enim quàm bene atque emendatè, nos etiam quàm facile atque celeriter eos præscripserit*

rit, *scimus*. Pollio Asinius parum diligenter, parúmque integra veritate compositos putat: cum Cæsar pleráque, & quæ per alios erant gesta, temerè crediderit: & quæ per se vel cõsultò, vel etiam memoria lapsus, perperam ediderit, existimátq; rescripturum, & correcturum fuisse. Reliquit & *De analogia* libros duos, & *Anticatones* totidẽ, ac præterea poëma quod inscribitur *Ier*. Quorum librorum primos, in transitu Alpium, cùm ex citeriore Gallia, conuentibus peractis, ad exercitum rediret: sequentes sub tempus Mundenfis prælij fecit: nouissimum, dum ab vrbe in Hispaniam vltiorem i v. & x x. die peruenit. *Epistola* quoque eius *ad senatum* extant, quas primùm videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertisse, cùm antea C o s s. & duces nonnisi transuersa charta scriptas mitterent. Extant & *ad Ciceronem*, item! *ad familiares* domesticis de rebus: in quibus si qua occultiùs perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo litterarum ordine, vt nullum verbum effici posset: quæ si quis inuestigare, & persequi vellet, quartam elementorum litteram, id est, *d* pro *a*, & perinde reliquas commutet. Feruntur & à puero, & ab adolescentulo,

tulo, quædam scripta: vt *Laudes Hercules*, tragœdia *Oedipus* item *Dieta collectanea*, quos omnes libellos vetuit Augustus publicari, in epistola quam breuè admodum ac simplicem, ad Pompeium Marcum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, misit. Armorum & equitandi peritissimus, laboris vltra fidem patiens erat: in agmine, nonnunquam equo, sæpius pedibus, anteibat, capite detecto, seu sol, seu imber esset. Longissimas vias incredibili celeritate confecit, expeditus, meritoria rheda, centena passuum millia in singulos dies: si flumina morarentur, nando traiciens, vel innixus inflatis vtribus, vt persæpè nuncios de se præuenerit, in obeundis expeditionibus, dubium cautior an ardentior. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit vnquam, nisi perspeculatus locorum situs: neque in Britanniam transuexit: nisi antè per se portus & nauigationem, & accessum ad insulam explorasset. At idem obsessione castrorum in Germania nuntiata, per stationes hostium Gallico habitu penetrauit ad suos. A Brūdusio Dyrachium inter oppositas classes hyeme transmisit. Cessantibusque copiis, quas subsequi iusserat, cùm ad arcessendas

frustra sæpè misisset, nouissimè ipse clàm noctu paruulum nauigium solus obuoluto capite conscendit: neque aut quis esset antè detexit, aut gubernatorem cedere aduersæ tempestati passus est, quàm penè obrutus fluctibus. Ne religione quidem vlla à quoquam incepto absteritus vnquam, vel retardatus est. Cùm immolanti aufugisset hostia, profectio- nem aduersus Scipionem & Iubam non distulit. Prolapsus etiam in egressu nauis, verso ad melius omine, *Teneo te*, inquit, *Africa*. Ad eludendas autem vaticinationes, quibus felix & inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, despectissimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium vitæ Salutioni cognomen erat, in castris secum habuit. Prælia non tantùm destinato, sed ex occasione sumebat: ac sæpè ab itinere statim, interdum spurcissimis tempestatibus, cùm minimè quis moturum putaret: nec nisi tempore extremo ad dimicandum cunctantior factus est. Quò sæpius vicisset, hoc minus experiendos casus opinans: nihilque se tantum acquisiturum victoria, quantum auferre calamitas posset. Nullum vnquã hostem fudit, quin castris quoque exue-

59

60

ret:

ret: ita nullum spatium perterritis da-
 bat. Ancipiti prælio equos dimittebat,
 & in primis suum, quò maior permanen-
 di necessitas imponeretur, auxilio fugæ
 61 crepto. Vtebatur autem equo insigni,
 pedibus propè humanis, & in modum
 digitorum vngulis fissis: quem natum
 apud se, cum haruspices imperium orbis
 terræ significare domino pronuntiaffent,
 magna cura aluit: nec patientem sessoris
 alterius primus adscendit: cuius etiam
 62 instar pro æde Veneris genitricis postea
 dedicauit. Inclinatam aciem solus sæ-
 pè restituit, obsistens fugientibus, reti-
 nensque singulos, & contortis faucibus
 conuertens in hostem: & quidem ad eò
 plerumque trepidos, vt aquilifer moran-
 ti cuspide sit comminatus: alius in ma-
 63 nu detinentis reliquerit signum. Non
 minora illa constantiæ eius, immò ma-
 iora etiam indicia fuerunt: Post aciem
 Pharalicam, cum præmissis in Asiam co-
 piis, per angustias Hellesponti vectoria
 nauicula traiceret, L. Cassium partis ad-
 uersæ cum decem rostratis nauibus ob-
 uium sibi, neque refugit: & cominus ten-
 dens vltro ad deditioem hortatus, sup-
 64 plicem ad se recepit. Alexandria, circa
 oppugnationem pontis, eruptione ho-
 stium

stium subita compulsus in scapham, pluribus eodem præcipitantibus cùm desiliisset in mare, nando per cc. passus, euasit ad proximam nauē, elata læua, ne libelli, quos tenebat, madefierent: paludamentum mordicus trahens, ne spolio potiretur hostis. Militem neque à moribus neque à fortuna probabat, sed tantum à viribus: tractabatque pari seueritate atque indulgentia. Non enim ubique ac semper, sed cùm hostis in proximo esset, coërcebat: tum maximè exactor grauissimus disciplinæ, vt neque itineris, neque prælij tempus denuntiaret: sed paratum & intentum momentis omnibus, quò vellet, subitò educeret. Quod etiam sine causa plerumque faciebat, præcipuè pluuiis & festis diebus. Ac subinde obseruandum se admonens, repentè interdiu vel nocte subtrahebat: augebatque iter, vt ferius subsequentes defatigaret. 65 66 66 *Fama verò hostilium copiarum perterritos non negando, minuendove, sed insuper amplificando, ementiendoque, confirmabat. Itaque cùm expectatio aduentus Iubæ terribilis esset, conuocatis ad concionem militibus, Scitote, inquit, paucissimis his diebus regem affuturum cum x. legionibus, equitum xxx. leuis*

armatura c. millibus elephantis ccc. Proinde desinent quidam quarere ultra, aut opinari, mibiq; qui comperum habeo, credenti aut quidem vetustissima nave impositos, quocunq; vento, in quasunque terras iubebo

67 *aueri.* Delicta neque obseruabat omnia, neque pro modo exsequebatur: sed desertorum ac seditiosorum, & inquisitor & punitor acerrimus, conuiuebat in cæteris. Ac nonnunquam post magnam pugnam atque victoriam, remisso officiorum munere, licentiam omnem passim lasciuiendi permittebat: iactare solitus, *militēs suos etiam unguentatos bene pugnare posse: nec milites eos pro concione, sed blandiori nomine commilitones appellabat, habebatque tam cultos, ut argento & auro politis armis ornaret, simul & ad speciem, & quo tenaciores eorum in prælio essent metu damni.* Diligebat quoque usque adeò, ut audita clade Tituriana, barbam, capillumque summisserit: nec antè dempserit quàm vindicasset. Quibus rebus & deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

68 Ingresso ciuile bellum, centuriones cuiusque legionis singulos equites è viatico suo obtulerunt: & vniuersi milites gratuitam & sine frumento, stipendiòque

operam, cum tenuiorem tutelam locupletiores in se contulissent. Neque in tam diuturno spatio quisquam omnino deficiuit: plerique capti concessam sibi sub conditione vitam, si militare aduersus eum vellent, recusarent. Famem & cæteras necessitates, non cum obsiderentur modò, sed & si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, vt Dyrrachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba, quo sustinebantur, *cum feris sibi rem esse* dixerit: amouerique ocys, nec cuiquam ostendi, iusserit: ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, quòd aduerso semel apud Dyrrachium prælio, pœnam in se vtrò depoposcerunt, vt consolandos eos magis Imperator quàm puniendos habuerit. Cæteris præliis innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facilè superauerunt. Denique vna sextæ legionis cohors præposita castello, quatuor Pompeij legionès per aliquot horas sustinuit, penè omnis cõfixa multitudine hostilium sagittarum, quarum centum ac triginta millia intra vallum reperta sunt. Nec mirum, si quis singulorum facta respiciat, vel Cassij Scæuæ

centurionis, vel C. Acilij militis, ne de pluribus referam. Scæua, excusso oculo transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus scuto perforato, custodia portæ commissi castelli retinuit. Acilius nauali ad Massiliam prælio, iniecta in puppem hostium dextra, & abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynægiti
 69 exemplum imitatus, transfiliuit in nauem, umbone obuios agens. Seditioem per x. annos Gallicis bellis nullam omnino mouerunt, ciuilibus aliquas: sed vt celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis quàm auctoritate. Non enim cessit vnquam tumultuantibus, atque etiam obuiam semper iit. Et nonnam quidem legionem apud Placentiam, quamquam adhuc in armis Pompeius esset, totam cum ignominia missam fecit: ægréq; post multas & supplices preces, nec nisi exacta de fontibus pœna, re-
 70 stituit. Decumanos autem Romæ cum ingentibus minis summoque etiam vrbis periculo, missionem & præmia flagitantes ardente tunc in Africa bello, neque adire cunctatus est, quamquam deterrantibus amicis, neque dimittere: sed vna voce, qua *Quirites* eos pro militibus appellarat, tam facilè circumegit & fle-

xit, vt ei *militēs* esse confestim responde-
 rint: & quamuis recusantem vltro in
 Africam sint secuti: ac sic quoque sedi-
 tiosissimum quemque & prædæ! & agri
 destinati tertia parte multauit. Studium 71
 & fides erga clientes, ne iuueni quidem
 defuerunt Masintham nobilem iuuenem,
 cum aduersus Hiempsaem regem tam
 enixè defendisset, vt Iubæ regis filio in
 altercatione barbam inuaserit, stipendia-
 rium quoque prouentiatum, & abstra-
 hentibus statim eripuit, occultauitque
 apud se diu: & mox ex prætura profici-
 scens, in Hispaniam, inter officia profe-
 quentium, facèsque licetorum, lectica
 sua auexit. Amicos tanta semper facili- 72
 tate indulgentiâque tractauit, vt C. Op-
 pio comitanti se per syluestre iter, corre-
 ptòque subita valetudine, & in diuerso-
 rio loco, quod vnum erat, cesserit: ac ipse
 humi ac sub dio cubuerit. Iam autem
 rerum potens, quosdam etiam infimi
 generis ad amplissimos honores proue-
 xit. Cum ob id culparetur, professus est
 palam, si *grassatorum & sicariorum* ope in-
 tuenda sua dignitate usus esset, talibus
 quoque se parem gratiam relaturum. Si- 73
 multates contra nullas tam graues exce-
 pit vnquam, vt non occasione oblata

libēs deponeret. C. Memmij, cuius asper-
 rimis orationibus non minore acerbi-
 tate rescripserat, etiam suffragator mox
 in petitione cōsulatus fuit. C. Caluo post
 famosa epigrammata de reconciliatio-
 ne per amicos agenti, vltro ac prior scri-
 psit. Valerium Catullum, à quo sibi ver-
 ficulis de Mamurra perpetua stigmata
 imposita non dissimulauerat, satisfacien-
 tem, eadem die adhibuit cœnæ: hospitio-
 que patrie eius sicut consueuerat, vti per-
 74 seueravit. Sed & in vlciscendo natura
 lenissimus: pietas, à quibus captus est,
 cū in deditioem redegisset, quoniam
 suffixurum se cruci antè iurauerat, iugu-
 lari prius iussit, deinde suffigi. Cornelia
 Phagitæ, cuius quondam nocturnas in-
 fidias æger ac latens ne perduceretur ad
 Sullam, vix præmio dato euaserat, nun-
 quam nocere sustinuit. Philemonem à
 manu feruum, qui necem suam per ve-
 nenum inimicis promiserat, non grauius
 quam simplici morte puniuit. In P. Clo-
 dium Pompeiæ vxoris, suæ adulterum,
 atque eadem de causa pollutarum ceri-
 moniarum reum testis citatus, negauit se
 quidquã comperisse, quãuis & Mater An-
 relia, & soror Iulia, apud eosdem iudices,
 omnia ex fide retulissēt. Interrogatusque

cur igitur repudiasset vxorem, *Quoniã in-*
quit, meos tam suspicione quàm crimine in-
dico carere oportere: Moderationem verò 43
 clementiãque, tum in administratione
 tum in victoria belli ciuilis admirabilem
 exhibuit. Denunciante Põpeio, pro hosti-
 bus se habiturum, qui Reip. defuissent:
 ipse medios & neutrius partis, suorũ sibi
 numero futuros pronuntiauit. Quibus
 autem ex commendatione Pompeij, or-
 dines dederat, potestatem transcundi ad
 eum omnibus fecit. Motis apud Ilerdam
 deditiois conditionibus, cùm assiduo
 inter vtrasque partes vsu atque commer-
 cio Afranius ac Petreius deprehensos
 intra castra Iulianos subita pœnitentia
 interfecissent, admissam in se perfidiam
 non sustinuit imitari. Acie Pharsalica
 proclamauit, *ut ciuibus parceretur*: dein-
 cepsque nemini non suorum quem vel-
 let vnum partis aduersæ seruare conces-
 sit: nec vlli periisse, nisi in prælio repe-
 riantur, exceptis duntaxat Afranio &
 Fausto, & L. Cæsare iuvene, ac ne hos
 quidem voluntate ipsius interemptos pu-
 tant: quorum tamen & priores post im-
 petratam veniam rebellauerant, & Cæsar
 libertis seruisque eius ferro & igni cru-
 delem in modum enectis, bestias quo-

que ad manus populi comparatas con-
 trucidauerat. Deinde tempore extremo
 etiam quibus nondum ignorauerat, cun-
 ctis in Italiam redire permisit, magi-
 stratusque & imperia capere. Sed & sta-
 tuas L. Surtæ atque Pompeij, à plebe dis-
 iectos, reposuit. Ac si qua post hac aut co-
 gitarentur grauius aduersus se, aut dice-
 rentur, inhibere maluit, quàm vindicare.
 Itaque & detectas coniurationes, con-
 uentusque nocturnos, non vltra arguit
 quàm vt edicto ostenderet esse sibi no-
 tas: & acerbè loquentibus satis habuit
 pro concione denuntiare, ne perseuera-
 rent. Aulique Cæcinne criminofissimo li-
 bro, & Pitholai carminibus maledicen-
 tissimis laceratam existimationem suam
 76 civili animo tulit. Prægrauant tamen
 cætera facta, dictaque eius, vt & abusus
 dominatione, & iure cæsus existimetur.
 Nō enim honores modò nimios recepit,
 vt continuum consulatum, perpetuam
 dictaturam, præfecturamque morum, in-
 super prænomen Imperatoris, cogno-
 men patris patriæ, statuam inter reges,
 suggestum in orchestra, sed & ampliora
 etiam humauo fastigio decerni sibi
 passus est: sedem auream in curia & pro
 tribunali, thensam ferculum Circensi
 pompa

pompa, tēpla, aras, simulacra iuxta Deos, puluinar, flaminem, Lupercos, appellationem mensis è suo nomine. Ac nullos non honores ad libidinem cepit, & dedit. Tertium & quartum consulatum titulo tenuis gessit, contentus Dictaturæ potestate decretæ cum consulatibus simul: atque utroque anno binos consules substituit sibi in ternos nouissimos menses: ita ut medio tempore comitia nulla habuerit, præter tribunorum & ædilium plebis: præfectosque pro prætoribus constituerit, qui præsentem se res urbanas administrarent. Pridie autem Kal. A. V. Ianuarias repentina consulis morte cessantem honorem in paucas horas petenti 970 dedit. Eadem licentia spreto patriæ more, magistratus in plures annos ordinavit. Decem prætoribus viris consularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quosdam è semibarbaris Gallorum recepit in curiam. Præterea monetæ, publicisque vectigalibus, peculiare seruos præposuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat, curam & imperium Rufini liberti sui filio, exoleto suo demandauit. Nec minoris impotentia voces propalam edebat, ut Titus Ampius scribit, *Nihil esse Rempubl. appellationem*

modò, sine corpore, ac specie. Sullam ne-
scisse literas, qui Dictaturam deposuerit.
Debere homines consideratiùs iam loqui
secum, ac pro legibus habere qua dicat. Eo-
que arrogantia progressus est, ut haruspice
tristitia & sine corde extra sacro quodã
nunciante, futura diceret latiora, cum
vellet: nec pro ostentis ducendum si pecudi
 78 *cor defuisset. Verùm præcipuam & inex-*
piabilem sibi inuidiam hinc maximè
mouit. Adeuntes se cum plurimis ho-
norificentissimisque decretis, vniuersos
patres conscriptos, sedens pro æde Vene-
ris genetricis excepit. Quidam putant
retentum à Cornelio Balbo, cum cona-
retur assurgere: alij ne conatum quidem
omnino, sed etiam admonentem C. Tre-
batium, ut assurgeret, minus familiari
vultu respexisse. Idque factum eius tan-
to intolerabilius est visum, quòd ipse
triumphanti, & subsellia tribunitia præ-
teruehenti sibi, vnum è collegio Pontium
Aquilam non assurrexisse adeò indigna-
tus sit, ut proclamauerit, Repete ergo à me
Aquila Remp. tribunus, & nec destiterit
 79 *per continuos dies quidquam cuiquam,*
nisi sub exceptione polliceri, si tamen
per Pontium Aquilam licuerit. Adiecit
ad tam insignem despecti senatus con-
tumeliam,

tumeliam, multo arrogantius factum. Nam cum sacrificio Latinarum reuertente eo, inter immodicas ac nouas populi acclamationes, quidam è turba statuæ eius coronam lauream cædida fascia præligatam imposuisset: & tribuni plebis Epidius Marullus, Cæsariúsque Flauus coronæ fasciã detrahi, hominémque duci in vincula iussissent, dolens seu parum prosperè motam regni mentionem, siue, vt ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi, tribunos grauitè increpitos potestate priuauit: neque ex eo infamiam affectati etiam regi) nominis discutere uoluit: quamquam & plebei regem se salutanti *Cæsarem se, non Regem* esse responderit & Lupercalibus, pro Rostris à consule Antonio admotum sæpius capiti suo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miserit. Quinetiam varia fama percrebuit, migraturum Alexandriam vel Ilium, translatis simul opibus imperij, exhaustaque Italia delectibus, & procuratione vrbs amicis permessa: proximo autem senatu L. Cottam Quindecim virum sententiam dicturum: vt, quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, nisi à rege, non posse uinci Cæsar rex appellaretur. Quæ caussa con-

iuratis maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset. Consilia igitur dispersim antea habita, & quæ sæpe bini triniue cœperant, in vnum omnes contulerunt: ne populo quidem iam præsententi statu læto, sed clam palàmque detrectante dominationem, atque assertores flagitant: Peregrinis in senatum allectis libellus propositus est: *Bonum factum: Ne quis senatori novo curiam monstrare velit, & illa vulgo canebantur.*

Gallos Caesar in triumphum ducit: idem in curia:

Galli bracas deposuerunt, latum clavum sumpserunt.

Q. Maximo suffecto, trimestrique consule theatrum introeunte, cum lictor animaduerti ex more iussisset, ab vniuersis conclamatum est: *Non esse consulem eum.* Post remotos Cæsarium & Marullum tribunos, reperta sunt proximis comitiis complurium suffragia, consules eos declarantium. Subscripsere quidam L. Bruti statux, *Vtinam viueres.* Item ipsius Cæsaris statux: *Brutus, quia reges eiecit, consul primus factus est: Hic quia consules eiecit, rex postremò factus est.* Conspiratum est in eum à LX. amplius, C. Cassio, Marcelloque & Decio Bruto principibus conspirationis.

rationis. Qui primùm cunctari, utrùm-
ne illum in campo per comitia, tribus ad
suffragia vocâtem partibus diuisi è pon-
te deiicerent, atque exceptum trucidâ-
rent: an in Sacra via vel in aditu theatri
adorirentur: postquam senatus Idibus
Martis in Pompeij curiam edictus est,
facilè tempus & locum prætulere.

Sed Cæfari futura cædes evidentibus 81
prodigiis denunciata est. Paucos ante
menses cùm in colonia Capua deducti
lege Iulia coloni, ad extruendas villas
sepulchra vetustissima discernerent, idque
eo studiosiùs facerent, quòd aliquantum
vasculorum operis antiqui scrutantes
reperiebant, tabula ænea in monumen-
to, in quo dicebatur Capys, conditor Ca-
puæ, sepultus, inuenta est, conscripta lit-
teris verbisque Græcis, hac sententia,
*Quandoque ossa Capyis detecta essent, fere-
ut Iulo prognatus manu consanguineorum
necaretur, magnique mox Italia cladibus
vindicaretur.* Cuius rei, ne quis fabulo-
sam aut commentitiam putet, auctor est
Cornelius Balbus, familiarissimus Cæ-
saris. Proximis diebus equorum greges,
quos in traiciendo Rubicone flumine
consecrarat, ac vagos & sine custode di-
miserat, comperit pertinacissimè pabu-

lo abstinere, vbertimque flere. Et immolantem haruspex Spurinna monuit, caueret periculum quod non vltra Martias Idus proferretur. Pridie autem easdem Idus, auem regaliolum, cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres variij generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt. Ea verò nocte cui illuxit dies cædis, & ipse sibi visus est per quietem interdum supra nubes volitare: aliàs cum Ioue dextram iungere. Et Calpurnia vxor imaginata est collabi fastigium domus, maritumque in gremio suo confodi: ac subito cubiculi fores sponte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmam valetudinem diu cunctatus, an se continere & quæ apud senatum proposuerat, agere differret, tandem D. Bruto adhortante, ne frequentes ac iam dudum opperientes destitueret, quinta ferè hora progressus est: libellumque insidiarum indicem, ab obvio quodam porrectum, libellis cæteris quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus commiscuit. Dein pluribus hostiis cæsis, cum litare non posset, introiit curiam, spreta religione: Spurinnamque irridens, & vt falsum arguens, quòd sine vlla noxa Idus Martiæ adessent: quam-

quam is *venisse quidem* eas diceret, *sed non præerisse*. Assidentem conspirati specie officij circumsteterunt: illicóque Cimber Tullius qui primas partes susceperat, quasi aliquid rogaturus, propius accessit: renuentique, & gestu in aliud tempus differenti, ab utroque humero togam apprehendit: deinde clamantem, *Istæ quidem vis est*, alter Cassius, adversum vulnerat paullùm infra iugulum. Cæsar Cassij brachium arreptum graphio traiecit, conatúsque profilire, alio vulnere tardatus est. Utque animadvertit vndique se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit: simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestiùs caderet etiam inferiore corporis parte velata. Atque ita tribus, & viginti plagis confossus est, vno modo ad primum ictum gemitu sine voce edito. Etsi tradiderunt quidam, M. Bruto irruenti dixisse, *Καί σὺ εἰ ἐκείνων καὶ σὺ, τέκνον;* Exanimis diffugientibus cunctis aliquandiu iacuit, donec lecticæ impositum, dependente brachio, tres seruuli domum retulerunt. Nec in tot vulneribus, vt Antistius medicus existimabat, lethale vllũ reperitum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus coniura-

82

A.V.

C.

710

tis, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu

- 83 M. Antonij consulis, & magistri equitum Lepidi, destiterunt. Postulante ergo L. Pisone socero, testamentum eius aperitur: recitaturque in Antonij domo, quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano suo fecerat, demandaueratque virgini Vestali maximæ. Q. Tubero tradit heredem ab eo scribi solitum ex consulatu ipsius primo, vsque ad initium ciuilis belli, Cn. Pompeium: idque militibus pro concione recitatum. Sed nouissimo testamento tres instituit hæredes sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pædium ex quadrante reliquo, in ima cera C. Octauium etiam in familiam noménque adoptauit: pluresque percussorum in tutoribus filij, si quis sibi nasceretur, nominauit: D. Brutum etiam in secundis heredibus. Populo hortos circa Tiberim publicè & viritim trecenos sestertios, legauit.
- 84 Funere indicto, rogos exstructus est in Martio campo iuxta Iuliæ tumulum, & pro Rostris aurata ædes ad simulacrum templi Veneris Genitricis collocata: intraque lectus eburneus auro ac purpura stratus: & ad caput trophæum, cum veste

veste in qua fuerat occisus. Præferentibus munera, quia suffecturus dies non videbatur, præceptum est vt omisso ordine, quibus quisque vellet itineribus vrbis, portaret in campum. Inter ludos cantata sunt quædam ad miserationem, & inuidiam cædis eius accommodata ex Pacuuij Armorum iudicio.

Men' me seruasse, ut essent qui me perderent?

Et ex Electra Attij alia ad similem sententiam. Laudationis loco consul Antonius per præconem pronuntiauit Sen. cons. quo omnia ei diuina simul atque humana decreuerat: item iusiuradum quo se cuncti pro salute vnus adstrinxerant: quibus perpauca à se verba addidit. Lectum pro Rostris in Forum magistratus & honoribus functi detulerunt. Quem cum pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij, destina- ret, repente duo quidam gladiis succincti, ac bina iacula gestantes, ardentibus cereis succenderunt: confestimque circumstantium turba virgulta arida, & cum subselliis tribunalia, quidquid præterea ad domum aderat congeffit: deinde tibicines & scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præ-

sentem vsum induerant, detractam sibi, atque discissam, iniecere flammæ: & veteranorum militum legionarij arma sua quibus exculti funus celebrabant. Matronæ etiam pleræque ornamenta sua quæ gerebant, & liberorum bullas atque prætextas. In summo publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim suo quæque more lamentata est: præcipuèque Iudæi, qui etiam noctibus continuis bustum frequentarunt. Plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassij cum facibus tetendit, atque ægrè repulsa, obuium sibi Heluium Cinnam, per errorem nominis quasi Cornelius is esset quem grauitè pridie concionatum de Cæsare requirebat, occidit: caputque eius præfixum hastæ circumtulit. Postea solidam columnam prope xx. pedum lapidis Numidici in foro statuit: scripsitque, P A R E N T I P A T R I Æ. Apud eandem longo tempore sacrificare, vota suscipere, controuersias quasdam interposito per Cæsarem iureiurando distrahere, perseverauit. Suspicionem Cæsar quibusdam suorum reliquit, neque voluisse se diutius viuere, neque curasse, quòd valetudine minus prospera vteretur, ideòque & quæ religiones monerent,

& quæ renuntiarent amici , neglexisse. Sunt qui putent confisum eum nouissimo illo Senat. cons. ac iureiurando, etiam custodias Hispanorum cum gladiis festantium se, remouisse. Alij è diuerso opinantur, insidias vndique imminentes subire semel confessum satius esse, quàm cauere semper. Alij ferunt dicere solitum, non tam sua quàm Reip. interesse vti saluus esset: se iam pridem potentia gloriæque abundè adeptum: Remp. si quid sibi eueniret, neque quietam fore, & aliquanto deteriore conditione ciuilia bella subituram. Illud planè inter omnes fere constitit, talem ei mortem penè ex sententia obtigisse. Nam & quondam cùm apud Xenophōtem legisset, Cyrum vltima valetudine mandasse quædã de funere suo, aspernatus tam lentum mortis genus: subitam sibi celeremque optauerat. Et pridie quàm occideretur, in sermone nato super cœnam, apud M. Lepidum, quisnam esset finis vitæ commodissimus, repentinum, inopinatumque prætulera. Perit sexto & quinquagesimo ætatis

87

88

Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti: & hac de causa simulacro eius in vertice additur stella. Curiam, in qua occisus est, obstrui placuit: Idusque Martias parricidium nominari, ac ne vnquam eo die Senatus ageretur. Percussorum autem ferè, neque triennio quisquam amplius superuixit, neque sua morte defunctus est. Damnati omnes, alius alio casu periti: pars naufragio, pars prælio, nonnulli semet eodem illo pugione quo Cæsarem violauerant, interemerunt.

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS

Liber secundus.

D. OCTAVIVS CÆSAR AVGVSTVS.

CEntem Octauiam Velitris præcipuam olim fuisse, multa declarant. Nam & vicus celeberrima parte oppidiam pridem Octavius vocabatur: &

ostendebatur ara Octavio consecrata: qui bello dux finitimo, cum fortè Marti rem divinam faceret, nuntiata repente hostis incursione, semicruda exta rapta foco profecuit: atque ita prælium ingressus, victor rediit. Decretum etiam publicum exstabat, quo cauebatur, vt in posterum quoque simili modo exta Marti redderentur, reliquixque ad Octavios referrentur. Ea gens à Tarquinio Prisco rege, inter Romanas gentes allecta, in senatum mox à Ser. Tullio in patricias transducta, procedente tempore ad plebem se contulit: ac rursus magno intervallo per D. Iulium in patriciatum rediit. Primus ex hac magistratum populi suffragio cepit C. Rufus. Is quæstorius Cn. & C. procreavit: à quibus duplex Octaviorum familia defluxit, conditione diuersa. Siquidem Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis. At Caius eiusque posteri, seu fortuna, seu voluntate, in equestri ordine constitere, vsque ad Augusti patrem. Proavus Augusti secundo Punico bello, stipendia in Sicilia tribunus militum fecit, Æmilio Pappo imperatore. Avus municipalibus magisteriis contentus, abundante patrimonio, tranquillissimè

sevit.

senuit. Sed hæc alij. Ipse Augustus nihil amplius quàm equestri familia ortum se scribit, vetere ac locuplete, & in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobras restionem, è pago Thurino: auum argentarium. Nec quicquam vltra de paternis

- 3 Augusti maioribus reperi. Octavius pater à principio ætatis, & re & æstimatione magna fuit: vt equidem mirer, hunc quoque à nonnullis argentarium, atque etiam inter diuifores, operásque campestres, proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus est facilè, & egregiè administravit. Ex prætura Macedoniam fortitus, fugitiuos, residuam Spartaci & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes, in itinere deleuit, negotio sibi in senatu extra ordinè dato. Prouinciæ præfuit, non minore iustitia quàm fortitudine. Namque Bessis ac Thracibus magno prælio fufis, ita socios tractauit, vt epistolæ M. Tullij Ciceronis extent, quibus Q. fratrem, eodem tempore parum secunda fama proconsulatum Asiæ administrantem, hortatur & monet, imitetur in promerendis sociis vicinum suum Octauium. Decedens Macedonia,
- 4 prius quàm confiteri se candida

didatum consulatus posset morte obiit
 repentina, superstitibus liberis, Octavia
 maiore, quam ex Ancharia: & Octavia
 minore, item Augusto, quos ex Atia tu-
 lerat. Atia M. Atio Balbo, & Iulia sorore
 C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stir-
 pe Aricinus, multis in familia senatoriis
 imaginibus, à matre Magnum Pompeium
 arctissimo cōtingebat gradu, functusque
 honore præturæ, inter xx. viros agrum
 Campanum plebi Iulia lege diuisit. Ve-
 rùm M. Antonius despiciens etiam ma-
 ternam Augusti originem, proauum eius
 Afri generis fuisse, & modò vnguenta-
 riam tabernam, modò pistrinum Ariciæ
 exercuisse, obiicit. Cassius quidem Par-
 menis quadam epistola, non tantùm vt
 pistoris, sed etiam vt nummularij nepo-
 tem, taxat Augustum: *Materna tibi
 farina: siquidem ex crudissimo Aricia pi-
 strino hanc finxit manibus collybo decolo-
 ratis Nerulonenfis mensarius.* Natus est 5
 Augustus, M. Tullio Cicerone, & Anto- A. v.
 nio Coss. i x. Cal. Octobris, paulo ante c.
 solis exortum, regione Palatij, ad Capita 691
 bubula: vbi nunc sacrarium habet, ali-
 quanto post quàm excessit, constitutum.
 Nam vt senatus actis continetur, cum
 C. Lectorius adolescens patricij generis,

in deprecanda grauiore adulteriij pœna,
 præter ætatem atque natales, hoc quo-
 que patribus conscriptis allegaret, se esse
 possessorem, ac velut æditium soli, quod
 primum D. Augustus nascens attigisset:
 peteretque donari quasi proprio suo, ac
 peculiari Deo: decretum est vt ea pars do-
 6 mus consecraretur. Nutrimentorum eius
 ostenditur adhuc locus in auito subur-
 bano, iuxta Valitras permodicus, &
 cellæ penuariæ instar: tenetque vicinita-
 tem opinio, tanquam & natus ibi sit.
 Huc introire nisi necessariò & castè, re-
 ligio est: concepta opinione veteri, quasi
 temerè adeuntibus horror quidam & me-
 tus obiiciatur: sed & mox confirmata est.
 Nam cum possessor villæ nouus, seu for-
 tè, seu tentandi causa cubitum se eò con-
 tulisset, euenit, vt post paucissimas noctis
 horas exturbatus inde subita vi & incer-
 ta, penè semianimis cum strato simul an-
 7 te fores inueniretur. Infanti cognomen
 THVRINO inditum est, in memoriam
 maiorum originis: vel quòd in regione
 Thurina, recens eo nato, pater Octavius
 aduersus fugitiuos rem prosperè gesse-
 rat. Thurinum cognominatum, satis certa
 probatione tradiderim, nactus puerilem
 imagunculam eius æream veterem, fer-

reis, ac penè iam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptam, quæ dono à me Principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliam sæpè Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quàm *mirari se rescribit, Pro opprobrio nomen prius si i obici.* Postea C. CÆSARIS, & deinde AVGVSTI cognomen assumpsit: alterum, testamento maioris auunculi: alterum, Munatij Planci sententia: cum quibusdam censentibus, Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, prævaluisset vt Augustus potiùs vocaretur, non tantùm nouo, sed etiam ampliore cognomine: quòd loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, Augusta dicantur, ab auctu, vel ab auium gestu gustuue: sicut etiam Ennius docet scribens.

Augusto augurio postquam incluta condita Roma est.

Quadrinus, patrem amisit: duodecimum annum agens, auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit. Quadriennio post virili toga sumpta, militariibus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quamquam expertus belli propter ætatem. Profectum mox auunculum

in Hispanias, aduersus Cn. Pompeij liberos, vix dum firmus à graui valetudine, per infestas hostibus vias, paucissimis comitibus, naufragio etiam factò, subsequutus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam. Cæsare post acceptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos, destinante, præmissus Apollonium, studiis vacauit. Utque primùm occisum eum, heredemque se comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium vt præceps immaturumque omisit: cæterum, vrbe repetita, hæreditatem adiit, dubitante matre, vitrico verò Marcio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore exercitibus cõparatis, primùm cum M. Antonio, Marcóque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim ferè

9 annos, nouissimè per quatuor & x l. solus Remp. tenuit. Proposita vitæ eius velut summa, partes sigillatim, neque per tempora, sed per species, exequar, quò distinctiùs demonstrari, cognoscique possint. Bella ciuilia quinque gessit: Mutinense, Philippense, Perusinum, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum ac nouissimum, aduersus M. Antoniam: se-

cundum aduersum Brutum & Cassium:
 tertium, aduersum L. Antonium Trium-
 uiri fratrem: quartum aduersus Sex. Pom-
 peium, Cn. filium. OMNIVM bellorum
 initium & causam hinc sumpsit, nihil
 conuenientius ducēs quàm necem auun-
 culi vindicare, tuerique acta. Confestim
 vt Apollonia rediit. Brutum, Cassiumque,
 & vi, nec opinantes, & quia præuisum
 periculum subterfugerāt, legibus aggre-
 di, reosque cædis absentes deferre sta-
 tuit. Ludos autem victoriæ, Cæsaris non
 audentibus facere quibus obtigerat id
 munus, ipse edidit. Et quo constantius
 cætera quoque exsequeretur, in locum
 Trib. plebis fortè demortui candidatum
 se ostendit: quamquàm patricius nec
 dum senator. Sed aduersante conatibus
 suis M. Antonio consule, quem vel præ-
 eipuum adiutorem sperauerat: ac ne pu-
 blicum quidem & translatitium ius vlla
 in re sibi sine pactione grauissimæ mer-
 cedis impertiente, ad optimates se con-
 tulit: quibus eum inuisum sentiebat, ma-
 ximè, quòd D. Brutum obsessum Mu-
 tinæ, prouincia à Cæsare data, & per se-
 natum confirmata, expellere armis nite-
 retur. Hortantibus itaque nonnullis,
 percussores ei subornauit. Hac fraude

A. V.

C.

710

A. V. deprehensa, periculum inuicem metuens
 C. veteranos simul in suum, ac Reip. auxi-
 711 litium, quanta potuit largitione, contra-
 xit. Iussusque comparato exercitui pro
 prætore præesse, & cum Hirtio ac Pansa,
 qui consulatum acceperant, D. Bruto
 opem ferre, demandatum bellum tertio
 mense confecit duobus præliis. Priore,
 Antonius eum fugisse scribit, ac sine pa-
 ludamento, equoque post biduum de-
 mum apparuisse: sequenti, satis constat
 non modò ducis, sed etiam militis fun-
 ctum munere: atque in media dimica-
 tione, aquilifero legionis suæ grauer
 I I faucio aquilam humeris subiisse, diuque
 portasse. Hoc bello cum Hirtius in acie,
 & Pansa paulò post ex vulnere periissent,
 rumor increbuit, ambos opera eius oc-
 cisos: vt Antonio fugato, Resp. consu-
 libus orbata, solus victores exercitus oc-
 cuparet. Pansæ quidem adeò suspecta
 mors fuit, vt Glyco medicus custoditus
 sit, quasi venenum vulnere indidisset. Ad-
 iicit his Aquilius Niger, alterum è con-
 sulibus, Hirtium, in pugnae tumultu ab
 12 ipso interemptum. Sed vt cognouit, An-
 tonium post fugam à M. Lepido rece-
 ptum, cæterosque duces, & exercitus, cõ-
 sentire pro patribus, causam optimatium
 sine

sine cunctatione deseruit, ad prætextum mutatae voluntatis dicta, factaque quorundam calumniatus: quasi alij se *puceron*, alij *mandum*, tollendūque iactassent: ne aut sibi, aut veteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitentiam prioris sectæ approbaret: Nursinos grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos, extorres egit oppido: quòd Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publicè exstructo adscripserant, *Proliberate eos occubuisse*. Inita cum Antonio & Lepido societate, Philippense quoque bellum, quamquam inuàlidus atque æger, duplici prælio transegit, quorum priore castris exutus, vix ad Antonij cornu fuga euaserat. Nec successum victoriæ moderatus est: sed capite Bruti Romam misso vt statuæ Cæsaris subiiceretur, in splendidissimum quemque captiuium non sine verborum contumelia sæuiit. Vt quidem vni suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur, *Iam istam in volucrem fore potestatem*: alios, patrem & filium, pro vita roganteis, fortiri vel dimicare iussisse, vt alterutri concederetur: ac spectasse vtrumque morientem, cum patre, qui se obtulerat, occiso, filius quoque voluntaria occubuis-

I 3
A. V.
C.
712

set nece. Quare cæteri, & in his M. Fauo-
 rius, ille Catonis æmulus, cùm catenati
 producerentur, imperatore Antonio ho-
 norificè salutato, hunc fœdissimo conui-
 cio coram prosciderunt. Partitis post vi-
 ctoriam officiis, cùm Antonius Orientem
 ordinandum, ipse veteranos in Italiam
 reducendos, & municipalibus agris col-
 locandos recepisset: neque veteranorum
 neque possessorum gratiam tenuit: alte-
 ris, pelli se: alteris non pro spe merito-
 rum tractari querentibus. Quo tempore
 L. Antonium, fiducia consulatus quem
 gerebat, ac fraternæ potentia, res no-
 uas molientem, confugere Perusiam coë-
 git, & ad deditiorem fame compulit: non
 tamen sine magnis suis, & ante bellum,
 & in bello discriminibus. Nam cùm spe-
 ctaculo ludorum gregarium militem in
 xiv. ordinibus sedentem excitari per ap-
 paritorem iussisset, rumore ab obtrecta-
 toribus dilato, quasi eundem mox & dis-
 cruciatum necasset: minimū obfuit quin
 periret, concursu & indignatione turbæ
 militaris. Saluti fuit, quòd qui deside-
 rabatur, repentè comparuit incolumis,
 ac sine iniuria. Circa Perusinum autem
 murum sacrificans, penè interceptus est
 à manu gladiatorum, quæ oppidò eru-

perat. Perusia capta in plurimos ani- 15
 maduertit : orare veniam , vel excusare 714
 se conantibus, vna voce occurrens, *Mo-
 riendum esse*. Scribunt quidam, trecentos
 ex dedititiis electos, vtriusque ordinis,
 ad aram Diuo Iulio extractam, Idibus
 Martiis hostiarum more maectatos. Ex-
 stiterunt qui traderent, conspecto eum
 ad arma isse, vt occulti aduersarij, &
 quos metus magis quam voluntas con-
 tineret, facultate L. Antonij ducis præ-
 bita, detegerentur, deuictisque his & con-
 fiscatis, promissa veteranis præmia per-
 soluerentur. Bellum Siculum inchoauit 16
 in primis, sed diu traxit, intermissum
 sæpius: modò reparandum classium caus-
 sa, quas tempestatibus duplici naufra-
 gio, & quidem per æstatem amiserat:
 modò pace facta, flagitante populo, ob
 interclusos commeatus, famémque in-
 grauescentem: donec nauibus ex inte-
 gro fabricatis, ac x x. seruorum millibus 717
 manumissis, & ad remum datis, portum
 Iulium apud Baias, immisso in Lucrinum
 & Auernum lacum mari, effecit. In quo
 cum hieme tota copias exercuisset, Pom-
 peium inter Mylas & Naulochum supe- 718
 rauit sub horam pugnae tam arcto repete
 somno deuinctus, vt ad dandum signum

ab amicis excitaretur. Vnde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi, Ne rectis quidem oculis eum aspiciere potuisse instructam aciem: verùm supinum, caelum intuentem, stupidum cubuisse: nec prius surrexisse, ac militibus in conspectum fuisse, quàm à M. Agrippa fugate sint hostium naues. Alij dictum factumque eius criminantur, quasi classibus tempestate perditis exclamauerit, etiam inuito Neptuno victoriam se adepturum: ac die Circensium proximo solemni pompæ simulacrum Dei detraxerit, nec temerè plura ac maiora pericula vllò alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu, cùm partem reliquam copiarum continenti repeteret, oppressus ex improviso à Demochare & Apollophane, præfectis Pompeij, vno demum nauigio ægerrimè effugit. Item cùm præter Locros Rhegium pedibus iret, & prospectis biremibus Pompeianis terram legentibus, suas ratus, descendisset ad littus, penè exceptus est. Tunc etiam per deuios tramites refugientem, feruus Æmiliij Pauli, comitis eius, dolens proscriptum olim ab eo patrem Paullum, & quasi occasione vltionis oblata, interficere conatus est. Post Pompeij fugam, collegarum alterum, M.

Lepi

Lepidum, quem ex Africa in auxilium
 euocaret, superbientem x x. legionum
 fiducia, summáque sibi partes terrore
 ac minis vindicantem, spoliavit exerci-
 tu: supplicémque concessa vita Circeios
 in perpetuum relegauit. M. Antonij ^{E7}
 societatem semper dubiam & incertam,
 reconciliationibúisque variis malè focil-
 latam abruptit tandem. Et quo magis de-
 generasse eum à ciuili more approbaret,
 testamentum, quod is Romæ etiam de
 Cleopatrá liberis inter hæredes nuncu-
 paris reliquerat, aperiendum recitádúm-
 que pro concione curauit. Remisit ta-
 men hosti iudicato necessitudines, ami-
 cósque omnes: atque inter alios C. Sosiú,
 & T. Domitium, tunc adhuc Coss. Bo- ⁷²²
 noniensibus quoque publicè, quòd in
 Antoniorum clientela antiquitus erant;
 gratiam fecit coniurandi cum tota Ita-
 lia pro partibus suis. Nec multò pòst na- ⁷²³
 uali prælio apud Actium vicit, in serum
 dimicatione protracta, vt in naui victor
 pernoctauerit. Ab Actio cum Samum
 insulam in hyberna se recepisset, turba-
 tus nuntiis de seditione militum, præ-
 mia & missionem poscentium, quos ex
 omni numero confecta victoria Brun-
 dusium præmiserat, repetit Italianam, rem-

pestate in traiectu bis conflictatus: primò inter promontoria Peloponnesi atque Ætoliæ: rursus circa montes Ceraunios vtròbique parte Liburnicarum demersa: simulque eius in qua vehebatur, fuis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quàm septem & x x. dies, donec desideria militum ordinarètur, Brundusij commoratus. Asiæ, Syriæque circuitu Ægyptum petit: obsessaque Alexandria, quò Antonius cum Cleopatra confugerat, breui potitus est. Et Antonium quidem seras conditiones pacis tentantem, ad mortem adegit, viditque mortuum. Cleopatram, quam seruatam triumpho magnoperè cupiebat, etiam psyllos admouit, qui venenum ac virus exsugerent: quòd periisse morfu aspidis putabatur. Ambobus communem sepulturæ honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit. Antonium iuuenem, maiorem de duobus Fuluiagenitis, simulacro D. Iulij, ad quod post multas & irritas preces confugerat, abreptum interemit. Item Cæsarionem, quem ex Cæsare Cleopatra concepisse prædicabat, retractum è fuga supplicio affecit. Reliquos Antonij reginæque communes liberos, non secus ac necessitudine

iunctos sibi, & conseruauit, & mox pro
 conditione cuiusque sustinuit ac fauit.

Per idem tempus, conditorium & cor- 18
 pus Magni Alexãdri, cum prolatum è pe-
 nãtrali subiecisset oculis, corona aurea
 imposita ac floribus aspersis veneratus
 est, cõsultusque, num & Ptolomæum in-
 spicere uellet, *Regem se uoluisse aut uide-
 re, non mortuos.* Ægyptum in prouin-
 ciã formam redactam, ut feraciorem ha-
 biliorẽmque annonæ urbicæ redderet,
 fossas omnes, in quas Nilus exæstuat,
 oblimatas longa uerustate, militari opere
 deterfit. Quoque Actiacæ uictoriæ me-
 moria celebratior in posterum esset, ur-
 bem Nicopolim apud Actium condidit:
 ludosque illic Quinquennales constituit:
 & ampliato: uetere Apollinis templo,
 locum castrorum, quibus fuerat usus,
 exornatum naualibus spoliis, Neptuno
 ac Marti consecrauit. Tumultus post 19
 hæc etiam rerum nouarum initia, con-
 iurationesque complures, prius quàm
 inualescerent, indicio detectas compref-
 sit, & alias alio tempore. Lepidi iuuenis,
 deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cæ-
 pionis, mox M. Egnatij, exin Plautij
 Rufi, Lucijque Pauli progeneri sui: ac
 præter has L. Audasij falsarũ tabularum

tei, ac neque ætate, neque corpore integri: Item Asinij Epicadi ex gente Parthy-
 na Hybridæ: ad extremum Telephi mu-
 lieris serui nomenclatoris. Nam ne vl-
 timæ quidem fortis hominum conspi-
 ratione & periculo caruit. Audacius at-
 que Epicadus Iuliam filiam, & Agrippam
 nepotem ex insulis quibus contineban-
 tur, rapere ad exercitus: Telephus, quasi
 debita sibi fato dominatione: & ipsum
 & senatum aggredi, destinauerant. Quin-
 etiam quondam iuxta cubiculum eius
 lixa quidam ex Illyrico exercitu, ianito-
 ribus deceptis, noctu deprehensus est cul-
 tro venatorio cinctus: impôsne mentis,
 an simulata dementia, incertum. Nihil
 enim exprimi quæstione potuit. Ex-
 terna bella duo omnino per se gessit:
 Dalmaticum, adolescens adhuc: & An-
 tonio deuicto, Cantabricum Dalmatico
 etiam vulnera excepit, vna acie, dextrum
 genu lapide ictus, altera autem, & crus &
 vtrumque brachium ruina pontis con-
 sauciatus. Reliqua per legatos admini-
 strauit: vt tamen quibusdam Pannoni-
 cis, atque Germanicis aut interueniret,
 aut non longè abesset, Rauennam, vel
 Mediolanum, vel Aquileiam vsque ab
 vrbe progrediens. Domuit autem par-
 tim

20

A. V.

C.

721

727

tim ductu, partim auspiciis suis Can-
 tabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dal-
 matiam, cum Illyrico omni: Item Rhæ-
 tiam, & Vindelicos, ac Salassos, gentes
 Inalpinas. Coërcuit & Dacorum incur-
 siones, tribus eorum ducibus cum ma-
 gna copia cæsis: Germanosque ultra Al-
 bim fluuium summouit: ex quibus Sue-
 uos & Sicambros dedentes se traduxit in
 Galliam, atque in proximis Rheno agris
 collocavit. Alias item nationes malè
 quietas ad obsequium redegit. Nec ulli
 genti sine iustis & necessariis causis bel-
 lum intulit. Tantùmque abfuit à cupi-
 ditate quoquo modo imperium vel bel-
 licam gloriam augendi, vt quorundam
 barbarorum principes in æde Martis Vi-
 toris iurare coëgerit, mansuros se in fide
 ac pace quam peterent: à quibusdam ve-
 rò nouum genus obsidum fœminas exi-
 gere tentauerit: quòd negligere marium
 pignora sentiebat, & tamen potestatem
 semper omnibus fecit, quoties vellent;
 obsides recipiendi. Neque aut crebriùs
 aut perfidiosiùs rebellantes grauiore vm-
 quam multatus est pœna, quàm vt capti-
 uos sub lege venundaret, ne in vicina
 regione seruirent, néve intra xxx.
 annum liberarentur. Qua virtutis mo-

derationisq̄ue fama, Indos etiam ac Scythas, auditu modò cognitos, pellexit ad amicitiam suã, populique Romani vltro per legatos petendam. Parthi quoque & Armeniam vindicanti facilè cesserunt: & signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt: obsidésque insuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus, non nisi ab ipso electum comprobauerunt. Ianum Quirinum semel atque iterum à condita vrbe memoriam ante suam clausum, in multo breuiore temporis spatio, terra marique pace parata reclusit. Bis ouans ingressus est urbem post Philippense, & rursus post Siculum bellum Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum: continuo triduo omnes.

23
a. v. c. 738
761
Graues ignominias cladésque, duas omnino, nec atibi quàm in Germania accepit, Lollianam & Varianam, sed Lollianam maioris infamiae, quam detrimenti. Varianam penè exitiabilem tribus legionibus, cum duce legatísque & auxiliis omnibus, cæsis. Hac nunciata excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret: & præsidibus prouinciarum propagauit imperium, vt à pe-

ritis & assuetis socij continerentur. Vouit & magnos ludos Ioui Opt. Max. s
 R E M P V B L I C A M I N M E L I O -
 R E M S T A T V M V E R T I S S E T ,
 quod factum Cimbrico Marficóque bello erat. Adeò namque consternatum ferunt , vt per continuos menses barba capillóque summisso caput interdum foribus illideret, vociferans: *Quintili Vare , legiones redde* : diémque claudis quorannis mœstum habuerit ac lugubrem. I N R E militari & commuta- 24
 uit multa , & instituit : atque etiam ad antiquum morem nonnulla reuocauit, disciplinam seuerissimè rexit , ne legatorum quidem cuiquam , nisi grauatè hybernisque demum mèsibus permisit vxorem interuisere. Equitem R. quòd duobus filiis adolescentibus , causa detrectandi sacramenti pollices amputasset, ipsum bonaque subiecit hastæ : quem tamen , quòd imminere emptioni publicanos videbat, liberto suo addixit, vt relegatum in agros pro libero esse sineret. Decimam legionem contumacius parentem, cum ignominia totam dimisit : item alias immodestè missionem postulantes, citra commoda emeritorum præmiorum exauctorauit : cohortes , si quæ cessissent

loco, decimatas hordeo pavit: centuriones, statione deferta itidem, ut manipulares, capitali animadversione punit: pro cætero delictorum genere variis ignominis affecit: ut stare per totum diem iuberet ante Prætorium: interdum tunicatos discinctosque, nonnunquam, cum decempedis, vel etiam cespitem portantes.

25 Neque post bella ciuilia, aut in concione, aut per edictum, ullos militum *commilitones* appellabat, sed *milites*. Ac ne à filiis quidem, aut priuignis suis, imperio præditis, aliter appellari passus est: ambitiosius id existimans, quam aut ratio militaris, aut temporum quies, aut sua, domusque suæ maiestas postularet. Libertino milite, præterquam Romæ incendiorum causa, & si tumultus in grauiore annona metueretur, bis usus est, semel ad præsidium coloniarum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam ripæ Rheni fluminis: eosque seruos adhuc viris, foeminisque pecuniosioribus indictos, ac sine mora manumissos, sub priore vexillo habuit, neque aut commistos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques, quidquid auro argentoque constaret, quam

quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quàm parcissimè & sine ambitione, ac sæpè etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Sicilia post naualem victoriam cæruleo vexillo donauit. Solos triūphales, quamquam & socios expeditionum, & participes victoriarum suarum, nunquam donis impertiendos putauit, quod ipsi quoque ius habuissent tribuendi ea quibus vellent. Nihil autem minùs in perfecto duce, quàm festinationem temeritatèmq; conuenire arbitrabatur. Crebrò itaque illa iactabat:

Σπιῦδι βραδέως, &

Ἀσφαλῆς γδ' ἐστ' ἀμείνον, ἢ θρασύς
στρατηλάτης.

Et, *Sat celeriter fieri, quidquid fiat satis bene.* Prælium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cùm maior emolumentum spes quàm damni metus ostenderetur. Nam *minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes aiebat esse aures hamo piscantibus: cuius abrupti dampnum nulla captura pensari posset.* MAGISTRATUS atque honores, & ante tempus, & quosdam noui generis, perpetuòque, cepit. Consulatum *x x.* ætatis anno inuasit, admotis

26

hostiliter ad urbem legionibus missisque
 qui sibi nomine exercitus deposcerent.
 Cùm quidem cunctante senatu, Corne-
 lius Centurio, princeps legationis, re-
 iecto sagulo, ostendens gladij capulum,
 non dubitasset in curia dicere, *Hic fa-
 ciet, si vos non feceritis.* Secundum con-
 sulatum post *x*. annos, tertium anno
 interiecto gessit: sequentes vsque ad vn-
 decimum continuauit: multisque mox,
 cùm deferrentur recusatis, duodecimum
 magno, id est, septemdecim annorum
 interuallo, & rursus tertium decimum
 biennio post ultro petiit: vt Caium & Lu-
 ciũ filios amplissimo prædictus magistra-
 tu, suo quemque tirocinio deduceret in
 forum. Quinque medios cõsulatus à sex-
 to ad vndecimum annos gessit: cæteros
 autem sex, aut nouem, aut sex, aut qua-
 tuor, aut tribus mensibus: secũdum verò,
 paucissimis horis. Nam die Kalendarum
 Ianuarij, cùm mane pro æde Capitolini
 Iouis paululum curuli sella præsedisset,
 honore abiit, suffecto alio in locum
 suum. Nec omnes Romæ, sed quartum
 consulatum in Asia, quintum in Insula
 Samo, octauum & nonum Tarracone
 iniit. | **TRIVMVRATVM** Reipubl.
 constituendæ per decem annos admini-

stravit: in quo restitit quidem aliquandiu collegis, ne qua fieret proscription: sed incepta utroque acerbius excrevit. Namque illis in multorum saepe personam per gratiam & preces exorabilibus, solus magnoperè contendit ne cui parceretur: proscripsitque etiam C. Toranium tutorem suum, eundemque collegam patris sui Octavij in aedilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit: Cùm peracta proscriptione, M. Lepidus in senatu excusasset praeterita, & spem clementiae in posterum fecisset, quoniam satis poenarum exactum esset: hunc è diverso professum, ita modum se proscribendi statuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciae poenitentiam, postea T. Iunium Philopœmenem, quod patronum suum proscriptum celasse olim diceretur, equestri dignitate decoravit. In eadem hac potestate multiplici flagrauit invidia. Nam & Pinarium equitem R. cùm concionante se admissa turba paganorum apud milites subscribere quaedam animadvertisset, curiosum ac speculatorem ratus, coram confodi impetrauit. Et Tedium Afrum coss. designatum, quia factum quoddam suum maligno sermone carpsisset, tantis

perterritis minis, ut is se precipitauerit. Et Q. Gallum prætorem, in officio saluationis, tabulas duplices veste tectas tenentem, suspicatus gladium occulere: nec quidquam statim, nec aliud inueniretur, ausus inquirere, paullo post per centuriones & milites raptum è tribunali, seruilem in modum torfit: ac fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis eius sua manu effossis: quem tamen scribit colloquio petito insidiatum sibi, coniectumque à se in custodiam, deinde vrbe interdicta dimissum, naufragio vel latronum insidiis periisse. Tribunitiam potestatem perpetuam recepit, in qua semel atque iterum per singula lustra collegam sibi coaptauit. Recepit & morum legumque regimen æquè perpetuum: quo iure, quamquam sine censuræ honore, censum tamen populi ter egit: primum ac tertium cum collega, medium solus.

28 De reddenda Rep. bis cogitauit: primò post oppressum statim Antonium, memor obiectum ab eo sibi sæpius, quasi per ipsum staret ne redderetur: ac rursus tædio diuturnæ valetudinis: cum etiã magistratibus ac senatu domum accitis Rationarium imperij tradidit. Sed reputans, & se priuatum non sine periculo fo-

re, & illam plurimum arbitrio temerè committi, in retinenda perseueravit: dubium euentu meliore an voluntate. Quam voluntatem cùm præ se, idem talem ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est: *Ita mihi saluam ac sospitem rem, sistere in sua sede liceat, atque eius rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status auctor dicar: & moriens, ut feram mecum spem, mansura in vestigio suo fundamenta Reip. qua iecero.* Fecitque ipse se competentem voti, nisi omnimodò ne quem noui status pœniteret. **VRBEM** neque pro maiestate imperij ornatam, & inundationibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeò, ut iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam verò, quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit. Publica opera plurima extruxit: ex quibus vel præcipua, Forum cum æde Martis Ultoris, templum Apollinis in Palatio: ædem Tonantis Iouis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit, hominum & iudiciorum multitudo, quæ videbatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque festinantiùs, nec dum perfecta Martia æde, publicatum est, cautumque ut separatim

ratim in eo publica iudicia & sortitiones iudicum fierent. Ædem Marti bello Philippensi pro vltione paterna suscepto vouerat. Sanxit ergo vt de bellis triumphisque huic consuleretur senatus; provincias cum Imperio petituri, hinc deducerentur: quique victores redissent, huc insignia triumphorum inferrent.

Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitauit, quam fulmine iectam desiderari à Deo haruspices pronuntiarant. Addita porticu cum bibliotheca Latina Græcâque: quo loco iam senior sæpe etiam senatum habuit, decuriasque iudicum recognouit. Tonanti Ioui ædem consecrauit, liberatus periculo, cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam eius fulgur perstrinxisset, seruúmque præluentem exanimasset. Quædam etiam opera sub nomine alieno, nepotum scilicet & vxoris sororisque, fecit: vt porticum basilicamque Lucij, & Caij: item porticus Liuiæ & Octauix, theatrumque Marcelli. Sed & cæteros principes viros sæpè hortatus est, vt pro facultate quisque monumentis vel nouis, vel resectis & excultis, urbem adornarent. Multaque à multis exstructa sunt: sicut à Martio Philippo,

ædes Herculis Musarum: à L. Cornificio,
 ædes Dianæ: ab Asinio Pollione atrium
 Libertatis: à Munatio Planco, ædes Sa-
 turni: à Cornelio Balbo, theatrum: à
 Statilio Tauro, amphitheatrum: à M. verò
 Agrippa complura, & egregia.

Spatium vr̄bis in regiones vicòsque di-
 uisit: instituitque vt illas annui magistra-
 tus fortitò tuerètur, hos magistri è plebe
 cuiusque viciniæ electi. Aduersus incen-
 dia excubias nocturnas, vigilèsq̄e com-
 mentus est. Ad coèrcendas inundationes,
 aluèum Tyberis laxauit, ac reparauit,
 completum olim ruderibus, & ædificio-
 rum prolapsionibus coarctatum. Quò au-
 tem faciliùs v̄ndique vr̄bs adiretur, de-
 sumpta sibi Flaminia via Arimino tenus
 munienda, reliquas triumphalibus viris
 ex manubiali pecunia sternendas distri-
 buit. Ædes sacras vetustate collapsas, aut
 incendio absumptas, refecit: eàsque &
 cæteras opulentissimis donis adornauit:
 v̄tpote qui in cellam Capitolini Iouis se-
 decim millia pondo auri, gemmàsque
 ac margaritas quingenties H-s. vna do-
 natione contulerit. **P O S T Q V A M** verò
 pontificatum maximum, quem nun-
 quam viuo Lepido auferre sustinuerat,
 mortuo demum suscepit, quicquid fati-
 dicorum

30

31

A. V.

C.

741

dicorum librorum Græci Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgò ferebatur, supra duo millia contracta vndique cremavit: ac solos retinuit Sibyllinos: hos quoque delectu habito: condiditque duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annum à D. Iulio ordinatum, sed postea negligentia conturbatum atque confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinatione Sextilem mensem è suo cognomine nuncupavit, magis quàm Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consulatus & insignes victoriæ obtigissent. Sacerdotum & numerum & dignitatem, sed & commoda, auxit, præcipuè Vestalium virginũ, cùmque in demortuę locum aliam capi oporteret, ambiréntque multi ne filias in sortem darent, adiuravit, si cuiusquam neptium suarum competeret ætas, oblatum se fuisse eam. Nonnulla etiam ex antiquis cærimoniis paullatim abolita restituit: vt Salutis augurium, Diale flaminium, sacrum Lupercale, ludos sæculares & cõpitalicios Lupercalibus vetuit currere imberbes: item, Secularibus ludis iuuenes vtriusque sexus prohibuit vllum nocturnum spectaculum frequentare, nisi

cum

cum aliquo maiore natu propinquorum. Capitales Lares ornare bis anno instituit, vernis floribus, æstivis. Proximum à Diis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. Itaque & opera cuiusque manentibus titulis restituit: & statuas omnium triumphali effigie in vtraque Fori sui porticu dedicavit. Professus edicto, *communeum id se, ut illorum velut ad exemplar & ipse dum viveret, & insequentium ætatum principes exigeretur à civibus* Pompeij quoque statuam contra theatri eius regiam, marmoreo Iano supposuit, translata in curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

PLERAQUE pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiæque bellorum civilium durauerant, aut per pacem etiam extiterant. Nam & grassatorum plurimi palàm se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa, & rapti per agros viatores sine discrimine, liberi, servi que, ergastulis possessorum supprimebantur: & plurimæ factiones, titulo collegij novi, ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur grassatores, dispositis per

opportuna loca stationibus, inhibuit: ergastula recognouit: collegia, præter antiqua & legitima, dissoluit tabulas veterum ærarij debitorum, vel præcipuam calumniandi materiam, excussit. Loca in vrbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauit. Diuturnorum reorum, & ex quorum fordibus nihil aliud quàm voluptas inimicis quæreretur nomina aboleuit: conditione proposita, vt si quem qui repetere vellet, par periculum pœnæ subiret. Ne quod autem maleficium negotiũve impunitate, vel mora elaberetur, xxx. amplius dies, qui honorariis ludis occupabantur, actui rerum accommodauit. Ad tres iudicum decurias, quartam addixit ex inferiore censu, quæ ducentariorum vocaretur, iudicaretque de leuioribus summis. Iudices à tricesimo ætatis anno allegit: id est, quinquennio maturiùs quàm solebant. At plerisque iudicandi munus detrectantibus, vix concessit vt singulis decuriis per vices annua vocatio esset, & vt solitæ agi Nouembri ac Decembri mense res omittentur. Ipse ius dixit assiduè, & in noctem nonnunquam: si parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans. Dixit autem ius

non diligentia modò summa, sed & lenitate: si quidem manifesti parricidij reum, ne culeo infueretur, quòd non nisi confessi afficiuntur hac pœna, ita fertur interrogasse: *Certe patrem tuum non occidisti*: & cùm de falso testamêto ageretur, omnèsque signatores lege Cornelia tenerentur, non tâtùm duas tabellas, damnatoriam & absolutoriam, simul cognoscentibus dedit: sed tertiam quoque, qua ignosceretur iis quos fraude ad signandum, vel errore inductos, constitisset. Appellationes quotannis urbanorũ quidem litigatorum prætori delegavit urbano: at provincialium consularibus viris, quos singulos cuiusque provinciæ negotiis præposuisset. Leges retractavit, 34 & quasdam ex integro sanxit: vt sumptuariam, & de adulteriis, & de pudicitia, de ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cùm aliquanto quàm cæteras severiùs emendasset, præ tumultu recusantium perferre non potuit: nisi adempta demum lenitave parte pœnarum, & vacatione triennij data, auctis que præmiis. Sic quoque abolitionem eius, publico spectaculo pertinaciter postulante equis, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gre-

mium ostentauit: manu, vultuque signi-
 ficans, ne grauarentur imitari iuuenis
 exemplum. Cúmque etiam immaturi-
 tate sponfarum, & matrimoniorum cre-
 bra mutatione, vim legis eludi sentiret,
 tempus sponfas habendi coarctauit: di-
 uortiiis modum imposuit. Senatorum
 35 affluentem numerum deformi & incon-
 dita turba (erant enim super mille, &
 quidam indignissimi, & post necem Cæ-
 saris per gratiam & præmium allekti,
 quos Orcinos vulgus vocabat) ad mo-
 dum pristinum & splendorem redëgit,
 duabus lectionibus: prima, ipsorum ar-
 bitratu, quo vir virum legit: secunda, suo
 & Agrippæ, quo tempore existimatur
 lorica sub veste munitus, ferroque cin-
 ctus præsedisse, decem valentissimis se-
 natorij ordinis amicis cellam suam cir-
 cumstantibus. Cordus Cremutius scri-
 bit, ne admissum quidem tunc quem-
 quam senatorum, nisi solum, & præten-
 tato sinu. Quosdam ad excusandi se ve-
 recundiam compulsi, seruauitque etiam
 excusantibus insigne vestis, & inspectandi
 in orchestra, epulandique publicè ius.
 Quo autem lecti probatique, & religio-
 sius & minore molestia senatoria mune-
 ra fungerentur, lauxit vt priùs quàm con-

sideret quisque, thure ac mero supplica-
 ret apud aram eius Dei in cuius templo
 coiretur: & ne plus quàm bis in mense
 legitimus senatus ageretur, Kalendis &
 Idibus: néve Septembri, Octobrive men-
 se ullos adesse alios necesse esset, quàm
 forte ductos, per quorum numerum de-
 creta confici possent: sibi que instituit
 consilia sortiri semestria, cum quibus de
 negotiis ad frequentem senatum refe-
 rendis antè tractaret. Sententias de ma-
 iore negotio, non more, atque ordine,
 sed prout libuisset, prærogabat: vt perin-
 de quisque animum intenderet, ac si cen-
 sendum magis quàm assentiendum es-
 set. Auctor & aliarum rerum fuit: in
 queis ne acta Senatus publicarentur: ne ³⁶
 magistratus deposito honore statim in
 prouincias mitterentur: vt pro consuli-
 bus ad malos & tabernacula, quæ publi-
 cè locari solebant, certa pecunia consti-
 tueretur: vt cura ærarij à quæstoribus vr-
 banis ad prætorios prætoresve transfiret:
 vt centumviralem hastam, quam quæ-
 stura functi consueuerant cogere, decem-
 uiri cogerent. Quoque plures partem
 administrandæ Reip. caperent, noua of-
 ficia excogitauit, curam operum publi-
 corum, viarum, aquarum, aluei Tiberi,
 frumenti

frumenti populo diuidendi, præfecturam
urbis, Triumviratum legendi senatus &
alterum recognoscendi turmas equitum,
quotiescunque opus esset. Censores crea-
ri desitos longo interuallo creauit, nu-
merum prætorum auxit. Erexit etiam,
vt quoties consulatus sibi daretur, binos
pro singulis collegas haberet: nec obti-
nuit reclamantibus cunctis, fatis maie-
statem eius imminui, quòd honorè eum
38 non solus, sed cum altero gereret. Nec
parcior in bellica virtute honoranda, su-
per x x x. ducibus iustos triumphos, &
aliquanto pluribus triumphalia orna-
menta decernenda curauit. Liberis sena-
torum, quò celerius Reip. assuescerent,
protinus virilem togam, latum clauum
inducere, & curiæ interesse permisit: mili-
tiàmque auspicantibus, non tribunatum
modo legionum, sed & præfecturas ala-
rum dedit: ac nequis expers castrorum
esset, binos plerumque laticlauios præ-
posuit singulis alis. Equitum turmas
frequenter recognouit, post longam in-
tercapedinem reducto more transfuectio-
nis. Sed neque detrahi quemquam in
transuehendo ab accusatore passus est:
quod fieri solebat: & senio vel aliqua
corporis labe insignibus permisit, præ-
misso

misso in ordine equo, ad respondendum
 quoties citarentur, pedibus venire, mox
 reddendi equi gratiam fecit eis, qui ma-
 iores annorum quinque & triginta reti-
 nere eum nolent. Impetratisque à se- 39
 natu decem adiutoribus, vnumquemque
 equitum rationem vitæ reddere coëgit:
 atque ex improbatis alios pœna, alios
 ignominia notauit: plures admonitio-
 ne, sed varia. Lenissimum genus admo-
 nitionis fuit traditio coram pugillarum,
 quos taciti, & ibidem statim legerent.
 Notauitque aliquos, quod pecunias le-
 uioribus vsuris mutuati, grauiore fœno-
 re collocassent. Comitibus tribunitiis si 40
 deessent candidati, senatores ex equiti-
 bus Romanis creauit, ita vt potestate
 transacta, in vtro vellent ordine, mane-
 rent. Cùm autem plerique equitum, at-
 trito bellis ciuilibus patrimonio, specta-
 re ludos è quatuordecim non auderent,
 metu pœnæ theatralis pronuntiauit, non
 teneri ea quibus ipsis parentibusve eque-
 ster census vnquam fuisset. Populi re-
 censum vicatim egit, ac ne plebs frumẽ-
 tationum causa frequentius à negotiis
 auocaretur, ter in annum quaternum
 mensium tesseras dare destinauit: sed de-
 sideranti consuetudinem veterem con-
 cessit

cessit rursus, vt sui cuiusque mensis acciperet. Comitiorum quoque pristinum ius reduxit: ac multiplici pœna coërcito ambitu, Fabianis & Scaptensibus tribulibus suis die comitiorum ne quid à quocquam candidato desiderarent, singula millia nummùm à se diuidebat. Magni præterea existimans sincerum, atque ab omni colluione peregrini ac seruilis sanguinis incorruptum seruare populum & ciuitatem Romanam parcissimè dedit, manumittendi modum terminauit. Tiberio pro cliente Græco petenti rescripsit, *Non aliter se daturum quam si presens sibi persuasisset, quàm iustas tenendæ causas haberet.* Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit: affirmans, *se faciliùs pissurum fisco detrahi atque id, quàm ciuitatem Romanam vulgari hominibus.* Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate, & multo pluribus à libertate iusta remouisse: cum & de numero & de conditione ac differentia eorum qui manumitterentur, curiosè cauisset, hoc quoque adiecit, ne vinculus vnquam tortusve quis, vllò libertatis genere ciuitatem adipisceretur. Etiam habitum vestitumque pristinum reducere

cere studuit. Ac visa quondam pro concione pullatorum turba, indignabundus & clamitans: En ait,

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

Negotium ædilibus dedit, ne quem post-hac paterentur in Foro Circóve, nisi positis lacernis, togatum consistere. LIBERALITATEM omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit. Nam & inuecta vrbi Alexádrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummariæ rei effecit, vt fœnore diminuto, plurimum agrorum pretiis accesserit. Et postea quoties ex damnatorû bonis pecunia superflueret, vsu eius gratuitum iis qui cauere in duplum possent, ad certum tempus indulxit. Senatorum censum ampliauit, ac pro octingentorum millium summa duodecies H-s. taxauit, suppleuitque non habentibus. Congiaria populo frequenter dedit, sed diuersæ ferè summæ: modò quadragenos, modò tricenos: nonnunquam ducenos, quinquagenosque nummos, ac ne minores quidem pueros præterijt, quamuis nonnisi ab vndecimo ætatis anno accipere consuessent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpè leuissimo, interdum nullo

40

pretio, viritim ad mensuras est, tesserásque
 42 nummariis duplicauit. Sed vt salubrem
 magis quàm ambitiosum principem sci-
 res, querentem de inopia & caritate vini
 populum, seuerissima coërcuit voce: *Sa-
 tis promissum à genero suo Agrippa, perdu-
 ctis pluribus aquis, ne homines sitirent.* Ei-
 dem populo promissum quidem con-
 giarium reposcenti, *Bona si fidei esse respon-
 dit: non promissum autem flagitanti, tur-
 pitudinem & impudentiam edicto ex-
 probrauit: affirmauitque, non daturum
 se, quamuis dare destinaret.* Nec mino-
 re grauitate atque constantia, cùm pro-
 posito congiario multos manumissos,
 infertósque ciuium numero, comperis-
 set, negauit accepturos quibus promis-
 sum non esset: cæterisque minus quàm
 promiserat, dedit, vt destinata summa
 iufficeret. Magna verò quondam steri-
 litate, ac difficili remedio, cùm venali-
 tias & lanistarum familias, peregrinós-
 que omnes, exceptis medicis & præce-
 ptoribus, partémque seruitiorum, vrbe
 expulisset, vt tandem annona conualuit,
*impetum se cepisse scribit frumentationes
 publicas in perpetuum abolendi, quòd ea-
 rum fiducia cultura agrorum cessaret: ne-
 que tamen perseuerasse, quia certum ha-*

beret, posse per ambitionem quandoque restitui. Atque ita post hanc rem temporavit, ut non minorem aratorum, ac negotiantium, quàm populi rationem deduceret. **SPECTACULORVM** & assiduitate & varietate, atque magnificentia, omnes antecessit. Fecisse ludos se ait suo nomine quater: pro aliis magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent & vicies. Fecitque nonnunquam vicatim, ac pluribus scenis per omnium linguarum histriones non in foro modò, nec amphitheatro, sed in Circo & in Septis, & aliquando nihil præter venationem edidit. Athletas exstructis in campo Martio sedilibus ligneis: item nauale prælium circa Tyberim cauato solo: in quo nunc Cæsarum nemus est. Quibus diebus custodes in vrbe disposuit, ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia esset. In Circo aurigas cursorésque & confectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissima iuuentute, produxit. Sed & Troiæ ludum edidit frequentissimè, maiorum minorúmve puerorum delectu: prisca decorique moris existimans, claræ stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicro C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatū, aureo tor-

que donauit: passusque est ipsum, posteriusque Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi. Asinio Pollione oratore grauius, inuidiosusque in curia questo Æterni nepotis sui casum, qui & ipse crus effregerat. Ad scenicas quoque & gladiatorias operas, etiam equitibus Romanis aliquando usus est: verum prius quam senatusconsulto interdiceretur. Postea nihil sanè, præterquam adolescentulum Lucium honestè natum, exhibuit: tantum ut ostenderet quod erat bipedali minor, librarum septemdecim, ac vocis immensæ. Quodam autem muneris die, Parthorum obsides tunc primum missos, per arenam mediam ad spectaculum induxit: superque se subsellio secundo collocauit. Solebat etiam citra spectaculorum dies, si quando quid inuisitatum, dignumque cognitu aduectum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare: ut rhinocerotem, apud Septagrim in scena: anguem quinquaginta cubitorum, pro comitio. Accidit votinis Circensibus, ut correptus valetudine: lectica cubans, thesas deduceret: rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit ut laxatis felle curulis compagibus caderet supinus. Ne-

potum quoque suorum munere, cum consternatum ruinæ metu populum retinere, & confirmare nullo modo posset, transiit è loco suo, atque in ea parte consedit quæ suspecta maximè erat.

44
Spectandi confusissimum ac solutissimum morem correxit, ordinavitque motus iniuria senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandum usquam publicè ederetur, primus subsecliorum ordo vacaret senatoribus: Romæ legatos liberarum sociarumque gentium vetuit in orchestra considerare: cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset. Militem secrevit à populo. Maritis è plebe proprios ordines assignavit: prætextatis cuncum suum, & proximum pædagogis: sanxitque ne quis pullatorum media cauea cederet. Fœminis ne gladiatores quidem, quos promiscuè spectari solemne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis virginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & contra prætoris tribunal, dedit. Athletarum verò spectaculo muliebrem sexum omnem adeò submouit, ut Pontificalibus ludis pugilum par po-
itula

stulatum distulerit in sequentis diei matutinum tempus: edixeritque, *Mulieres ante horam quintam veniunt in theatrum, non placere.* Ipse Circenses ex amicorum ferè libertorumque cœnaculis spectabat, interdum è puluinari, & quidem cum cōiuge ac liberis sedens. Spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat: perita venia, commendatisque qui suam vicem præsidendo fungerentur. Verùm quoties adesset, nihil præterea agebat: seu vitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem vulgò reprehensum commemorabat, quòd inter spectandum, epistolis, libellisque legendis, ac rescribendis vacaret: seu studio spectandi, ac voluptate, qua teneri se neque dissimulavit unquã, & sæpè ingenuè professus est. Itaque corollaria & præmia, alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de suo offerebat: nullique Græco certamini interfuit, quo non pro merito certatium quemque honorauerit. Spectavit autem studiosissimè pugiles, & maximè Latinos: non legitimos atque ordinarios modò, quos etiam committere cum Græcis solebat: sed & cateruarios oppidanos inter angustias vicorum pugnantes temerè ac sine arte. Vniuersum denique genus

genus operas aliquas publico spectaculo
præbentium, etiam cura sua dignatus
est. Athletis & conseruauit priuilegia, &
ampliauit. Gladiatores sine missione edi
prohibuit. Coërcitionem in histriones,
magistratibus in omni tempore & loco,
lege vetere, permissam, ademit: præter-
quam ludos & scenam. Nec tamen eo
minus aut xyfticorum certationes, aut
gladiatorum pugnas seuerissimè semper
exegit. Nam histrionum licentiam adeò
compescuit, vt Stephanionem togata-
rium, cui in puerilem habitum circum-
tonsam matronam ministrasse compere-
rat, per trina theatra virgis cæsum rele-
gauerit. Hilam pantominum, querente
prætore, in atrio domus suæ, nemine ex-
cluso, flagellis verberauit: & Pyladem
vrbe atque Italia submouerit, quod spe-
ctatorem, à quo exhibebatur, demon-
strasset digito, conspicuúmque fecisset.
Ad hunc modum vrbe urbanisque rebus
administratis, **ITALIAM** duodetrigin- 46
ta coloniarum numero deductarum ab se
frequentauit, operibusque ac vectigali-
bus publicis plurifariam instruxit: etiam
iure ac dignatione vrbi quodam modo
pro parte aliqua adæquauit: excogitato
genere suffragiorum, quæ de magistrati-
bus

bus urbicis decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitiorum obsignata Romam mitterent. Ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles, equestrem militiam petenteis etiam ex commendatione publica cuiusque oppidi ordinabat: at iis qui è plebe regiones sibi reuisenti filios filiasve approbarent, singula nummorum millia pro singulis diuidebat. **P R O V I N C I A S** validiores, &

47
A. V. quas annuis magistratum imperiis regi
C. nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit:
726 cæteras proconsulibus fortitò permisit: & tamen nonnullas commutavit interdum, atque ex utroque genere plerásque sæpius adiit. Urbium quasdam foederatas, sed ad exitium licentia præcipites libertate priuavit: alias aut ære alieno laborantes leuavit, aut terræ motu subuersas denuò condidit, aut merita erga Pop. Rom. allegantes, Latinitate, vel ciuitate, donauit. Non est, vt opinor, prouincia, excepta dūtaxat Africa & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, traicere ex Sicilia apparentē, continuæ & immodicæ tempestates inhibuerunt, nec mox occasio aut caussa traiciendi fuit. **R E G N A**, quibus belli iure

48 poti

potitus est, præter pauca, aut iisdem, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contulit. Reges socios etiam inter semetipfos necessitudinibus mutuis iunxit: promptissimus affinitatis cuiusque atque amicitiae conciliator & fautor: nec aliter vniuersos, quam membra partisque imperij, curæ habuit. Rectorem quoque solitus est apponere ætate paruis, ac mente lapsis, donec adolescerent, aut resipiscerent: ac plurimorum liberos & educavit simul cum suis, & instituit.

49

EX MILITARIBVS COPIIS legiones & auxilia prouinciatim distribuit: classem Misceni, & alteram Rauennæ, ad tutelam superi & inferi maris, collocavit. Certum numerum partim in vrbe, partim in sui custodiam allegit: dimissa Calagurritanorum manu, quam vsque ad deuictum Antonium: item Germanorum, quam vsque ad cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neque tamen vnquam plures quam tres cohortes in vrbe esse passus est, eaque sine castris, reliquas in hiberna & æstiuâ, circa finitima oppida dimittere assueverat. Quidquid autem vbique militum esset, ad certam stipendiorum præmiorumque formulam adstrinxit: definitis pro gradu

112 C. Suetonii Iulij. Lib. 11.
cuiusque, & temporibus militiæ, & com-
modis missionum: ne aut ætate aut iro-
pia post missionem sollicitari ad res no-
uas possent. Utque perpetuò ac sine dif-
ficultate sumptus ad tuendos eos prose-
quendosque suppeteret, ærarium milita-
re cum vectigalibus nouis instituit. Et
quò celerius, ac sub manum annuntiari
cognoscique posset quid in prouincia
quaque gereretur, iuuenes primò modi-
cis interuallis per militares vias, dehinc
vehicula, disposuit: commodius id visum
est, vt qui à loco eidem perferrent litte-
ras, interrogari quoque, si quid res exi-
50 gerent, possent. In diplomatibus, li-
bellisque & epistolis signandis, initio
Sphinge vsus est: mox imagine Magni
Alexandri: nouissimè sua, Dioscoridis
manu sculpta, qua signare insecuti quo-
que principes perseuerauerunt. Ad epi-
stolas omnes horarum quoque momen-
ta, nec diei modò, sed & noctis, quibus
51 datæ significarentur, addebat. Clementiæ
ciuitatisque eius multa & magna do-
cumenta sunt. Ne enumerem quot &
quos diuersarum partium venia & inco-
lunitate donatos, principem etiam in
ciuitate locum tenere passus sit: Iunium
Nouatum, & Cassium Patauinum, è ple-
be

be homines, alterum penuria, alterum
 leui exilio punire satis habuit: cùm ille
 Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de
 se epistolam in vulgus edidisset, hîc con-
 iuiuo pleno proclamasset, *Neque votum
 sibi, neque animum deesse confodiendi eum.*
 Quadam verò cognitione, cùm Æmilio
 Æliano Cordubensi inter cætera crimi-
 na vel maximè obiiceretur, quòd malè
 opinari de Cæsare soleret, conuersus ad
 accusatorem, commotòque similis: *Ve-
 lum, inquit, hoc mihi probes: faciam, sciat
 Ælianus & me linguam habere: plura
 enim de eo loquar.* Nec quicquam vltra,
 aut statim aut postea inquisiuit, Tibe-
 rio quoque de eadem re sedulo violenti-
 tiùs apud se per epistolam conquerenti,
 ita rescripsit: *Ætati tua, mi Tiberi, nolis
 in hac re indulgere, & nimidum indignari
 quenquam esse qui de me malè loquatur.
 Satis est enim, si hoc habemus ne quis no-
 bis malè facere possit.* 51
 Tempia quamuis
 sciret etiam pro consulibus decerni sole-
 re: in nulla tamen prouincia, nisi com-
 muni suo Romæque nomine recepit:
 nam in yrbe quidem pertinacissimè ab-
 tinuit hoc honore. Atque etiam argen-
 teas statuas olim sibi positas conflauit
 omnes: exque iis aureas cortinas Apolli-

ni Palatino dedicauit. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus est. Domini appellationem, vt maledictum & opprobrium, semper exhorruit. Cùm spectante eo ludos, pronuntiatum esset in mimo, *O dominum equum & bonum!* & vniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent: & statim manu vultuque indecoras adulationes repressit: & in sequenti die grauiissimo corripuit edicto, *dominúmque* se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel seriò, vel ioco, passus est: atque huiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temerè vrbe oppidòve vllò egressus, aut quodam ingressus est, nisi vespere aut nocturnè, què officij causa inquietaret. In consulatu, pedibus ferè: extra consulatum, sæpè adoperta sella per publicum incessit. Promiscuis salutationibus admittebat, & plebem: tanta comitate aduentium desideria excipiens, vt quendam ioco corripuerit, *quòd sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephanto stipem.* Die senatus nunquam patres nisi in curia salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submouente: & discedens

eo modo sedentibus singulis valedicebat.
Officia cum multis mutuò exercuit : nec
priùs dies cuiùsque solemnes frequentare
desiit, quàm grandior iam natu, & in tur-
ba quondam sponsaliorem die vexatus.
Gallum Terrinium senatorem, minùs sibi
familiarem, sed captum repentè oculis, &
ob id inedia mori destinantem, præsens
consolando reuocauit ad vitam. In se- 54
natu verba facienti dictum est, *Non in-
tellexi: & ab alio, Contradicerem tibi si
locum haberem.* Interdum ob immodi-
cas altercationes discrepantium è curia
per iram se proripienti quidam ingesse-
runt, *Licere oportere senatoribus de Repub.
loqui.* Antistius Labeo senatus lectione,
cùm vir virum legeret, M. Lepidum, ho-
stem olim eius, & tunc exultantem, legit:
interrogatùsque ab eo, *an essent alij di-
gniores, suum quemque iudicium habere*
respondit. Nec ideò libertas aut contu-
macia fraudi cuiquam fuit.

Etiam sparsos de se in curia famosos 55
libellos nec expauit, & magna cura re-
darguit; ac ne requisitis quidem aucto-
ribus, id modò censuit, cognoscendum
posthac de iis qui libellos aut carmina
ad infamiam cuiuspiam sub alieno no-
mine edant. Iocis quoque quorum-

dam inuidiosis ac petulantibus laceffi-
tus, contradixit edicto. Et tamen de in-
hibenda testamentorum licentia, ne se-
natus quicquam constitueret, interces-
sit. Quoties magistratum comitiis in-
teresset, tribus cum candidatis suis cir-
cuibat supplicabátque more solemn-
i. Ferebat & ipse suffragium in tribus vt
vnus è populo. Testem se in iudiciis &
interrogari, & refelli æquissimo animo
pariebatur. Forum angustius fecit, non
ausus extorquere possessoribus proximas
domos. Nunquam filios suos populo
commendauit, vt non adiiceret, *si mere-
buntur*. Eisdem prætextatis adhuc assur-
rectum ab vniuersis in theatro, & stan-
tibus plausum grauissimè questus est.
Amicos ita magnos & potentes in ciui-
tate esse voluit, vt tamen pari iure essent,
quo cæteri, legibusque iudiciariis æquè
tenerentur. Cum Asprenas Nonius ar-
ctius ei iunctus, causam veneficij, acu-
sante Cassio Seuero, diceret, consuluit
senatum quid officij sui putaret. *Cuncta-
ri enim se, ne, si superesset, eriperet legibus
reum: sin deesset, destituere ac prædamnare
amicum existimaretur*. Et consentienti-
bus vniuersis, sedit in subselliis per ali-
quot horas: verum tacitus, ac ne lauda-
tione

tione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus sicut Scutario cuidam euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omninò è reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus, eripuit exorato coram iudicibus accusatore, Castricius, per quem de coniuratione Murenæ cognouerat. PRO QVI- 57
 BVS meritis quantopere dilectus sit, facile est æstimare. Omitto Senatusconsulta, quæ possunt videri vel necessitate expressa, vel verecundia. Equites Romani natalem eius sponte atque consensu bi-duo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro salute eius stipem iaciebant, item Kalendis Ianuariis strenam in Capitolio, etiam absenti: ex qua summa pretiosissima deorum simulacra mercatus, vicatim dedicabat: vt Appollinem Sandaliarium & Iouem Tragædum, aliâque. In restitutione Palatinæ domus incendio absumptæ, veterani, decuriæ, tribus atque etiam sigillatim è cætero genere hominum, libenter ac pro facultate quisque pecunias contulerunt: delibante tantummodo eo summarum acervos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuerentem ex prouincia, non solùm faustis

omnibus, sed & modulatis carminibus
 prosequerentur. Observatum etiam est,
 ne quoties introiret urbem, supplicium
 58 de quoquam sumeretur. Patris patriæ
 A. V. cognomen uniuersi repentino maximò-
 C. que consensu detulerunt ei. Prima, plebs,
 758 legatione Antium missa: dein quia non
 recipiebat, ineunti Romæ spectacula fre-
 quens & laureata: mox in curia senatus:
 neque decreto, neque acclamatione, sed
 per Valerium Messallam id mandantibus
 cunctis: *Quod bonum, inquit, faustumque
 sit tibi, domuique tue. Cæsar Auguste: (sic
 enim nos perpetuam felicitatem Reip. & la-
 ta huic peccari existimamus) Sen. re consen-
 tiens cum pop. Rom. consalutat P A T R I Æ
 P A T R E M.* Cui lachrymans respon-
 dit Augustus, his verbis (ipsa enim sicut
 Messallæ, posui) *Compos factus votorum
 meorum, patres C. quid habeo aliud deos
 immortales precari, quàm ut hunc consen-
 sum vestrum ad ultimum vita finem mihi
 59 perferre liceat?* Medico Antonio Musæ
 cuius opera ex ancipiti morbo conua-
 luerat, statuam, ære collato, iuxta signum
 Æsculapij statuerunt. Nonnulli patrum-
 familiarum, testamento cauerunt, ut ab
 hæredibus suis, prælato victimæ titulo, in
 Capitolium ducerentur, votumque pro
 se

se solueretur, QVOD SVPERSTI-
 TEM AVGVSTVM RELI-
 QVISSENT. Quædam Italiæ ciui-
 tates diem, quo primum ad se venisset,
 initium anni fecerunt. Prouinciarum
 pleræque super tēpla & aras, ludos quo-
 que quinquennales penè oppidatim con-
 stituerunt. Reges amici atque focij, &
 singuli in suo quisque regno, Cæsareas
 vrbes condiderunt: & cuncti simul, ædem
 Iouis Olympici, Athenis antiquitus in-
 choatam, perficere communi sumptu
 destinauerunt, Geniôque eius dedicare:
 ac sæpè regnis relictis, non Romæ mo-
 do, sed prouincias peragranti, quotidia-
 na officia togati, ac sine regio insigni,
 more clientium præstiterunt. QV- 61
 NIAM qualis in imperiis ac magistra-
 tibus, regendâque per terrarum orbem
 pace bellôque Resp. fuerit, exposui: refe-
 ram nunc interiorem ac familiarem eius
 vitam quibûsque moribus atque fórtu-
 na domi & inter suos egerit, à iuuenta
 vsque ad supremum vitæ diem. Matrem A. V.
 amisit in primo consulatu: sororem Octa- c.
 uiam, quinquagesimum & quartum agēs. 711
 ætatis annum. Vtrique cùm præcipua of- 745
 ficia viuæ præstitisset, etiam defunctæ
 honores maximos tribuit.

62 Sponsam habuerat adolescentē P. Seruiliij Isaurici filiam : sed reconciliatus post primam discordiam Antonio, & postulantibus vtriusque militibus, vt & necessitudine aliqua iungerētur, priuignam eius; Claudiam, Fuluiæ, ex P. Clodio filiam, duxit vxorem, vix dum nubilem. Ac similtate cum Fuluia socru exorta, dimisit intactam adhuc, & virginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortiū fecit, pertæsus, vt scribit, morum peruersitatem eius : ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexitque, & probauit vnicè ac perseueranter. Ex Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maximè cuperet. Infans qui conceptus erat, immaturus est editus. Iuliam primùm Marcello Octauie sororis sue filio, tantumque pueritiam egresso: deinde vt is obiit, M. Agrippæ nuptum dedit: exorata sorore vt sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis, ac diu, etiam ex equestri ordine, circumspectis conditionibus, Tiberium

priuignum suum elegit: coëgitque præ-
 gnantem vxorem, & ex qua iam pater
 erat, dimittere. M. Antonius scribit: *Pri-*
miam cum Antonio filio suo despondisse Iu-
liam: dein Cotisoni Getarum regi, quo tem-
pore sibi quoque inuicem filiam regis in ma-
trimonium petiisse. Nepotes ex Agrippa 64
 & Iulia tres habuit, Caium Lucium, &
 Agrippam: neptes duas Iuliam & Agrip-
 pinam. Iuliam L. Paulo Censoris filio,
 Agrippinam Germanico sororis suæ ne-
 poti collocati. Caium & Lucium ado-
 ptauit domi per assem & libram emptos
 à patre Agrippa: tenerosque adhuc ad
 curam Reip. admouit: & consules desi-
 gnatos circum prouincias exercitusque
 dimisit. Filiam & neptes ita instituit, vt
 etiam lanificio assuefaceret: veteretque
 loqui, aut agere quidquam, nisi propa-
 lam, & quod in diurnos commentarios
 referretur. Extraneorum quidem cœtu
 adeò prohibuit, vt L. Tucinio, claro de-
 coroque inueni, scripserit quondam, *Pa-*
rum modeste fecisse eum, quod filiam suam
Baias salutatum venisset. Nepotes, & lit-
 teras & natare, aliâque rudimenta per se
 plerumque docuit: ac nihil æquè labo-
 rauit, quàm vt imitarètur chirographum
 suum. Neque cœnauit vnà, nisi vt in imo

65 lecto assiderent: neque iter fecit, nisi ut vehiculo anteirent aut circa adequitarent. Sed lætum eum atque fidentem & sobole, & disciplina domus, Fortuna destituit. Iulias, filiam & neptem, omnibus probris contaminatas, relegavit. Caium & Lucium in duodeviginti mensium spatio amisit ambos: Caio, in Lycia: Lucio Massiliæ, defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulque priuignum Tiberium adoptavit in foro, lege Curia-ta. Ex quibus Agrippam, breui, ob ingenium sordidum ac ferox, abdicavit, seposuitque Surrentum. Aliquanto autem patientius mortem quam dedecora suorum tulit. Nam Caij Lucijque casu non adeò fractus, de filia, absens, ac libello per quæstorem recitato, notum senatui fecit: abstinuitque congressu hominum diu, præ pudore, etiam de necanda deliberavit. Certè cum sub idem tempus vna ex consciis liberta, Phœbe nomine, suspendio vitam finisset: *Maluisse se*, ait, *Phœbes patrem fuisse* Relegatæ, usum vini, omnemque delictiorem cultum ademit: neque adiri ad se copiam libero, ser-uove, nisi se consulto, permisit: & ita ut certior fieret, qua is ætate, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corporis

notis vel cicatricibus. Post quinquen-
nium demum ex insula in continentem,
lenioribusque paulò conditionibus, tran-
stulit eam: nam ut omnino reuocaret:
exorari nullo modo potuit: deprecanti
sæpe populo Romano & pertinacius in-
stanti, *tales filias talisque coniuges* pro
concione imprecatus. Ex nepte Julia,
post damnationem, editum infantem
agnosci, alique vetuit. Agrippam nihilò
tractabiliorem, immò in dies amentio-
rem, in insulam transportavit, septiesque
insuper custodia militum. Cavit etiam
senatusconsulto, ut eodem loci in perpe-
tuum contineretur: atque ad omnem &
eius Iuliarum mentionem ingemiscens,
proclamare etiam solebat,

Αἰὸς ἔφελον ἄχαμὸς τ' ἔμμεναι ἄγνός
τ' ἀπολέσθαι;

nec aliter illos appellare quàm *treis vo-
micas*, aut *tria catenamenta sua*.

AMICITIAS neque facilè admisit, 66
& constantissimè reiecit: nō tantum vir-
tutes ac merita cuiusque dignè profecu-
tus, sed vitia quoque & delicta dunta-
xat modica perpeffus. Neque enim te-
merè, ex omni numero, in amicitia eius
afflicti reperientur, præter Salvidienum
Rufum, quem ad consulatum vsque, &
Cor

A.V.
 C.
 724
 728

Cornelium Gallum quem ad præfecturam Ægypti, ex infima vtrumque fortuna, prouexerat. Quorum alterum res nouas molientem, damnandum senatui tradidit: alteri ob ingratum & maleuolum animum domo, & prouinciis suis interdixit. Sed Gallo quoque & accusatorum denuntiationibus & senatusconsultis ad necem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantium, cæterum & illacrymauit, & vicem suam conquestus est, *quod sibi soli non liceret amicis, quatenus vellet, irasci*. Reliqui potentia atque opibus ad finem vitæ sui quisque ordinis principes horuerunt: quamquam & offensis interuenientibus. Desiderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas, se relictis omnibus contulisset: hic secretum de comperta Murenæ coniuratione vxori Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse inuicem ab amicis benevolentiam mutuam, tam à defunctis, quam à viuis. Nam quamuis minimè appeteret hæreditates, vt qui nunquam ex ignoti testamento capere quidquam

fusti

sustinuerit : amicorum tamen suprema
iudicia morosissimè pensitavit , neque
dolore dissimulato , si parciùs aut ci-
tra honorem verborum : neque gaudio,
si gratè pièque quis se profecutus fuif-
set. Legata , vel partes hæreditatum , à
quibuscumque parentibus relicta sibi,
aut statim liberis eorum concedere , aut
si pupillari ætate essent , diè virilis togæ,
vel nuptiarum , cum incremento resti-
tuere consueuerat. Patronus dominus- 67
que non minùs seuerus , quàm facilis &
clemens , multos libertorum in honore
& vsu maximo habuit vt Licinium En-
celadum, aliòsque Cosimum seruum gra-
uissimè de se opinantem, non vltra quàm
compedibus coërcuit. Diomedem dis-
pensatorem , à quo simul ambulante in-
currenti repentè fero apro per metum
obiectus est , maluit timiditatis arguere
quàm noxæ : rémque non minimi peri-
culi , quia tamen fraus aberat , in locum
vertit. Idem Proculum ex acceptissimis
libertis mori coëgit , compertum adul-
terare matronas. Thallo à manu , quòd
pro epistola prodita denarios quingen-
tos accepisset, crura effregit. Pædagogum
ministròsque Caij filij , per occasionem
valetudinis mortisque eius, superbè aua-
réque

réque in prouincia grassantes, oneratis
gravi pondere ceruicibus, præcipitauit
68 in flumen. PRIMÆ iuuenta variorum
dedecorum infamiam subiit. Sex. Pom-
peius vt effœminatum infectatus est. M.
Antonius adoptionem auunculi stupro
meritum. Item Lucius Marci frater, qua-
si pudicitia delibatam à Cæsare, A. etiam
Hirtio in Hispania c c c. millibus num-
mum subtraxerit: solitusque sit crura
subruere nuce ardenti, quo mollior pilus
surgeret. Sed & populus quodam vniuer-
sus ludorum die, & accepit in contume-
liam eius, & assensu maximo comproba-
uit versum in scena pronunciatum de
Gallo matris Deum tympanifante.

*Vidésne ut cynædus orbem digiro tempe-
ret?*

69 Adulteria quidem exercuisse, ne amici
quidem negant: excusantes sanè non li-
bidine, sed ratione commissa: quò fa-
ciliùs consilia aduersariorum per cuius-
que mulieres exquireret. M. Antonius
super festinatas Liuiæ nuptias obiecit, &
fœminam Consularem è triclinio viri
coram in cubiculum abductam, rursus
in conuiuium rubentibus auriculis, in-
comtiore capillo reductam: & dimis-
sam Scriboniam, quia liberiùs doluis-

set

set nimiam potentiam pellicis: & con-
ditiones quæfitas per amicos, qui ma-
tres familiâs, & adultas ætate virgines
denudarent, atque perspicerent, tan-
quam Thoranio mangone vendente.
Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter
adhuc, nec dum planè inimicus, aut ho-
stis. *Quid te mutavit? quod reginam in eod
uxor mea est. Nunc cœpi, aut abhinc annos
novem? tu deinde solam Drusillam inis?
ita valeas uti tu hanc epistolam cum le-
ges non inieris Tertullam, aut Terentillam,
aut Rufillam, aut Saluiam Titisceniam,
aut omnes. Anne refert ubi, & in quam
arvigas?* COENA quoque eius secretior 70
in fabulis fuit, quæ vulgò *δωδεκάθετος*
vocabatur: in qua Deorum dearum-
que habitu discubuisse conuiuas, &
ipsum pro Appolline ornatum, non An-
tonij modo epistolæ singulorum nomi-
na auarissimè annumerantis, expro-
brant, sed & sine auctore notissimi ver-
sus.

*Cum primùm istorum conduxit mensa
choragum,*

*Séxque deos vidit Mallia, séxque
deas:*

*Impia dum Phœbi Caesar mendacis
ludit,*

Dum

*Dum noua duorum coenat aduul-
ria :*

*Omnia se à terra tunc numina de-
clinarunt :*

*Fugit & auratos Iuppiter ipse thro-
nos.*

Auxit coenæ rumore summa tunc in
ciuitate penuria ac fames, acclamatúm-
que est postridie, frumentum omne deos
comedisse, & Casarem esse planè Appollinem,
sed Tortorem, quo cognomine is Deus
quadam in parte vrbs colebatur. Nota-
tus est vt pretiosæ supellectilis, Corin-
thiorúmque præcupidus, & aleæ indul-
gens. Nam & proscriptionis tempore ad
statuam eius adscriptum est.

Pater argentarius, ego Corintharius.

cùm existimaretur, quosdam propter va-
sa Corinthia inter prosriptos curasse re-
ferendos. Et deinde bello Siciliensi epi-
gramma vulgatum est.

*Postquam bis classe victus naues perdi-
dit,*

*Aliquando vt vincat, ludit assidue
aleam.*

13 Ex quibus siue criminibus, siue male-
dictis, infamiam impudicitiae facillimè
refutauit, & præsentis & posteræ vitæ ca-
stitate. Item lautitiarum inuidiam, cùm

& Alexandria capta, nihil sibi præter unum murrhinum calicem, ex instrumento regio retinuerit, & mox vasa aurea assiduissimi vsus conflauerit omnia. Circa libidines hæsit: postea quoque, vt ferunt, ad vitiandas virgines promptior, quæ sibi vndique etiam ab vxore conquirerentur. Alexæ rumorem nullo modo expauit: lusitque simpliciter & palàm oblectamenti causa etiam senex: ac præterquam Decembri mense, aliis quoque festis profestisque diebus. Nec id dubium est: autographa quadam epistola, Cænaui, ait, *mi Tiberi eum istam. Recesserunt conuiuia Vinicius & Siluius pater: Inter cœnam lusimus yigovrixōs & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quisque canem, aut feriozem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuersos qui Venerem iecerat. Et rursus aliis litteris, Nos, mi Tiberi, Quinquatrius satis iucundè egimus. Lusimus enim per omnes dies, forūmq; aleatorium calsecimus. Frater tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summam tamen perdidit non multum: sed ex magnis detrimentis præter spem paullatim reuacius est. Ego perdididi viginti milia nummūm, meo nomine: sed cum effusè in lusu liberalis fuiss-*

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja

jem, ut soleo plerumque. Nam si quas ma-
 nus venisi cuique, exegiss. m, aut reinuis-
 sem quod cuique don. m, vicissim vel quin-
 quaginta millia. Sed hoc malo. Benignitas
 enim mea me ad cœlestem gloriam efferet.
 Scribit ad filiam, Misi tibi denarios du-
 centos quinquaginta, quos singulis conuiuiis
 72 dederam, si vellent inter se inter cœnam
 vel talis vel par impar ludere. In cæte-
 ris partibus vitæ continentissimum fuis-
 se constat, ac sine suspicione vllius vitij.
 Habitauit primò iuxta Romanum fo-
 rum supra Scalas anularias, in domo qua
 Calui oratoris fuerat: postea in Palatio:
 sed nihilominus ædibus modicis Hor-
 tensianis, & neque laxitate neque cultu
 conspicuis, vt in quibus porticus breues
 essent Albanarum columnarum, & sine
 marmore vllò aut insigni pavimento
 conclauia. Ac per annos amplius qua-
 draginta eodem cubiculo hyeme & æsta-
 te mansit: quamuis parum salubrem va-
 letudini suæ urbem hyeme experiretur,
 assiduèque in vrbe hyemaret. Si quando
 quid secretò aut sine interpellatione age-
 re proposuisset, erat illi locus in edito
 singularis, quem Syracusas & *τερυόφου*,
 vocabat: huc transibat, aut in alicuius li-
 bertorum suburbanum: æger autem in
 (c) Comunidad Autónoma de La Rioja domo

domo Mæcenatis cubabat. Ex secessibus præcipuè frequentavit maritima, insulâsque Campaniæ, aut proxima urbi oppida, Lanuuiû, Præneste, Tibur: ubi etiam in porticibus Herculis templi per sæpè ius dixit. Ampla & operosa prætoria grauebatur. Et neptis quidem suæ Iuliæ, profusè ab ea extracta, etiam diruit ad solum: sua verò quamuis modica, non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis & nemoribus excoluit, rebûsque vetustate ac raritate notabilibus: qualia sunt Capreis immanium belluarum ferarumque membra prægrâdia, quæ dicuntur Gigantum ossa, & arma Heroum. Instrumèti eius & suppellectilis parcimonia apparet etiam nunc residuis lectis atque mensis, quorum pleræque vix priuatæ elegantia sint. Ne toro quidem cubuisse aiunt, nisi simili & modicè instrato. Veste non temerè alia quàm domestica vsus est, ab vxore & sorore & filia, neptibûsque cōfecta: rogis neque restrictis neque fuis: clauo, ne lato nec angusto: calceamentis altiussculis, vt procerior quàm erat, videretur. Et forésia autè & calceos nunquã nõ intra cubiculû habuit, ad subitos repètinósque casus parata. 73

Conuiuabatur & assiduè, nec vnquã nisi 74

non sine magno ordinum hominúm-
 que delectu. Valerius Messalla tradit, ne-
 minem vnquam libertinorum adhibi-
 tum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed af-
 ferto in ingenuitatem, post proditam
 Sex. Pompeij classem. Ipse scribit inui-
 tasse se quendam, in cuius villa maneret,
 qui speculator suus olim fuisset. Conui-
 uia nonnunquam & seriùs inibat, &
 maturiùs relinquebat: cum conuiuæ &
 cœnare inciperent priùs quàm ille dis-
 cumberet, & permanerent digresso co.
 Cœnam trinis ferculis, aut, cum abun-
 dantissimè, senis, præbebat, vt non nimio
 sumptu, ita summa comitate. Nam & ad
 communionem sermonis tacentes vel
 submissim fabulantes prouocabat, & aut
 acromata, & histriones, aut etiam tri-
 uiales ex circo ludios interponebat, ac
 75 frequentius aretalogos. Festos & so-
 lemnes dies profusissimè, nonnunquam
 ioculariter tantùm celebrabat, Saturna-
 libus, & si quando aliàs libuisset, modò
 munera diuidebat, vestem & aurum, &
 argentum: modò nummos omnis notæ,
 etiam veteres regios ac peregrinos: in-
 terdum nihil præter cilicia & spongas,
 & rutabula, & forcipes, atque alia id ge-
 nus, titulis obscuris & ambiguis. Solebat

& in æqualissimarum rerum sortes, & aduersas tabularum picturas in conuiuio venditare: incertoque casu spem mercantium vel frustrari, vel explere: ita vt per singulos lectos licitatio fieret, & seu iactura seu lucrum communicaretur.

Cibi (nam ne hoc quidem omiserim) 76
 minimi erat, atque vulgaris ferè. Secundarium panem, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum, & ficos virides biferas maximè appetebat: vescebaturque & ante cœnam, quocumque tempore & loco, quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt, *Nos in essendo panem & palmulas gustauimus.* Et iterum. *Dum lectica ex regia domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uua duracina comedi.* Et rursus, *Ne Iudeus quidem, mi Tiberi, tam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quàm ego hodie seruauit: qui in balneo demum post horam primam noctis duas buccas manducaui prius quàm ungi inciperem.* Ex hac obseruantia nonnumquam vel ante initum, vel post dimissum conuiuium solus cœnitabat cùm pleno conuiuio nihil tangeret. Vini 77
 quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam Cor-

154 C. DIONISII TRACII. LIB. II.
nelius Nepos tradit. Postea, quoties largissimè se inuitaret, senos sextantes non excessit, aut si excessisset, reiiciebat. Et maximè delectatus est Rhætico, neque temerè interdium bibit. Pro potione sumebat perfusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, vel lactuculae thyrsum, aut recens acidumve pomum succi vinosioris. Post cibum meridianum, ita ut vestitus calceatusque erat reiectis pedibus paulisper conquiescebat, opposita ad oculos manu. A cœna lucubrationem se in lecticulam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte, conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus, non amplius: cum plurimum, quam septem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare ut euenit, non posset: lectoribus aut fabulatoribus arcessitis, resumebat, producebatque ultra primam sæpè lucem. Nec in tenebris vigilauit vnquam, nisi assidente aliquo. Matutina vigilia offendebatur: ac si vel officij vel sacri causa maturiùs euigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cuius-

cumque domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoque sæpè indigens somni & dum per vicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat. FORMA fuit eximia, & per omnes ætatis gradus venustissima, quãquam & omnis lenocinij negligens, & in capite comêdo tam incuriosus, vt raptim cõpluribus simul tonsoribus operam daret: ac modò tonderet, modò raderet barbam: eoque ipso tempore aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat, vel in sermone vel tacitus adeò tranquillo serenoque, vt quidam è primoribus Galliarum confessus sit inter suos, eo se inhibitum ac remollitum, quò minùs, vt destinarat, in tráfitu Alpium per simulationem colloquij propius admissus, in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos, quibus etiã existimari volebat inesse quiddam diuini vigoris: gaudebátque si quis sibi acriùs contuenti, quasi ad fulgorem Solis, vultum submitteret: sed in senectâ sinistro minùs vidit. Dentes raros, & exiguos, & scabros: capillum leuiter inflexum & sufflauium, supercilia coniuncta, mediocres aures: nasum & à summo eminentiorem: & ab imo deductiorẽ: colorem inter aquilinum candidúmque:

150 C. Smeronij Iunij. Liv. II.
staturam breuem : (quam tamen Iulius
Marathus libertus etiam in memoriam
eius quinque pedum & dodrantis fuisse
tradit :) sed quæ commoditate & æqui-
tate membrorum occuleretur: vt nonni-
si ex comparatione adstatis alicuius pro-
80 cerioris intelligi posset. Corpore tra-
ditur maculoso, dispersis per pectus at-
que aluum genitiuis notis, in modum &
ordinem ac numerum stellarum cœlestis
Ursæ: sed & callis quibusdam ex prurigi-
ne corporis, assiduóque & vehementi
strigilis vsu, plurifariam concretis, ad im-
petiginis formam. Coxendice, & femo-
re, & crure sinistro, non perinde valebat,
vt sæpè etiam inde claudicaret: sed re-
medio harenarum atque arūdinum con-
firmabatur. Dextræ quoque manus di-
gitum salutarem, tam imbecillum inter-
dum sentiebat, vt torpentem cōtractum-
que frigore, vix cornei circuli supple-
mento scripturæ admoueret. Questus est
& de vesica, cuius dolore, calculis demum
81 per vrinam eiectis, leuabatur. Graues &
periculosas valetudines per omnem vi-
tam aliquot expertus est: præcipuè Can-
tabria domita, cū etiam destillatio-
nibus iecore vitiato, ad desperationem
reductus, contrariam & ancipitem ratio-

nem medendi necessariò subiit : quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus : auctore Antonio Musa. Quasdam & anniuersarias, ac tempore certo recurrentes, experiebatur. Nam sub natalem suum plerumque languebat : & initio veris præcordiorum inflatione tentabatur : austrinis autem tempestatibus, grauedine. Quare quassato corpore, neque frigora neque æstus facile tolerabat. Hyeme quaternis cum ⁸² pingui toga tunicis, & subuculæ thorace laneo, & feminalibus, & tibialibus muniebatur : æstate apertis cubiculi foribus, ac sæpè in peristylio saliente aqua, atque etiam ventilante aliquo, cubabat. Solis verò ne hyberni quidem patiens, domi quoque non nisi petasatus sub dio spatiabatur. Itinera, lectica, & noctibus ferè, eaque lenta ac minuta faciebat, vt Præneste vel Tibur biduo procederet. Ac si quò peruenire mari posset, potiùs nauigabat. Verùm tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Vngebatur enim sæpius, & sudabat ad flammam : deinde perfundebatur egelida aqua vel sole multo calefacta. At quoties neruorum causa, marinis, albulisque calidis vtendum esset

83

contentus hoc erat, vt insidens ligneo folio, quod ipse Hispanico verbo *dure-ram* vocabat, manus ad pedes alternis iactaret. Exercitationes campestres equorum & armorum statim post ciuilia bella omisit: & ad pilam primò folliculúmque transiit: mox nihil aliud quàm uetabatur & deambulabat: ita vt in extremis spatiis subsultim decurreret, festerio vel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa, modò piscabatur hamo: modò talis, aut ocellatis, nucibúsque ludebat cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros. Nam pumilos, atque distortos, & omneis generis eiusdè, vt ludibria naturæ malique omni-

84

E L O Q U E N T I A M studiáque liberalia ab ætate prima & cupidè & laboriosissimè exercuit. Mutinensi bello in tanta mole rerum, & legisse & scripsisse, & declamasse quotidie traditur. Nam deinceps neque in senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est unquam, nisi meditata & cõposita oratione: quamuis non deficeret ad subita ex temporali facultate. Ac ne periculũ memoriæ adiret, aut in ediscendo tempus absumeret, instituit recitare

omnia. Sermones quoque cum singulis, atque etiam cum Liuvia sua grauiore, non nisi in scriptis, & è libello habebat: ne plus minúsve loqueretur ex tempore. Pronunciabat dulci & proprio quodam oris sono: dabátq; assiduè phonaasco operam, sed nonnunquã infirmatis faucibus, præconis voce ad populum concionatus est. Multa varij generis prosa oratione composuit; ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, velut in auditorio, recitauit: sicut *Rescripta Bruto de Catone*. Quæ volumina cùm iam senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegendenda. Item *Horationes ad philosophiam*: & aliqua *De vita sua*, quam tredecim libris, Catabrico tenus bello nec vltra exposuit. Poëticam summam attigit. Vnus liber exstat scriptus ab eo hexametris versibus, cuius argumentũ & titulus est, *Sicilia*. Exstat alter æquè modicus *Enigrammatus*, quæ ferè tẽpore balnei meditabatur. Nam tragœdiã magno impetu exorsus non succedente stylo, aboleuit, quærentibusque amicis *quidnam Ajax ageret*: respondit, *Aiacem suum in spongiam incubuisse*. Genus eloquendi secutus est elegans & temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate,

85

& reconditorum verborum, ut ipse dicit, *factoribus*. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quàm apertissimè exprimere, quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret, ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque coniunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. Cacozelos & antiquarios, ut diverso genere vitiosos pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnunquam in primis Mecænatem suum, cuius *μυροβ. exās* ut ait, *circinnos* vsquequaque persequitur, & imitando per iocum irridet. Sed nec Tiberio parcit, & exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium, ut insanum, increpat: quasi ea scribentem quæ mirentur potius homines quàm intelligant. Deinde ludens malum & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc, *Túque dubitas Cimberne Annius an Veranius. Flaccus imitandi sint tibi? ita ut verbis quæ C. Sallustius excerpserit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis, verborum volubilitas in nostrum sermonum transferenda?* Et quadam epi-

stola Agrippinæ neptis ingenium col-
laudans: *Sed opus est inquit, dare se operam,
ne molestè scribas aut loquaris.*

Quotidiano sermone quædam frequen- 87
tius & notabiliter vsurpasse eum, litteræ
ipsius autographæ ostentant. In quibus
identidem cùm aliquos numquam solu-
turos significare vult, *Ad Kaiendus Gra-
cas solutus*, ait: & cùm hortatur ferenda
esse præsentia, qualiacumque sint, *Con-
tente simus hoc Catone*: & ad exprimendam
festinatæ rei velocitatem, *Velocius quàm
asparagi coquantur*. Ponit assiduè & pro
stulto, *hæceolum*: & pro pullo, *pulleiaceum*:
& pro cerito, *vacerosum*: & *vapidè sese
habere*, pro malè: & *beriffare*, pro lan-
guere: quod vulgò *lathaniffare* dicitur.
Item *simus*, pro *sumus*: & *domos* genitiuo
casu singulari, pro *domus*. Nec vnquam
aliter hæc duo, ne quis mendam magis
quàm consuetudinem putet. Notavi &
in chirographo eius illa præcipuè: non
diuidit verba, nec ab extrema parte ver-
suum abundantes litteras in alterũ trans-
fert: sed ibidem statim subiicit, circum-
ducitque. Orthographiam, id est, for- 88
mulam rationemque scribendi à gram-
maticis institutam, non adeò custodit:
ac videtur eorum sequi potiùs opinio-
(3) Comunidad Autónoma de La Rioja

nem, qui perinde scribendum ac loquamur existiment. Nam quòd sæpè non litteras modò sed syllabas aut permutat, aut præterit, communis hominum error est. Nec ego id notarem, nisi mihi mirum videretur, tradidisse aliquos, legato eum consulari successorem dedisse, vt rudi & indocto, cuius manu *ix* pro *ip* scriptum animaduertit. Quoties autem per notas scribit, *b* pro *a*: *c* pro *b*, ac deinceps eadem ratione sequentes litteras ponit, 39 pro *z* autem duplex *aa*. Ne Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur: in quibus & ipsis præstabat largiter, magistro dicendi vsus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu, Apolloniam quoque secum ab vrbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione varia repletus Sphæri, Arei Philosophi, filiorumque eius Dionysij & Nicanoris, contubernium iniit: non tamen vt aut loqueretur expeditè, aut componere aliquid auderet. Nam & si quid res exigeret, Latinè formabat, vertendumque alij dabat. Sed planè poematum quoque non imperitus, delectabatur etiam comœdia veteri, & sæpè eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis vtriusque linguæ auctoribus, nihil æquè secta-

batur quàm præcepta & exempla publicè
 vel priuatim salubria : eaque ad verbum
 excerpta, aut ad domesticos, aut ad exer-
 cituum prouinciarumque rectores, aut
 ad vrbs magistratus plerumque mitte-
 bat, prout quique monitione indigerent.
 Etiam libros totos & senatui recitauit,
 & populo notos per edictum sæpè fecit:
 vt orationes *Q. Metelli, De prole augustaa,*
 & *Rutilij, De modo adificiorum* : quò magis
 persuaderet vtràmque rē non à se primò
 animaduersam, sed antiquis iam tunc cu-
 ræ fuisse. Ingenia sæculi sui omnibus mo-
 dis fouit. Recitantes & benignè & patiē-
 ter audiuit: nec tantū carmina & historias,
 sed & orationes & dialogos. Cōponi ta-
 mēn aliquid de se nisi & feriò, & à præ-
 stantissimis, offendebatur : admonebátque
 Prætores, ne paterentur nomen suū com-
 missionibus obsole fieri. CIRCA RELIGIO- 90
 NES talē accepimus. Tonitrua & fulgura
 paullo infirmius expauescebat: vt semper
 & vbiq̃ pellē vituli marini circumfer-
 ret, pro remedio : atque ad omnē maioris
 tempestatis suspiciōē, in abditum & cō-
 cameratum locum se reciperet : conster-
 natus olim per nocturnum iter transcur-
 su fulguris, vt suprā diximus. SOMNIA 91
 neque sua, neque aliena de se, negligebat.

Philippensi acie quamuis statuisset non egredi tabernaculo, propter valetudinem: egressus est tamen, amici somnio monitus: cessitque res prosperè, quando capitis castris, lectica eius, quasi sibi cubans remansisset, concursu hostium confossa atque lacerata est. Ipse per omne ver, plurima, & formidolosissima, & vana, & irrita videbat: reliquo tempore rariora, & minùs vana. Cum dedicatam in Capitolio ædem Tonanti Ioui assiduè frequentaret, somniauit queri Capitolinum Iouem, culores sibi abduci: seque respondisse, Tonantem pro ianitore ei appositum: ideòque mox tinnabulis fastigium ædis redimiuit, quòd ea ferè ianuis dependebant. Ex nocturno visu etiam stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum asses porrigentibus præbens.

92 **A V S P I C I A** quædam & omnia pro certissimis obseruabat. Si manè sibi calceos perperam, ac sinister pro dextero, indueretur, vt dirum: si terra marive ingrediente se longinquam profectio- nem, fortè rorasset, vt lætum, maturique & prosperi reditus. Sed & ostentis præcipuè mouebatur. Enatam inter iun- cturas lapidum ante domum suam pal-

mam in compluuium deorum Penatium
 transtulit, utque coalesceret, magnoperè
 curauit. Apud insulam Capreas, veterri-
 mæ ilicis demissos iam ad terram lan-
 guentésque ramos conualuisse aduentu
 suo, adeò lætatus est, ut eas cum republi-
 ca Neapolitarum permutauerit, Æna-
 ria data. Observabat & dies quosdam,
 ne aut postridie nonas quoquam pro-
 ficisceretur: aut nonis quicquam rei se-
 riæ inchoaret: nihil in hoc quidem aliud
 deuitans, ut ad Tiberium scribit, quàm
δυσφορικός nominis. Peregrinarum, cæ- 39
 remoniarum, sicut veteres ac præceptas
 reuerendissimè coluit, ita cæteras con-
 temptui habuit. Namque Athenis initia-
 tus, cum postea Romæ pro tribunali de
 priuilegio sacerdotum Atticæ Cereris
 cognosceret, & quædam secretiora pro-
 ponerentur, dimisso consilio & corona
 circumstantium, solus audiit disceptan-
 tes. At contra non modò in petagrandæ
 Ægypto paulùm deflectere ad visendum
 Apin supersedit: sed & Caium nepotem,
 quòd Iudæam præteruehens, apud Hie-
 rosolymam non supplicasset, collauda-
 uit. ET QVONIAM ad hoc ventum
 est, nò ab re fuerit subtexere quæ ei priùs
 quàm nasceretur, & ipso natali die, ac

146 C. Suetonij & Iulij. Lib. 1. 2.
deinceps euenirent, quibus futura ma-
gnitudo eius, & perpetua felicitas spera-
ri animaduertique posset. Velitris anti-
quitus tacta de cælo parte muri respon-
sum est, eius oppidi ciuem quandoque
rerum potiturum: qua fiducia Veletri-
& tunc statim & postea sæpius penè ad
exitium sui cum pop. Rom. belligeraue-
rant, serò tandem documentis apparuit,
ostentum illud, Augusti potentiam por-
tendisse. Auctor est Iulius Marathus,
ante paucos, quàm nasceretur menses,
prodigium Romæ factum publicè, quo
denuntiabatur, regem pop. Rom. Natu-
ram parturire: senatum exterritum cen-
suisse ne quis illo anno genitus educa-
retur: eos qui grauidas vxores haberent,
quo ad se quisque spem traheret, curasse
ne senatusconsultum ad ærarium defer-
retur. In Asclepiadis Mendetis Θεολο-
γημύων libris lego, Ariam, cum ad so-
lemne Apollinis sacrum media nocte ve-
nisset, posita in templo lectica dū cætera
matronæ dormirent obdormisse, draco-
nem repente irrepsisse ad eam, paullò-
que post egressum: illamque expergef-
ctam quasi a concubitu mariti purificaf-
se se: & statim in corpore eius extitisse
maculam, velut depicti draconis: nec

potuisse vnquam eximi : adeò vt mox
publicis balneis perpetuò abstinuerit :
Augustum natum mense decimo , & ob
hoc Apollinis filium existimatum. Ea-
dem Atia prius quàm pareret, somniauit
intestina sua ferri ad sidera, explicarique
per omnem terrarum & cæli ambitum.
Somniauit & pater Octavius, vtero Atiæ
iubar solis exortum. Quo natus est die,
cùm de Catilinæ coniuratione ageretur
in Curia, & Octavius ob vxoris puer-
perium feruens adfuisset, nota ac vulgata
res est, P. Nigidum comperta moræ
caussa, vt horam quoque partus acce-
perit, affirmasse, dominum terrarum
orbi natum. Octauio postea cùm per
secreta Thraciæ exercitum duceret, in
Liberi patris luco barbara cæremonia de
filio consulenti, idem affirmatum est à
sacerdotibus : quòd infuso super altaria
mero, tantum flammæ emicuisset, vt su-
pergressa fastigium templi ad cælum vs-
que ferretur : vnique olim omnino Ma-
gno Alexandro apud easdem aras sacrifi-
canti, simile prouenisset ostentum. At-
que etiam sequenti nocte statim videre
visus est filium mortali specie amplio-
rem, cum fulmine & sceptro, exuuiisque
Iouis Opt. Max. ac radiata corona super

laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, vt scriptum apud C. Drusum exstat, repositus vespere in cunas à nutricula, loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæsitus, tandem in altissima turri repertus est, iacens contra Solis exortum. Cùm primùm fari cœpisset, in auito suburbano obstrepentes fortè ranas silere iussit: atque ex eo negantur ibi rana coaxare. Ad quartum lapidem Campanæ viæ, in nemore prandenti, ex improviso aquila panem ei è manu rapuit: & cùm altissimè volasset, rursus ex improviso leniter delapsa reddidit. Q. Catulus post dedicatum Capitolium, duabus continuis noctibus somniauit: prima, Iouem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, vnum secreuisse: atque in eius sinum signum Reip. quod manu gestaret, reposituisse, at in sequenti, animaduertisse se in gremio Capitolini Iouis eundem puerum, quem cùm detrahi iussisset, prohibitum monitu Dei, tanquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum cùm incognitum aliàs haberet, non sine admiratione contuitus. Simillimum dixit puero de quo somnias-

set. Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, vnum ex eis demonstrasset, ad quæ omnia desideria sua referrent eiúsque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. M. Cicero C. Cæsarem in Capitolio prosecutus, somnium pristinæ noctis familiaribus fortè narrabat, puerum, facie liberali, demissum cælo, catena aurea, ad fores Capitolij constituisse, eique Iouem flagellum tradidisse: deinde repente Augusto viso, quem ignotum adhuc plerisque auunculus Cæsar ad sacrificandum acciuerat, affirmavit ipsum esse, cuius imago secundum quietem sibi obuersata sit. Sumentem virilem togam, tunica lati clavi resuta ex vtraque parte, ad pedes decidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud significare quam vt is ordo cuius insigne id esset, quandoque ei subiiceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locum capient, cum filuam cederet, arborem palmæ repertam conseruari, vt omen victoriæ, iussit, ex ea continuo enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modò matricem, verum etiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium

genus duram & asperam frondem maxime vitet. Illo & præcipue ostento, motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere quam sororis nepotem vellet. In secessu Apolloniæ Theogenis mathematici per gulam comite Agrippa ascenderat, cum Agrippæ, qui prior consulebat, magna, & penè incredibilia prædicerentur, reticere ipse genituram suam nec velle edere, perseverabat, metu ac pudore ne minor inueniretur. Qua tamen post multas adhortationes vix & cunctanter edita, exiliuit Theogenes, adoravitque eum. Tantam mox fiduciam facti Augustus habuit, ut thema suum vulgauerit, nummumque argenteum nota fideris Capricorni, quia natus est, percussit.

95 P O S T necem Cæsaris reuerso ab Apollonia, & ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno, circulus ad speciem cælestis arcus orbem Solis ambiit: ac subinde Iuliæ Cæsaris filiae monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti, duodecim se vultures, ut Romulo, ostenderunt: & immolanti omnium victimarum iecinora replicata intrinsecus ad ima fibra paruerunt: nemine peritorum aliter coniectante, quam læta per hæc & magna,

gna portendi. QVIN & bellorum om- 96
 nium euentus antè præsensit. Contractis
 ad Bononiam Triumvirorū copijs, aqui-
 la tentorio eius supersedens, duos cor-
 nos hinc & inde infestantes affixit, &
 ad terram dedit: notante omni exercitu,
 futuram quandóque inter collegas dis-
 cordiam talem, qualis secuta est, ac exi-
 tum præfagiente. In Philippis, Thessa-
 lus quidam de futura victoria nuntiauit,
 auctore D. Cæsare, cuius sibi species iti-
 nere auio occurrisset. Circa Perusiam,
 sacrificio non litante, cùm augeri hostias
 imperasset: ac subita eruptione hostes
 omnem rei diuinæ apparatus abstulissent:
 constitit inter aruspices, quæ periculo-
 sa & aduersa sacrificanti denunciata es-
 sent cuncta in illos recasura, qui exta ha-
 berent. Neque aliter euenit. Pridie quàm
 Siciliensem pugnam classe committeret,
 deambulanti in littore, piscis è mari ex-
 siluit, & ad pedes iacuit. Apud Actium
 descendentem in aciem, asellus cum asina-
 rio occurrit: Eutyclus, homini: bestia,
 Nicon, erat nomen. Vtriusque simulachrū
 æneum victor posuit in templo, in quod
 castrorum suorum locum vertit. MORS 97
 quoque eius, de qua dehinc dicā, diuini-
 tasque post mortē, euidentissimis ostentis

præcognita est. Cùm Iustrum in Campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpiùs circumuolauit: transgressaque, in vicinam ædem, super nomen Agrippæ, ad primam litteram sedit: quo animaduerso, vota, quæ in proximum Iustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare iussit. Nam se quamquam conscriptis paratisque iam tabulis, negauit suscepturum, quæ non esset soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuæ eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies posthac victurum, quem numerum C. litera notaret: futurumque ut inter deos referretur, quod A E S A R, id est, reliqua pars è Cæsaris nomine. Etrusca lingua Deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimissurus, & Beneuentum vsque profecuturus, cùm interpellatores aliis atque aliis causis in iure dicendo detinerent, exclamauit, (quod & ipsum mox inter omnia relatum est,) *Non, si omnia morarentur, amplius se posthac Roma futurum* Atque itinere inchoato, Asturam perrexit: & inde, præter consuetudinem de nocte ad occasionem auræ euectus est. Causam valetudinis contraxit ex profluuio alui.

Tunc Campaniæ ora, proximisque insulis circuitis, Caprearum quoque secessui quattridnum impendit: remississimo ad otium, & ad omnem comitatem animo. Fortè Puteolanum sinum præteruehenti, vectores nautæque de nauis Alexandrina, quæ tantum quod appulerat, candidati, coronatique, & thura libantes, fausta omnia & eximias laudes congesserant. *Per illum se viuere: per illum nauigare: libertate atque for' unis per illum frui.* Quare admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit: illisque iurandum, & cautionem exegit à singulis, non alio datam summam: quàm in emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos. Sed & cæteros continuos dies, inter varia munuscula, togas insuper ac pallia distribuit: lege proposita, vt Romani Græco, Græci Romano habitu & sermone vterentur. Spectauit assiduè & exercentes ephebos, quorum aliqua adhuc copia ex vetere instituto Capreis erat. Iisdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permessa, immò exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum & obsoniorum, rerumque missilium. Nullo denique genere hilaritatis abstiuit. Vicinã Capreis insulã *Απεραγόπολιν*

appellabat, à desidia secedentium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis vnum Masgabam nomine, quasi conditorem Insulæ, κλίσιον vocare consueuerat: huius Masgabæ, ante annum defuncti, tumulum cum ex triclinio animaduertisset magna turba multisque luminibus frequentari, versum compositum ex tempore clarè pronuntiauit

Κλίσιον δὲ τύμβον ἰστορῶ πύρρην.

Conuersusque ad Thrasyllum Tyberij comitem, contrà accubantem, & ignarum rei, interrogauit, cuiusnam poëtæ putaret esse, quo hæsitante, subiecit alium,

Ὅποις φάσει Μασγάβαν πύρρην.

de hoc quoque consulit: cum ille nihil aliud responderet, quàm cuiuscunque essent, optimos esse: cachinnum sustulit, atque in iocos effusus est. Mox Neapolim traiecit, quanquam & tum infirmis intestinis morbo variante: tamen & quinquennale certamen gymnicum honori suo institutum perspectauit: & cum Tiberio ad destinatum locum contendit. Sed in redeundo, aggrauata valetudine, tandem Nolæ succubuit: reuocatumque ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit, neque post vlli maiori ne-

gotio animum accommodauit. Supremo

die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset, petito speculo, capillum sibi comi, ac malas labentes corrigi præcepit. Et amicos admissos percunctatus, *Ecquid iis videretur mimum vite cōmodè transēgisse* adiecit & clausulã:

Δόπε κρότον, κ' πάντας ὑπεῖς μετ' χαρῆς
 κ' ὑπῆσάτε.

Omnibus deinde dimissis, dum aduenientes ab vrbe de Drusi filia ægra interrogabat, repentè in osculis Liuię, & in hac voce defecit: *Liuvia nostri coniugij memor vive, ac vale*, fortitus exitum facilẽ, & qualem semper optauerat. Nam ferè quoties audisset citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis *ὀδυνοεισίαν* similem (hoc enim & verbo vti solebat) precabatur. Vnum omninò antè efflatam animam signum alienatæ mentis ostendit, quòd subitò pauefactus, à quadraginta se iuuenibus abripi questus est. Id quoque magis præfagiũ quàm mentis diminutio fuit: siquidem totidem milites Prætoriani extulerunt eum in publicum. Obiit in cubiculo eodem, quo pater Octavius: duobus Sextis, Pompeio & Apuleio coss. 14. Kalend. Septembris, hora diei nona, septuagesimo & sexto ætatis anno, diebus quinque & tringinta minus.

100
 A. V.
 C.
 767

Corpus decuriones municipiorum & Coloniarum à Nola Bouillas vsque deportarunt noctibus propter anni tempus, cum interdiu in basilica cuiusque oppidi, vel in ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, vrbique intulit, atque in vestibulo domos collocavit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certamini progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoria, quæ est in curia canentibus næniam principium liberis vtriusque sexus. Alij exequiarum die ponendos annulos aureos, ferreosque sumendos: nonnulli legèda ossa per sacerdotes summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrem transferendam: quòd hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natali ad exitum eius, sæculum Augustum appellaretur, & ita in Fastos referretur. Verùm adhibito honoribus modo bifariam laudatus est: pro æde D. Iulij à Tiberio: & pro Rostris. Sub veteribus, à Druso Tiberij filio, ac senatorum humeris delatus in Campum, crematusque. Nec de-

fuit vir pratorius qui se effigiem cremati euntem in cælum vidisse iurasset. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati & discincti, pedibusque nudis, ac in Mausoleo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamque Tiberis, sexto suo consulatu exstruxerat: circumiectasque silvas, & ambulationes in usum populi tunc iam publicarat.

Testamentum, L. Planco, C. Silio,
c o s s. 3. Nonas Aprilis ante annum
& quatuor menses quam decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim liberorum Polybij & Hilarionis manu scriptum, depositumque apud se virgines Vestales, cum tribus signatis æquè voluminibus protulerunt. Quæ omnia in senatu aperta atque recitata sunt. Herodes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia & sextante, Linniam ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit: secundos Drusum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberosque eius tres sexus virilis tertio gradu, propinquos amicisque complures. Legavit populo Rom. quadringentis, tribus tricis quinquies a-s. Pratorianis militibus singula millia nummorum, cohortibus urbanis
quinge

101

quingenos : legionariis trecentos num-
mos : quam summam repræsentari ius-
sit : nam & confiscatam sèmpèr reposi-
tàmque habuerat. Reliqua legata variè
dedit : produxitque quædam ad vicena
sestertia : quibus soluendis annum diem
finit, excusata rei familiaris mediocrita-
te : nec plus peruerturum ad hæredes suos,
quàm millies, & quingenties professus,
quamuis viginti proximis annis quater-
decies millies, ex testamentis amicorum
percepisset : quod penè omne cum duobus
paternis matrimoniis, cæterisque hæredi-
tatibus in Remp. absumpisset. Iulias, fi-
liam, neptémque si quid his accidisset, ve-
ruit sepulchro suo inferri. De tribus vo-
luminibus, vno, mandata de funere suo
complexus est : altero, indicem rerum à se
gestarum : quem vellet incidi in æneis ta-
bulis, quæ ante Mausoleum statuerentur :
tertio, breuiarium totius imperij, quan-
tum militum sub signis vbique esset,
quantum pecuniæ in ærario & fiscis, &
vectigaliorum residuis. Adiecit & liber-
torum seruorumque nomina, à quibus
ratio exigí posset.

C. SVE

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS

Liber tertius.

TIBERIVS NERO CÆSAR.

Patricia gens Claudia (fuit enim & alia plebeia, nec potentia minor, nec dignitate) orta est ex Regillis, oppido Sabinorum. Inde Romam recens conditam, cum magna clientum manu commigravit, auctore Tito Tatius consorte Romuli: vel, quod magis constat, Atta Claudio gentis principe, post reges exactos sexto ferè anno, à patribus in patricios cooptata. Agrum insuper trans Anienem clientibus, locumque sibi ad sepulturam sub Capitolio publicè accepit. Deinceps procedente tempore duodeciginta consulatus, dictaturas quinque, censuras septem, triumphos septem, duas orationes adeptus est. Cùm prænominibus cognominibusque variis distingueretur, Lucij prænomen consensu repudiauit, postquam è duobus gentilibus præditis

præditis eo , alter latrocinij , cædis alter
conuictus est. Inter cognomina autem,
& Neronis assumpsit , quo significatur
lingua Sabina fortis ac strenuus. Mul-
ta multorum Claudiorum egregia meri-
ta , multa etiam secus admissa in Remp.
exstant. Sed vt præcipua commemorem,
Appius Cæcus societatem cum rege Pyr-
rho , vt parum salubrem , iniri dissuasit.
Claudius Caudex , primus freto classe
transiecto , Pœnos Sicilia expulit. Clau-
dius Nero aduenientē ex Hispania cum
ingentibus copiis Asdrubalē , prius quàm
Hannibali fratri coniungeretur , oppres-
sit. Contra Claudius Appius Regillanus
decemuir , legibus scribendis virginem
ingenuam , per vim , libidinis gratia , in
seruitutem asserere conatus , causa fuit
plebi secedendi rursus à patribus. Clau-
dius Drusus , statua sibi cum diademate
ad Appij Forum posita , Italiam per clien-
telas occupare tentauit. Claudius Pul-
cher apud Siciliam non pascentibus in
auspicando pullis , ac per contemptum re-
ligionis mari demersis , quasi vt biberent ,
quando esse nollent , præliū nauale iniiit :
superatusque , cū dictatorem dicere à
Senatu iuberetur , vel iterum illudens
discrimini publico , Ilyciam viatorem
suum

suum dixit. Exstant & fœminarum exem-
 pla diuersa æquè : si quidem gentis eius-
 dem vtraque Claudia fuit, & quæ nauem
 cum sacris matris deûm Ideæ obhæren-
 tem Tiberino vado extraxit, precata pro-
 palam, *ut ita demum se sequeretur, si sibi* A. V.
pueritia constaret : & quæ nouo more C.
 iudicium maiestatis apud populum mu- 508
 lier subiit, quòd in conferta multitudine
 ægrè procedente carpento, palàm opta-
 uerit, *ut frater suus Pulcher reuiuisceret,*
atque iterum classem amitteret, quò minor A. V.
turba Roma foret. Præterea notissimum C.
 est Claudios omnes, excepto dumtaxat 695
 P. Claudio, qui ob expellendum vix Cic-
 ceronem, plebeio homini, atque etiam
 natu minori, in adoptionem se dedit,
 optimates assertorésque vnicos dignita-
 tis ac potentiæ patriciorum semper fuis-
 se, atque aduersus plebem adè violentos
 ac contumaces, vt ne capitis quidem
 quisquam reus apud populum mutare
 vestem aut deprecari sustinuerit : nōnulli
 in altercatione & iurgio tribunos plebis
 pulsauerint. Etiam virgo Vestalis fratrem A. V.
 iniussu populi triumphantem, adscenso C.
 simul curru, vsque in Capitolium prose- 611
 cuta est, ne vetare aut intercedere fas
 cuiquam tribunorum esset. Ex hac stir-

pe Tiberius Cæsar genus trahit, & qui-
 dem vtrumque: paternum, à Tiberio Ne-
 rone: maternum ab Appio Pulchro, qui
 Ambo Appij Cæci filij fuerunt. Inſertus
 eſt & Liuiorum familia, adoptato in eam
 materno auo. Quæ familia, quamquam
 plebeia, tamen & ipſa admodum floruit,
 octo conſularibus, cenſuris duabus, triũ-
 phis tribus: dictatura etiam ac magiſte-
 rio equitum honorata; clara & inſigni-
 bus viris, ac maximè Salinatore, Drusiſ-
 que. Salinator vniuerſas tribus in cen-
 ſura notauit leuitatis nomine, quòd
 cùm ſe poſt priorem conſulatum multa
 irrogata condemnaffent, conſulem ite-
 rum cenſorẽmque feciffent. Drusus ho-
 ſtium duce Drauſo cominus trucidato,
 ſibi, poſterisque ſuis cognomen inuenit
 671 Traditur etiam proprætor ex prouincia
 Gallia retuliſſe aurum, Senonibus olim
 in obſidione Capitoliij datum: nec, vt fa-
 633 ma, extortum à Camillo. Eius abnepos
 ob eximiam aduerſus Gracchos operam
 663 patronus ſenatus dictus, filium reliquit,
 quem in ſimili diſſenſione multa variè
 molientem, diuerſa factio per fraudem
 interemit. Pater verò Tiberij, quæſtor
 708 C. Cæſaris. Alexandrino bello claſſi præ-
 poſitus, plurimum ad victoriam contu-

lit. Quare & Pontifex in locum P. Scipionis substitutus, & ad deducendas in Galliam Colonias in queis Narbona & 710
 Arelate erant, missus est. Tamen Cæsare occiso, cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu 713
 anni discordia inter Triumuiros exorta esset, retentis vltta iustum tempus insignibus, L. Antonium consulem Triumui-
 uiri fratrem ad Perusiam secutus, deditione à cæteris facta, solus permanfit in partibus, ac primò Præneste, inde Neapolim euasit: seruisque ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indignè ferens, nec statim se in conspectum Sex. Pompeij admissum, & fascium vsu prohibitum, ad M. Antonium traiecit in Achaïam. Cum quo breui reconciliata inter omnes pace, Romam rediit, uxoremque Liuiam Drusillam, & tunc grauidam, & ante iam apud se filium enixã, petenti Augusto concessit. Nec multò post diem obiit, vtroque liberorum superstitè, Tiberio Drusòque Neronibus.

TIBERIVM quidem Fundis natum existimauerunt, sicuti leuem coniecturam, quòd materna eius auia Fundana fuerit,

& quod mox simulacrum Felicitatis ex
 A. V. senatusconsulto publicatum ibi sit. Sed
 C. vt plures certioresque tradunt, natus est
 712 Romæ in Palatio x v j. Kal. Decemb. M.
 Æmilio Lepido iterum, L. Munatio Plan-
 co coss. post bellum Philippense. Sic enim
 in Fastos Actaque publica relatum est.
 Nec tamen desunt qui partim antecedente
 anno, Hirtij ac Pansæ: partim in se-
 quente, Seruilij Isaurici Antoniique con-
 sulatu, genitum eum scribant.

6 INFANTIAM pueritiâque habuit
 luxuriosam, & exercitatâ: comes usque-
 quaque parentum fugæ: quos quidem
 apud Neapolim sub irruptionem hostis
 nauigium clam petentes, vagitu suo pe-
 nè bis prodidit: semel, cum à nutricis
 vberibus, item cum à sinu matris raptim au-
 ferretur, ab iis, qui pro necessitate tem-
 poris mulierculas leuare onere tentabât.
 Per Siciliam quoque & Achaiam circum-
 ductus ac Lacedæmoniis publicè, quod
 in tutelam Claudiorum erat demanda-
 tus, digrediens inde itinere nocturno,
 discrimen vitæ adiit, flamma repente è
 filuis undique exorta, adeoque omnem
 comitatum circumplexa, vt Liuiæ pars
 vestis & capilli amburerentur. Munera,
 quibus à Pompeia Sext. Pompeij sorore,

in Sicilia donatus est, chlamys & fibula, item bullæ aureæ, durant, ostendūtūque adhuc Baiis. Post reditum in urbem, à M. Gallio senatore testamento adoptatus, hæreditate adita, mox nomine abstinuit: quòd Gallius aduersarum Augusto partium fuerat. Nouem natus annos, defunctum patrem pro Rostris laudauit. Dehinc pubescens, Actiaco triumpho currum Augusti comitatus est, sinisteriore funali equo, cùm Marcellus Octauiaæ filius dexteriore veheretur. Præsedit & Actiacis ludis, & Troianis Circensibus ductor turmæ puerorum maiorum.

VIRILI toga sumpta, adolescentiam omnem, spatiūque insequentis ætatis vsque ad principatus initia, per hæc ferè transegit: Munus gladiatorium in memoriam patris: & alterum in aui Drusi, dedit, diuersis temporibus ac locis: primum in foro, secundum in amphitheatro, rudiariis quoque quibusdam reuocatis, auctoramento centenū millium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnificè, impensa matris ac vitrici. Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem Cæcilij Attici equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, duxit uxorem: sublatoque ex ea filio Druso, quamquam bene con-

744 uenientem, rursúmque grauidam, demitte-
 tere, ac Iuliam Augusti filiam confestim
 coactus est ducere : non sine magno an-
 gore animi, cum & Agrippinæ consue-
 tudine teneretur, & Iuliæ mores impro-
 baret : vt quam sensisset, sui quoque sub
 priore marito appetentem : quod sanè
 vulgò etiam existimabatur. Sed Agrip-
 pinam & abegisse post diuortium doluit:
 & semel omnino ex occursum visam, adeò
 contentis & tumentibus oculis prosecu-
 tus est, vt custoditum sit ne vnquam in
 conspectum eius posthac veniret. Cum
 Iulia primò concorditer & amore mu-
 tuo vixit: mox discedit, & aliquanto gra-
 uius, vt etiam perpetuò secubaret, inter-
 cepto communis filij pignore, qui Aquil-
 leia natus infans exstinctus est. Drusum
 fratrem in Germania amisit, cuius cor-
 pus pedibus toto itinere prægrediens, Ro-
 mam vsque peruenit. CIVILIVM of-
 ficiorum rudimentis regem Archelaum,
 Trallianos & Thessalos : varia quosque
 de causa Augusto cognoscente defendit.
 Pro Laodicensis, Thyatirenis, Chiis ter-
 ræ motu afflictis, opémque imploranti-
 bus, senatum deprecatus est. Fannium
 Cæpionem, qui cum Varrone Muræna
 in Augustum conspirauerat, reum ma-
 iestatis

lestatis apud iudices fecit, & condemna-
 vit. Intérque hæc duplicem curam admi-
 nistrauit, annonæ, quæ arctior incide-
 rat: & repurgandorum tota Italia erga-
 stulorum, quorum domini in inuidiam
 venerant: quasi exceptos supprimerent,
 non solùm viatores, sed & quos sacra-
 menti metus ad huiusmodi latebras com-
 pulisset. **STIPENDIA** prima expedi-
 tione Cantabrica tribunus militum fe-
 cit, deinde ducto ad orientem exercitu,
 regnum Armeniae Tigrani restituit ac
 pro tribunali diadema imposuit. Rece-
 pit & signa quæ M. Crasso ademerat Par-
 thi. Posthæc comatam Galliam anno fe-
 rè rexit, & barbarorum incursionibus &
 principum discordia inquietam. Ex hinc
 Rhæticum Vindelicumque bellum, in-
 de Pannonicum, inde Germanicum gef-
 sit. Rhætico atque Vindelico, gentes Al-
 pinas: Pannonico, Breucos & Dalmatas
 subegit. Germanico, quadraginta millia
 deditiorum traiecit in Galliam, iuxtaque
 ripam Rheni sedibus assignatis colloca-
 vit, quas ob res, & ouans, & curru urbem
 ingressus est primus, vt quidam putant,
 triumphalibus ornamentis honoratus, no-
 uo nec antea cuiquã tributo genere ho-
 noris. Magistratus, & maturius inchoauit,

9
728
734

731 & penè iunctum percurrit, quæsturam,
738 præturam, consulatum: interpositoque
742 tempore, eos. iterum, etiam tribuniciam
& potestatem in quinquennium accepit.

747 TOT PROSPERIS confluentibus,
10 integra ætate ac valetudine statuit repè-
rè secedere, seque è medio quàm longif-
748 simè amouere. Dubium vxoris ne tædio,
quam neque criminari aut dimittere au-
deret, neque vltra perferre posse, an vt
vitato assiduitatis fastidio, auctoritatem
absentia tueretur, atque etiam auget, si
quando indignisset sui Resp. Quidam
existimant, adultis iam Augusti liberis,
loco & quasi possessione, vsurpati à se
diu secundi gradus: sponte cessisse exem-
plo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad mu-
nera publica admoto, Mitylenas abierit:
ne aut obstare, aut obtrectare præsens vi-
deretur. Quam causam & ipse, sed
postea, reddidit. Tunc autem honorum
satiæ, ac requiem laborum præten-
dens, comæatum petiit. Neque aut ma-
tri suppliciter precanti, aut vitrico, dese-
ri se etiam in senatu conquerenti, veniam
dedit. Quin & pertinaciùs retinentibus,
cibo per quatrimum abstinuit. Facta tan-
dem abeundi potestate, relictis Romæ
vxore & filio, confestim Ostiam descen-

dit: ne verbo quidē cuiquam prosequen-
 tium reddito, paucosque admodum in
 digressu osculatus. Ac Ostia oram Cam- II
 pania legens, imbecillitate Augusti nun-
 tiata, paulum substitit. Sed increbrescen-
 te rumore, quasi ad occasionem maioris
 spei commoraretur, tantum non aduer-
 sis tempestatibus Rhodum enauigavit,
 amœnitate & salubritate insulæ iam in-
 de captus, cum ad eam ab Armenia re-
 diens appulisset. Hic modicis conten-
 tus ædibus, nec multo laxiore suburba-
 no genus vitæ ciuile admodum insti-
 tuit: sine lictore aut viatore gymnasia
 interdum obambulans: mutuâque cum
 Græculis officia vsurpâs, propè ex æquo.
 Fortè quodam in disponendo die, mane
 prædixerat, quidquid ægrorum in ciui-
 tate esset, visitare se velle: id à proximis
 aliter exceptum est: iussique sunt omnes
 ægri in publicam porticum deferri, ac
 per valetudinum genera disponi. Percul-
 sus igitur inopinata re, diu quid ageret
 incertus, tandem singulos circuit: excu-
 sans factum etiam tenuissimo cuique, &
 ignoto. Vnum hoc tantummodo, ne-
 que præterea quidquam notatum est, in
 quo exercuisse ius tribunitiæ potestatis
 visus sit: Cùm circa scholas & auditoria

professorum assiduus esset, moto inter
 antisophistas grauiore iurgio, non defuit
 qui cum interuenientem & quasi studio-
 siorem partis alterius conuitio incesse-
 ret. Sensim itaque regressus domum, re-
 pentè cum apparitoribus prodiit: cita-
 tumque pro tribunali voce præconis con-
 uitiatorem rapi iussit in carcerem. Com-
 perit deinde Iuliam vxorem ob libidines
 atque adulteria damnatam, repudiúmque
 ei suo nomine, ex auctoritate Augusti,
 remissum: & quamquam lætus animo,
 tamen officij duxit, quantum in se esset,
 exorare filix patrem frequentibus litte-
 ris, & vel utcumque meritæ, quidquid
 vnquã dono dedisset, concedere. Tráfacto
 autem tribunitix potestatis tempore, cõ-
 fessus tandem nihil aliud secessu deui-
 tasse se quàm æmulationis cum Caio
 Lucioque suspicionem, petiit vt sibi se-
 curo iam ab hac parte, corroboratis his,
 & secundùm locum facilè curantibus,
 permitteretur reuifere necessitudines,
 quarum desiderio teneretur. Sed neque
 impetrauit: vltroque etiam admonitus
 est, dimitteret omnem curam suorum,
 quos tam cupidè reliquisset. Reman-
 sit ergo Rhodi contra voluntatem: vix
 per matrem consecutus, vt ad velandam

A. V.
 C.
 752

12

ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset. Enimuero tunc non priuatum modo, sed etiam obnoxium, & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitansque præternauigantium officia, quibus frequentabatur assidue: nemine cum imperio, aut magistratu tendente quoquam, quin diuerteret Rhodum. Et accesserunt maioris sollicitudinis causæ. Namque priuignum Caium, Orienti præpositum, cum visendi gratia traiecisset Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollij comitis & rectoris eius. Venit etiam in suspicionem per quosdam beneficij sui ceteriones, à comœatu castra repetentes, madata ad complures dedisse ambigua, & quæ tentare singulorum animos ad nouas res viderentur. De qua suspitione certior ab Augusto factus, non cessauit efflagitare aliquem, cuiuslibet ordinis, custodem factis atque dictis suis.

Equi quoque, & armorum solitas exercitationes omisit: redegitque se deposito patio habitu, ad pallium & crepidas: atque in tali statu biennio ferè permansit, cõtentior in dies, & inuisior: adeò vt imagines eius & statuas Nemausenses subuerterint: ac familiari quodam conuiuio mentione eius orta existit qui Caio polliceretur.

Confectum se, si iuberet, Rhodum nauigaturum, caputque exsilia (sic enim appellabatur) *relatus*. Quo præcipuè, non iam metu, sed discrimine, coactus est tam suis quàm matris impensissimis precibus reditum exoptulare: impetrauitque adiutus aliquantum etiam casu. Destinatum Augusto erat, nihil super ea re, nisi ex ex voluntate maioris filij statuere. Is fortè tunc M. Lollio offensior, facilis exorabilisque in vitricum fuit. Permittente ergo Caio, reuocatus est: verùm sub conditione, ne quam partem curamve Reip. attingeret. **R E D I I T** octauo post secessum anno, magna, nec incerta spe futurorum, quam & ostentis, & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liuia, cùm an marem editura esset, variis captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ subductum, nunc sua, nunc ministrarum manu per vices vsque eò fouit quoad pullus insigniter cristatus exclusus est. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara spondit: *etiam regnaturum quandoque, sed si re regio insigni ignota scilicet tunc adhuc Caesarum potestate.* Et ingresso primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, vt apud

A. V.

C.

755

Philippos sacratae olim victricium legionum arae, sponte subitis collucerent ignibus: & mox cum Illyricum petens, iuxta Patauium adisset Geryonis oraculum, sorte tracta, qua monebatur ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret: euenit ut summum numerum iacti ab eo ostenderent: hodieque sub aqua visuntur ij tali. Ante paucos vero quam reuocaretur dies aquila, nunquam aurea Rhodi conspecta, in culmine domus eius affedit, & pridie quam de reditu certior fieret, vestimenta mutanti, tunica ardere visa est. Thrasyllum quoque mathematicum, quem ut sapientiae professorem contubernio admouerat, tunc maxime expertus est, affirmatam naue praevisa gaudium afferri, cum quidem illum durius & contra praedicta cadentibus rebus, ut falsum & secretorum temere conscium, eo ipso momento dum spatiatum una, praecipitare in mare destinasset. Romam reuersus, seducto in for- 51
 rum filio Druso, statim e Carinis ac Pompeiana domo, Esquilias in hortos Maecenatianos transmigravit: totumque se ad quietem contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers.

Caio & Lucio intra triennium defun-

etis, adoptatur ab Augusto simul cum
 fratre eorum M. Agrippa: coactus prius
 ipse Germanicum fratris sui filium ado-
 ptare. Nec quicquam postea pro patre-
 familiâs egit: aut ius quod adoptione
 amiserat, ex vlla parte retinuit. Nam ne-
 que donauit, neque manumisit: nec hæ-
 reditatem quidem, aut legata percepit
 vlla aliter quàm vt peculio referret acce-
 pta: nihil ex eo tempore prætermis-
 sum est ad maiestatem eius augendâ, ac mul-
 to magis, postquam Agrippa abdicato
 atque seposito, certum erat, vni spem
 successionis incumbere. Data rursus po-
 testas tribunitia in quinquennium. de-
 legatus pacandæ Germaniæ status: Par-
 thorum legati, mandatis Augusto Ro-
 mæ redditis, eum quoque adire in pro-
 uinciam iussit. Sed nunciata Illyrici de-
 fectione, transiit ad curam noui belli:
 quod grauissimum omnium externorum
 bellorum post Punica, per x v. legiones
 parèmq; auxiliorum copiam, triennio
 gessit: in magnis omnium rerum diffi-
 cultatibus, summâque frugum inopia.
 Et quamquam sæpius reuocaretur, ta-
 men perseueravit: metuens, ne vicinus
 & præualens hostis instaret vltro ceden-
 tibus. Ac perseuerantiæ grande pre-
 cium

16

A. V.

C.

757

670

tium tulit : toto Illyrico , quo in Ita-
 liam , regnumque Noricum , & Thra-
 ciam , & Macedoniam , interque Danu-
 bium flumen , & sinum maris Adriatici
 patet , perdomito & in ditionem reda- 762
 cto. Cui gloriae amplior adhuc ex op-
 portunitate cumulus accessit. Nam sub 17
 id ferè tempus Quintilianus Varus cum
 tribus legionibus in Germania petiit
 nemine dubitante , quin victores Ger-
 mani iuncturi se Pannoniis fuerint , nisi
 debellatum prius Illyricum esset. Quas
 ob res triumphus ei decretus est , multi-
 que & magni honores. Censuerunt
 etiam quidam , ut *Pannonicus* , alij ut *Il-
 lyricus* , nonnulli ut *Pius* cognominare-
 tur. Sed de cognomine intercessit Au-
 gustus eo contentum repromittens ,
 quod se defuncto suscepturus esset.
 Triumphum ipse distulit , mœsta ci-
 uitate clade Variana. Nihilominus vr-
 bem prætextatus , & laurea coronatus
 intrauit : positumque in septis tribu-
 nal , senatu adstante , conscendit : ac
 medius inter duos c o s s. cum Augusto
 simul sedit : vnde populo consalutato ,
 circum templa deductus est. Proximo 18
 anno repetita Germania , cum ani- 267
 maduerteret , Varianam cladem teme-
 ritate

ritate & negligentia ducis accedisse, nihil
 non de consilij sententia egit: semper
 aliàs sui arbitrij, contentúsque se vno
 tunc præter consuetudinem cum pluri-
 bus de ratione belli communicavit. Cu-
 ram quoque solito exactiorem præstitit.
 Traiecturus Rhenum, commeatum om-
 nem ad certam formulam adstrictum
 non ante transmisit, quàm consistens
 apud ripam explorasset vehiculorũ one-
 ra: ne qua deportarentur, nisi concessa
 aut necessaria. Trans Rhenum verò cum
 vitæ ordinem tenuit, vt sedens in cespite
 nudo cibum caperet: sæpè sine tentorio
 pernoctaret: præcepta sequentis diei om-
 nia, & si quid subiti muneris iniungen-
 dum esset, per libellos daret: addita mo-
 nitione, vt quo quisque dubitaret, se,
 nec alio interprete, quacunque vel no-
 ctis hora vteretur. Disciplinam acer-
 rimè exegit: animaduersionum & igno-
 miniarum generibus ex antiquitate re-
 petitis: atque etiam legato legionis, quòd
 paucos milites cum liberto suo trans ri-
 pam venatum misisset, ignominia nota-
 to. Prælia quamuis minimum fortunæ
 casibúsque permitteret, aliquanto con-
 stantius inibat, quoties lucubrante se, su-
 bito ac nullo propellente, decideret lu-

men, & extingueretur, confidens, vt aiebat, ostento, sibi ac maioribus suis in omni ducatu expertissimo. Sed re prospere gesta, non multum abfuit quin à Bructero quodam occideretur: cui inter proximos versanti, & trepidatione detecto, tormentis expressa confessio est cogitati facinoris. A Germania in urbem post 20
 biennium regressus, triumphum quem A. V.
 distulerat, egit: prosequentibus etiam le- C.
 gatis, quibus triumphalia ornamenta 765
 impetrarat. Ac prius quàm in Capito-
 lium flecteret, descendit è curru, seque
 præsidenti patri ad genua submisit. Ba-
 ronem Pannonium ducem ingentibus
 donatum præmiis, Rauennam transtulit:
 gratiam referens, quòd se quondam cum
 exercitu iniquitate loci circumclusum,
 passus esset euadere. Prandium dein po-
 pulo mille mensis, & congiarium trece-
 nos nummos viritim dedit. Dedicauit &
 Concordiæ ædem: item Pollucis & Ca-
 storis, suo fratrisque nomine de manu-
 biis. Ac non multò post lege per Coss. 21
 lata, vt prouincias cum Augusto com- 766
 muniter administraret, simulque cen- 767
 sum ageret, condito lustro in Illyricum
 profectus est. Et statim ex itinere reuo-
 catus, iam quidem affectum, sed tamen

spirantem adhuc Augustum reperit: fuitque vnà secretò per totum diem. Scio vulgo persuasum, quasi egresso post secretum sermonem Tiberio: vox Augusti per cubicularios excepta sit: *Miserum populum Romanum, quò sub tam lentis maxillis erit.* Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidisse, Augustum palàm nec dissimulanter morum eius diritatem adeò improbasse, vt nonnunquam remissiores hilariorésque sermones superueniente eo abrumperet: sed expugnatum precibus vxoris adoptionem non abnuisse: vel etiam ambitione tractum, vt tali successore desiderabilior ipse quandoque fieret. Adduci tamen nequeo quin existimem, circumspectissimum & prudentissimum principem, in tanto præsertim negotio, nihil temerè fecisse: sed vitiis virtutibusque Tiberij perpensis, potiores duxisse virtutes: præsertim cum & *Reip. causa adoptare se eum* pro concione iurauerit: & epistolis aliquot, vt peritissimum rei militaris, vtque vnicum populi Rom. præsidium prosequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde subieci. *Vale iucundissime Tiberi, & rem gere feliciter, iugè x̄ tuis mèoaus segm̄yis*
Iucundissime, & ita sim felix, vir fortis-
simè

sime, & dux vovμάωτατε. Vale. & Ordinem
 astutorum tuorum? Ego verò, mi Tiberi, &
 inter tot rerum difficultates, & τὸ καὶ τὸ
 ἐπιθυμίας τῷ ἐγγύθωμδύω, non potuisse
 quemquam prudentius gerere se, quàm ius-
 gesseris, existimo. Hi quoque, qui tecum
 fuerunt omnes, consententur versum illum in
 te posse dici.

Unus homo nobis vigilando restituit rem.
 Sime, inquit, quid incidit, de quo sit cogitan-
 dum diligentius, siue quid stomachor valde,
 medius fidius Tiberium meum desidero: suc-
 curritque versus ille Homericus,

Τῆς δ' ἐσπομδύω, & ἐν πύρῳ αἰὲσ μδύω
 Ἀμφὶ νερήσωνδύ, ἐπεὶ οὐδὲ νοῖσασ.

Attenuatum te esse cōtinuatione laborū, cum
 audio & lego, Dij me perdant nisi cohorrescit
 corpus meum: teq; rogo ut parcas tibi: ne si te
 languere audierimus, & ego & mater tua
 expiremus, & de summa imperij sui populus
 Rom. periclitetur. Nihil interest valeam ipse
 necne, si tu non valebis. Deos obsecro ut te
 nobis conseruent, & valere nunc & semper
 patiantur, si non populum Rom. percsi sunt:

EXCESSVM Augusti non prius palàm 22
 fecit quàm Agrippa iuvene interempto.
 Hunc tribunus militum custos apposi-
 tus occidit, lectis codicillis quibus ut id
 faceret, iuebatur. Quos codicillos du-

bium fuit, Augustusne moriens reli-
 quisset, quo materiam tumultus post se
 subduceret: An nomine Augusti Liuvia, &
 ea conscio Tiberio an ignaro, dictasset.
 Tiberius renunciati Tribuno factum es-
 se quod imperasset, *Neque imperasse se, &
 reddaturum eum senatui rationem respon-*
dit. inuidiam scilicet in praesentia vitans.
 23 Nam mox silentio rem obliteravit. Iure
 autem tribunitiae potestatis coacto sena-
 tu, inchoataque allocutione derepente
 velut impar dolori congemuit: utque
 non solum vox, sed & spiritus deficeret,
 optavit, ac perlegendum librum Druso
 filio tradidit, Illatum deinde Augusti
 testamentum non admissis signatoribus
 nisi senatorij ordinis, caeteris extra cu-
 riam signa agnoscentibus recitavit per
 libertum. Testamenti initium fuit. *Quo-*
niam sinistra Fortuna Caium & Lucium
filios mihi eripuit, Tiberius Caesar mihi ex
parte dimidia, & sextante haeres esto. Quo
 & ipso aucta est suspicio opinantium, suc-
 cessorem adscitum eum necessitate ma-
 gis quam iudicio: quando ita praefati
 24 non abstinerit. Principatum quamvis
 neque occupare confestim, neque agere
 dubitasset, & statione militum, hoc est,
 vi & specie dominationis assumpta, dit-
 tamca

tamen recusavit impudentissimo animo nunc adhortantes amicos increpans, ut ignaros quanta bellua esset Imperium: nunc precantem senatum & procumbentem sibi ad genua, ambiguis responsis & callida cunctatione suspendens, ut quidam patientiam rumperent, atque unus in tumultu proclamaret, *aut agat, aut desistat*: alter coram exprobraret, *Ceteros quod polliciti sunt, tardè præstare: sed ipsum quod præstet, tardè polliceri*: Tandem quasi coactus & querens miseram & onerosam iniungi sibi *servitutem*, recipit imperium: nec tamen aliter quàm ut depositurum se quandoque spem faceret. Ipsius verba sunt hæc: *Dum veniam ad id tempus quo vobis æquum possit videri, dare vos aliquam senectuti meæ requiem.*

Cunctandi causa erat, metus undique ²⁵ imminentium discriminum: ut sæpe *lupum se auribus tenere*, diceret. Nam & servus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manum in ultionem domini compararat: & L. Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur: & duplex seditio militum in Illyrico & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extraordinem: ante omnia, ut æquarentur stipendio præ-

torianis Germaniciani. Quidam etiam
 principem detractabant non à se datum:
 summâque vi Germanicum, qui tum iis
 præerat, ad capeffendam Remp. perurge-
 bant, quamquam obfirmatè resistantem.
 Quem maximè casum timens, partes
 sibi, quas senatui liberet, tuendas in Rep.
 depoposcit: quando vniuersæ sufficere
 solus nemo posset: nisi cum altero, vel
 etiam cum pluribus. Simulauit & valetu-
 dinem, quò æquiore animo Germanicus
 celerem successionem, vel certè societa-
 tem principatus, operiretur. Compositis
 seditionibus, Clementem quoque fraude
 deceptum, redegit in potestatem: Li-
 bonem, ne quid in nouitate acerbius fie-
 ret, secundo demum anno in senatu co-
 arguit, medio temporis spatio tantum
 cauere contentus. Nam & inter pontifi-
 ces sacrificanti simul pro secespita plum-
 beum cultrum subiiciendum curauit: &
 secretum petenti nonnisi adhibito Dru-
 so filio dedit: dextramque ob ambulan-
 tis, veluti incumbens, quoad peragere-
 tur sermo, continuit. **V E R V M** libera-
 tus metu, ciuilem admodum inter initia
 ac paulò minus quàm priuatim egit.
 Ex plurimis maximisq; honoribus, præ-
 ter paucos & modicos non recepit. Na-
 talem

talem suum plebeis incurrentem Cir-
 censibus, vix vnius bigæ adiectione ho-
 norari passus est. Tempa, flamines, sa-
 cerdotes decerni sibi prohibuit: etiam
 statuas, atque imagines, nisi permittente
 se poni: permisitque, ea sola conditione,
 nec inter simulachra deorum, sed inter
 ornamenta ædium ponerentur. Interces-
 sit & quò minùs in acta sua iuretur: & ne
 mensis September, Tiberius: October,
 Lilius, vocarentur. Prænomen quoque
IMPERATORIS, cognoménque
PATRIS PATRIÆ, & ciuicam
 in vestibulo coronam recusauit. Ac ne
AVGVSTI quidem nomen, quam-
 quam hæreditarium, vllis nisi ad reges
 ac dynastas epistolis addidit. Nec am-
 pliùs quàm omnino tres consulatus, vnũ
 paucis diebus, alterum tribus mensibus,
 tertium absens vsque in Id. Maias gessit.
 Adulationes adeò auersatus est vt nemi- 27
 nem senatorum aut officij, aut negotij
 causa ad lecticã suam admiserit, consu-
 larem verò satisfaciéntẽ sibi, ac per genua
 orare conantem, ita suffugerit, vt caderet
 supinus, atque etiam si quid in sermone,
 vel in continua oratione blandius de se
 diceretur, non dubitaret interpellare, ac
 reprehendere, & commutare continuò.

Dominus appellatus à quodam, denun-
 tiauit ne se ampliùs contumeliæ causa
 nominaret. Alium dicentem, *sacras eius*
occupationes: & rursus alium, *auctore eo se-*
natum se adisse, verba mutare, & pro au-
 ctore *suasorem*: pro *sacris*, *laboriosa* dice-
 re coëgit. Sed aduersus conuitia malòs-
 que rumores & famosa de se ac suis car-
 mina firmus ac patiens, subinde iactabat.
 In ciuitate libera linguam mentemque li-
 beras esse debere. Et quondam senatu co-
 gnitionem de eiusmodi criminibus ac
 reis flagitante: *Non tantum*, inquit, *oij*
habemus ut implicare nos pluribus negotiis
debeamus, *si hanc fenestram aperueritis,*
nibi aliud agi sinetis: *omnium inimici-*
tia hoc pratexu ad vos deferentur. Ex-
 stat & sermo eius in senatu perciuilis:
Siquidem locutus aliter fuerit, dato ope-
ram ut rationem factorum meorum dicto-
rumque reddam: *si perseverauerit, inuicem*
 29 *eum odero*. Atque hæc eò notabiliora erant
 quòd ipse in appellandis venerandisque
 singulis, & vniuersis, propè excesserat
 humanitatis modum. Dissentiens in cu-
 ria à Q. Haterio, *Ignoscas*, inquit, *rego,*
si quid aduersus te libentiùs, sicut sena-
tor, dixerò. Et inde omnes alloquens,
Dixi & nunc & sæpe aliàs P. C. bonum &

salutarem principem, quem vos tanta & tam libera potestate instruxistis, senatui seruire debere, & uniuersis e uibus, & pie- rumque etiam singulis: neque id dixisse me poenitet, & bonos & equos & fauentes vos habui dominos & adhuc habeo.

Quin etiam speciem libertatis quan- 30
dam induxit, conseruatis senatui ac ma- gistratibus & maiestate pristina & pote- state: neque tam paruum quidquam, ne- que tam magnum publici priuatique ne- gotij fuit, de quo non ad P. C. referre- tur. De uectigalibus ac monopoliis, de extruendis reficiendisue operibus, etiam de legendo vel exauctorando milite, ac legionum & auxiliorum descriptione: denique quibus imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari, quid & qua forma regum litteris rescribi place- ret. Praefectum aë, de vi rapinis reum, causam in senatu dicere coëgit. Numquã curiam nisi solus intrauit: lectica quon- dam introlatus æger, comites à se re- mouit. Quædam aduersus sententiam 31
suam decerni ne questus quidem est. Ne- gante eo, destinatos magistratus abesse oportere, ut præsentibus honori acquiesce- rent, prætor designatus liberam legatio- nem impetrauit. Iterum censente ut Tre-

bianis legatam in opus noui theatri pecuniam ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit quin rata voluntas legatoris esset. Cùm senatusconsultum per discessionem fortè fieret, transeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, secutus est nemo. Cætera quoque non nisi per magistratus & iure ordinario agebantur tanta c o s s. auctoritate vt legati ex Africa adierint eos, querentes trahi se à Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cùm palam esset ipsum quoque eisdem assurgere, &

§ 2 decedere via. Corripuit consulares exercitibus propositos, quod non de rebus gestis senatui scriberent, quòdque de tribuendis quibusdam militaribus donis ad se referrent: quasi non omnium tribuendorum ipsi ius haberent. Prætorem collaudauit quòd honore inuito, consuetudinem antiquam retulisset de maioribus suis pro concione memorandi. Quorundam illustrium exsequias vsque ad rogam frequentauit. Parem moderationem minoribus quoque & personis & rebus exhibuit: cùm Rhodiorum magistratus, quòd litteras publicas sine subscriptione ad se dederant, euocasset, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo

do iustos subscribere, remisit. Diogenes grammaticus disputare sabbatis Rhodi solitus, venientem ut se extra ordinem audiret, non admisit: ac per seruulum suum in septimum diem distulerat. Hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus adstantem, nihil amplius quam ut post septimum annum rediret, admonuit. Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus rescripsit, *Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.* Paullatim principem exercuit, præstititque: etsi varium diu, commodiorem tamen sapius & ad utilitates publicas prouidens. Ac primò eatenus interueniebat ne quid perperam fieret. Itaque & constitutiones quasdam senatus rescidit: & magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumque se offerebat consiliarium, assidebatque mistim, vel ex aduerso in parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat: iudicisque aut è plano, aut è quæstoris tribunali, legum & religionis & noxæ de qua cognosceret, admonebat, atque etiam si qua in publicis moribus desidia aut mala consuetudine labarent, corrigenda suscepit. Ludorum ac munerum impensas corripuit: mercedibus sce-

33

34

nicorum rescissis paribúsq; gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, tréscque mulos x x x. milibus nummúm venisse, grauiter conquestus, adhibendum supellectili modum censuit: annonámque macelli, senatus arbitrato, quotannis temperádam: dato ædilibus negotio, popinas ganeásque vsque eò inhibendi, vt ne opera quidem pistoria proponi venalia finerent. Et vt parcimoniam publicam exemplo quoque iuuaret, solennibus ipse cœnis pridiana sæpè ac semesa opsonia apposuit: dimidiatúmque aprum: affirmans, *Omnia eadem habere que iorum.* Quotidiana oscula prohibuit edicto, item strenarum commercium, ne vltra Calend. Ianuarias exerceretur. Consueuerat & quadruplam strenam & de manu reddere: sed offensus interpellari se toto mense ab iis qui potestatem sui die festo non habuissent: vltra non reddidit. Matronas prostratæ pudicitia, quibus accusator publicus deesset, vt propinqui more maiorum de communi sententia cœcerent, auctor fuit. Equiti Rom. iurisiurandi gratiam fecit, vt vxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se **numquam**

numquam repudiaturum antè iuraue-
rat. Fœminæ famosæ, vt ad euitandas le-
gum pœnas iure ac dignitate matronali,
exsoluerentur, lenocinium profiteri cœ-
perant : & ex iuuentute vtriusque ordi-
nis profligatissimus quisque , quò mi-
nùs in opera scenæ arenæque edenda
senatusconsulto tenerentur, famosi iu-
dicij notam sponte subibant, eos easque
omnes ne quod refugium in tali fraude
cuiquam esset, exilio affecit. Senatori la-
tum clauum ademit, cùm cognouisset sub
Kalend. Iulij demigrasse in hortos, quò
viliùs post diem ædes in vrbe conduce-
ret. Alium & quæstura remouit, quòd
vxorem pridie sortitione ductam, postri-
die repudiaffet.

Externas cærimonias, Ægyptios, Iu- 36
daicósque ritus compefcuit : coactis qui
superstitione ea tenebantur, religiosas
vestes cum instrumento omni combu-
rere. Iudæorum iuuentutem per speciem
sacramenti, in prouincias grauioris cœli
distribuit : reliquos gentis eiusdem, vel
similia sectantes, vrbe submouit sub pœ-
na perpetuæ seruitutis nisi obtemperaf-
sent. Expulit & mathematicos, sed de-
precantibus, ne se artem desituros pro-
mittentibus, veniam dedit. In primis 37

tuendæ pacis à grassaturis ac latrociniis
 seditionumque licentia curam habuit.
 Stationes militum per Italiam solito fre-
 quentiores disposuit, Romæ castra con-
 stituit, quibus Prætorianæ cohortes, va-
 gæ ante id tempus, & per hospitia disper-
 sæ continerentur. Populares tumultus
 exortos, grauissimè coërcuit: & ne ori-
 rentur, sedulò cauit. Cæde in theatro per
 discordiam admissa, capita factionum &
 histriones, propter quos dissidebatur, re-
 legauit: nec vt reuocaret, vnquam vllis
 populi precibus potuit euinci. Cùm Po-
 lentina plebs funus cuiusdam primipila-
 ris non priùs ex foro misisset, quàm ex-
 torta pecunia per vim hæredibus ad gla-
 diatorium munus: cohortem ab vrbe, &
 aliam à Cotij regno, dissimulata itineris
 caussa, detectis, repentè armis, concinen-
 tibúsque signis, per diuersas portas in op-
 pidum immisit: ac partem maiorem ple-
 bis ac decurionum in perpetua vincula
 coniecit. Aboleuit & ius moremque asy-
 lorum, quæ vsquam erant. Cycizenis, in-
 ciues Romanos violentiùs quædam au-
 sis: publicè libertatem ademit, quam Mi-
 thridatico bello meruerant. Hostiles mo-
 tus, nulla postea expeditione suscepta,
 per legatos compefcuit: nec per eos
 quidem

quidem, nisi cunctanter & necessario. Reges infeltes suspectosque comminationibus magis & querelis quam vi repressit. Quosdam per blanditias atque promissa extractos ad se non remisit: ut Marabodum Germanum, Thrasypolim Thracem, Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in formam provinciae redegit. Biennio continuo post adeptum imperium, pedem porta non extulit: sequenti tempore, praeterquam in propinqua oppida, & cum longissime, Antio tenus nusquam abfuit: idque perraro & paucos dies, quamvis provincias quoque & exercitus reuisurum se saepe pronuntiasset: & propere quotannis profectio- nem praepararet: vehiculis comprehensis, comitatibus per municipia & colonias dispositis. Ad extremum vota proitu & reditu suo suscipi passus, ut vulgo iam per iocum *Callipides*, vocaretur: quem cursitare ac ne cubiti quidem mensuram progredi, proverbio Graeco notatum est.

SED ORBATVS utroque filio, quo-
rum Germanicus in Syria, Drusus Romae
obierat, secessum Campaniae petiit constanti
& opinione & sermone, penes omnium, quasi
neque

38

39

A. V.

C.

779

neque rediturus vnquam, & citò mortem etiam obiturus: quod paullò minùs vtrumque euenit. Nam neque Romam ampliùs rediit: sed & paucos post dies iuxta Terracinam in prætório, cui speluncæ nomen erat, incoenante eo, complura & ingentia saxa fortuito supernè de lapsa sunt, multisque conuiuiarum & ministrorum elisis, præter spem euasit.

40 Peragrata Campania, cum Capuæ Capitolium, Nolæ templum Augusti, quam causam profectiois prætenderat, dedicasset, Capreas se contulit: præcipuè delectatus insula, quòd vno paruoque litore adiretur, septa vndique præruptis immensæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimque reuocante assidua obtestatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, supra x x. hominum millia gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierant, transiit in continentem, potestatemque omnibus adeundi sui fecit: tantò magis quòd ab vrbe egrediens, ne quis se interpellaret, edixerat, ac toto itinere adeuntes submouerat.

41 Regressus in insulam, Reip. quidem curam vsque adeo abiecit, vt postea non decurias equitum vnquam supplerit: non tribunos militum præfectosque, non pro-

uinciarum praesides ullos mutauerit: Hispaniam & Syriam, per aliquot annos sine consularibus legatis habuerit. Armeniam à Parthis occupari, Mœsiam à Dacis Sarmatisque: Gallias à Germanis vastari neglexerit: magno dedecore imperij, nec minori discrimine. CÆTERTUM 42
 RVM secreti licentiam nactus, & quasi ciuitatis oculis remotus, cuncta simul vitia malè diu dissimulata, tandem profudit: de quibus sigillatim ab exordio referam. In castris tyro etiam tum, propter nimiam vini auiditatem, pro Tiberio, *Biberius*: pro Claudio, *Caldius*: pro Nerone, *Mero* vocabatur. Postea princeps in ipsa publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Pisone noctem continuúmque biduum epulando potandóque consumpsit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri praefecturam urbis confestim detulit, codicillis quoque *incurdissimos*, *de omnium horarum amicos* professus. Sestio Gallo libidinoso, ac prodigo seni, olim ab Augusto ignominia notato, & à se ante paucos dies apud senatum increpito, cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine immutaret aut demeret: utque nudis puellis ministrantibus cœnaretur. Ignotissimum

194 C. Suetonii. *lib. 7. cap. 12.*
quæsturæ candidatum nobilissimis an-
reposuit, ob epotam in conuiuio, propi-
nante se, vini amphoram. Asellio Sabino
H-s. ducenta donauit, pro dialago, in quo
boleti, & ficedulæ, & ostreæ, & turdi cer-
tamen induxerat. Nouum denique offi-
cium instituit à voluptatibus, præposito
43 equite Rom. T. Cæsonio Prisco. Seces-
su verò Capreensî, etiam sellarium exco-
gitauit sedem arcanarum libidinum, in
quam vndique conquisiti puellarum &
exoletorum greges, monstrosique con-
cubitus repertores, quos *spiriti* appel-
labat, triplici serie connexi, inuicem in-
cestarent se coram ipso, vt adspectu defi-
cientes libidines excitaret. Cubicula plu-
rifariâ disposita tabellis ac sigillis lasciu-
uissimarum picturarum & figurarû ador-
nauit, librisque Elephantidis instruxit:
ne cui in opera edenda exemplar impe-
trata schemæ deesset. In siluis quoque
ac nemoribus passim Venereos locos
commensus est, prostantesque per antra
& cauas rupes, ex vtriusque sexus pube,
Pauisorum & Nympharum habitu: pa-
lâmque iam & vulgato nomine insulæ
44 aburentes, *Caprineum* dictitabant. Ma-
iore adhuc & turpiore infamia flagra-
uit: vix vt referri audiriue; ne diuin credi,

fas sit. Quasi pueros primæ teneritudi-
 nis, quos pisciculos vocabat, institueret,
 vt natantibus sibi inter feminas versarentur,
 ac luderent: lingua morsusque sensim ap-
 petentes, atque etiam quasi infantes fir-
 miores, nec dum tamen lacte depulso,
 inguini ceu papillæ admoueret: pronior
 sanè ad id genus libidinis & natura &
 ætate. Quare Parrhasij quoque tabulam,
 in qua Meleagro Atalanta ore morige-
 ratur, legatam sibi sub conditione, vt si
 argumento offenderetur, decies pro ea
 H-s. acciperet: non modo prætulit, sed &
 in cubiculo dedicauit. Fertur etiam in
 sacrificando quondam captus facie mi-
 nistri, acerram præferentis, nequisse ab-
 stinere, quin pœnè vix dū re diuina per-
 acta, ibidem statim seductum constupra-
 ret, simulque fratrem eius tibicinem: at-
 que vtrique mox, quòd mutuò flagitium
 exprobrabant, crura fregisse. Fœmina- 45
 rum quoque, & quidem illustrium, capi-
 tibus quantopere solitus sit illudere eui-
 dentissimè apparuit, Malloniæ cuiusdam
 exitu: quam perductam, nec quidquam
 ampliùs pati constantissimè recusantem,
 delatoribus obiecit: ac ne ream quidem
 interpellare desit, *Ecquid pœniteret*, do-
 nec ea, relicto iudicio, domum se arripuit,

ferróque transegit, obscœnitate oris hirsuto atque olido feni clarè exprobrata. Vnde nota in Atellanico ex odio proximis ludis assensu maximo excepta, percubuit: *Hircum vetulum caprus naturam*

46 *ligurire.* PECUNIÆ parcus ac tenax, comites peregrinationũ expeditionũque numquam salario, cibariis tantũ, sustentavit: vna modò liberalitate ex indulgentia vitrici profecutus, cùm tribus classibus factis pro dignitate cuiusque primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducẽta tertiæ, quam non amicorum, sed gratorum appellabat.

47 Princeps neque opera vlla magnifica fecit. Nam & quæ sola susceperat, Augusti templum, restitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit: neque spectacula omnino edidit: & iis, quæ ab aliquo ederentur, rarissimè interfuit, ne quid exposceretur, utique postquam comœdum Actium coactus est manumittere. Paucorum senatorum inopia sustentata, ne pluribus opem ferret, negavit se aliis subuenturum, nisi senatui iustas necessitatum causas probassent. Quo peracto pleróque modestia & pudore deterruit: in quibus Ortulum Q. Hortensij oratoris nepotem, qui

permodica re familiari, auctore Augu-
sto, quatuor liberos tulerat. Publicè 48
munificentiam bis omnino exhibuit:
proposito millies H-s. gratuitò in trien-
nij tempus: & rursus quibusdam domi-
nis insularum quæ in monte Cælio de-
flagrarant, pretio restituito. Quorum al-
terum magna difficultate nummaria po-
pulo auxilium flagitante coactus est fa-
cere, cum per senatusconsultum sanxis-
set vt fœneratores duas patrimonij par-
tes in solo collocarent, debitores totidem
æris alieni statim soluerent, nec res ex-
pediretur: alterum ad mitigandam tem-
porum atrocitatem. Quod tamen bene-
ficium tanti æstimauit, vt montem Cæ-
lium appellatione mutata vocari Augu-
stum iusserit. Militi post duplicata ex Au-
gusti testamento legata nihil vnquam
largitus est præter quàm singula millia
denariorum prætorianis, quòd Sejano se
non accommodassent: & quædam mu-
nera Syriacis legionibus quòd solæ nul-
lam Sejani imaginem inter signa coluis-
sent: atque etiam missiones veteranorum
rarissimas fecit, ex senio mortem ex mor-
te compendium captans. Ne prouincias
quidem vlla liberalitate subleuauit: ex-
cepta Asia, disiectis terræ motu ciuitati-

49 bus. Procedente mox tempore etiam ad rapinas conuertit animum. Sat constat, Cn. Lentulum augurem, cui census maximus fuerit, metu & angore ad fastidium vitæ ab eo actum, & vt ne quo nisi ipso hærede moreretur. Condemnatam & generosissimam fœminam Lepidam, in gratiam Quirini consularis prædiuitis, & orbi: qui dimissam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat: præterea Galliarum & Hispaniarum, Syriæque & Græciæ principes confiscatos ob tam leue ac tam impudens calumniarum genus: vt quibusdam non aliud sit obiectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecunia haberent. Plurimis etiam ciuitatibus & priuatis veteres immunitates & ius metallorum ac vectigalium adempta, sed & Vononem regem Parthorum, qui pulsus à suis, quasi in fidem pop. Rom. cum ingenti gaza Antiochiam se receperat, spoliatum perfidia, & occisum.

50 ODIUM aduersus necessitudines, in Druso primùm fratre detexit: prodita eius epistola, qua secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ vxori tantum abfuit, vt relegatæ, quod minimum est,

est, officij aut humanitatis aliquid impertiret, vt ex constitutione patris vno oppido clausam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit: sed & peculio concesso à patre præbitisque annuis fraudauit, per speciem publici iuris, quòd nihil de his Augustus testamento cauisset. Matrem Liuiam grauat, velut partes sibi æquas potentia vindicantem, & congressum eius assiduū vitauit: & longiores secretiorisque sermones, ne eius consiliis, quibus tantum interdum & ægrè vti solebat, regi videretur. Tulit etiam perindignè actum à senatu, vt titulis suis quasi Augusti ita & Liuiæ filius adiceretur. Quare non *parentem patriæ* appellari, non vllum insignem honorem recipere publicè passus est. Sed & frequenter admonuit, quòd *non maioribus, nec famina conuenientibus negotiis abstineret*: præcipuè vt animaduertit incendio iuxta adē Vestæ & ipsam interuenisse: populūque & milites, quò enixiùs opem ferrent, adhortatam, sicut sub marito solita esset. Dehinc ad S R simultatem vsque processit, hac vt ferunt de caussa: Instanti sæpius, vt ciuitate donatum in decurias allegeret, negauit alia se conditione allecturum, quàm si pate-

retur adscribi albo, *extortum id sibi à matre*. At illa commota, veteres quosdam ad se Augusti codicillos de acerbitate & intolerantia morum eius è sacratio protulit, atque recitavit. Hos & custoditos tamdiu, & exprobratos tam infestè, adeò grauitè tulit, vt quidam putent inter causas secessus hanc ei vel præcipuam fuisse. Toto quidem triennio, quo viuente matre affuit, semel omnino eam, nec ampliùs quàm vno die, ac paucissimis vidit horis: ac mox neque ægræ adesse curauit, defunctamque, & dum aduentus sui spem facit, complurium dierum mora, corrupto demum & tabido corpore funeratam prohibuit consecrari: quasi id ipsa mandasset. Testamentum quoque eius pro irritò habuit, omnesque inimicitias & familiaritates, etiã quibus ea funeris curam moriens demandarat, intra breue tempus affixit: vno ex his equestris ordinis viro & in antliam condemnato. Filiorum neque naturalem Drusum, neque adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit. Alterius vitii infensus: nam Drusus animi fluxioris, remissiorisque vitæ erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus est: sed tantum non statim à funere ad negotiorum

consuetudinem rediit, iustitio longiore inhibito. Quin & Iliensium legatis paulò seriùs consolantibus, quasi oblitterata iam doloris memoria irridens: *se quoque*, respondit, *vicem eorum dolere, quòd egregium civem Hectorem amisissent.* Germanico vsque adeò obtrectavit, vt & præclara facta eius pro superuacuis eleuaret: & gloriosissimas victorias, ceu dånosas Reip. increparet. Quod verò Alexandriam, propter immensam & repentinam famem, inconsulto se adisset, questus est in senatu. Etiam caussa mortis fuisse ei per Cn. Pisonem legatum Syriæ creditur: quem mox huius criminis reum putant quidam mandata prolaturum, nisi ea secreta obstarent. Per quæ multifariam increpitum & per noctes creberrimè acclamatum est, *Redde Germanicum.* Quam suspicionem confirmavit ipse postea: coniuge etiam ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis. Nurum Agrippinam, post mortem mariti, liberiùs quiddam questam, manu apprehendit. Græcòque versu, *Si non dominaris*, inquit, *filiola iniuriam te accipere existimas?* Nec vllò mox sermone dignatus est. Quondam verò inter cœnam porrecta à se poma gustare non

aufam, etiam vocare desit, simulans, se
 veneni crimine accersitum: cum præ-
 stitum vtrumque consultò esset, vt &
 ipse tentandi gratia offerret, & illa quasi
 certissimum exitium caueret. Nouissimè
 calumniatus, modò ad statuam Augu-
 sti, modò ad exercitus confugere velle,
 Pandatariam relegauit: conuiriatiq̃ue
 oculum per centurionem verberibus ex-
 cussit. Rursus mori inedia destinanti, per
 vim ore diducto, infulciri cibum iussit.
 Sed & perseuerantem, atque ita absum-
 tam, criminossimè infectatus est, cum
 diem quoque natalem eius inter nefa-
 stos referendum suassisset. Imputauit etiã,
 quod non laqueo strangulatam in Ge-
 monias abiecerit: próque tali clementia
 interponi decretum passus est, quo sibi
 gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui do-
 num ex auro sacraretur. Cum ex Ger-
 54 manico tres nepotes, Neronem & Dru-
 sum & Cium: ex Druso vnum Tiberium
 haberet, destitutus morte liberorum, ma-
 ximos natu de Germanici filiis, Neronem
 & Drusum P. C. commendauit: diem-
 que vtriusque tirociniij, congiario plebi
 dato, celebrauit. Sed vt comperit, ineun-
 te anno, pro eorum quoque salute pu-
 blicè vota suscepta: egit cum senatu, Non
 debere

d-bere talia premia tribui, nisi experis *Gr*
are prouectus: atque ex eo, patefacta in-
 teriore animi sui nota, omnium crimi-
 nationibus obnoxios reddidit: variâque
 fraude inductos, vt & concitarentur ad
 conuicia, & concitati perderentur, accu-
 sauit per litteras, amarissimè congestis
 etiam probris, & iudicatos hostes fame
 necauit: Neronem, in insula Pontia, Dru-
 sum, in ima parte Palatij. Putant Nero-
 nem ad voluntariam mortem coactum,
 cùm ei carnifex, quasi ex senatus aucto-
 ritate missus, laqueos & vntios ostenta-
 ret: Druso autem adeò alimenta subdu-
 cta, vt tomentũ è culcitra têtauerit man-
 dere: amborum sic reliquiis dispersis, vt
 vix quandoque colligi possent. Super
 veteres amicos ac familiares, viginti sibi
 è numero principum ciuitatis depopo-
 scerat, velut consiliarios in negotiis pu-
 blicis. Horum omnium vix duos aut tres
 incolumes præstitit: cæteros, alium alia
 de causa perculit. Inter quos cum pluri-
 morum clade Ælium Seianum, quem ad
 summam potentiam, non tam bene-
 uolentia prouexerat, quàm vt esset cuius
 ministerio ac fraudibus liberos Germa-
 nici circumueniret: nepotémque suum
 ex Druso filium naturalem, ad successio-
 nem

56 nem imperij confirmaret. Nihilo lenior in conuictores Græculos quibus vel maximè acquiescebat. Zenonem quemdam exquisitiùs sermocinantem, cum interrogasset, *quam illa tam molesta dialectos esset*: & ille respondisset, *Doridem*, relegauit Cinariam, existimás exprobratum sibi veterem secessum, quod Doricè Rhodi loquantur. Item cum soleret ex lectione quotidiana quæstiones super cœnam proponere, comperissetque Seleucum grammaticum à ministris suis perquirere quos quoque tempore tractaret auctores, atque ita præparatum venire: primùm à contubernio remouit, deinde etiam ad mortem compulit.

37 Sæua ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor & perspexisse primus sagaciter, & assimilasse aptissimè visus est: subinde in obiurgando appellans cum *πῆλὸν ἄμα πειφυραμύον*. Sed aliquāto magis in principe eluxit, etiam inter initia, cum adhuc fauorem hominum moderatione simulationis captaret. Scurram, qui prætereunte funere elato mortuo mandarar vt nuntiaret Augusto, *non dum reddi legata, qua plebi reliquisset*, attractum ad se recipere debitum ducique

ad supplicium imperavit, & patri suo verum referre. Nec multo post in senatu Pompeio cuidam, equiti Romano quidam perneganti, dum vincula minatur, affirmavit: fore *ut ex Pompeio Pompeianus fieret*: acerba cauillatione simul hominis nomen incessens, veterumque partium fortunam. Sub idem tempus, consulente prætore an iudicia maiestatis cogi iuberet, exercendas esse leges respondit, & atrocissimè exercuit. Statuæ quidam Augusti caput dempserat, ut alterius imponeret. Acta res in senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæsitæ est. Damnato reo, paulatim hoc genus calumniæ eò processit, ut hæc quoque capitalia essent: circa Augusti simulachrum feruum cecidisse: vestimenta mutasse: nummo vel annulo effigiem impressam, latrinæ aut lupanari intulisse, dictum vllum factumve eius existimatione aliqua læsisse. Petiit denique & is qui honores in colonia sua eodem die decerni sibi passus est, quo decreti & Augusto olim erant.

Multa prætereà, specie grauitatis ac morum corrigendorum, sed & magis naturæ obtemperans, ita sæuè & atrociter factitavit, ut nonnulli versiculis quoque & præsentia exprobrarent, & futura de-

206 C. Suetonij Tranq. Lib. III.
nuntiarent mala :

Asper & immitis , breuiter vis omnia dicam ?

Dispeream si te mater amare potest.

Non es eques , quare ? non sunt tibi millia centum :

Omnia si queras , & Rhodos exsilium est.

Aurea mutasti Saturni secula , Caesar :

Incolumi nam te , ferrea semper erunt.

Fastidit vinum , quia iam fuit iste cruorem :

Tam bibit hunc auidè , quàm bibit anè merum.

Aspice felicem sibi non tibi Romule Sullam :

Et Marium , si vis , adspice , sed re-ducem.

Nec non Antoni ciuilia bella moueris ,

Nec semel infestas adspice caede manus ,

Et dic , Roma petit : regnabit sanguine multo ,

Ad regnum quisquis venit ab ex-ilio.

Quæ primò quasi ab impatientibus Romæ dominij, ac non tam ex animi sententia, quàm bile & stomacho fingerentur, volebat accipi. Dicebátque identidem, *Viderint... dum prebent.* Deinde vera planè certaque esse ipse fecit fidem.

In paucis diebus quàm Capreas at- 60
tigit, piscatori, qui sibi secretum agen-
ti grandem mullum inopinanter ob-
tulerat, perfricari eodem pisce faciem
iussit: territus, quòd is à tergo insu-
læ per aspera & devia erepsisset ad se.
Gratulanti autem inter pœnam, quòd
non & locustam, quam prægrandem cœ-
perat, obtulisset, locusta quoque lace-
rari os imperavit. Militem prætorianum,
ob surreptum è viridario pavonem ca-
pite punit. In quodam itinere lectica
qua vehebatur, vepribus impedita, ex-
ploratorem viæ primarum cohortium
centurionem stratum humi penè ad ne-
cem verberavit.

Mox in omne genus crudelitatis eru- 61
pit, numquam deficiente materia: cùm
primò matris, deinde nepotum & nurus,
postremo Seiani familiares atque etiam
notos persequeretur. Post cuius interi-
tum

tum vel sæuissimus exstitit: quo maximè
apparuit: non tam ipsum à Sejano con-
citari solitum, quàm Sejanum quærenti
occasiones subministrasse. Etsi commen-
tario, quem de vita sua summam bre-
uiterque composuit, ausus est scribere,
Sejanum se punisse, quòd comperisset furere
aduersus Germanici liberos filij sui: quo-
rum ipse alterum suspecto iam, alterum
oppresso demum Sejano interemit. Si-
gillatim crudeliter facta eius exsequi lō-
gum est: generatim velut exemplaria sæ-
uitiæ enumerare fat erit. Nullus à pœna
hominum cessauit dies: ne religiosus qui-
dem ac sacer. Animaduersum in quosdam
ineunte anno nouo: accusati damnati-
que multi cum liberis atque etiam vxo-
ribus suis. Interdictum, ne capite dam-
natos propinqui lugerent: decreta accu-
satoribus præcipua præmia, nonnum-
quam & testibus. Nemini delatorum fi-
des abrogata. Omne crimen pro capi-
tali receptum, etiam paucorum simpli-
ciumque verborum. Obiectum est poë-
tæ, quòd in tragœdia Agamemnonem
probris laceffisset: obiectum & histori-
co, quòd *Brutum Cassiumque ultimos Ro-*
manorum dixisset: animaduersum est sta-
tim in auctores, scriptaq; abolita, quam-

nis probarētur aliquot ante annos, etiam Augusto audiente recitata. Quibusdam custodiae traditis non modò studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis & colloquij vsus. Citati ad causam dicendam, partim se domi vulnerauerunt, certi damnationis, & ad vexationem ignominiamque vitandam: partim in media curia venenum hauserunt, & tamen colligatis vulneribus ac semianimes palpitantesque in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in Gemonias abiectus vnicòque tractus. Viginti vno die abiecti tractique sunt, inter eos pueri & foeminae. Immaturae puellae, quia more tradito nefas esset virgines strangulari, vitatae prius à carnifice, dein strangulatae. Mori volentibus vis adhibita viuendi. Nam mortem adeò leue supplicium putabat, vt cum audisset vnum è reis, Carnulium nomine, anticipasse eam, exclamauerit, *Carnulus me euasit*. Et in recognoscendis custodiis, precanti cuidam poenae maturitatem respondit, *No dum tecum in gratiam redy*. Annalibus suis vix consularis inseruit, frequenti quondam conuiuio, cui & ipse affuerit, interrogatum eum subitò & clarè à quondam nanno adstante mensae inter copreas, cur Pa-

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja, Logroño

conius, maiestatis rei, tam diu viueret:
 statim quidem petulantiam linguæ ob-
 iurgasse, cæterum post paucos dies scri-
 psisse senatui vt de pœna Paconij quàm
 62 primùm statueret. Auxit, intenditque
 fœuitiam, exacerbatus indicio de morte
 filij sui Drusi: quem cùm morbo & in-
 temperantia periisse existimaret, vt tan-
 dem veneno interemptum fraude Liuil-
 læ vxoris atque Sejani cognouit, neque
 tormentis, neque supplicio cuiusquam
 pepercit: soli huic cognitioni adeò per
 totos dies deditus & intentus, vt Rho-
 diensem hospitem, quem familiaribus
 litteris Romam euocarat, aduenisse sibi
 nunciatum, torqueri sine mora iusserit,
 quasi aliquis ex necessariis quæstioni
 adesset: deinde errore detecto, & occidi,
 ne diuulgaret iniuriam. Carnificiæ eius
 ostenditur locus Capreis, vnde damna-
 tos post longa & exquisita tormenta,
 præcipitari coram se in mare iubebat:
 excipiente classiariorum manu, & contis
 atque remis elidente cadauera: ne cui re-
 sidui spiritus quicquam inesset. Excogi-
 tauerat autem inter genera cruciatus, etiã
 vt larga meri portione per fallaciam one-
 ratos, repenti vteris deligatis, fidicula-
 rum simul vrinaque tormento distende-
 ret.

ret. Quod nisi eum & mors præuenisset, & Trasyllus consultò, vt aiunt, differre quædam, spe longioris vitæ compulisset: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parsurus creditur: cùm & Caium suspectũ haberet, & Tiberium vt ex adulterio conceptum aspernaretur. Nec abhorret à vero: namque identidem *Felicem Priamum vocabat, quòd superstes omnium suorum extitisset.* Quam verò 63 inter hæc non modò inuisus ac detestabilis, sed prætrepidus quoque atque etiã contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia sunt. Haruspices secretò ac sine testibus consuli vetuit. Vicina verò vrbi oracula etiam disicere conatus est: sed maiestate Prænestinarum fortium territus destitit: cùm obsignatas deuectasque Romam non reperisset, in arca, nisi relatas rursus ad templum. Vnum & alterum consulares oblatis prouinciis, non ausus à se dimittere, vsque adeò detinuit, donec successores post aliquot annos præsentibus daret: quum interim manente officij titulo, etiam delegaret plurima: assiduèque illi per legatos & adiutores suos exsequenda curarent. 64 Narium ac nepotes nunquam aliter post damnationem, quàm catenatos, obsutaque lecti-

65 ca, loco mouit: prohibitis per militem
 obuiis ac viatoribus respicere vsquam,
 vel consistere. Sejanum res nouas mo-
 lientem, quamuis iam & natalem eius
 publicè celebrari, & imagines aureas co-
 li passim videret, vix tandem & astu ma-
 gis ac dolo quàm principali auctoritate,
 subuertit. Nam primò, vt à se per speciem
 honoris dimitteret, collegam sibi assum-
 psit in quinto consulatu, quem longo in-
 teruallo absens ob id ipsum susceperat.
 Deinde spe affinitatis ac tribunitiæ po-
 testatis deceptum, inopinantem crimi-
 natus est pudenda miserandâque oratio-
 ne: cum inter alia P. C. precaretur, *mit-
 terent al. erum è consulibus, qui senem se,
 & solum in conspectum eorum cum aliquo
 militari presidio perduceret.* Sic quoque
 diffidens, tumultumque metuens, Dru-
 sum nepotem quem vinculis adhuc Ro-
 mæ continebat, solui, si res posceret, du-
 cendumque constitui præceperat. Aptatis
 etiam nauibus ad quascumque legiones
 meditabatur fugam, speculabundus ex
 altissima rupe identidem signa, quæ ne
 nuntij morarentur, tolli procul, vt quid-
 que foret factum, mandauerat. Verùm
 & oppressa coniuratione Sejani, nihilò
 securior aut constantior, per nouem pro-

ximos menses non egressus est villa, quæ vocatur Iouis. Urabant insuper anxiam 66 mentem varia vñdique conuitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in orchestra positos, ingerente. Quibus quidem diuersissimè afficiebatur: modò, vt præ pudore ignota & celata cuncta cuperet: nonnunquam eadem contemneret, & proferret vltro atque vulgaret. Quin & Artabani Parthorù regis laceratus est litteris, paricidia & cædes & ignauiam & luxuriam obiicientis, monentisque vt voluntaria morte, maximo iustissimòque ciuium odio quamprimùm satisfaceret. Postremò semetipse pertæsus talis epistolæ principio, tatum non summam malorum suorum professus est. *Quid scribam vo-* 67 *bis Patres Conscripi: aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam, hoc tempore? Dÿ me, Deaq; peius perdant, quam quotizie perire sentio, sò scio.* Existimant quidam, præscisse hæc eum peritia futurorum; ac multò antè quanta se quandoque acerbitas & infamia maneret, prospexisse. Ideoque vt imperium inierit & PATRIS PATRIÆ appellationem, & ne in acta sua iuraretur obstinatissimè recusasse: ne mox maiore dedeco-

re impar tantis honoribus inueniretur. Quod sanè & ex oratione eius, quam de vtraque re habuit, colligi potest: vel cùm ait, *Similem se semper sui futurum: nec vquam mutatur in mores suos, quandiu mentis sana fuisset: sed exempli causa cauendum, ne se senatus in acta cuiusquam obligaret, qui aliquo casu mutari possit.* Et rursus. Si quando autem, inquit, de moribus meis, deuotòque vobis animo dubitaueritis: quod prius quàm eueniat, opto ut me supremus dies huic mutata vestra de me opinioni eripiat: nihil honoris adiciet mihi P A T R I S appellatio: vobis autem exprobrabit, aut temeritatem delati, mihi eius cognominis, aut inconstantiam

86 *contrarij de me iudicij.* C O R P O R E fuit amplo atque robusto: statura, quæ iustam excederet. Latus ab humeris & pectore: cæteris quoque membris vsque ad imos pedes æqualis & congruens, sinistra manu agiliore, ac validiore, articulis ita firmis, vt recens & integrum malum digito terebraret, caput pueri, vel etiam adolescentis, talitro vulneraret. Colore erat candido, capillo pone occipicium submissiore, vt ceruicem etiam obtegeret, quod gentile in illo videbatur. Facie honesta: in qua tamen crebri, & subtiles tu-

mores, cum prægrandibus oculis: & qui quod mirum esset, noctu etiam & in tenebris viderent, sed ad breue: & cum primum à somno patuissent, demum rursus hebescebant. Incedebat ceruice rigida & obstipa: adducto ferè vultu, plerumque tacitus: nullo aut rarissimo etiã cum proximis sermone, eoque tardissimo: nec sine molli quadam digitorum gesticulatione. Quæ omnia ingrata, atque arrogantia plena, & animaduertit Augustus in eo, & excusare tentauit sæpè apud senatum ac populum, professus, *Natura vitia esse, non animi.* Valetudine prosperissima usus est, tempore quidem principatus penè toto propè illæsa, quamuis à trigésimo ætatis anno arbitrato eam suo rexit, sine adiumento consiliove medicorum. **CIRCA DEOS ac religiones** 69 negligentior: quippe addictus mathematicæ persuasionis que plenus, cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modum expauescebat: & turbatiore cælo nunquam non coronam lauream capite gestauit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis. **ARTES liberales** vtriusque generis studiosissimè coluit. In oratione Latina secutus est Coruinum Messallam: quem senem adulescens observa-

216 C. Sueton. Tranq. Lib. III.
uerat. Sed affectatione & morositate ni-
mia obscurabat stylum: vt aliquanto ex
tempore quàm à cura præstantior habe-
retur. Composuit & carmen lyricum, cu-
ius est titulus, *Conquestio de L. Caesaris
morte*. Fecit & Græca poëmata, imitatus
Euphorionem & Rhianum, & Parthe-
nium: quibus poëtis admodum delecta-
tus, scripta eorum & imagines, publicis
bibliothecis inter veteres & præcipuos
auctores dedicauit: & ob hoc plerique
eruditorum certatim ad eum multa de
his ediderunt. Maximè tamen curauit
notitiã historiæ fabularis, vsque ad ine-
ptias atque derisum. Nam & grammati-
cos, quod genus hominum præcipuè, vt
diximus, appetebat, eiusmodi ferè qua-
stionibus experiebatur: *Qua mater Hecubæ:
Quod Achilli nomen inter virgines fuisset:
Quid Sirenes cantare sint solita*. Et quo pri-
mùm die, post excessum Augusti, curiam
intrauit: quasi pietati simul ac religioni
satisfactorus, Minois exemplo, thure qui-
dem ac vino, verùm sine tibicine, suppli-
cauit: vt ille olim in morte filij.

71 Sermone Græco quãquam aliàs prom-
ptus & facilis, non tamen vsquequaque
vsus est. Abstinuítque maximè in sena-
tu: adeò quidem vt *Monopolium* nomi-

naturus, prius veniam postularit, quod sibi verbo peregrino utendum esset: atque etiam in quodam decreto patrum cum *ἑμβλημα* recitaretur, commutandam censuerit vocem, & pro peregrina nostratam requirendam; aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque Græcè testimonium interrogatum, nisi Latinè respondere vetuit.

Bis omnino toto secessus tēpore Romanam redire conatus, semel triremi usque ad proximos Naumachiaē hortos subuectus est: disposita statione per ripas Tiberis, quæ obuiam prodeuntes submoueret. Iterum Appiā usque ad septimum lapidem, sed prospectis modò nec aditis vrbis mœnibus rediit. Primò incertum qua de causâ, postea ostēto territus. Erat ei in oblectamenti serpens draco, quem ex consuetudine manu sua cibaturus, cum consumptum à formicis inuenisset, monitus est ut vim multitudinis caueret. Rediens ergo properè Campaniam Asturæ in languorem incidit. Quo paullùm leuatus, Circeos pertendit. Ac ne quam suspicionem infirmitatis daret, castrensibus ludis non interfuit solum, sed etiam missum in arenam aprum

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja

iaculis desuper petiit, statimque latere conuulso, & ut exæstuarat, afflatus aura, in grauiorem recidit morbum. Sustentauit tamen aliquandiu, quamuis Misennū vsque deuectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne conuiuia quidem ac cæteras voluptates, partim intemperantia, partim dissimulatione. Nam Chariclem medicum, quod commeatu abfuturus è conuiuio egrediens, manum sibi osculandi causa apprehendisset, existimans tentatas ab eo venas sibi, remanere ac recumbere hortatus est, cœnamque protraxit. Nec abstinuit consuetudine quin tunc quoque instans in medio triclinio, adstante lictore, singulos valere dicentes appellaret. Interim cum in actis senatus legisset, dimissos ac ne auditos quidem quosdam reos, de quibus strictim, & nihil aliud quam nominatos ab indice scripserat: pro contempto se habitum fremens, repetere Capreas quoque modo destinauit, non temerè quicquam nisi ex tuto ausurus, sed & tempestatibus, & ingravescente vi morbi retētus, paullo post obiit in villa Luculliana, octauo & septuagesimo ætatis anno, tertio & vige-

A. V. simo imperij, decimo septimo Calendas
 C. Aprilis, Gn. Acerronio Procuro, C. Pon-

tio Nigro Coss. Sunt qui putent venenum ei à Caio datum lentum atque tabificium. Alij in remissione fortuitæ febris cibum desideranti negatum: nonnulli puluivum iniectum, cum extractum sibi deficienti annulum mox resipiscens requisisset. Seneca eum scribit, *Intellectæ defensione, exemplum annulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse: dein rursus aprasse digito, & compressa sinistra manu tacuisse diu immobilem: subito vocatis ministris, ac nemine respondente, conurrexisse, nec procul à lectulo deficientibus viribus concidisse.* Supremo natali suo Apollinem Temenitem & amplitudinis & artis eximiæ aduectum Syracusis, ut in bibliotheca noui templi poneretur, videbat per quietem affirmantem sibi, *Non posse se ab ipso dedicari.* Et ante paucos quam obiret, dies, turris Phari terre motu Capreis concidit. Ac Miseni cinis è favilla & carbonibus ad calefaciendum triclinium illatus, extinctus & iam diu frigidus exarsit repente prima vespera, atque in multam noctem pertinaciter luxit. Morte eius ita lætatus est populus, ut ad primum nuntium discurrentes, pars *Tiberium in Tiberim* clamitarent: pars *Terram matrem deosque Manes* orare.

74

75

rent ne moruo sedem ullam nisi inter impios darent: alij vacuum & Gemonias cadaveri minarentur, exacerbati super memoriam pristinae crudelitatis etiã recenti atrocitate. Nam cum senatusconsulto cautum esset vt pœna damnatorum in decimum semper diem differretur, fortè accidit vt quorundam supplicij dies is esset quo nũtium de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia absente adhuc Caio, nemo exstabat qui adiri interpellarique posset, custodes ne quid aduersus constitutum facerēt, strangulauerunt, abieceruntque in Gemonias. Creuit igitur inuidia: quasi etiam post mortem tyranni, sæuitia permanente. Corpus vt moueri à Miseno cœpit: conclamantibus plerisque; *Atellam potius deferendum: & in Amphitheatro semiustulandum*, Romam per milites deportatum est, crematumque publico funere.

76 Testamentum duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: obsignaueratque etiam humillimorum signis. Eo testamento hæredes æquis partibus reliquit, Caium ex Germanico & Tiberium ex Druso, nepotes: substituítque inuicem. Dedit & legata plerisque: inter quos

quos virginibus Vestalibus, ac militibus vniuersis, plebique Romanæ viri-
rim, atque etiam separatim vicorum
magistris.

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS

Liber quartus.

C. CÆSAR CALIGVLA.

Germanicus C. Cæsaris pater, Drusi
& minoris Antoniaæ filius, à Tibe-
rio patruo adoptatus, quæsturam quin-
quennio ante quàm per leges liceret,
& post eam, consulatum statim ges-
sit. Missusque ad exercitum in Germa-
niam, excessu Augusti nunciato, legio-
nes vniuersas Imperatorem Tiberium
pertinacissimè recusantes, & sibi sum-
mam Reip. deferentes, incertum constan-
tia an pietate maiore, compescuit: atque
hoste mox deuicto, triumphauit. Con-
sul deinde iterum creatus, ac priùs quàm
honorem

x
A. V.
c.
757
765
767
770
771

772

honorem iniret ad componendum Orientis statum expulsus, cum Armenia regem deuicisset, Cappadociam in prouinciæ formam redegisset, annum ætatis agens quartum & trigesimum, diutino morbo Antiochiæ obiit, non sine ueneni suspicione: nam præter liuores, qui toto corpore erant, & spumas quæ per os fluebant cremati quoque cor inter ossa incorruptum repertum est: cuius ea natura existimatur, ut tinctum ueneno igne confici nequeat. Obiit autem, ut opinio fuit, fraude Tiberij, ministerio & opera C. Pisonis. Qui sub idem tempus Syriæ præpositus nec dissimulans offendendum sibi aut patrem, aut filium, quasi planè ita necesse esset, etiam ægrum Germanicum grauissimis uerborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo affecit: propter quæ, ut Roma rediit, penè discerptus à populo, à senatu capitæ damnatus est. Omnes Germanico corporis animique uirtutes, & quantas nemini cuiquam, contigisse satis constat, formam & fortitudinem egregiam: iugenium in utroque eloquentiæ doctrinæque genere præcellens, beneuolentiam singularem: conciliandæque hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum

mirum & efficax studium. Formæ minus cōgruebat gracilitas crurum, sed ea quoque paullatim repleta assidua equi vectatione post cibum. Hostem cominus sæpe percussit. Orauit caussas etiam triumphales : atque inter cætera studiorum monumenta reliquit & comœdias Græcas. Domi forisq̄ue civilis : libera ac fœderata oppida sine lictoribus adibat. Sicubi clarorum virorū sepulchra cognosceret, inferiis Manibus dabat. Cæсорum clade Varina veteres ac dispersas reliquas vno tumulto humaturus, colligere sua manu, & comportare primus aggressus est. Obtrectatoribus etiã qualescunque, & quantacumque de causa nactus esset, lenis ad eò & innoxius, vt Pisoni decreta sua rescindentem, clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quàm veneficiis quoque & deuotionibus impugnari se comperisset : ac ne tunc quidem vltra progressus quàm vt & amicitiam ei more maiorum renuntiaret, mandarétque domesticis vltionem, si quid sibi accideret.

QV A R V M virtutum fructum vberri- 4
mum tulit, sic probatus & dilectus à suis,
vt Augustus, (omitto enim necessitudi-
nes reliquas,) diu cunctatus an sibi suc-
cessorem

cessorem destinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic vulgo favorabilis, ut plerimi tradunt, quoties aliquò adueniret, vel sicunde discederet, præ turba occurrentium prosequentiùmve nonnunquam cum discrimen vitæ adisse: è Germania verò, post compressam seditionem, reuertenti, prætorianas cohortes vniuersas prodisse obuiam, quamuis pronuntiatum esset, ut duæ tantummodo exirer: populi autem Romani sexum, ætatem, ordinem omnem vsque ad viceesimum lapidem effudisse se. **TAMEN** longè maiora & firmitiora de eo iudicia in morte ac post mortem exstitere. Quo defunctus est, die lapidata sunt templa, subuersæ Deùm aræ, Lares à quibusdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expositi. Quin & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque aduersus nos bellum esset, velut in domestico cõmunique mœrore consensisse ad inducias. Regulos quosdam barbam posuisse, & vxores capita rasisse, ad iudicium maximi lucus. Regum etiam regem & exercitatione venandi, & coniectu Megistanum abstinuisse, quod apud Parthos iustitij instar est. **ROMÆ** equidem, cùm ad primam famam valetudinis at-

tonita & inœsta ciuitas sequentes nun-
 tios opperiretur, & repenti iam vesperi
 incertis auctoribus conualuisse tandem
 percrebuisse: passim cum luminibus &
 victimis in Capitolium concursum est,
 ac penè reuulsæ templi fores, ne quid
 gestientes vota reddere moraretur. Ex-
 pergefactus è somno Tiberius est gra-
 tulantium vocibus, aut vndique con-
 cinentium, *Salua Roma, Salua patria,*
Saluus est Germanicus. Sed vt demum
 fato functum palam factum est, non so-
 latis vllis, non edictis inhiberi luctus
 publicus potuit: durauitque etiam per
 festos Decembris mensis dies. Auxit glo-
 riam desideriumque defuncti etiam at-
 trocitas insequentium temporum: cun-
 ctis nec temerè opinantibus, reuerentia
 eius ac metu repressam Tiberij sæuitiã,
 quæ mox cruperit. **H A B V I T** in ma-
 trimonio Agrippinam, M. Agrippæ &
 Iuliæ filiam, & ex ea nouem liberos tu-
 lit: quorum duo infantes adhuc rapti,
 vnus iam pueraescens, insigni festiuitate,
 cuius effigiem habitu Cupidinis in æde
 Capitolinæ Veneris Liuia dedicauit. Au-
 gustus in cubiculo suo positam, quo-
 tiescumque introiret, exosculabatur.
 Ceteri superstites patri fuerunt. **Tres**
 sexus

8
A. V.
C.
765
sexus foeminini, Agrippina, Drusilla, Li-
uilla, continuo triennio natae, totidem
mares, Nero & Drusus & C. Cæsar. Ne-
ronem & Drusum senatus, Tiberio cri-
minante, hostes iudicauit. C. Cæsar na-
tus est pridie Kal. Septembris, patre suo
& C. Fonteio Capitone Coss. Vbi natus
sit, incertum diuersitas tradentium fa-
cit. Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi geni-
tum scribit. Plinius Secundus in Treue-
ris vico Ambiatino supra Confluentes:
addit etiam pro argumento *aras ibi osten-
di inscribitas* O B A G R I P P I N Æ
P V E R P E R I V M. Versiculi imperante
mox eo, diuulgati, apud hibernas legio-
nes procreatum indicant:

*In Castris natus, patriis nutritus in
armis,*

Tam designati principis omen erat.

Ego in actis Antij inuenio editum. Gæ-
tulicum refellit Plinius, quasi mentitum
per adulationem, vt ad laudes iuuenis glo-
riosique principis aliquid etiam ex vrbe
Herculi sacra fumeret: abusumque au-
dentiùs mendacio, quod ante annum fe-
rè natus Germanico filius Tiburi fuerat,
appellatus & ipse C. Cæsar: de cuius ama-
bili pueritia immaturoque obitu supra
diximus: Plinium arguit ratio temporum.

Nam qui res Augusti memoriæ mandarunt, Germanicum exacto consulatu in Galliam missum consentiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinionem inscriptio aræ quidquam adiuverit, cum Agrippina bis in ea regione filias enixa sit: & qualiscunque partus, sine vlllo sexus discrimine, *puerperium* vocetur: quòd antiqui etiam puellas *pueras*, sicut & pueros *puellis* dictitarent. Exstat & Augusti epistola ante paucos quam obiret menses, ad Agrippinam neptem ita scripta de Caio hoc (neque enim quisquam iam alius infans nomine pari tunc supererat:)

Pueram Caium xv. Kalend. Iuny, si vj volent, ut ducerent Talarus & Asellius, hericum his constitui. Mitto præterea cum eo ex servis meis medicum, quem scripsi Germanico, si vellet, ut reueneret. Va vobis mea Agrippina, & dabis operam ut vobis peruenias ad Germanicum tuum. Abundè arbitror apparere, non potuisse ibi nasci Caium, quòd propè bimulus demum perductus ab vrbe sit. Versiculorum quoque fidem eadem hæc eleuant & eò faciliùs quòd hi sine auctore sint. Sequenda igitur est quæ sola Actorum restat & publici instrumenti auctoritas: præsertim cum Caius Antiu, omnibus sem-

per locis atque secessibus prælatum, non aliter quàm natale solum dilexerit : tradaturque etiam sedem ac domicilium Imperij tædio vrbis transferre eò destinasse. Caligulæ cognomen castrensi ioco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. Apud quos quantum prætereà per hanc nutrimentorum consuetudinem amore & gratia valuerit, maximè cognitum est : cùm post excessum Augusti tumultuantes, & in furorem vsque præcipites, solus haud dubiè conspectu suo flexit. Non enim priùs destiterunt quàm ablegari eum ob seditionis periculum, & in proximam ciuitatem demandari animaduertissent. Tunc demum ad pœnitentiam versi, represso ac retento vehiculo, inuidiam quæ sibi fieret deprecati sunt. Comitatus est patrem & in Syriaca expeditione. Vnde reuersus primùm in matris, deinde ea relegata, in Liuiæ Augustæ proauis sue contubernio mansit : quam defunctam prætextatus etiam tum pro Rostris laudauit. Transiitque ad Antoniam auiam, & inde vicesimo ætatis anno accitus Capreas à Tiberio, vno atque eodem die togam sumpsit, barbâmq; posuit: sine vlllo honore, qualis contigerat tirocinio fratrum

erum eius. Hic omnibus insidiis tenta-
 tus elicientium, cogētiumque se ad que-
 relas, nullam vnquam occasionem dedit:
 perinde oblitterato suorum casu ac si ni-
 hil cuiquam accidisset. quæ verò ipse pa-
 teretur, incredibili dissimulatione trans-
 mittens. Tantique in auum, & qui iuxta
 erant obsequij, vt non immeritò sit di-
 ctum: *Nec seruum meliorem ullum, nec* 11
deteriorem dominum fuisse. Naturam ta-
 men sæuam atque probrosam, nec tunc
 quidē inhibere poterat: quin & animad-
 uersionibus, pœnisque ad supplicium da-
 torum cupidissimè interesset: & ganeas
 atque adulteria capillamento celatus,
 & veste longa noctibus obiret: ac sce-
 nicas saltandi canendique artes studio-
 sissimè appeteret: facile id sanè Tiberio
 patiente, si per has mansueferi posset
 ferum eius ingenium. Quod sagacissi-
 mus senex ita prorsus perspexerat, vt ali-
 quoties prædicaret. *Exitio suo omniumque*
Caium vivere: & se natricem (serpentis
id genus) populo R. Phaëtonem omni ter-
rarum educare. Non ita multò post Iu- 12
 niam Claudillam M. Silani nobilissimi
 viri filiam duxit vxorem. Deinde augur
 in locū fratris sui Drusi destinatus prius
 quàm inauguraretur, ad Pontificatum

traductus est : insigni testimonio pietatis
 atque indolis : cùm deserta desolatâque
 reliquis subsidiis aula. Seiano verò tunc
 suspecto , mox & oppresso, ad spem suc-
 cessionis paulatim admoueretur. Quam
 quò magis confirmaret , amissa Iunia ex
 partu, Enniam Næviam Macronis vxo-
 rem , qui tum prætorianis cohortibus
 præerat , sollicitavit ad stuprum, pollici-
 tus & matrimonium suum, si potitus Im-
 perio fuisset : deque ea re, & iureiurando
 & chirographo cavit. Per hanc insinua-
 tus Macroni, veneno Tiberium aggres-
 sus est, vt quidam opinantur: spirantisque
 adhuc detrahi annulum : & quoniam su-
 spicionem retinentis dabat, pulvinum
 iussit iniici : atque etiam fauces manu
 sua oppressit : liberto, qui ob atrocitatem
 facinoris exclamauerat , confestim in
 crucem acto. Nec abhorret à veritate:
 quum sint quidam auctores, ipsum postea
 & si non de perfecto , at certè de cogita-
 to quondam parricidio professum. Glo-
 riatum enim esse assiduè, in commemo-
 randa sua pietate, *ad vlciscendam necem*
matri & fratrum, introisse se cum pugio-
ne cubiculum Tiberij dormientis : & mise-
ricordia correptum, abiecto ferro recessisse:
nec illum, quamquam sensisset, aut inqui-

vere quidquam aut exsequi ausum. Sic imperium adeptus, populum Rom. vel, ut ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit, exoptatissimus princeps maximæ parti prouincialium ac militum, quòd infantem plerique cognouerant: sed & vniuersæ plebi urbanæ ob memoriam Germanici patris, miserationemque propè afflictæ domus. Itaque ut à Misceno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberij prosequens: tamen inter altaria & victimas, ardenteisque tædas, densissimo & lætissimo obuiorum agmine incessit, super fausta nomina, *sidus & pulum, & puppum & alumnus*, appellatum.

Ingressoque urbem, statim consensu senatus & irrumpentis in Curiam turbæ, irrita Tiberij voluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, ius arbitriumque omnium rerum illi permissum est: tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus, ac ne totis quidem, supra centum sexaginta millia victimarum cæsa tradantur. Cùm deinde paucos post dies in proximas Campaniæ insulas traiecisset, vota pro reditu suscepta sunt: ne minimam quidem occasionem quoquam omittente in testificanda fo-

licitudine & cura de incolumitate eius. Ut verò in aduersam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt qui depugnatos se armis pro salute ægri, quique capita sua titulo proposito vouerent. Accessit ad immensum ciuium amorem notabilis etiam externorum fauor. Namque Artabanus Parthorum rex, odium semper contemptumque Tiberij præ se ferens, amicitiam eius vltro petiit: venitque ad colloquium legati consularis: & transgressus Euphratem, aquilas & signa Romana Cæsarumque imagines adorauit. Incendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lacrymis pro concione laudato funeratoque amplissimè, confestim Pandateriam & Pontias, ad transferendos matris fratrisque cineres festinauit, tempestate turbida quò magis pietas emereret: adiitque venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena Ostiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi subuectos, per splendidissimum quemque equestris ordinis, medio ac frequenti die, duobus ferulis Mausoleo intulit. Inferiasque his

annua religione publicè instituit: & eò
 ampliùs matri Circenses, carpentùm-
 que quo in pompa traduceretur. At in
 memoriam patris, Septembrem mensẽ
Germanicum appellavit. Post hæc, An-
 toniæ aviæ quidquid vnquam Liuia
 Augusta honorum cepisset, vno sena-
 tusconsulto congessit. Patrum Clau-
 dium equitem Rom. ad id tempus col-
 legam sibi in consulatu assumpsit. Fra-
 trem Tiberium die virilis togæ adopta-
 vit, appellavitque *principem iuventutis*,
 De sororibus auctor fuit, vt omnibus
 sacramentis adiiceretur, N E Q V E
 M E LIBEROSQVE MEOS
 CHARIORES HABEO QVAM
 CAIVM ET SORORES EIVS.
 Item relationibus consulum: QVOD
 BONVM FELIXQVE SIT
 C. CÆSARI SORORIBVS-
 QVE EIVS. Pari popularitate
 damnatos relegatòsque restituit: crimi-
 nùmque, si qua residua ex priore tem-
 pore manebant, omnium gratiam fe-
 cit. Commentarios ad matris fra-
 trùmque suorum causas pertinentes,
 ne cui postmodum delatori aut testi
 maneret vllus metus, conuectos in fo-
 rum, & antè clarè obtestatus deos neque

legisse neque attigisse quidquam, concremauit. Libellum de salute sua oblatum non recipit, contendens. *Nihil sius admittum cur cuiquam iniuriosus esset:* negauitque se delatoribus aures habere. Spintrias monstruosarum libidinum ægrè, ne profundo mergeret, exoratus, vrbe submouit. Titi Labieni, Cordi Cremutij, Cassij Seueri scripta senatusconsultis abolita, requiri, & esse in manibus lectitarique permisit: quando maximè sua interesset vt facta quæque posteris tradantur. Rationes imperij ab Augusto proponi solitas, sed à Tiberio intermissas, publicauit. Magistratibus liberam iurisdictionem, & sine sui appellatione concessit. Equites Romanos seuerè curiosèque, nec sine moderatione recognouit: palam adempto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignominia inesset: eorum qui minore culpa tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis. Vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. Tentauit & comitorum more reuocato, suffragia populo reddere. Legata ex testamento Tiberij, quamquam abolito, sed & Iuliae Augustæ, quod Tiberius sup-

presserat, cum fide, ac sine calumnia re-
 præsentata persoluit. Centesimam au-
 ctionum Italiæ remisit. Multis incen-
 diorum damna suppleuit: ac si quibus
 regna restituit, adiecit & fructum om-
 nem vectigaliorum, & reditum me-
 dij temporis, vt Antiocho Comageno
 M. S. millies confiscatum. Quoque ma-
 gis nullius non boni exempli fautor vi-
 deretur, mulieri libertinæ octoginta
 donauit, quòd excruciatâ grauissimis
 tormentis de scelere patroni reticuisset.
 Quas ob res inter reliquos honores de-
 cretus est ei clypeus aureus: quem quot-
 annis certo die collegia sacerdotum in
 Capitolium ferrent, senatu prosequen-
 te: nobilibusque pueris ac puellis, car-
 mine modulato, laudes virtutum eius
 canentibus. Decretum autem vt dies
 quo cepisset imperium, *Palilia* vocare-
 tur, velut argumentum rursus conditæ
 urbis. **C O N S V L A T V S** quatuor ges- 17
 sit: primum ex Kal. Iulij per duos men- A. V.
 ses: secundum ex Kalend. Ianuariis per C.
 triginta dies: tertium vsque in Idus Ia- 790
 nuarij: quartum vsque in v i i. Idus eas- 782
 dem. Ex omnibus duos nouissimos con- 763
 iunxit. Tertium autem Lugduni iniit 794
 solus: non, vt quidam opinantur, super-
 bia

bia negligentia ve sed quòd defunctum sub Calendarum diem collegam rescisse absens non potuerat. Congiarium populo bis dedit trecenos H-s. toties abundantissimū epulum senatui equestrique ordini, etiam coniugibus ac liberis utrorūque. Posteriore epulo, forensia insuper viris, pueris ac foeminis fascias purpurae ac conchylij distribuit. Et ut lætitiā publicam in perpetuum quoque augetet, adiecit diem Saturnalibus, ap-
 18 pellauitque *Iuuenalem*. M V N E R A gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in Septis aliquot edidit: quibus inseruit cateruas Afrorum Campanorūque pugilum ex vtraque regione electissimorum. Neque spectaculis ipse semper praesedit: sed interdum aut magistratibus aut amicis praesidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & assidue, & varij generis, multifariam fecit: quondam etiam & nocturnos accensis tota vrbe luminibus. Sparfit & missilia variarum rerum, & panaria cum opsonio viritim diuisit. Qua epulatione equiti Rom. contra se hilariū auidiusque vescenti, partes suas misit: sed & senatori ob eandem causam codicillos quibus praetorem eum extra ordinem

designabat. Edidit & Circenses plurimos à mane vsque ad vesperam, interiecta modo Africanarum venatione, modo Troiæ decursione: quosdam autem præcipuos, minio & chryfocolla cõstrato Circo: nec vllis nisi ex senatorio ordine aurigantibus. Commisit & subitos, cùm è Gelotiana apparatus Circi prospicientem pauci ex proximis Mænianis postulasent. Nouum præterea atque inauditum genus spectaculi excogitauit. Nam Bazarum medium interuallum Puteolanas ad moles trium millium & sexcentorum fere passuū ponte coniunxit, contractis vndique onerariis nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis superiectoque aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem vltro citròque commeauit, biduo continenti. Primo diè phalerato equo, insignisque quercica corona, & securi, & cetra, & gladio, aureaque chlamyde. Postridie quadrigario habitu, curriculòque biugi famosorum equorum, præ se ferens Darium puerum ex Parthorum obsidibus, comitante prætorianorum agmine, & in essedis cohorte amicorum. Scio pleròsque existimasse, talem à Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui nõ

19

sine admiratione aliquantò angustiore
 Hellespontum contabulauerit. Alios, vt
 Germaniam & Britanniam, quibus im-
 minebat, alicuius immensi operis fama
 territaret. Sed auum meum narrantem
 puer audiebam, causam operis ab inte-
 rioribus aulicis proditam, quòd Thrasyl-
 lus mathematicus, anxio de successore
 Tiberio, & in verum nepotem proniori,
 affirmasset. *Non magis Caium imperatu-
 rum, quàm per Baianum sinum equis dis-
 cursurum.* Edidit & peregrè spectacu-
 20 *la*: in Sicilia Syracusis hasticos ludos, &
 in Gallia Lugduni miscellos. Sed & cer-
 tamen quoque Græcæ Latinæque facun-
 diæ, quo certamine ferunt victoribus
 præmia victos contulisse, eorundem &
 laudes componere coactos. Eos autem
 qui maximè displicuissent scripta sua
 spongia linguæve delere iussos, nisi feru-
 lis obiurgari aut flumine proximo mer-
 21 *gi* maluissent. **OPERA** sub Tiberio
 semiperfecta, templum Augusti, thea-
 trumque Pompeij absoluit. Inchoauit
 autem aquæductum regione Tiburi, &
 Amphitheatrum iuxta Septa: quorum
 operum à successore eius Claudio, alte-
 rum peractum, omisum alterum est. Sy-
 racusis collapsa vetustate moenia, Deo-
 rumque

rúmque ædes resectæ. Destinauerat & Sami Polycratis regiam restituere, Mileti Didymeum peragere, in iugo Alpium urbem cõdere, sed ante omnia Isthmum in Achaia perfodere. Miserátque iam ad demetiendum opus primipilarem.

HACTENVS quasi de principe, re- 22
liqua vt de monstro narráda sunt. Compluribus cognominibus assumptis (nam & PIVS, & CASTORVM FILIVS, & PATER EXERCITVVM, & OPTI-
MAX. CÆSAR vocabatur) cùm audiret fortè reges, qui officij caussa in urbem aduenerant, concertantes apud se super cœnam de nobilitate generis, exclamauit, Εἰς κτίραν ἔστω, Εἰς βασιλεύς. Nec multum abfuit quin statim diadema sumeret, speciémque principatus in regnì formam conuerteret. Verùm admonitus, & principum & regum se excessisse fastigium, diuinam ex eo maïestatem asserere sibi cœpit. Datóque negotio, vt simulacra numinum religione & arte præclara, inter quæ Olympici Iouis, asportarentur è Græcia, quibus capite dempto suum imponeret, partem palatij ad Forum vsque promouit, atque eade Castoris & Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens sæpè inter fratres deos medium se

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja

adorandum adeuntibus exhibebat: & quidam eum LATIALEM IOVEM con-
salutauerunt. Templum etiam numini
suo proprium, & sacerdotes & excogi-
tatissimas hostias instituit. In templo si-
mulacrum stabat aureum iconicum.
Amiciebaturque quotidie veste, quali
ipse vteretur. Magisteria sacerdotij di-
tissimus quisque & ambitione & licita-
tione maxima vicibus comparabant.
Hostiæ erant phœnicopteri, pauones,
tetraones, Numidicæ, meleagrides, pha-
sianæ, quæ generatim per singulos dies
immolarentur. Et noctibus quidem ple-
nam fulgentemque lunam inuitabat as-
siduè in amplexus atque concubitum:
interdium verò cum Capitolino Ioue se-
cretò fabulabatur, modò insufurrans,
ac præbens inuicem aures, modò clariùs,
nec sine iurgiis. Nam vox comminantis
audita est,

Εἰς γαῖαν Δαναῶν πρῶτος,

donec exoratus, vt referebat, & in con-
tubernium vltrò inuitatus, super tēplum
Diui Augusti ponte transmissio, palatium
Capitoliúmque coniunxit. Mox quò
propior esset, in area Capitolina nouæ
23 domus fundamenta iecit. Agrippæ se ne-
potem neque credi neque dici ob igno-

bilitatem eius volebat: succensebátque, si qui vel oratione vel carmine imaginibus eum Cæsarum infererent. Prædicabat autem matrem suam ex incesto quod Augustus cum Iulia filia commisisset, procreatam. Ac non contentus hac Augusti infectatione. Actiacas Siculasque victorias, vt funestas pop. Rom. & calamitosas, vetuit solennibus feriis celebrari. Liuiam Augustam proauiam, *Vlysses stolatum* idemtidem appellans, etiã ignobilitatis quadam ad senatum epistola arguere ausus est, quasi materno auo decurione Fundano ortam: cum publicis monumentis certum sit Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum. Auix Antonix secretum petenti denegauit, nisi vt interueniret Macro præfectus. Ac per istiusmodi indignitates & tædia, causa exstitit mortis: dato tamen vt quidam putant, & veneno. Nec defunctæ vllum honorem habuit, prospexitque è triclinio ardentem rogam. Fratrem Tiberium inopinantem, repente immisso tribuno militum, interemit. Silanum item socerum ad necem, secandasque nouacula fauces, compulit: causatus in vtroque, quòd hic ingressum se turbatius mare non esset secutus, ac spe

occupandi urbem, si quid sibi per tempe-
 states accideret, remansisset: ille antido-
 tum oboluisse, quasi ad præcauenda ve-
 nena sua sumptum: cum & Silanus im-
 patientiam nausæ vitasset & molestiam
 nauigandi, & Tiberius propter assiduam
 & ingrauescentem tussim medicamento
 vsus esset. Nam Claudium patrum non
 nisi in ludibrium reseruauit. CUM om-
 nibus sororibus suis stupri consuetudi-
 nem fecit: plenòque conuiuio singulas
 infra se vicissim collocabat vxore supra
 cubante. Ex his Drusillam vitiasse vir-
 ginem, prætextatus adhuc, creditur. At-
 que etiam in concubitu eius quondam
 deprehensus ab auia Antonia, apud quam
 simul educabantur. Mox Lucio Cassio
 Longino consulari collocatam abduxit,
 & in modum iustæ vxoris propalam ha-
 buit. Hæredem quoque bonorum atque
 Imperij æger instituit. Eadem defuncta,
 iustitium indixit: in quo risisse, lauuisse,
 cœnasse cum parentibus, aut coniuge, li-
 berisve, capitale fuit. Ac mœroris impa-
 tiens cum repente noctuque profugisset
 ab vrbe, transcurrissetque Campaniam
 Syracusas petiit. Rursusque inde prope-
 re rediit, barba capillòque promisso. Nec
 vnquam postea quantiscumque de re-
 bus,

bus, ne pro concione quidem populi, aut
apud milites, nisi per *numen Drusilla* de-
ieravit. Reliquas sorores, nec cupiditate
tanta, nec dignatione dilexit, ut quas sæ-
pe exoletis suis prostraverit. Quo faci-
lius eas in causa Æmilij Lepidi condem-
navit, quasi adulteras, & insidiarum ad-
versus se conscias. Nec solùm chirogra-
pha omnium requisita fraude ac stupro
diulgavit, sed & tres gladios in necem
suam præparatos, Marti vltori, addito
elogio, consecrauit. MATRIMONIA 25
contraxerit turpius, an dimiserit, an te-
nuerit, non est facile discernere. Liuiam
Orestillam C. Pisoni nubentem, cùm ad
officium & ipse venisset, ad se deduci im-
peravit, intraque paucos dies repudiatam
biennio post relegavit: quòd repetisse
usum prioris mariti tempore medio vi-
debatur. Alij tradunt, adhibitum cœnæ
nuptiali, mandasse ad Pisonem, contra
accumbentem. *Noli uxorem meam per-
mere*: statimque è conuiuio abduxisse
eam secum, & proximo die edixisse, MA-
TRIMONIVM SIBI REPER-
TVM EXEMPLO ROMVLI
ET AVGVSTI. Lolliam Paullinam,
C. Memmio consulari, exercitus regenti,
nuptam, facta mentione auix eius, ut

quondam pulcherrimę, subitò ex prouincia euocauit, ac perductam à marito coniunxit sibi, breuísque missam fecit, interdicto cuiusquam in perpetuum coitu. Cæsoniam neque facie insigni, neque ætate integra, matrémque iam ex alio viro trium filiarum, sed luxurię ac lasciuia perditę, & ardentius & constantius amauit: vt sæpe chlamyde, peltaque & galea ornatam, & iuxta adequitantē, militibus ostenderit: amicis verò etiam nudam. Quam enixam vxorio nomine dignatus est, vno atque eodē die professus, & maritum se eius, & patrem infantis ex ea nara. Infantem autem Iuliam Drusillam appellatam, per omnium dearum templum circumferens, Mineruę gremio imposuit, alendamque & instituendam commendauit. Nec vllò firmiore iudicio sui seminis esse credebat, quam feritatis: quę illi quoque tanta iam tunc erat, vt infestis digitis ora & oculos simul ludentium infantium incesset. Leue ac frigidum sit his addere quo propinquos amicosque pacto tractauerit. Prolemæum regis Iulie filium consobrinarum suum (erat enim & is M. Antonij ex Selena filia nepos) & in primis ipsum Macronem, ipsam Enniam, adiutores imperij: quibus omni-

bus pro necessitudinis iure, próque meritorum gratia cruenta mors persoluta est. Nihilò reuerentior leniòrve erga senatum: quosdam summis honoribus functos, ad essedum sibi occurrere rogatos per aliquot passuum millia, & cœnanti, modò ad pluteum, modò ad pedes stare succinctos linteo, passus est, alios cum clam interemisset, citare nihilominus ut viuos perseveravit, paucos post dies voluntaria morte periisse mentitus. Cos. oblitis de natali suo edicere, abrogavit magistratum, fuitque per triduum sine summa potestate Resp. Quæstorem suum in coniuratione nominatum flagellavit veste detracta, subiectaque militum pedibus, quo firmè verberaturi insisterent. Simili superbia violentiàque cæteros tractavit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisique per eum tumultum viginti amplius equites Romani, totidem matronæ super innumerã turbam cæteram. Scenicis ludis, inter plebem & equitem causam discordiarum serens, decimas maturiùs dabat, ut equestria ab infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantissimo

Sole velis, emitti quemquam vetabat: remotóque ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senio confectos, gladiatores quoque pegmares, patres familiarum notos, sed insignes debilitate aliqua corporis subiiciebat. Ac nonnunquam horreis præclusis, populo famem indixit.

27 SÆVITIAM ingenij per hæc maxime ostendit. Cùm ad saginam ferarum muneri præparatarum cariùs pecudes compararentur, ex noxiis laniandos adnotavit: & custodiarum seriem recognoscens: nullius inspecto elogio, stans, tantummodo intra porticum mediam à caluo ad caluum duci imperavit. Votum exegit ab eo qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectavitque ferro dimicantem: nec dimisit nisi victorem, & post multas preces. Alterum qui se periturum ea de causa vouerat, cunctantem pueris tradidit verberatum infulatúmque, qui votum repositos per vicos agerent, quoad præcipitaretur exaggere. Multos honesti ordinis, deformatos priùs stigmatum notis, ad metallà, aut ad viarum munitiones, aut ad bestias condemnavit, aut bestiarum more quadrupedes cauea coërcuit, aut medios ferra dissecurit. Nec omnes grauibus

ex caussis, verum malè de munere suo opinatos, vel quòd nunquam per Genium suum deierassent. Parentes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum vni valetudinem excusanti lecticam misit: alium è spectaculo pœnæ epulis statim adhibuit, atque omni comitate ad hilaritatem & iocos prouocauit. Curatorem munerum ac venationum per continuos dies in conspectu suo catenis verberatum nò prius occidit, quàm offensus putrefacti cerebri odore. Atellanæ pœtam, ob ambigui ioci versiculum media Amphitheatri arena igni cremauit. Equitem Rom. obiectum feris, cùm se innocentem proclamasset, reduxit: abscissaque lingua, rursus induxit. Reuocatum quendam à vetere 28 exilio sciscitatus, quidnam ibi facere consuesset, respondente eo per adulationem: *Deos semper craui, ut, quod emisit, periret Tiberim, èg tu imperares*: opinans sibi quoque exules suos mortem impreari, misit circum insulas, qui vniuersos contrucidarent. Cùm discerpi senatorem concupisset, subornauit qui ingredientem curiam, repente hostem publicum appellantes, inuaderent, graphiisque confossum lacerandum cæteris

traderent. Nec ante satiatus est quàm
 29 membra & artus & viscera hominis tra-
 cta per vicos, atque ante se congesta vi-
 didisset. Immanissima facta augebat atro-
 citate verborum. *Nihil magis in natura*
sua laudare se ac probare dicebat, quàm,
 vt ipsius verbo vtar, ἀδρατῆρσιαν. Mo-
 nenti Antoniaë auiaë tanquam parum
 esset non obedire: *Memento*, ait, *omnia*
mihî & homini licere. Trucidaturus fra-
 trem, quem metu venenorum præmu-
 niri medicamentis suspicabatur: *Antido-*
tum, inquit, *aduersus Casarem?* Relegatis
 sororibus, non solùm insulas habere
 se, sed etiam gladios minabatur. Præto-
 rium virum ex secessu Anticyræ, quam
 valetudinis causa petierat, propagari sibi
 comineatum sæpius desiderantem, cùm
 mandasset interimi, adiecit *Necessariam*
esse sanguinis missionem cui tamdiu non
prodesset elleborum. Decimo quoque die
 numerum puniendorum ex custodia sub-
 scribens, *Rationem se purgare dicebat.*
 Gallis Græcisque aliquot vno tempore
 30 *se se subegisse.* Non temerè in quem-
 quam, nisi crebris & minutis ictibus
 animaduerti passus est: perpetuo notò-
 que iam præcepto; *Ita feri, ut se mori sen-*
tiat.

riat. Punto per errorem nominis alio
quàm quem destinauerat, ipsum quoque
paria meruisse dixit: Tragicum illud sub-
inde iactabat,

Oderint dum metuant.

Sæpe in cunctos pariter senatores, vt Se-
jani clientes, aut matris ac fratrum suo-
rum delatores, inuectus est: prolatis li-
bellis quos crematos simulauerat, defen-
sâque Tiberij sæuitia quasi necessaria,
cùm tot criminantibus credendum ef-
set. Equestrem ordinem, vt scenæ arenæ-
que deuotum assiduè proscidit. In fen-
sus turbæ fauenti aduersus studium suum
exclamauit: *Vtinam pop. Rom. unam cer-
uicem haberet.* Cùmque Tetrinus latro
postularetur, *Et qui postularent, Tetri-
nios esse* ait. Retiarij tunicati quinque
numero gregatim dimicantes, sine cer-
tamine vlllo totidem secutoribus succu-
buerant: cùm occidi iuberentur, vnus re-
supta fuscina, omnes victores interemit.
Hanc vt crudelissimam cædem & defle-
uit edicto, & eos qui spectare sustinuis-
sent, execratus est. Queri etiam palàm
de conditione temporum suorum sole-
bat: *quod nullis calamitatibus publicis in-
signirentur.* Augusti principatum clade
Variana: Tiberij, ruina spectaculorum
(c) Comunidad Autónoma de La apud

apud Fidenas, memorabilem factum: sui
 obliuionem imminere prosperitate re-
 rum. Atque idemtidē exercituum cædes,
 famem, pestilentiam, incēdia, hiatum ali-
 quem terræ optabat. ANIMVM quoque
 remittenti, ludóque & epulis dedito, eadē
 dictorum factorúmque sæuitia aderat.
 Sæpe in conspectu prandentis vel comes-
 santis serixæ quæstiones per tormenta
 habebantur. Miles decollandi artifex
 quibuscumque è custodia capita ampu-
 tabat. Puteolis dedicatione pontis, quem
 excogitatum ab eo significauimus, cum
 multos è litore inuitasset ad se, repente
 omnes præcipitauit: quosdam guberna-
 cula apprehendentes, contis, remisque
 detrusit in mare. Romæ publico epulo
 seruum, ob detractam lectis argenteam
 laminam, carnifici confestim tradidit,
 vt manibus abscissis, atque ante pectus è
 collo pendentibus, præcedente titulo qui
 causam pœnæ indicaret, per cœtus epu-
 lantium circumduceretur. Mirmillonem
 è ludo rudibus secum batuētē, & spon-
 te prostratum, cōfodit ferrea sica, ac mo-
 re victorum cū palma discurrit. Admota
 altaribus victima, succinctus poparū ha-
 bitu, elato altè malleo, cultrariū macta-
 uit. Lautiore conuiuio effusus subitò in

eachinnos, eos qui iuxta cubabant, quidnam rideret blandè quærentibus: *Quid* inquit, *nisi uno meo nutu iugulari utrumque vestrum statim posse?* Inter varios io- 33

cos, cùm assistens simulacro Iouis Apellem tragœdum consulisset, vter illi maior videretur, cunctantem flagellis discidit: collaudans subinde vocem deprecantis, quasi etiam in gemitu prædulcem.

Quoties vxoris vel amiculæ collum exoscularetur, addebat, *Tam bona ceruix, simul ac iussero, demetur.* Quin & subinde iactabat, *Exquisitum se vel fideiulus de Casonia sua cur eam tanto opere diligeret.* NEC MINORE liuore 34

ac malignitate quàm superbia sequitiâque penè aduersus omnis æui homines grassatus est. Statuas virorum illustrium, ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martium Campum collatas, ita subuertit atque disiecit, vt restitui saluis titulis non valuerint. Vetiitque posthac viuentium cuiquam vsquam statuam aut imaginem, nisi consulto se & auctore, poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis. *Cur enim sibi non liceret, dicens, quod Platoni licuit qui eum è ciuitate quam constituebat, eiecerit?* Sed & Virgilij, & Titi Liuij scripta

& imagines, paullum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amouerit: quorum alterum, *ut nullius ingenij, minimaq; doctrina*: alterum, *ut verbosum in historia negligentemque carpebat*. De iuris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem vsum aboliturus sæpe iactauit, *Se, me hercle, effecturum, ut quid respondere possent præter eum*. Vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit. Torquato torquem: Cincinnato crinem: Cn. Pompeio stirpis antiquæ, Magni cognomen. Ptolemæum, de quo retuli, & accersitum è regno, & exceptum honorificè, non alia de causa repente percussit, quàm quòd edente se munus, ingressum spectacula, conuertisse hominum oculos fulgore purpureæ abollæ animaduertit. Pulchros & comatos, quoties sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Esius Proculus patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem & speciem *Colosseros* dictus. Hunc è spectaculis detractum, repente & in arenam deductum, Thraci, & mox hoplomacho comparauit: bisque victorem constringi sine mora iussit: & pannis oblitum vicatim circumduci, ac mulieribus ostendi, deinde iugulari. Nullus

denique tam abiectæ conditionis, tam-
que extremæ sortis fuit, cuius non com-
modis obtrectaret. Nemo rensi regi, quod
multos iam annos potiretur sacerdotio,
validiorem aduersariū subornauit. Cū
quodam die muneris, effedario Porio
ob prosperam pugnam seruum suum ma-
numittenti studiosiūs plausum esset, ita
se proripuit è spectaculis, vt calcata laci-
nia togæ, præceps per gradus iter indi-
gnabundus, & clamitans, *Dominum gen-
uum populum ex re leuissimæ plus honoris
gladiatorum tribuentem, quàm consecratis
principibus, aut præsentem sibi.* PVDICI- 36
TIÆ neque suæ neque alienæ pepercit.
M. Lepidum Mnesterem Pantomimum, &
quosdam obsides dilexisse fertur, com-
mercio mutui stupri. Valerius Catullus
consulari familia iuuenis, stupratum à
se, ac latera sibi contubernio eius defes-
sa, etiam vociferatus est. Super sororum
incesta, & notissimum prostitutæ Pyral-
lidis amorem, non temerè vlla illustri-
ore fœmina abstinuit: quas plerumque
cum maritis ad cœnam vocatas præter-
que pedes suos transeuntes diligenter,
ac lentè, mercantium more, considera-
bat: etiam faciem manu alleuans, si quæ
pudore submitterent. Quoties deinde

libuisses

libuisset, egressus triclinio, cum maxime placitam seuocasset, paulò post recentibus adhuc lasciuiæ notis, reuersus vel laudabat palam, vel vituperabat, singula numerans bona malæ corporis, atque concubitus. Quibusdam, absentium maritorum nomine, repudium ipse misit: 37 iussitque in acta referri. NEPOTINIS sumptibus omnium prodigorum ingenia superauit: commētus nouum balnearum vsus, portētosissima genera ciborum, atque cœnarum: vt ealidis frigidisque vnguentis lauaretur: pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet: conuiuis ex auro panes & opsonia apponeret: *Aut frugi hominem esse oportere dictitans, aut Casarem* Quin & nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies sparsit in plebem. Fabricauit & de cedris Liburnicas, gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum & porticum & tricliniorum laxitate, magnaque etiam vitium, & pomiferarum arborum varietate: quibus discumbens de die inter choros ac symphonias littora Campaniæ peragraret. In exstructionibus prætoriorum atque villarum omni ratione posthabita, nihil tam efficere

concu

concupiscebat quàm quòd posse effici negaretur. Et iactæ itaque moles infesto ac profundo mari, excisæ rupes durissimi silicis, & campi montibus æquati, & complanata fossuris montium iuga, incredibili quidem celeritate, cum moræ culpa capite lueretur. At ne singula enumerem, immensas opes, totumque illud Tiberij Cæsaris, vicies ac septies millies H-S. non toto vertente anno absumpsit. EXHAUSTVS igitur 37 atque egens, ad rapinas conuertit animum, vario & exquisitissimo calumniarum & auctiorum & vectigalium genere. Negabat iure ciuitatem Romanam vsurpare eos, quorum maiores sibi posterisque eam impetrassent, nisi filij essent. Neque enim intelligi debere *posteror* ultra hunc gradum, prolatâque Diuorum Iulij & Augusti diplomata, vt vetera & obsoleta desinebat. Arguebat & perperam editos census, quibus postea quacumque de causa quicquam incrementi accessisset. Testamenta primipilariū, qui ab initio principatus Tiberij, neque illum, neque se hæredem reliquissent, vt ingrata rescidit. Item cæterorum vt irrita & vana, quoscūq; quis diceret hærede Cæsare mori destinasse. Quo

metu

27 C. Suet. Titul. Liv. IV.
metu iniecto : cùm iam & ab ignotis inter familiares, & à parentibus inter liberos palam hæres nuncuparetur, derisores vocabat : quod post nuncupationem vivere perseverarent, & multis venenatas maectas misit. Cognoscebat autem de talibus causis, taxato priùs modo summæ, ad quem conficiendum confideret : confecto demum excitabatur. Ac ne paullulum quidem moræ patiens super quadraginta reos quondam ex diversis criminibus vna sententia condemnauit, gloriatusque est expergestæ somno Cæsoniæ, *quantum egisset, dum ea meridiaret.* Auctione proposita, reliquias omnium spectaculorum subiecit, & venditavit : exquirens per se pretia, & vsque eò extendens, vt quidam immenso coacti quædam emere, ac bonis exuri venas sibi inciderent. Nota res est, Aponio Saturnino inter subsellia dormitante monitum à Caio præconem, ne prætorium virum crebro capitis motu nutantem sibi præteriret : nec licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores H-s. nonagies ignorantibus addicerentur. In Gallia quoque, cùm damnatarum sororum ornamenta, & supellectilem, & seruos, atque etiam liberos, im-

mensis pretiis vendidisset : inuitatus lu-
 cro , quidquid instrumenti veteris aulae
 erat, ab vrbe repetiit : comprehensis ad
 deportandum meritoriis quoque vehi-
 culis, & pistrinensibus iumentis : adeò, vt
 & panis Romae saepe deficeret, & litiga-
 torum plerique quòd occurrere absen-
 tes ad vadimonium non possent : caussa
 caderent. Cui instrumento distrahendo
 nihil non fraudis ac lenocinij adhibuit :
 modò auaritiæ singulos increpans, &
quòd non puderet eos locupletiores esse, quàm
se, modò pœnitentiam simulans, quòd
 principalium rerum priuatis copiam
 faceret. Compererat prouincialem lo-
 cupletem ducenta H-s. numerasse voca-
 toribus, vt per fallaciam conuiuio in-
 terponeretur, nec tulerat molestè tam
 magno æstimari honorem cœnæ suæ.
 Huic postero die sedenti in auctione
 misit, qui nescio quid friuoli ducentis
 millibus traderet : diceretque *cœnaturum*
apud Casarem, vocatum ipsius. Vectigalia 40
 noua atque inaudita, primùm per publi-
 canos, deinde quia lucrum exuberabat,
 per centuriones tribunósque prætoria-
 nos exercuit : nullo rerum aut hominum
 genere omisso, cui non tributi aliquid
 imponeret. Pro eduliis, quæ tota vrbe

venirent, certum statumque exigebatur. Pro litibus atque iudiciis vbiicumque conceptis, quadragesima summa, de qua litigaretur: nec sine poena, si quis composuisse vel donasse negotium conuinceretur. Ex gerulorum diurnis quaestibus pars octaua, ex capturis prostitutarum quantum quaeque vno concubitu mereret. Additumque ad caput legis, vt tenerentur publico, & quae meretricium, & qui lenocinium fecissent: nec non & 41 matrimonia obnoxia essent. Huiusmodi vectigalibus indictis, neque propositis, cum per ignorantiam scripturae multa commissa fierent, tandem flagitante pop. Rom. proposuit quidem legem: sed & minutissimis litteris & angustissimo loco: vt ne cui describere liceret. Ac ne quod non manubiarum genus exiretur, lupanar in palatio constituit: distinctisque & instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronae ingenuaeque starent. Misit circumfoata, & basilicas nomenclatores ad inuitandos in libidinem iuuenes senesque: praebita aduenientibus pecunia funebris, appositisque qui nomina palam subnotarent, quasi adiuuantium Caesaris reditum. Ac ne ex lusu quidem alex compen-

dium

diū spernens, plus mendacio atque etiam
periurio lucrabatur. Et quondam proxi-
mo collusori demandata vice sua, pro-
gressus in atrium domus, cū pretereun-
tes duos equites Rom. locupletes sine
mora corripit, confiscarique iussisset: ex-
sultans rediit, gloriānsque numquam se
prosperiore alea usum. Filia verò nata, 42
paupertatē, nec iam imperatoria modò,
sed & patria conquerens onera, collatio-
nes in alimoniam atque dotem puellæ
recepit. Edixit & strenas ineunte anno
se recepturum: stetitque in vestibulo
ædium Kalend. Ianuariis ad captandas
stipes, quas plenis ante eum manibus ac
sinu omnis generis turba fundebat. No-
uissimè contrectandæ pecuniæ cupidine
incensus sæpè super immensos aureorum
aceruos patentissimo diffusos loco, &
nudis pedibus spatiat, & toto corpore
aliquandiu volutatus est. MILITIAM 43
resque bellicas semel attigit, neque ex
destinato, sed cū ad visendum nemus
flumēnque Clitumni Meuaniam proces-
sisset: admonitus de supplendo numero
Batauorum, quos circa se habebat, expe-
ditionis Germanicæ impetum cepit: ne-
que distulit, sed legionibus & auxiliis
vndique excitis, delectibus vbiq̄ acer-

44 *bissimè actis, contracto & omnis generis comæatu quantum nunquam alius, iter ingressus est: confecitque modo tam festinanter & rapidè, vt prætorianæ cohortes contra morem signa iumentis imponere, & ita subsequi cogerentur: interdum adè segniter & delicatè, vt octophoro veheretur, atque à propin quarum urbium plebe verri sibi vias, & conspergi propter puluerem exigeret. Postquam castra attigit, vt se acrem & seuerum ducem ostenderet, legatos, qui auxilia seriùs ex diuersis locis adduxerant, cum ignominia dimisit. At in exercitu recensendo, plerisque centurionum maturis, & nonnullis ante paucissimos quàm consummaturi essent dies, primos pilos admittit, caussatus senium cuiusque & imbecillitatem, cæterorum increpita cupiditate, commoda emeritæ militiæ ad sex millium summam rescidit. Nihil autem ampliùs quàm Adminio Cinobellini Britannorum regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditiõnem recepto: quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romam litteras misit: monitis speculatoribus vt vehiculo ad Forum vsque & Curiam pertenderent, nec nisi in æde Martis, ac frequen-*

te senatu, C o s s. traderent. Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos traici, oculique trans Rhenum iussit: ac sibi post prandium, quàm tumultuosissime adesse hostem nuntiari. Quo facto, proripuit se cū amicis & parte equitum prætorianorum in proximam siluam: truncatisque arboribus, & in modum trophæorū adornatis ad lumina reuersus, eorum quidem qui secuti non essent, timiditatem & ignauiam corripuit: comites autem & participes victorię, nouo genere ac nomine coronarum donauit, quas distinctas Solis ac Lunę fidrumque specie, *exploratorias* appellauit. Rursus obsides quosdam abductos è literario ludo, clamque præmissos, deserto repente conuiuium cum equitatu insecutus, veluti profugos ac reprehensos in carceris reduxit: in hoc quoque mimo præter modum intemperans. Repetita cœna renuntiantes coactum agmen, sicut erāt, loricanos ad discumbendum adhortatus est. Mouit etiam notissimo Virgilij versu, *Durarent, secundisque se rebus seruent.* Atque inter hæc absentem senatum populūque grauissimo obiurgauit edicto, quòd *Cæsare præliante, & tantis discrimibus obiecto, interpestiua conuiuia, circ-*

46 cum & theatra & amœnos secessus celebra-
rent. Postremò quasi perpetraturus bel-
lum, directa acie in littore Oceani, ac ba-
listis machinisque dispositis, nemine
gnaro ac opinante quidnam cœpturus
esset, repente vt cõchas legerent, galeas-
que & sinus replerent, imperavit: *spolia
Oceani vocas, Capitolio Palatioque debita.*
Et in iudicium victoriæ altissimam tur-
rim excitauit: ex qua, vt ex Pharo, nocti-
bus ad regendos nauium cursus ignes
emicarent: pronuntiatóque militi dona-
tuo, centenis viritim denariis, quasi om-
ne exemplum liberalitatis supergressus:
47 *Abite, inquit, et abue locupletes.*

Conuersus hinc ad curam triumphi,
præter captiuos & transfugas barbaros,
Galliarum quoque procerissimum quem-
que, & vt ipse dicebat, ἀξιόθραμβρον, ac
nonnullos ex principibus legit ac sepo-
suit ad pompam: coëgítque non tantum
rutilare & submittere comam, sed & ser-
monem Germanicum addiscere, & no-
mina barbarica ferre. Præcepit etiam,
triremes, quibus introierat Oceanum,
magna ex parte itinere terrestri Romam
deuehi. Scripsit & procuratoribus, *Trium-
phum appararent quàm minima summa,
sed quantus nunquam alius fuisset: quan-*

do in omnium hominum bona ius haberent.

Priusquam prouincia decederet, con- 48
 silium inuit nefandæ atrocitatis, legio-
 nes, quæ post excessum Augusti seditio-
 nem olim mouerant, contrucidandi:
 quòd & patrem suum Germanicum du-
 cem, & se infantem tum obsedissent.
 Vixque à tam præcipiti cogitatione re-
 uocatus inhiberi nullo potuit modo
 quin decimare velle perseueraret. Voca-
 tas itaque ad concionem inermes, atque
 etiam gladiis depositis, equitatu arma-
 to, circumfedit. Sed cum videret, suspe-
 cta re, pleròsque dilabi ad resumenda, si
 qua vis fieret, arma, profugit concione:
 confestimque urbem petiit, deflexa om-
 ni acerbitate in senatum, cui animad-
 uertendos tantorum dedecorum rumo-
 res palam minabatur: querens inter cæ-
 tera, fraudatum se iusto triumpho, cum
 ipse paullò antè, ne quid de honoribus
 suis ageretur, etiam sub mortis pœna
 denuntiaffet. Aditus ergo in itinere à 49
 legatis amplissimi ordinis, vt maturaret
 orantibus, quàm maxima voce, *Veniam,*
 inquit, *veniam, & hic mecum*: capulum
 gladij crebrò verberans quo cinctus erat:
 Edixit & reuerti se, sed iis tantùm qui opta-
 rent equestri ordini & populo: nam se
 neque

264 C. Sueton. Tranq. Lib. IV.
neque civem, neque principem senatui ampli-
plius fore. Vetuit etiam quemque sena-
torum sibi occurrere: atque omisso, vel
dilato triumpho, ovans urbem natali suo
ingressus est. Intraque quartum mensem
periit, ingentia facinora ausus, & ali-
quanto maiora moliens. Siquidem pro-
posuerat, Antium, deinde Alexandriam,
commigrare, interempto prius vtriusque
ordinis electissimo quoque. Quod ne
cui dubium videatur, in secretis eius re-
pertis sunt duo libelli, diverso titulo: al-
teri *GLADIVS*, alteri *PVGIO* index
erat. Ambo notas & nomina contine-
bant morti destinatorum. Inuenta & ar-
ca ingens, variorum venenorum plena:
quibus mox à Claudio demersis, infecta
maria traduntur, non sine piscium exitio,
quos enectos æstus in proxima littora
eiecit.

30 **STATVRA** fuit eminenti, pallido
colore, corpore enormi, gracilitate ma-
xima cervicis & crurum, & oculis &
temporibus concavis, fronte lata &
torua, capillo raro, ac circa verticem
nullo, hirsutus cætera. Quare transeun-
te eo, prospicere ex superiore parte, aut
omnino quacumque de causa *capram*
nominare, criminosum & exitiale habe-
(c) Comunidad Autónoma de La Rioja batur.

batur. Vultum verò natura horridum ac
 tetrum etiam ex industria efferebat, com-
 ponens ad speculum in omnem terrorem
 ac formidinem. Valetudo ei neque ani-
 mi neque corporis constitit. Puer comi-
 tiali morbo vexatus: in adolescentia ita
 patiens laborum erat, vt tamen nonnum-
 quam subita defectione ingredi, stare,
 colligere semet ac sufferre vix posset.
 Mentis valetudinem & ipse senserat: ac
 subinde de secessu deque purgando ce-
 rebro cogitauit. Creditur potionatus à
 Cæsonia vxore, amatorio quidem medi-
 camento, sed quod in furorem verterit.
 Incitabatur in somnia maximè: neque
 enim plus quàm tribus nocturnis horis
 quiescebat: ac ne his quidè placita quie-
 te, sed pauida miris rerum imaginibus:
 vt qui inter cæteras, pelagi quondam spe-
 ciem colloquentem secum videre visus
 sit. Ideoque magna parte noctis vigiliæ
 cubandique tædio, nunc toro residens,
 nunc per longissimas porticus vagus, in-
 uocare identidè atque expectare lucem
 consueuerat. Non immeritò mentis 53
 valetudini attribuerim diuersissima in
 eodem vitia, summam confidentiam, &
 contrà nimium metum. Nam qui deos
 tantopere contemneret, ad minima to-

nitrua & fulgura cōniuere, caput obuol-
 uere, ad verò maiora proripere se è stra-
 to, sub lectumque condere solebat. Pere-
 grinatione quidem Siciliensi, irrisis mul-
 torum locorum miraculis, repētè à Mes-
 sana noctu profugit, Ærnæi verticis fu-
 mo ac murmure pauefactus. Aduersus
 Barbaros quoque minacissimus, cūm trās
 Rhenū inter angustias dēsūmque agmen
 iter effedo faceret, dicente quodam, *Non
 mediocrem fore consternationē, sicundæ hostis
 appareat*, equum illicò conscendit: ac
 propere versus ad pontes, vt eos calo-
 nibus & impedimentis stipatos reperit,
 impatiens moræ, per manus ac super ca-
 pita hominum translatus est. Mox etiam
 audita rebellione Germaniæ, fugam &
 subsidia fugæ, classes apparabat: vno so-
 latio acquiescens, transmarinas certè si-
 bi superfuturas provincias, si victores
 Alpium iuga vt Cimbri, vel etiã urbem,
 vt Senones quondam, occuparent: vnde
 credo percussoribus eius postea cōsiliū
 52 natum, apud tumultuantes milites emē-
 tiendi ipsum sibi manus intulisse, nuntio
 malæ pugnæ perterritum. **V E S T I T V**
 calceatūque, & cætero habitu, neque pa-
 trio, neque ciuili, ac ne virili quidem, ac
 denique humano, semper vsus est. Sæpe

depictas gemmatasque indutus pænulas,
 manuleatus & armillatus in publicum
 processit: aliquando fericatus, & cycla-
 datus, ac modo in crepidis vel cothurnis,
 modò in speculatoria caliga, nonnum-
 quam socco muliebri: plerumque verò
 aurea barba fulmen tenens, ac fuscinam,
 aut caduceum, deorum insignia, atque
 etiam Veneris cultu conspectus est. Triu-
 phalem quidem ornatum etiam ante ex-
 peditionem assidue gestavit: interdum &
 magni Alexandri thoracem repetitum è
 conditorio eius. **E DISCIPLINIS** 53
 liberalibus minimum eruditioni, elo-
 quentiæ plurimum attendit, quantum-
 vis facundus & promptus: utique si pero-
 randum in aliquem esset, irato & verba
 & sententiæ suppetebant: pronuntiatio
 quoque, & vox, ut neque eodem loci præ-
 ardore consisteret & exaudiretur à pro-
 cul stantibus. Peroraturus *str:cturum se lu-
 cubrationis sua telum minabatur*: lenius
 comptiusque scribendi genus adè con-
 temnens, ut Senecam tum maximè pla-
 centem, *commissions meras componere
 & arenam esse sine calce* diceret. Sole-
 bat etiam prosperis oratorum actioni-
 bus rescribere, & magnorum in sena-
 tureorum accusationes defensionésque

meditari: ac, prout stylus cesserat, vel
 onerare sententia sua quemque, vel sub-
 leuare: equestri quoque ordine ad au-
 54 diendum inuitato per edicta. Sed &
 aliorum generum artes studiosissimè, &
 diuersissimas exercuit. Thrax & auriga,
 idem cantor, atque saltator. Batuebat
 pugnatoriis armis, aurigabat exstructo
 plurifariam circo. Canendi ac saltandi
 voluptate ita efferebatur, vt ne publicis
 quidem spectaculis temperaret, quo mi-
 nùs & tragædo pronuntianti concine-
 ret: & gestum histrionis quasi laudans vel
 corrigens palam effingeret. Nec alia de
 causa videtur eo die quo perit, pervi-
 gilium indixisse, quàm vt initium in sce-
 nam prodeunti licentia temporis auspi-
 caretur. Saltabat autem nonnunquam
 etiam noctu: & quondam tres consula-
 res secunda vigilia in palatium accitos,
 multaque & extrema metuentes super
 pulpitem collocauit: deinde repente ma-
 gno tibiarrum & scabellorum crepitu, cum
 palla tunicaque talari profiliuit, ac desal-
 55 tato cantico abiit. Atque hic tam doci-
 lis ad cætera, natare nesciit. Quorum
 verò studio teneretur, omnibus ad in-
 saniam fauit. Mnesterem Pantomimum
 etiam inter spectacula osculabatur: ac

si quis saltante eo vel leniter obstreperet, detrahi iussum manu sua flagellabat. Equiti Romano tumultuanti, per centurionem denūtiavit abiret sine mora Ostiam, perferrētque ad Ptolemæum regem in Mauritaniam codicillos suos. Quorum exemplum erat: *Ei, quem sine mihi neque boni quidquam, neque maliferi.* Thraces quosdam Germanis corporis custodibus præposuit. Mirmillonum armaturas rescidit. Columbo victori, leuiter tamen faucio venenum in plagam addidit, quod ex eo *Columbinum* appellauit. Sic certè inter alia venena scriptum ab eo repertum est. Prasinæ factioni ita addictus & deditus, vt cœnaret in stabulo assiduè, & maneret. Agitatori Cythico comestatione quadam in apophoretis vicies *H-s.* contulit. Incitato equo, cuius causa pridie Circenses, ne inquietaretur, vicinæ silentium per milites indicare solebat, præter equile marmoreum, & præsepe eburneum, præterque purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, & supellectilem dedit, quò lautiùs nomine eius inuitati, acciperentur: consulatum quoque traditur destinasse.

ITABACCHANTEM atque gras-
santem

tantē non defuit plerisque animus ad-
riri. Sed vna alteraque conspiratione
detecta, aliis per inopiam occasionis cun-
ctantibus, duo consilium communica-
uerunt, perfecēruntque: non sine con-
scientia potentissimorum libertorū præ-
fectorumque prætorij: quod ipsi quo-
que, etsi falsò, in quadam coniuratione,
quasi participes nominati, suspectos ta-
men se & inuisos sentiebant. Nam & sta-
tim seductis magnam fecit inuidiam, di-
stricto gladio affirmans sponte se periturum,
se & illis morte dignos videretur: nec ces-
savit ex eo criminari alterum alteri, at-
que inter se omnes committere. Cū
placuisset Palatinis ludis spectaculo
egressum meridie aggredi, primas sibi
partes Cassius Chærea tribunus cohortis
prætorix depoposcit: quem Caius se-
niorem iam, vt mollem & effœmina-
tum denotare omni probro consueuerat:
& modo, signum petenti, P R I A P V M
aut V E N E R E M dare: modò, ex ali-
qua causa agenti gratias, osculandam
manum offerre, formatam commotam-
que in obscœnum modum. Futuræ
cædis multa prodigia exstiterunt. Olym-
piæ simulacrum Iouis, quod dissolui
transferrique Romam placuerat, tan-

tum cachinnum repente edidit, ut ma-
chinis labefactis opifices diffugerint.
Superuenitque illicò quidã Cassius quo-
que nomine, iussum se somnio affirmans
immolare taurum Ioui. Capitolium Ca-
puæ Idibus Martiis de cœlo tactum est:
item Romæ cella Palatini atriensis. Nec
defuerunt qui coniectarent altero osten-
to periculum à custodibus domino por-
tendi: altero, cædem rursus insignẽ, qualis
eodem die facta quondam fuisset. Con-
sulëti quoque de genitura sua, Sulla ma-
thematicus, *cerrissimam necem appropin-*
quare affirmavit. Monuerunt & sortes
Antiatinæ *ut à Cassio caueret*. Qua causa
ille Cassium Longinum Asiæ tum pro-
consulem occidendum delegauerat, im-
memor Chæreã Cassium nominari. Pri-
die quàm periret, somniauit consistere
se in cœlo iuxta solium Iouis: impulsũ-
que ab eo dextri pedis pollice, & in ter-
ras præcipitatum. Prodigiõrum loco ha-
bita sunt etiam quæ fortè illo ipso die
pauillò priùs acciderant. Sacrificans re-
spersus est phœnicopteri sanguine. Et
Pantomimus Mæster tragœdiam salta-
uit, quam olim Neoptolemus tragœdus
Iudis, quibus rex Macedonum Philippus
occisus est, egerat. Et cum in Laureolo
mimo,

mimo, in quo actor proripiens se ruina
sanguinem vomuit, vt plures secunda-
rum certatim experimentum artis darēt,
cruore scena abandauit. Parabatur & in
noctem spectaculum, quo argumenta in-
ferorum per Ægyptios & Æthiopes ex-
plicarentur. Nono Kalendas Februarias,
hora quasi septima, cunctatus an ad pran-
dium surgeret, marcēte ab stomacho pri-
diani cibi onere, tandē suadentibus ami-
cis egressus est. Cū in crypta, per quam
transeundum erat, pueri nobiles ex Asia
ad edendas in scena operas euocati præ-
pararentur, vt eos inspiceret hortaretur-
que, restitit. Ac nisi princeps gregis alge-
re se diceret, redire ac repræsentare spe-
ctaculū voluit. Duplex dehinc fama est:
alij tradunt alloquenti pueros à tergo
Chæream ceruicem gladio, cæsim gra-
uiter percussisse, præmissa voce: *Hoc
age* Dehinc Cornelium Sabinum, alte-
rum è coniuratis tribunum, ex aduerso
traiecisse pectus: alij, Sabinum, submota
per conscios centuriones turba, signum
more militiæ petiisse, & Caio *lorem* dan-
te, Chæream exclamasse: *Accipe ratum:*
respicientique maxillam ictu discidis-
se. Iacentem, contractisque membris
clamitantem se viuere, cæteri vulne-
ribus

58
A. V.
C.
765

ribus triginta confecerunt. Nam signum
erat omnium, *Repere*. Quidam etiam per
obscœna ferrum adegerunt. Ad primum
tumultû lecticarij cum asseribus in auxi-
lium accurrerunt: mox Germani corpo-
ris custodes, ac nonnullos ex percusso-
ribus, quosdam etiam senatores inno-
xios, interemerunt. Vixit annis x x i x. 59
imperavit triennio & x. mensibus, die-
bûsque viii. Cadaver eius clam in hor-
tos Lamianos asportatum, & tumultua-
rio rogo semi ambustum leui cespite ob-
rutum est: postea per sorores ab exilio
reuerfas erutum, crematum, sepultum-
que. Satis constat, priûs quàm id fieret,
hortorum custodes imbris inquietatos:
in ea quoque domo in qua occubuerit,
nullam noctem sine aliquo terrore tran-
sactam, donec ipsa domus incendio con-
sumpta sit. Periit vnà & vxor Cæsonia,
gladio à centurione cõfossa, & filia parie-
ti illisa. Conditionem temporum illorum
etiã per hæc existimare quiuis possit. Nã 60
neque cæde vulgata statim creditum est.
Fuitque suspicio, ab ipso Caio famam
cædis simulatam & emissam: vt eo pacto
erga se hominum mentes deprehende-
ret. Neque coniurati cuiquam imperium
destinauerunt. Et senatus in asseranda

libertate adeò consensit, vt coss. primò non in curiam, quia Iulia vocabatur, sed in Capitolium conuocarent. Quidam verò sententiæ loco abolendam Cæsarum memoriam ac diruenda templa censuerunt. Obseruatum autem notatúmque est in primis, Cæsares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro periisse, iam inde ab eo qui Cinnanis temporibus sit occisus.

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS

Liber quintus.

TI. CLAVDIVS DRVSVS CÆSAR.

Patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim
A. V. Decimum, mox Neroné prænomine,
C. Liuia, cùm Augusto grauida nupfisset,
744 intra mensem tertium peperit: fuitque
suspicio, ex vitrico per adulterij con-
suetudinem procreatum. Statim certè
vulgatus est versus:

Tois εὐτοχῆσι καὶ τῆς ἰσχυρῆς πατρὸς.

Is

Is Drusus in quaesturae praeturaeque honore, dux Rhætici, deinde Germanici belli, Oceanum septentrionalem primus Romanorum ducum nauigauit: transque Rhenum fossas noui & immensi operis effecit, quae nunc adhuc *DRUSINAE* vocantur. Hostem etiam frequenter caesum, ac penitus in intimas solitudines actum, non prius destitit insequi, quam species barbarae mulieris humana amplior, victorem tendere ultra sermone Latino prohibuisset. Quas ob res ouandi ius, & triumphalia ornamenta percepit: ac post praeturam confestim inito consulatu, atque expeditione repetita, supremum diem morbo obiit, in aestiuis castris, quae ex eo *Scelerata* sunt appellata. Corpus eius per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obuuiis scribarum decuriis ad urbem deuectum, sepultum est in Martio campo. Caeterum exercitus honoratum ei tumulum excitauit: circa quem deinceps statto die quotannis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publice supplicarent. Praeterea senatus inter alia complura, marmoreum arcum cum trophaeis via Appia decreuit, & Germanici cognomen ipsi posterisque eius. Fuisse autem

creditur non minùs gloriosi quàm ciu-
 lis animi. Nam ex hoste super victorias,
 optima quoque spolia captasse, summò-
 que sapiùs discrimine duces Germano-
 rum tota acie insectatus: nec dissimulasse
 vniquam pristinum se Reip. statum quan-
 dòque restitutum, si posset. Vnde exi-
 stimo nonnullos tradere ausos, susce-
 ptum eum Augusto, reuocatúmque ex
 prouincia: & quia cunctaretur interce-
 ptum veneno. Quod equidem magis,
 ne prætermitterem, retuli, quàm quia
 verum aut verisimile putem: cùm Au-
 gustus tantopere & viuum dilexerit, vt
 cohæredem semper filiis instituerit, sicut
 quondam in senatu professus est: & de-
 functum ita pro concione laudauerit, vt
 deos precatus sit, *Similes ei Casares suos
 facerent: sibi que tam honestum quandoque
 exitum darent, quàm illis dedissent.* Nec
 contentus elogium tumulo eius versi-
 bus à se compositis insculpsisse, etiam
 vitæ memoriam prosa oratione com-
 posuit. Ex Antonia minore complures
 quidem liberos tulit: verùm tres omni-
 no reliquit, Germanicũ, Liuillam, Clau-

A. v. dium. CLAVDIVS natus est, Iulo An-
 tonio, Fabio Africano coss. Kalend. Au-
 gustis. Lugduni, eo ipso die quo primum

ara ibi Augusto dedicata est : appellatusque Tiberius Claudius Drusus. Mox fratre maiore in Iuliam familiam adoptato, Germanici cognomen assumpsit. Infans autem relictus à patre, ac per omne ferè pueritiæ atque adolescentiæ tempus, variis & tenacibus morbis conflictatus est, adeò vt animo simul & corpore hebetato, ne progressa quidem ætate, vlli publico priuatòque muneri habilis existimaretur. Diu, atque etiã post tutelam receptam, alieni arbitrij, & sub pædago-
*go fuit : quem Barbarum & olim superiu-
 mentarium, ex industria sibi appositum, vt
 se quibuscunque de causis quàm saussimè
 coërceret, ipse quodam libello conqueri-
 tur. Ob hanc eandem valetudinem & gla-
 diatorio munere, quod simul cum fratre
 memoriæ patris edebat, palliolatus no-
 uo more præfedit : & togæ virilis die,
 circa mediam noctem, sine solemni offi-
 cio lectica in Capitolium latus est.*

Disciplinis tamen liberalibus ab æta-
 te prima nõ mediocrem operam dedit, ac
 sæpe experimèta cuiusque etiam publica-
 uit. Verùm ne sic quidem quidquã digni-
 tatis assequi, aut spem de se commodio-
 rem in posterum facere potuit. Mater
Antonia portentum eum hominis dictita-
 (c) Comunidad Autónoma de La Bar,

bat, nec absolutum à natura, sed tantum
 inchoatum: ac si quem socordia argueret,
 stultiorem aiebat suo *παυω*. Auia
 Augusta pro despectissimo semper ha-
 buit: non affari, nisi rarissimè: non mo-
 uere, nisi acerbo & breui scripto, aut per
 internuntios solita. Soror Liuilla, cum
 audisset quandòque imperaturum, tam
 iniquam & tam indignam sortem po-
 pulo Rom. palàm & clarè detestata est.
 Nam & auunculus maior Augustus quid
 de eo in vtramque partem opinatus sit,
 quò certius cognoscatur, capita ex ipsius
 4 epistolis posui. *Collocutus sum cum Tiberio,*
ut mandasti mea Liuia, quid nepoti tuo
Tiberio faciendum esset ludis Martiali-
bus. Consenit autem uterque nostrum,
semel esse nobis statuendum, quod consilium
in illo sequamur. Nam si est ἀγενῶς, ut ita
dicam ὀλιόπληγῶς, quid est quod dubitemus,
quin per eosdem articulos ἔξ ἡμετέρου ἡμετέρου
gradus pro-
ducendus sit per quos frater eius productus
fuit? Sin autem ἡλαττώσας sentimus eum
καὶ βεβλάφῃσιν, καὶ εἰς τὴν ἑσπέρην καὶ εἰς
τὴν ἡμέραν ψυχῆς ἀρπύτητα, prabenda materia
deridendi ἔξ ἡμετέρου ἡμετέρου nos non est hominibus
πρὸ τοιαύτων σκοπεῖν καὶ μυκτηρίζειν εἰωθόσιν.
Nam semper astuabimus, si de singulis ar-
ticulis temporum deliberabimus, μὴ πρὸς ποικί-

neque ipse, posse eum gerere honores arbitre-
 mur nec ne: In presentia tamen quibus de re-
 bus consulis, curare eum ludis Martialibus
 triclinium sacerdotum, non displicet nobis, si
 est passurus se ab Silani filio, homine sibi affini
 admoneri, ne quid faciat quod conspici &
 derideri possit. Spectare eum Circenses ex pul-
 uinari non placet nobis. Expositus enim in
 prima fronte spectaculorum conspicietur. In Al-
 banum montem ire eum non placet nobis, aut
 esse Roma Latinarum diebus. Cur enim non
 proficitur urbi, si potest fratrem suum sequi
 in montem? Habes nostras, mea Livia, sen-
 tentias, quibus placet semel de tota re ali-
 quid constitui: ne semper inter spem & me-
 tum fluctuemus. Licebit autem, si voles,
 Antonia quoque nostra des hanc partem
 epistola huius legendam. Rursus alteris
 litteris: Tiberium adolescentem ego verò,
 dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cœnam,
 ne solus cœnet cum suo Sulpicio & Athe-
 nodoro: qui vellem diligentius, & minus
 περιώγως diligeret sibi aliquem, cuius motum
 & habitum & incessum imitaretur misel-
 lus: Α'τυχεῖ πάνυ ἐν τοῖσι σπυδαίοις λίαν.
 ubi non aberravit eius animus, satis appa-
 ret ἡ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐυγένεια. Item tertiis
 litteris: Tiberium nepotem tuum placere mi-
 hi declamantem potuisse, percam, nisi mea

Liuiam admiror. Nam qui iam ἀραφῶς lo-
quatur, qui possit cū declamat, σαφῶς di-
cere quae dicenda sunt, non videt. Nec du-
 bium est quin post hæc Augustus con-
 stituerit, & reliquerit eum nullo præter
 auguralis sacerdotij honore impertitum:
 ac ne hæredem quidem, nisi inter ter-
 tios, ac penè extraneos, è parte sexta
 nuncuparit: legatòque non ampliùs
 quàm octingentorum sestertiorum pro-
 secutus. **TIBERIVS** patruus potentia
 honores consularia ornamenta detulit.
 Sed instantiùs legitimos flagitanti, id
 solùm codicillis rescripsit, *Quadragenta*
aureos in Saturnalia & Sigillaria misisse
ei. Tunc demum abiecta spe dignitatis,
 ad otium concessit, modò in hortis &
 suburbana domo, modò in Campaniæ
 secessu delitescens: atque ex contuber-
 nio sordidissimorum hominum super ve-
 terem segnitix notam, ebrietatis quo-
 que & alexæ infamiam subiit. Cū in-
 terim, quamquam hoc modo agenti,
 numquam aut officium hominum, aut
 reuerentia publica defuit. Equester or-
 do bis patronum eum perferendæ pro
 se legationis elegit: semel cum depor-
 tandum Romam corpus Augusti humeris
 suis à coss. exposceretur: iterum cū

oppressum Seianum apud eosdem gratulararetur. Quin & spectaculis aduenienti assurgere, & lacernas deponere solebat. Senatus quoque, ut ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem adiiceretur, censuit: & mox ut domus ei, quam incendio amiserat, publica impensa restitueretur, dicēdæque inter consulares sententiæ ius esset. Quod decretum abolitum est, excusante Tiberio imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate sua refarturum pollicente. Qui tamen moriens & in tertiis hæredibus eum ex parte tertia nuncupatum, legato, etiam circa sestertia vicies prosecutus, commendavit insuper exercitibus, senatui populóque Rom. inter cæteras necessitudines nominatim.

Sub Caio demum fratris filio secūdam existimationem circa initia imperij omnibus lenociniis colligente, honores auspiciatus, consulatum gessit vnà per duos menses: euenitque ut primitus ingredienti cum fascibus Forum, præteruolans aquila dexteriore humero confideret. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum: præseditque nonnunquam spectaculis in Caij vicem, acclamante populo, *Feliciter*, partim *pauvo*

Imperatoris, partim Germanici fratri.

3. Nec eo minùs contumeliis obnoxius vixit. Nam & si paulò seriùs ad prædictam cœnæ horam concurrisset, non nisi ægrè, & circuito demum triclinio, recipiebatur. Et quoties post cibum addormisceret, quod ei ferè accidebat, olearum ac palmularum ossibus incessebatur: interdum ferula, flagròve, velut per ludum, excitabatur à copreis. Solebant & manibus stertentis focci induci, vt repente expergefactus faciem sibi confriicaret. Nec ne discriminibus quidem caruit: primum in ipso consulatu, quòd Neronis & Drusi, fratrum Cæsaris, statuas segniùs locandas ponendâsque curasset, penè honore submotus est: deinde extraneo vel etiam domesticorum aliquo deferente, assiduè varièque inquietatus. Cùm verò detecta esset Lepidi & Gætulici coniuratio, missus in Germaniam inter legatos ad gratulandû, etiam vitæ periculum adiit: indignante ac fremente Caio, patrum potissimùm ad se missum, quasi ad puerum regendum adeò vt non defuerint qui traderent, præcipitatum quoque in flumen, sicut vestitus aduenerat: Atque ex eo nûquam non in senatu nouissimus consularium

sententiam

sententiam dixit, ignominia causa post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamenti recepta est, in quo & ipse signauerat. Postremò etiam festertium octogies pro introitu noui sacerdotij, còactus impendere, ad eas res familiaris angustias decidit, vt cùm obligatam ærario fidem liberare non posset, in vacuum lege prædiatoria yenalis pependerit sub edicto præfectorum.

PER HÆC AC talia, maxima æta- 10
tis parte transacta, quinquagesimo anno Imperium cepit, quantumuis mirabili casu. Exclusus inter cæteros ab insidiatoribus Caij, cùm quasi secretum eo desiderante turbam submouerent, in diætam, cui nomen est Hermæum, recesserat. Neque multò post rumore cædis exterritus, prorepit ad solarium proximum: intèrque prætenta foribus vela se abdidi: latentem discurrens fortè gregarius miles animaduersis pedibus è studio sciscitandi quisnam esset, agnouit, extractumque, & præ metu ad genua sibi accidentem, IMPERATOREM salutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quidquam adhuc quàm frementes perduxit. Ab his lecticæ impositus, & quia serui diffugerant, vicissim

succollantibus in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obuia turba, quasi ad poenam raperetur insons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctavit, aliquanto minore spe quàm fiducia. Nam consules cum senatu & cohortibus urbanis, Forum Capitoliumque occuparunt, asserturi communem libertatem: accitusque & ipse per Tribunum pleb. in curiam ad suadenda quæ viderentur, *vi se esse necessitate teneri* respondit. Verùm postero die, senatu seigniore in exsequendis conatibus, per tædium ac dissensionem diuersa consentium, & multitudine quæ circumstabat, vnum rectorem iam & nominatim exposcente, armatos pro concione iurare in nomen suum passus est: promisitque singulis quindena M-S. primus Cæsarium fidem militis etiam præmio pig-
 I I gnoratus. IMPERIO stabilito nihil antiquius duxit quàm id biduum quo de mutando Reip. statu hæsitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaque factorum dictorumque in eo veniam & oblivionem in perpetuum sanxit, ac præstitit: tribunis modò ac centurionibus paucis è coniuratorum in Caium numero interemptis, exempli simul causa, &

nimios honores recusauit, sponsalia filia natalémque geniti nepotis silentio, ac tantùm domestica religione, transegit. Neminem exfulum, nisi ex senatus auctoritate, restituit: vt sibi in curiam præfectum prætorij, tribunóque militum secum inducere liceret; vtque rata essent quæ procuratores sui in iudicando statuerent, precariò exegit. Ius nundinarum in priuata prædia à consulibus petiit: cognitionibus magistratum, vt vnus è consiliariis frequenter interfuit. Eosdem spectacula edentes, surgens & ipse cum cætera turba, voce ac manu veneratus est. Tribunis pleb. adeuntibus se pro tribunali excusauit, quòd propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in breui spatio tantum amoris fauorísque collegit: vt cùm profectum eum Ostiam periisse ex insidijs nuntiarum esset, magna consternatione populus, & militem quasi proditorem, & senatum quasi parricidam, diris execrationibus incessere non antè destiterit, quàm vnus atque alter, & mox plures à magistratibus in Rostra producti, saluum
13 & appropinquare confirmarent. Nec tamen expers insidiarum vsquequaque permansit, sed & à singulis, & per factionem

nem

nem, & denique ciuili bello infestatus
 est. E plebe homo nocte media iuxta cu-
 biculum eius cum pugione deprehensus
 est: reperti & equestris ordinis duo in pu-
 blico cum dolone ac venatorio cultro
 præstolantes, alter vt egressum theatro,
 alter vt sacrificantem apud Martis ædem
 adoriretur. Conspirauerant autem ad-
 res nouas Gallus Asinius & Statilius
 Coruinus, Pollionis ac Messalæ orato-
 rum nepotes, assumptis compluribus li-
 bertis ipsius atque seruis. Bellum ciuile
 mouit Furius Camillus Scribonianus
 Dalmatiæ legatus: verùm intra quintum
 diem oppressus est, legionibus quæ sa-
 cramentum mutauerant, in pœnitentiam
 religione conuersis, postquàm denun-
 tiato ad nouum Imperatorem itinere,
 casu quodam, an diuinitus, neque aquila
 ornari, neque signa conuelli mouerique
 potuerunt. **C O N S V L A T V S** super pri-
 stinum quatuor gessit: ex quibus duos
 primos iunctim: sequentes per interual-
 lum, quarto quemque anno, semestrem
 nouissimum, bimestres cæteros, tertium
 autem, nouo circa principem exemplo
 in locum demortui suffectus. Ius & con-
 sul & extra honorem laboriosissimè di-
 xit, etiam suis suorúmque diebus solem-
 nibus

14
 A. V.
 C.
 745
 794
 800
 804

100 C. Suet. Titul. Liv. 7.
nibus, nonnumquam festis quoque anti-
quitas, & religiosis. Nec semper præ-
scripta legum secutus, duritiam lenita-
témve multarum, ex bono & æquo per-
inde vt afficeretur, moderatus est. Nam
& iis, qui apud priuatos iudices plus pe-
tendo formula excidissent, restituit
actiones: & in maiore fraude conuictos,
legitimam pœnam supergressus, ad be-
stias condemnauit. IN cognoscendo
autem ac decernendo, mira varietate ani-
mi fuit, modò circumspèctus & sagax,
modò inconsultus ac præceps: nonnum-
quam friuolus amentique similis. Cùm
decurias rerum actu expungeret, eum qui
dissimulata vacatione quam beneficio
liberorum habebat, responderat, vt cu-
pidum iudicandi dimisit: alium interpel-
latum ab aduersariis de propria lite, ne-
gantémque cognitionis rem, sed ordi-
narij iuris esse, agere causam confestim
apud se coëgit, proprio negotio docu-
mentum daturum, quàm æquus iudex in
alieno negotio futurus esset. Fœminam
non agnoscentem filium suum, dubia
vtrinq; argumentorum fide, ad con-
fessionem compulit, indicto matrimo-
nio iuuenis. Absentibus secundùm præ-
sentes facillimè dabat, nullo delectu,
culpâne

Equitem quidem Romanū obscœnitatis
 in fœminas reum, sed falso, & ab impotē-
 tibus inimicis conficōto crimine, satis cō-
 stat, cū scorta meritoria citari aduer-
 sus se, & audiri pro testimonio videret,
 graphium & libellos, quos tenebat in
 manu, ita cum magna stultitiæ & sæui-
 tiæ exprobratione iecisse in faciem eius,
 vt genā non leuiter perstrinxerit. G E S-
 S I T & censuram intermissam diu post
 Paullum Plancūmque censores: sed hanc
 quoque inæqualiter, variōque & animo
 & eue ntu. Recognitione equitū iuuenem
 probri plenum, sed quem pater proba-
 tissimum sibi affirmabat, sine ignominia
 dimisit, *habere dicens censuram suam.* Aliū
 corruptelis adulteriisque famosum, nihil
 amplius quāmonuit *ut aut parcius at-
 tula in iulgeret, aut certè cautiùs.* Addidit-
 que. *Quare enim ego scio, quam amicā ha-
 bea?* & cū orantibus familiaribus dem-
 pisset cuidā appositā notam, *Litura tamē,*
 inquit, *exstet* Splendidum virum, Græciæ-
 que prouinciæ principem, verūm Latini
 sermonis ignarum, non modò albo iudi-
 cum erasit, sed etiam in peregrinitatē re-
 degit. Nec quenquam nisi sua voce, vt-
 cūque quis posset, ac sine patrono, ratio-
 nem vitæ passus est reddere. Notauitque
 multos,

multos, & quosdam inopinantes, & ex
 caussa noui generis, quod se inscio ac sine
 com meatu Italia excessissent: quendam
 verò & quòd comes regis in prouincia
 fuisset, referens, maiorum temporibus,
 Rabirio Postumo, Ptolemæum Alexandriam
 crediti seruandi caussa secuto, maiestatis
 crimen apud iudices motum. Plures notare
 conatus, magna inquisitorum negligetia,
 sed suo maiore dedecore, innoxios ferè
 reperit, quibuscumque cœlibatum, aut or-
 bitatem, aut egestatē obiiceret, maritos,
 patres, opulentos se probantibus: eo qui-
 dem, qui sibimet vim ferro intulisse ar-
 guebatur, illesum corpus veste deposita
 ostentante. Fuerunt & illa in censura eius
 notabilia, quòd essedum argenteum sum-
 ptuosè fabricatum ac vænale ad Sigillaria,
 redimi concidique coram imperauit:
 quodque vno die xx. edicta proposuit:
 inter quæ duo, quorum altero admone-
 bat, *ut uberi vinearum prouentu bene delicia*
picarentur: altero, nihil aquè, facere ad vipe-
ra morsum quàm taxi arboris succum.

EXPEDITIONEM vnam omnino susce- 17
 pit, eamque modicam, cum decretis sibi
 à senatu ornamenti triumphalibus le-
 uio rem maiestati principali titulum ar-
 bitraretur, vellètque iusti triūphi decus,

vnde acquireret, Britanniam potissimum
 elegit: neque tentatam vlli post Diuum
 Iulium, & tunc tumultuantem ob non
 redditos transfugas. Huc cum ab Ostia
 nauigaret, vehementi circio bis penè de-
 merfus est prope Liguriam, iuxtaque
 Stœchadas insulas. Quare à Massilia Ges-
 foriacum vsque pedestri itinere cōfecto,
 inde transmisit: ac sine vlllo prælio aut
 sanguine intra paucissimos dies parte in-
 sulæ in deditiōem recepta, sexto quàm
 profectus erat mense Romam rediit,
 triumphauitque maximo apparatu. Ad
 cuius spectaculum commere in urbem
 non solum præsidibus prouinciarum per-
 misit, verum etiam exfulibus quibusdam
 atque inter hostilia spolia, naualem co-
 ronam fastigio Palatinæ domus iuxta ci-
 uicam fixit, traiecti & quasi domiti Ocea-
 ni insigne. Currum eius Messallina vxor
 carpento secuta est. Secuti & triumphalia
 ornamenta eodem bello adepti, sed
 ceteri pedibus & in prætexta: Crassus
 Frugi equo phalerato, & in veste palma-
 ta, quòd eum honorem iterauit.

18. V R B I S annonæque curam sollicitissi-
 mè semper egit. Cum Æmiliana perti-
 nacius arderent, in ditibitorio duabus
 noctibus mansit: ac deficiente militum ac

familiarum turba, auxilio plebem per magistratus ex omnibus vicis conuocauit: ac positus ante se cum pecunia fiscis, ad subueniendum hortatus est, repræsentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob assiduas sterilitates detentus quondam, medio Foro à turba, conuitiis que ac simul fragminibus panis ita instratus, vt ægrè nec nisi postico euadere in Palatium ualuerit: nihil non excogitauit ad inuehendo etiam in tēpore hyberno cōmeatus. Nam & negotiatoribus certa lucra proposuit suscepto in se dāno, si cui quid per tempestates accidisset: & naues mercaturæ caussa fabricantibus magna commoda constituit. Pro conditione cuiusque ci- 19 uibus vacationem legis Papiæ Poppæ: Latinis ius Quiritum: sceminis ius quatuor liberorum, quæ cōstituta hodie seruantur. Opera magna potiùs quàm ne- 20 cessaria, quam multa perfecit: sed vel præcipua, aquæductū à Caio inchoatum, item emissarium Fucini lacus, portūque Ostiensem: quamquā sciret ex his alterum ab Augusto precantibus assiduè Maris, negatum, alterum à D. Iulio sæpius destinatum, ac propter difficultatē omissum: Claudix aquæ gelidos & vberes fontes,

quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albulino nomen est: simulq; riuū Anienis noui lapideo opere in urbem perduxit, diuisitque in plurimos & ornatissimos lacus. Fucinū aggressus est, non minus cōpendij spe quā gloriæ, cū quidam priuato sumptu emissuros se remitterent, si sibi siccati agri concederentur. Per tria autē passuum millia, partim effosso monte, partim exciso, canalem absoluit ægrè, & post vndecim annos, quamuis continuis triginta hominum millibus sine intermissione operantibus. Portum Ostiæ extruxit, circumducto dextra sinistrâque brachio, & ad introitum profundo iam solo mole obiecta, quam quò stabiliùs fundaret, nauem antè demersit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat aduectus, cōgestis que pilis superposuit altissimā turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. Congiaria populo sæpius distribuit. S P E C T A C V L A quoque complura magnificâque edidit, non vsitata modò, ac solitis locis, sed & cōmentitia, & ex antiquitate repetita, & vbi præterea nemo ante eum. Ludos dedicationis Pompeiani rheatri quod ambustum restituerat, è tribunali

posito in orchestra commisit, cum prius apud superiores ædes supplicasset, perque mediam caueam sedentibus ac silentibus cunctis, descendisset. Fecit & sæculares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reseruos: quamuis ipse in historiis suis prodat, *intermissos eos Augustum multò post, diligentissimè annotatione subducta, in ordinem redegit.* Quare vox præconis irrita est, inuitantis more solemniter ad ludos, quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc qui spectauerant, & quidam histrionum producti olim, tunc quoque producerentur. Circenses frequenter etiã in Vaticano cõmisit, nonnunquam interiecta per quinos missus venatione: Circo verò maximo marmoreis carceribus, auratisque metis, quæ vtraque & tophina ac lignea antea fuerant, ex culto, propria senatoribus constituit loca, promiscuè spectare solitis. Ac super quadrigarum certamina, Troiæ lusum exhibuit, & Africanas conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus tribunis, ipsoque præfecto: prætereà Thessalos equites, qui ferros tauros per spatia circi agunt, insiliuntque defessos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera plurifariam

A. V.

C.

800

290 C. Sueton. I. Tullij. Liv. V.
riam ac multiplicia exhibuit. Anniuer-
sarium in castris prætorianis, sine vena-
tione apparatusque, iustum atque legiti-
mum in Septis, ibidem extraordinarium
& breue, dierumque paucorum, quodque
appellare cœpit *sporulam*, quia primum
daturus edixerat, *velut ad subitam condi-*
stamque cœnium invitare se populum.
Nec vlllo spectaculi genere communior
aut remissior erat, adeò vt oblatos victo-
ribus aureos prolata sinistra pariter cum
vulgo, voce, digitisque numeraret: ac sæ-
pe hortando rogandoque ad hilaritatem
homines prouocaret, *dominos* identidem
appellans, immistis interdum frigidis &
accessitis iocis, Qualis est, vt cum Pa-
lumbum postulantibus, *daturum se pro-*
misit, si captus esset. Illud quoque planè
quamcumuis salubriter & in tempore,
cum effedario, pro quo quatuor filij de-
precabantur, magno omnium fauore in-
dulisset, rudem tabulam illicò misit, ad-
monēs populum, *quantopere liberos susci-*
pere deberet, quos videret, & gladiatori præsi-
dio gratiaque esse. Edidit & in Martio
campo expugnationem direptionemque
oppidi ad imaginem bellicam, & deditio-
nem Britannia regum, præsedítque pa-
ludatus. Quin & emissurus Fucinum la-

cum, naumachiam ante commisit. Sed cum proclamantibus naumachiariis, *Aue Imperator, morituri te saluant*, respondisset, *Auete vos*: neque post hanc vocem, quasi venia data, quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni ferroque absumeret, tandem è sede sua profuit: ac per ambitum lacus, non sine fœda vacillatione, discurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt, duodenarum triremium singulæ, exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerferat. **QVÆDAM** cir- 12
ca cæremonias, ciuilémque & militarem morem, item circa omnium ordinum statum, domi forisque, aut correxit, aut exoleta reuocauit, aut etiam noua instituit. In cooptandis per collegia sacerdotibus, neminem nisi iuratus nominauit: obseruauitque sedulò, vt quoties terra in vrbem mouisset, ferias aduocata concione prætor indiceret: vtque dira aui in vrbe aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur, eamque ipse iure Max. Pont. commonito pro Rostriis populo præiret, submotaque operariorum seruorumque turba.

23 Rerum actum diuisum antea in hibernos aestiuosque menses coniunxit. Iurisdictionem de fideicommissis quotannis, & tantum in vrbe delegari magistratibus solitam in perpetuum, atque etiam per prouincias potestatibus demandauit. Capiti Papiæ Poppeæ legis, à Tiberio Cæsare, quasi sexagenarij generare non possent, addito abrogauit. Sanxit, ut pupillis extra ordinem tutores à Coss. darentur, utque hi, quibus à magistratibus prouinciæ interdicerentur, vrbe quoque & Italia submouerentur. Ipse quosdam nouo exemplo relegauit, ut ultra lapidem tertium vetaret egredi ab vrbe. De maiore negotio acturus, in curia medius inter consulum sellas, tribunitio subsellio debebat. Commeatus à senatu peti solitos beneficij sui fecit.

24 Ornamenta consularia etiam procuratoribus ducenariis indulxit. Senatoriam dignitatem recusantibus, equestrem quoque ademit. Latum clauum, quamuis initio affirmasset non lecturum senatorem, nisi ciuis R. abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed sub conditione, si prius ab equite R. adoptatus esset. Ac si quoque reprehensionem verens, etiam App. Cæcum generis sui proauctorem, censorem, libertinorum

tinorum filios in senatum allegisse docuit: ignarus, temporibus Appij & deinceps aliquandiu *libertinos* dictos, non ipsos qui manumitterentur, sed ingenuos ex his procreatos. Collegio quæstorum pro stratura viarum gladiatorum munus iniunxit: detractaque Ostiensi & Gallica prouincia, curam ærarij Saturni reddidit, quam medio tempore prætores aut utique prætura functi sustinuerant. Triumphalia ornamenta Silano filiaæ suæ sponso nondum puberi dedit. Maioribus verò natu, tam multis, tamque facilè, vt epistola communi legionum nomine extiterit, petentium, *vt legatis consularibus simul cum exercitu & triumphalia darentur ne causam belli quoquo modo quærent.* A. Plautio etiam ouationem decreuit: ingressoque urbem obuiam progressus, & in Capitolium eunti, & inde rursus reuertenti latus texit. Gabinio Secundo, Chaucis, gente Germanica, superatis, Chaucius cognomen vsurpare concessit. Equestreis militias ita ordinauit, vt post ²⁵ cohortem, alam: post alam, tribunatum legionis daret: stipendiâque instituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur *Supra numerum*, quo absentes & titulo tenus fungerentur. Milites do-

500 C. Suetonii. Tranq. Liv. V.
mos senatorias salutandi causa ingredi,
etiam patrum decreto prohibuit. Liber-
tinos, qui se pro equitibus Romanis age-
rent, publicavit. Ingratos, & de quibus
patroni quererentur, reuocavit in serui-
tutem: aduocatisque eorum negavit se
aduersus libertos ipsorum ius dicturum,
Cum quidam ægra & affecta mancipia in
insulam Æsculapij tædio mededi expo-
nerent, omnes qui exponerentur, liberos
esse sanxit, nec redire in ditionem do-
mini, si conualuissent: quòd si quis neca-
re quẽ mallet quàm exponere, cædis cri-
mine teneri. Viatores ne per Italiæ op-
pida, nisi aut pedibus, aut sella, aut lecti-
ca transirent, monuit edicto. Puteolis &
Ostia singulas cohortes ad arcendos in-
cendiorum casus collocavit. Peregrinæ
cõditionis homines vetuit vsurpare Ro-
mana nomina, dumtaxat gentilitia. Ciui-
tatem Romanam vsurpantes in campo
Esquilino securi percussit. Prouincias
Achaiam & Macedoniam, quas Tiberius
ad curam suam transtulerat, senatui red-
didit. Lyciis ob exitiabiles inter se dis-
cordias libertatem ademit: Rhodiis ob
pœnitentiam veterum delictorum reddi-
dit. Iliensibus, quasi Romanæ gentis au-
ctoribus, tributa in perpetuum remisit:

recitata vetere epistola Græca Senatus,
populique R. Seleuco regi amicitiam, &
societatem ita demum pollicentis, si con-
sanguineos suos Ilienses ab omni onere
immunes præstitisset. Iudæos impulsore
CHRISTO assiduè tumultuâtes Roma
expulit. Germanorum legatis in orche-
stra sedere permisit, simplicitate eorum
& fiducia motus, quòd in popularia de-
ducti, cum animaduertissent Parthos &
Armenios sedentes in senatu, ad eadem
loca sponte transierant, nihilo deterio-
rem virtutem aut conditionem suâ præ-
dicantes. Druidarum religionem apud
Gallos diræ immanitatis & tantum ciui-
bus sub Augusto interdictâ, penitus abo-
leuit. Contra, sacra Eleufina etiam trans-
ferre ex Attica Romã conatus est. Tem-
plum quoque in Sicilia Veneris Erycinæ
vetustate collapsum, vt ex ærario populi
R. reficeretur, auctor fuit. Cum regibus
fœdus in foro icit, porca cæsa, ac vetere
fecialium præfatione adhibita. Sed & hæc
& cætera, totumque adeò ex parte magna
principatum, non tam suo quàm vxorum
libertorumque arbitrio administravit:
talis vbiq; plerumque, qualem esse
eum aut expediret illis aut liberet.

SPONSAS admodum adolescens duas 26

habuit:

habuit: Æmiliam Lepidam, Augusti pro-
neptem: item Liuiam Medullinam, cui
& cognomen Camillæ erat, è genere an-
tiquo Dictatoris Camilli, priorem, quòd
parentes eius Augustum offenderat, vir-
ginem adhuc repudiavit: posteriorem,
ipso die qui erat nuptiis destinatus, ex
valetudine amisit. Vxores deinde duxit
Plautiam Vrgulanillam, triumphali, &
mox Æliam Petinã, consulari patre. Cum
vtraque diuortium fecit: sed cum Petina,
ex leuibus offensis: cum Vrgullanilla, ob
libidium probra & homicidij suspi-
cionem. Post has Valeriam Messallinam,
Barbari Messallæ consobrini sui filiam,
in matrimonium accepit. Quam cum
comperisset super cætera flagitia atque
dedecora, C. Silio etiam nupsisse, dote
inter auspices consignata, supplicio af-
fecit: confirmauitque pro concione apud
prætorianos, *Quatenus sibi matrimonia
malè cederent, permansurum se in cœliba-
tu: ac nisi permansisset, non recusaturum
consodi manibus ipsorum.* Nec durare va-
luit quin de conditionibus continuò tra-
ctaret, etiam de Petinæ, quam olim exe-
gerat, deque Lollia Paullinæ, quæ
C. Cæsari nupta fuerat. Verùm illece-
bris Agrippinæ, Germanici fratris sui

A. V.

C.

765

filia, per ius osculi & blanditiarum occasiones pellectus in amorem, subornauit proximo senatu qui censeret cogendum se ad ducendum eam uxorem, quasi Reip. maximè interesset: dandamque cæteris veniam talium coniugiorum, quæ ad id tempus incesta habebantur. Ac vix vno interposito die, confecit nuptias: non repertis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cuius officium nuptiarum & ipse cum Agrippina celebrauit.

LIBEROS ex tribus vxoribus tulit: ex 27
Vrgulanilla Drusum & Claudiam: ex
Petina Antoniam: ex Messallina Octa-
uiam, & quem primo Germanicum, mox
Britannicum cognominauit. Drusum
Pompeiis impuberem amisit, pyro per
lusum in sublime iactato, & hiatu oris
excepto strangulatum: cum ei ante pau-
cos dies filiam Seiani despondisset. Quo 773
magis miror fuisse qui traderent, fraude
à Seiano necatum. Claudiam ex liberto
suo Botere conceptam, quamuis ante
quintum mensem diuortij natam, ali-
que cœptam, exponi tamen ad ma-
tris ianuam, & nudam iussit abijci. An-
toniam Cn. Pompeio Magno, deinde
Fausto Sullæ, nobilissimis iuuenibus,
Octa

806 Octauiam Neroni priuigno suo collo-
cauit, Silano antè desponsatam. Britan-
nicum vigesimo imperij die, inque secū-
do consulatu natum sibi, paruulum etiam
tum, & militibus pro concione mani-
bus suis gestans, & plebi per spectacula
gremio, aut ante se retinens, assiduè com-
mendabat, faustisque omnibus cum ac-
clamantium turba prosequeretur. E ge-
neris Neronem adoptauit: Pompeium
803 atque Silanum non recusauit modò, sed
28 & interemit. **LIBERTORVM** præcipuè
suspexit Posiden spadonem, quem etiam
Britannico triumpho inter militares
viros hasta pura donauit. Nec minus Fe-
licem, quem cohortibus & alis, provin-
ciæque Iudææ præposuit, trium regina-
rum maritum. Et Harpocram, cui lecti-
ca per urbem vehendi, spectaculæque pu-
blicè edendi ius tribuit. Ac super hos
Polybium à studiis, qui sæpe inter duos
Coss. ambulabat. Sed ante omnes, Nar-
cissum ab epistolis, & Pallantem à ra-
tionibus: quos decreto quoque senatus
non præmiis modò ingentibus, sed &
quæstoriiis prætoriisque ornamentis or-
nari libenter passus est: tantum præter-
ea acquirere & rapere, vt quærente eo
quondam de fisci exiguitate, nō absurdè

fit dictum, *Abundanturum*, si à duobus libertis in consortium reciberetur.

His, vt dixi, vxoribusque addictus, non principem se, sed ministrum egit. Compendio cuiusque horum, vel etiam studio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, supplicia largitus est: & quidem insciens plerumque & ignarus. Ac ne sigillatim minima quæque enumerẽ, reuocatas liberalitates eius, iudicia rescissa, suppositos, aut etiam palam immutatos datorum officiorũ codicillos: App. Silanum consocerum suum, Iuliasque, alteram Drusi, alteram Germanici filiam, crimine incerto, nec defensione vlla data, occidit. Item Cn. Pompeium, maioris A. V. filia virum, & L. Silanum minoris spon- c. sum. Ex quibus Pompeius in concubitu 802 dilecti adolescentuli confossus est. Silanus abdicare se prætura ante quartum Kalend. Ianuarias, morique initio anni coactus, die ipso Claudij & Agrippinae nuptiarum. In quinque & triginta senatores, trecentosque amplius equites R. tanta facilitate animaduertit, vt de nece consularis viri renunciante centurione, Factum esse quod imperasset, negaret, quidquam se imperasse, nihilominus rem comprobaret: affirmantibus libertis, officio

milites functos, quòd ad ultionem Imperatoris ultrò procurrissent. Nam illud omnem fidem excefferit, quòd nuptiis, quas Messallina cum adultero Silio fecerat: tabellas dotis & ipse consignauerit: inductus, quasi de industria simularentur, ad euertendum transferendúmque periculum quod imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur. AVCTORITAS dignitasque formæ non defuit vel stanti, vel sedenti, ac præcipuè quiescenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat: & specie canitiæque pulchra, opimis cervicibus. Cæterum & ingredientem destituebant poplites minùs firmi, & remisse quid vel seriò agentem multa dehonestabant. Risus indecens: ira turpior, spumante rictu, humentibus naribus: præterea linguæ titubantia, caputque cum semper tum in quantumque actu vel

30 maxime tremulum. Valetudine sicut olim graui, ita princeps per prospera usus est, excepto stomachi dolore. Quo se correptum etiam de consciscenda morte

31 cogitasse dixit. CONVIVIA agitavit & ampla & assidua, ac ferè patentissimis locis, vt plerúmque sexcenteni simul discumberent. Conuiuatus & super emisarium Fucini lacus, ac penè submersus,

32

cùm emissa impetu aqua redundasset. Adhibebat omni cœnæ & liberos suos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes vescerentur. Conuiuæ, qui pridie scyphum aureum furrivisse existimabatur, reuocato in diem posterum, calicem fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatus editum, *quo veniam daret flatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi*: cùm periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset. Cibi vini que quocumque & tempore & loco appetentissimus. Cognoscens quondam in Augusti foro, ictusque nidore prandij, quòd in proxima Martis æde Saliis apparabatur, deserto tribunali, ascendit ad sacerdotes, vnâque discubuit. Nec temerè vquam triclinio abcessit, nisi distentus ac madès: & vt statim supino, ac per somnum hianti, pinna in os inderetur, ad exonerandum stomachum. Somni breuissimi erat. Nam ante mediam noctem plerumque euigilabat, vt tamen interdum nonnumquam in iure dicendo obdormisceret, vixque ab aduocatis de industria vocem augentibus excitaretur. Libidinis in scæminas profusissimæ, maxium omnino expers. Aleam studiosissimè lu-

34 sit: de cuius arte librum quoque emisit: solitus etiam in gestatione ludere, ita effedo, alveoque adaptatis, ne lusus confunderetur, SÆVVVM & sanguinarium natura fuisse, in magnis minimisque apparuit rebus. Tormenta quaestionum, poenaeque parricidarum representabat, exigebatque coram. Cùm & spectare antiqui moris supplicium Tiburi concupisset, & deligatis ad palum noxiis carnifex deesset, accitum ab vrbe vesperam usque operiri perseveravit. Quocumque gladiatorio munere, vel suo, vel alieno etiã fortè prolapsos iugulari iubebat: maxime retiarios, ut expirantium facies videret. Cùm par quoddam mutuis ictibus concidisset, cultellos sibi paruulos ex utroque ferro in usum fieri sine mora iussit. Bestiariis meridianisque adeò delectabatur, ut etiam prima luce ad spectaculum descenderet: & meridie, dimisso ad prandium populo, perfederet: præterque destinatos, etiam leui subitãque de causa, quosdam committeret, de fabrorum quoque ac ministrorum, atque id genus numero, si ἀντόμαλον, vel pegma, vel quid tale aliud parum cessisset. Induxit & vnum ex nomenclatoribus suis,

quàm timidus ac diffidens fuit. Primis imperij diebus, quamquam, vt diximus, iactator ciuilitatis, neque conuiuia ini-
 re ausus est, nisi vt spiculatorum cum lan-
 ceis circumstarent, militésque vice mi-
 nistrorum fungerentur: neque ægrum
 quemquam visitauit nisi explorato prius
 cubiculo, culcitrísque, & stragulis præ-
 rentatis, & excussis: reliquo auté tempore
 saluatoribus scrutatores semper appo-
 suit, & quidem omnibus, & acerbissimos.
 Serò enim, ac vix remisit, ne fœminæ
 prætextatíque pueri & puellæ contrecta-
 rentur, & ne cuius comiti aut librario
 calamariæ aut graphiariæ thecæ adime-
 rentur. Motu ciuili cum eum Camillus
 non dubitans etiam citra bellum posse
 terreri, contumeliosa & minaci & con-
 tumaci epistola cedere imperio iuberet,
 vitámque otiosã in priuata re agere: du-
 bitauit adhibitis principibus viris an ob-
 temperaret. Quasdam insidias temerè
 delatas adeò expauit, vt deponere impe-
 rium tentauerit. Quodam vt suprã retu-
 li, cum ferro circa sacrificantem se depre-
 henso, senatũ per præcones properè, con-
 uocauit: lacrymísque & vociferatione
 miseratus est conditionem suam, cui ni-
 hil tuti vsquam esset, ac diu publico ab-

stinuit. Messallinae quoque amorem flagrantissimum, non tam indignitate consumeliarum, quam periculi metu abiecit, cum adultero Silio acquiri imperium credidisset: quo tempore foedum in modum trepidus ad castra confugit, nihil tota via, quam *esse sibi saluum imperium*, requirens. Nulla adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, a quo non mediocri scrupulo iniecto ad cauendum vitiscendumque compelleretur. Unus ex litigatoribus, seducto in salutatione affirmavit se vidisse per quietem, occidit eum a quodam: deinde paullo post, quasi percussorem agnosceret, libellum tradentem aduersarium suum demonstravit: confestimque is pro deprehenso ad poenam raptus est. Pari modo oppressum ferunt App. Silanum: quem cum Messallina & Narcissus conspirassent perdere, diuisis partibus, alter ante lucem similis attonito, patroni cubiculum irrupit: affirmans somniasse se, vim ei ab Appio illatam: altera, in admiratione. n. formata, sibi quoque eandem speciem aliquot iam noctibus obseruari retulit. Nec multo post ex composito irrumperet Appius nuntius, cui pridie ad id temporis ut adesset praecipuum erat, quasi plane repraesentaretur

sentaretur somnij fides, arcessi statim ac
 mori iussus est. Nec dubitavit postero
 die Claudius ordinem rei gestæ perferre
 ad senatû, ac liberto gratias agere, quòd
 pro salute sua etiam dormiens excuba-
 ret. **IRÆ ATQVE** iracundiæ con- 38
 sciis sibi, utrumque excusavit edicto:
 distinxitque, pollicitus *alteram quidem*
breuem & innoxiam, alteram non iniustam
fore. Ostiensibus, quia sibi subeunti Ti-
 berim scaphas obuiam non miserint, gra-
 uiter correptis, eaque cum inuidia, *ut in*
ordinem se coactum conscriberet, repente
 tantum non satisfaciētibus, veniam mo-
 dò dedit. Quosdam in publico parum
 tempestiuè adeuntes manu sua repulit.
 Item scribam quæstorium, itémque præ-
 tura functum senatorem, inauditos &
 innoxios, relegauit: quòd ille aduersus
 priuatum se intemperantiùs affuisset: hic,
 in ædilitate inquilinos prædiorum suo-
 rum contra vetitum cocta vendentes
 multasset, villicúmque interuenientem
 flagellasset. Qua de caussa etiam coërci-
 tionem popinarum ædilibus ademit. Ac
 ne stultitiam quidem suam reticuit, si-
 mulatámque à se ex industria sub Caio,
 quòd aliter euasurus peruenturúsque ad
 susceptam **stationem** non fuerit, quibus-

dam oratiunculis testatus est. Nec antè
persuasit, quàm intra breue tempus liber
editus sit, cui index erat Μαρκῶν ἀνάστασης,
argumentum autem, *stultitiam neminem*

39 *fingere.* INTER CÆTERA in eo mirati
sunt homines & obliuionem & incon-
siderationem : vel, vt Græcè dicam,
μετewείαν, κ' ἀβλεψίαν. Occisa Messallina
paulò pòst quàm in triclinio decubuit,
cur dominæ non veniret, requisit. Mul-
tos ex iis quos capite damnauerat, poste-
ro statim die & in conuiuium & ad alex-
lusum admoueri iussit : & quasi mora-
rentur, vt somniculosos per nuntium in-
crepuit. Ducturus contra fas Agrippinam
uxorem, non cessauit omni ratione *filiam*
& alumnã & in gremio suo natã, atque
educatã prædicare. Adsciturus in nomen
familiæ suæ Neronem, quasi parum re-
prehenderetur, quòd adulto iam filio
priuignum adoptaret, identidem diuul-
gauit, *neminem, vniquam per adoptionem*
familia Claudia insertum.

40. S E R M O N I S verò rerùmque tantam
sæpe negligentiam ostendit, vt nec quis,
nec inter quos, quòve tempore, ac loco
verba faceret, scire ac cogitare existima-
retur. Cum de laniis ac vinariis ageretur,
exclamauit in curia : *Rogo vos, qui potest*

sine offula vivere? descripsitque abundantiam veterum tabernarum, vnde solitus esset vinum olim & ipse petere. De quaestore quodam candidato inter causas suffragationis suæ posuit, quod pater eius frigidam agro sibi tempestivè dedisset. Inducta teste in senatu, *Hæc*, inquit, *matris meæ liberia & ornatricis fuit: sed me patronum semper existimavit. Hoc ideò dixi, quod quidam sunt adhuc in domo meâ qui me patronum non putant.* Sed & pro tribunali, Ostiensibus quiddam publicè orantibus, cum excanduisset. *Nihil habere se vociferatus est, quare eos demereatur: sed quem alium & se liberum esse.* Nam illa eius quotidiana, & planè omnium horarum. & momentorum erant. *Quid, ego tibi Theogonius videor, & λογιστῆρ?* multaque talia etiam privatis deformia, nedum principi, neque infacundo, neque indocto, immò etiam pertinaciter liberalibus studiis dedito. HISTORIAM 4^æ in adolescentia, hortante T. Livio, Sulpicio verò Flauo etiam adiuuante, scribere aggressus est. Et cum primùm frequenti auditorio commisisset, ægrè perlegit, refrigeratus sæpe à semetipso. Nam cum initio recitationis defractis compluribus subselliis, obesitate cuiusdam,

risus exortus esset: ne sedato quidem tu-
 multu temperare potuit, quin ex inter-
 uallo subinde facti reminisceretur, ca-
 chinnósque reuocaret. In principatu
 quoque & scripsit plurimùm & assidue
 recitauit per lectorem. Initium autem
 sumpsit historię post cædem Cæsaris Di-
 ctatoris. Sed & transiit ad inferiora tem-
 pora, cœpitque à pace ciuili: cùm sen-
 sisset neque liberè neque verè sibi de su-
 perioribus tradendi potestatem relictam,
 correptus sæpe & à matre & ab auia.
 Prioris materiæ duo volumina, postero-
 ris vnum & quadraginta reliquit. Com-
 posuit & *De vita sua* octo volumina, ma-
 gis ineptè quàm ineleganter. Item Ci-
 ceronis *defensio nem aduersus asiniij Galli*
libros, satis eruditam. Nouas etiam com-
 mentus est litteras tres, ac numero vete-
 rum quasi maximè necessarias addidit.
 De quarum ratione cùm priuatus adhuc
 volumen edidisset, mox princeps non
 difficulter obtinuit vt in usu quoque
 promiscuo essent. Exstat talis scriptura in
 plerisque libris, ac diurnis titulisque ope-
 rum. Nec minore cura Græca studia

42

secutus est, amorem præstantiamque lin-
 guæ occasione omni professus. Cuidam
 barbaro Græcè & Latinè differenti. *Cum*

2. *Quintus Cato* 313
utroque, inquit, sermone nostro sis parvus.
Et in commendanda patribus conscriptis
Achaia, gratam sibi provinciam, ait: om-
munium studiorum commercio. Ac sæpe in
senatu legatis perpetua oratione respon-
dit. Multum verò pro tribunali etiam
Homericis locutus est versibus. Quo-
ries quidem hostem vel infidiatorem
ultus esset, excubitori tribuno signum
de more poscenti, non temerè aliud de-
dit quàm,

Ἄνδρ' ἐπαμύνοσθαι, ὅτε τις πρότερος χα-
λεπαίνῃ.

Denique & Græcas scripsit historias,
Τυρρηνικῶν XX. Καρχηδονιακῶν VIII. Qua-
rum causa veteri Alexandria Musco al-
terum additum ex ipsius nomine: insti-
tutumque ut quotannis in altero Τυρρηνι-
κῶν, libri, altero Καρχηδονιακῶν, diebus
statutis, velut in auditorio, recitarétur to-
ti à singulis per vices. SUB EXITV VI- 43
TÆ, signa quædam nec obscura pœ-
nitentis de matrimonio Agrippinæ, dé-
que Neronis adoptione dederat. Siqui-
dem commemorantibus libertis, ac lau-
dantibus cognitionem, qua pridie quan-
dam adulterij ream condemnauerat: sibi
quoque in facis esse iactavit omnia impu-
dica, sed non impunita matrimonia. Et

310 C. Suet. Tranq. Liv. 7.
subinde obuium sibi Britannicum ar-
ctius complexus, hortatus est, *ut cresce-
ret, rationemque à se omnium factorum ac-
ciperet*, Græca insuper voce profecutus,
ὁ ἕγως δὲ ἐπιλύεται. Cùmque impubi te-
neroque adhuc, quando statura permit-
teret, togam dare destinasset, adiecit:
ut tandem pop. Rom. verum Casarem habeat.

44

Non multoque post testamentum etiam
conscripsit, ac signis omnium magistra-
tuum obsignauit. Prius igitur quàm vl-
tra progredieretur, præuentus est ab
Agrippina, quam præter hæc, conscientia
quoque, nec minùs delatores multorum
criminum arguebant. Et veneno qui-
dem occisum conuenit: vbi autem & per
quem dato, discrepat. Quidam tradunt
epulanti in arce cum sacerdotibus, per
Halotum spadonem prægustatorem: alij
domestico conuiuio, per ipsam Agrippi-
nam, quæ boletum medicatum auidissi-
mo ciborum talium obtulerat. Etiam de
subsequentibus diuersa fama est. Multi
statim hausto veneno obmutuisse aiunt,
excruciatumque doloribus nocte tota,
defecisse prope lucem. Nonnulli inter
initia consopitum, deinde cibo affluen-
te euomuisse omnia, repetitumque toxi-
co, incertum pultine addito, cùm velut
exhaustum

exhaustum refici cibo oporteret, an im-
misso per clysterem: vt quasi abundantia
laboranti etiam hoc genere egestionis
subueniretur. M O R S eius celata est do- 4 f
nec circa successorem omnia ordinaren-
tur. Itaque & quasi pro ægro adhuc vo-
ta suscepta sunt, & inducti per simula-
tionem comœdi, qui velut desiderantem
oblectarent. Excessit 111. Idus Octo- A.V.
bris, Asinio Marcello, Acilio Auiola, C.
COSS. XLIIII. ætatis, Imperij XIII. anno. 808
Funeratus est solemnibus principum pom-
pa, & in numerum deorum relatus.
Quem honorem, à Nerone destitutum
abolitumque, recepit mox per Vespasia-
num. Præfagia mortis eius præcipua
fuerunt: exortus crinitæ stellæ, quam
cometam vocant: tactumque de cælo
monumentum Drusi patris: & quòd eo-
dem anno ex omnium magistratum
genere plerique mortem obierant. Sed
ipse nec ignorasse aut dissimulasse vlti-
ma vitæ suæ tēpora videtur, aliquot qui-
dem argumentis. Nam & cū COSS. desi-
gnaret neminem vltra mensem, quo
obit, designauit: & in senatu, cui nouissi-
mè interfuit, multum ad concordiam
liberos suos cohortatus, vtriusque æta-
tem suppliciter patribus commendauit.

Et in vltima cognitione pro tribunali,
accessisse ad finem mortalitatis, quamquam
 abominantibus qui audiebant, semel at-
 que iterum pronuntiauit.

C. SVETONII
 TRANQVILLI DE
 XII. CÆSARIBVS

Liber sextus.

NERO CLAVDIVS CÆSAR.

EX gente DOMITIA duæ familiæ
 claruerunt, CALVINORVM, &
 ÆNOBARBORVM. Ænobarbi aucto-
 rem originis itémque cognominis ha-
 bent L. Domitium: cui rure quondam
 reuertenti, iuuenes gemini augustiore
 forma ex occurſu imperaſſe traduntur,
 nuntiaret ſenatui ac populo victoriam,
 de qua incertum adhuc erat: atque in fi-
 dem maiestatis, adeò permulſiſſe malas,
 vt è nigro rutilum ærique aſſimilem ca-
 pillum redderent. Quod inſigne manſit,
 & in poſteris eius, ac magna pars rutila
 barba fuerunt. Functi autem conſulati-

329

bus v r i. triumpho censuráque dupli- 658
 ci, & inter patritios allecti; perseuerarunt 666
 omnes in eodem cognomine. Ac ne præ- 700
 nomina quidem vlla, præterquam Cnæi 722
 & Lucij vsurparunt: eaque ipsa notabili 724
 varietate, modò continuantes vnũ quod- 732
 que per ternas personas, modò alternan- 739
 tes per singulas. Nam primum secun- 763
 dũmque ac tertium Ænobarborum Lu-
 cios: rursus sequentes tres ex ordine
 Cnæos accepimus: reliquos nonnisi vi-
 cissim, tum Lucios tum Cnæos. Plures
 è familia cognosci referre arbitror: quò
 faciliùs appareat ita degenerasse à suo-
 rum virtutibus Neronem, vt tamen vitia
 cuiusque quasi tradita & ingenita retu-
 lerit. Vt igitur paullò altius repetam, 2
 ataus eius Cn. Domitius in tribunatu 652
 pontificibus offensior, quòd alium quàm
 se in patris sui locum cooptassent, ius sa-
 cerdotum subrogandorum à collegiis ad
 populum transtulit: ac in consulatu Al- 632
 lobrogibus Aruernisque superatis, ele-
 phanto per prouinciam inuectus est: tur-
 ba militum, quasi inter solemnia trium-
 phi prosequente. In hunc dixit Licinius
 Crassus orator, *Non esse mirandum quòd
 aneam barbaram haberet, cui sset os ferreum,
 cor plumbeum* Huius filius prætor C. Cæ- 696
 sare

700
farem abeuntem consulatu, quem ad-
uersus auspicia legesque gessisse existi-
mabatur, ad disquisitionem in senatū vo-
cavit: mox consul imperatorem ab exer-
citibus Gallicis retrahere tentavit: suc-
cessorque ei per factionem nominatus,
principio civilis belli ad Corfinium ca-
ptus est. Unde dimissus, Massilienses ob-
sidione laborantes cum aduentu suo con-
firmasset, repente destituit. Acieque de-
mum Pharsalica occubuit. Vir neque sa-
tis constans, & ingenio truci: in despera-
tione rerum, mortem timore appetitam
ita expauit ut haustum venenum poeni-
tentia euomuerit, medicumque manu-
miserit, quod id sibi prudens ac sciens mi-
nus noxium temperasset. Consultante
autem Cn. Pompeio, de mediis ac neu-
tram partem sequentibus, solus censuit
hostium numero habendos. Reliquit
filium omnibus gentis suae proculdubio
A. V. praeferendum. Is inter conscios Caesaria-
C. nae necis, quamquam insons, damnatus
711 lege Pedia, cum ad Cassium Brutumque
se propinqua sibi cognatione iunctos,
cotulisset, post utriusque interitum clas-
sem olim commissam retinuit: auxit
etiam: nec nisi partibus ubique proffiga-
tis, M. Antonio sponte, & ingentis me-

riti loco, tradidit, solusque omnium ex
 iis qui pari lege damnati erant, restitutus
 in patriam, amplissimos honores percu-
 currit, ac subinde redintegrata dissen-
 sione civili, eidem Antonio legatus, de-
 latam sibi summam imperij ab iis quos
 Cleopatræ pudebat, neque suscipere, ne-
 que recusare fideter, propter subitam va-
 letudinem, ausus, transit ad Augustum: 723
 & in diebus paucis obiit, nonnulla & ipse
 infamia adpersus. Nam Antonius cum
 desiderio amicæ Seruiliæ Naidis transfu-
 gisse iactavit. Ex hoc Domitius nasci- 4
 tur, quem emptorem familiæ pecuniæq;
 in testamento Augusti fuisse, mox vulgò
 notatum est: non minùs aurigandi arte
 in adolescentia clarus, quàm deinde or-
 namentis triumphalibus ex Germanico
 bello. Verùm arrogans, profusus, immi-
 tis, censorem L. Plancum via sibi decede-
 re Ædilis coëgit: præturæ consulatúsque
 honore equites R. matronásque ad agen-
 dum mimum produxit in scenam: vena-
 tionésque & in circo, & in omnibus vr-
 bis regionibus dedit. Munus etiam gla-
 diatorium: sed tanta sæuitia, vt necesse
 fuerit Augusto clam frustra monitum
 edicto coërcere. Ex Antonia maiore
 patrem Neronis procreavit, omni parte

522
vitæ detestabilem. Siquidem comes ad orientem C. Cæsaris iuuenis, occiso liberto suo, quòd potare quantum iubebatur, recusaret, dimissus è cohorte amicorum nihilo modestiùs vixit. Sed & in viæ Appiæ vico repente puerum citatis iumentis haud ignarus obtriuit: & Romæ, medio foro cuidam equiti R. liberiùs iurganti oculum eruit, perfidiæ verò tantæ, vt non modò argentarios pretiis rerum coëmptarum, sed & in prætura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & sororis ioco, querentibus dominis factionum, *representanda premia in posterum*, sanxit. Maiestatis quoque & adulteriorum, incestique cum sorore Lepida sub excessu Tiberij reus, mutatione temporum euasit: decessitque Pyrgis morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita. **N E R O** natus est Antij post ix. menses quàm Tiberius excessit, x v i i i. Kal. Ianuarias: tantum quod ex oriente Sole, penè vt radiis priùs quàm terra contingeretur. De genitura eius statim multa & formidolosa multis coniectantibus, præfagium fuit etiam Domitij patris vox, inter gratulationes amicorum, negantis quidquam ex se & Agrippina nisi dete-

stabile & malo publico nasci potuisse. Eiusdem futurę infelicitatis signum euidentis die lustrico exstitit : nam C. Cæsar, rogante sorore vt infantī quod vellet, nomen daret, intuēs Claudium patruum suum, à quo mox principe Nero adoptatus est, eius se dixit dare : neque id ipse seriò, sed per iocum, & aspernante Agrippina, quòd tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Trimulus patrem amisit : cuius ex parte tertia hæres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per cohæredem Caium vniuersis bonis, & subinde matre etiam relegata, penè inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus est, sub duobus pædagogis, saltatore atq; tonsore. Verùm Claudio imperium adepto, non solùm paternas opes recuperavit : sed & Crispi Passieni vitrici sui hæreditate ditatus est. Gratia quidem & potentia reuocata restitutaque matris vsque eo floruit, vt emanaret in vulgus, missos à Messallina vxore Claudij, qui eum meridianam quasi Britannici æmulum strangularent. Additum fabulæ est, eosdem dracone è puluino se profereute conterritos refugisse. Quæ fabula exorta est, deprehensis in lecto eius circum cervicalia serpentis exuuiis : quas ta-

men aureæ armillæ ex voluntate matris
 inclusas dextro brachio gestavit aliquan-
 diu: ac tædio tandem maternæ memoriæ
 abiecit, rursusq; extremis suis rebus fru-
 7 stra requisivit. TENER adhuc, necdum
 matura pueritia, Circensibus ludis Tro-
 iam constantissimè favorabiliterque lu-
 sit. Undecimo ætatis anno à Claudio
 adoptatus est, Annæoque Senecæ iam tūc
 senatori in disciplinā traditus. Ferunt Se-
 necam proxima nocte visum sibi per
 quietem, C. Cæsari præcipere: & fidem
 somnio Nero breui fecit, prodita imma-
 nitate naturæ, quibus primùm potuit
 experimentis. Namque Britannicum fra-
 trem, quòd se post adoptionē ÆNIOBAR-
 BV M ex consuetudine salutasset, vt sub-
 ditium apud patrē arguere conatus est.
 Amitam etiam Lepidam, reā testimonio
 coràm afflixit, gratificans matri, à qua rea
 premebatur. Deductus in forum tiro, po-
 pulo congiarium, militi donarium pro-
 posuit: indictaq; decursione prætorianis,
 scutum sua manu prætulit: exinde patri
 gratias in senatu egit. Apud eundem con-
 sulem pro Bononiensibus Latinè, & pro
 Rhodiis atque Iliensibus Græcè verba fe-
 cit. Auspicatus est & iurisdictionem Præ-
 fectus urbis sacro Latinarum, celeberrimis

mis patronis, non tranſlatitias, vt aſſolet, & breues, ſed maximas plurimáſq; poſtulationes certatim ingerentibus: quamvis interdictum à Claudio eſſet. Nec multò poſt duxit vxorem Octauiam: ediditque pro Claudij ſalute Circéſes, & venationē.

SEPTEMDECIM natus annos, vt de 8 Claudio palàm factum eſt, inter horam A. V. ſextã ſeptimámque proceſſit ad excubi- c. tores: cùm ob totius diei diritatem non 607 aliud auſpicandi tempus accommodatius videretur: próque Palatij gradibus IMPERATOR conſalutatus, lectica in caſtra, & inde raptim appellatis militibus in curiam delatus eſt: diſceſſitque iam veſperi: ex immenſis quibus cumulabatur honoribus, tantùm PATRIS PATRIÆ nomine recuſato, propter ætatem. Orſus hinc à pietatis oſtentatione, Claudium apparatiſſimo funere elatum laudauit, conſecrauitque. Memorix Domitij patris honores maximos habuit. Matri ſummam omnium rerum publicaram priuatarúmque permisit. Primo etiam Imperij die ſignum excubanti tribuno dedit, *Optimam matrem*: ac deinceps eiſdem ſæpè lectica per publicum ſimul veſtus eſt. Antium coloniam deduxit, adſcriptis veteranis è prætorio.

10 additisque per domicilij translationem
 ditissimis primipilariū, vbi & portum
 operis sumptuosissimi fecit. Atque, vt
 certiozem adhuc indolem ostenderet, ex
Augusti transcripto imperatum se professus,
 neque liberalitatis, neque clementiæ,
 nec comitatis quidem exhibendæ vl-
 lam occasionem omisit: Grauiora vecti-
 galia aboleuit, aut minuit. Præmia de-
 latorum Papiæ legis ad quartas redegit,
 diuisis populo viritim quadringentis
 nummis. Senatorum nobilissimo cuique,
 sed à re familiari destituto, annua sala-
 ria, & quibusdam quingena constituit.
 Item prætorianis cohortibus frumentum
 mensurium gratuitum. Et cum de suppli-
 cio cuiusdam capite damnati vt ex more
 subscriberet, admoneretur: *Quàm vel-
 lem, inquit, nescire literas.* Omnes ordi-
 nes subinde, ac memoriter, salutauit.
 Agenti senatui gratias, respondit: *Cum
 meruere.* Ad campestres exercitationes
 suas admisit & plebem: declamauit & sæ-
 pius publicè: recitauit & carmina, non
 modò domi, sed in theatro, tanta vniuer-
 sorum lætitia, vt ob recitationem suppli-
 catio decreta sit, eaque pars carminum
 aureis literis Ioui Capitolino dicata.

ria genera edidit: Iuuenales, Circenses, scenicos ludos, gladiatorium munus. Iuuenalibus senes quoque cōsulares anúsque matronas recepit ad lusum. Circensibus loca equiti secreta à cæteris tribuit: commisitque etiam camelorū quadrigas. Ludis, quos pro æternitate Imperij susceptos appellari *Maximos* voluit, ex vtroque ordine & sexu plerique ludicras partes sustinuerunt. Notissimus eques R. elephanto supersedens per catadromum decucurrit. Inducta est & Afranij togata, quæ *Incendium* inscribitur: concessumque vt scenici ardentis domus supellectilem diriperent, ac sibi haberent. Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia. Auium cuiusque generis multiplex penus, tessera frumentaria, vestis, aurū, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atq; etiam mansuetæ feræ: nouissimè naues, insulæ, agri. Hos ludos spectauit è proscenij fastigio. 12
 Munere quod in Amphitheatro ligneo, A. 7.
 in Regione Martij campi infra anni spatium fabricato, dedit, neminem occidit, C.
 ne noxiorum quidem. Exhibuit autem ad 810
 ferrum etiam quadringentos senatores, 10
 sexcentosque equites R. & quosdam for-

runæ atque existimationis integræ ex
 iisdem ordinibus, cōfectorésque ferarum,
 & ad varia arenæ ministeria. Exhibuit &
 naumachiam marina aqua innantibus
 belluis: itē Pyrrichas quosdam è numero
 epheborum, quibus post editam operam
 diplomata ciuitatis Romanæ singulis
 obtulit. Inter Pyrricharum argumenta,
 taurus Pasiphaën ligneo iuuençæ simu-
 lachro abditam iniit, vt multi spectātium
 crediderunt. Icarus primo statim cona-
 tu iuxta cubiculum eius decidit, ipsū-
 que cruore resperfit, Nam perraro præsi-
 dere, cæterùm accubans primùm paruis
 foraminibus, deinde toto podio adaper-
 A. V. to spectare cōsueuerat. Instituit & quin-
 C. quennale certamen primus omnium Ro-
 813 mæ, more Græco triplex, musicum, gym-
 nicum, equestre, quod appellauit NE-
 R O N I A. Dedicatísque thermis atque
 gymnasio, senatui quoque & equiti
 oleum præbuit. Magistros toti certamini
 præposuit consulares sorte, sede præto-
 rum, deinde in orchestram senatūmque
 descendit, & orationis quidem carmi-
 nisque Latini coronam, de qua hone-
 stissimus quisque contenderat, ipsorum
 consensu concessam sibi recepit. Citha-
 ram autem à iudicibus ad se delatã ado-
 rauit,

raui, ferrique ad Augusti statuam iussit.
 Gymnico quod in Septis edebat, inter
 buthyse apparatus, barbam primam po-
 suit, conditamque in auream pyxidem,
 & pretiosissimis margaritis adornatam
 Ioui Capitolino consecrauit. Ad athle-
 tarum spectaculum inuitauit & virgines
 Vestales: quia Olympiæ Cereris sacerdo-
 tibus spectare conceditur. Non im-
 meritò inter spectacula ab eo edita, &
 Tiridatis in vibem introitum retulerim.
 Quem Armeniæ Regem magnis pollici-
 tationibus sollicitatum, cum destinato
 per edictum die ostensurus populo pro-
 pter nubilum distulisset, produxit, quò
 opportunissimè potuit: dispositis circa
 fori templa armatis cohortibus, curuli
 residens apud Rostra triumphantis ha-
 bitu, inter signa militaria, atque vexilla:
 & primò per deuexum pulpitem subeun-
 tem admisit ad genua, alleuatúmque dex-
 tra exosculatus est: dein precanti, tiara
 deducta, diadema imposuit, verba sup-
 plicis interpretata prætorio viro multi-
 tudini pronuntiante. Perductum deinde
 in theatrum, ac rursus supplicatem, iuxta
 se latere dextro collocauit. Ob quæ im-
 perator consalutatus, laurea in Capito-
 lium lata, Ianum geminum clausit tam
 (c) Comunidad Autónoma de La Rioja **X** nullo

14 nullo quàm residuo bello. CONSULA-
 808 T V S quatuor gessit: primum bimestrem,
 810 secundum & nouissimum semestres, ter-
 811 tium quadrimestrem: medios duos con-
 813 tinuauit, reliquos inter annua spatia va-
 15 riuauit. In iurisdictione postulatoribus
 nisi sequenti die, ac per libellos, non te-
 merè respondit. In cognoscendo morem
 eum tenuit, vt continuis actionibus
 omissis, sigillatim quæque per vices age-
 ret. Quoties autem ad consultandum
 secederet, neque in commune quidquam,
 neque propalam deliberabat: sed & con-
 scriptas ab vnoquoque sententias taci-
 tus ac secretò legens, quid ipsi libuisset,
 perinde atque pluribus idem videretur,
 pronuntiabat. In Curiam libertinorum
 filios diu nō admisit: admisisque à prio-
 ribus principibus honores denegauit.
 Candidatos qui supra numerum essent,
 in solatium dilationis ac moræ, legioni-
 bus præposuit. Consulatum in senos ple-
 rumque menses dedit. Defunctoque circa
 Kalend. Ianuarias altero è C o s s. nemi-
 nem substituit: improbās exemplum ve-
 tus Caninij Rebili, vno die consulis.
 Triumphalia ornamenta, etiã quæstorix
 dignitatis & nonnullis ex equestri ordi-
 ne tribuit: nec vtrique de causa militari.

De quibusdam rebus rationes ad senatū
 missas, præterito quaestoris officio, per
 C o s s. plerumque recitabat. Formam 16
 ædificiorum vr̄bis nouam excogitauit: &
 vt ante insulas ac domos porticus essent,
 de quarum solariis incendia arcerentur:
 easque sumptu suo extruxit. Destinarat
 etiam Ostia tenus mœnia promouere, at-
 que inde fossa mare veteri vr̄bi inducere.
 Multa sub eo & animaduersa seuerè &
 coërcita, nec minus instituta: adhibitus
 sumptibus modus: publicę cœnę ad spor-
 tulas reductæ: interdictum ne quid in
 popinis cocti præter legumina aut olera
 veniret, cùm antea nullum non opsonij
 genus proponeretur: afflictis suppliciis
 CHRISTIANI, genus hominum supersti-
 tionis nouæ ac maleficæ: vetiti quadriga-
 riorum lusus, quibus inueterata licentia
 passim vagantibus, fallere ac furari per
 iocum ius erat: pantomimorum factio-
 nes cum ipsis simul relegatæ.

Aduersus falsarios tunc primùm re- 17
 pertum ne tabulæ nisi pertusæ, ac ter li-
 no per foramina traiecto, obsignaren-
 tur. Cautum vt in testamentis primæ duę
 ceræ, testatorum modò nomine inscri-
 pto, vacuæ signaturis ostenderentur: ac
 ne quis alieni testamenti scriptor legatū
 sibi

sibi adscriberet. Item ut litigatores pro
 parociniis certam iustamque mercedem
 pro subselliis nullam omnino darēt, præ-
 bente ærario gratuita: utque rerum actu
 ab ærario causæ ad forum, ac recupera-
 tores transferrentur: & ut omnes appel-
 lationes à iudicibus ad senatum fierent.

18 Augendi propagandique Imperij ne-
 que voluntate vlla, neque spe motus um-
 quam, etiam ex Britannia deducere exer-
 citum cogitavit: nec nisi verecundia, ne
 obtrectare parentis gloriæ videretur, de-
 stitit. Ponti modò regnum concedente
 Polemone, item Alpium, defuncto Cot-

19 tio in prouinciæ formam redegit. P E-
 REGRINATIONES duas omnino susce-
 pit, Alexandrinam & Achaicam: sed Ale-
 xandrina ipso profectiois die destitit,
 turbatus religione simul ac periculo. Nā
 circuitis templis eum in æde Vestæ rese-
 disset, confurgenti ei primùm lacinia ob-
 hæsit: deinde tanta oborta caligo est, ut
 despiceret non posset. In Achaia Isthmum
 perfodere aggressus, prætorianos pro
 concione ad inchoandum opus cohor-
 tatus est: tubaque signo dato primus ra-
 stello humum effodit, & corbulæ conge-
 stam humeris extulit. Parabat & ad Cas-
 pias portas expeditionem, conscripta ex

Italicis senum pedum tyronibus noua
legione, quam Magni Alexandri phalan-
gem appellabat. Hæc partim nulla repre-
hensione, partim etiam nō mediocri lau-
de digna in vnum contuli: vt secernerem
à probris ac sceleribus eius, de quibus
dehinc dicam. **I N F E R** cæteras disci-
plinæ pueritiæ tēpore imbutus & musi-
ca, statim vt Imperiū adeptus est, Terpnū
citharædum vigentem tunc præter alios,
accerisit: diebúsque continuis post cœnā
canenti in multā noctem assidens, paulla-
tim & ipse meditari exerceri que cœpit:
nec eorum quidquam omittere, quæ ge-
neris eius artifices, vel conseruandæ vo-
cis causa, vel augendæ factitarent. Sed &
plumbeam chartam supinus pectore su-
stinere: & clystere vomitūque purgari: &
abstinere pomis cibisque officientibus:
donec blandiente profectu (quamquam
exiguæ vocis, & fuscæ) prodire in scenam
cōcupiuit: subinde inter familiares Græ-
cum prouerbiū iactans, *cæculæ musica
nullum esse respectum.* Et prodiit Nea-
poli primū: ac ne, concusso quidem
repente motu terræ theatro, antè can-
tare destitit quàm inchoatum absol-
ueret *ρόμον*. Ibidem sæpius & per com-
plures cantauit dies: sumpto etiam ad re-
ficien

ficiendam vocem breui tempore, impatiens secreti à balneis in theatrum trástit, mediáque in orchestra frequente populo epulatus, *si paulum subbibisset, aliquid se sufferi tinniturum*, Græco sermone promisit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo com meatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo segeniùs adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissimæ iuuentutis vndique elegit, qui diuisi in factiones, plausum genera condicerent, (*bombos, & imbrices, & restas* vocabant) operámque nauarent cantati sibi insignes pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine annulo læuis: quorum duces quadragena millia n. s. merebant. Cùm magni æstimaret cantare, etiam Romæ Neroneum agona ante præstitutam diem reuocauit. Flagitantibusque eunctis *cœlestem vocem*, respondit quidem, *in horris se copiam volentibus facturum*: sed adiuuante vulgi preces etiam statione militum, quæ tunc excubabat, repræsentaturum se pollicitus est libens: ac sine mora nomen suum in albo profitentium citharædorum iussit adscribi: *forticuláque in urná cum ceteris demissa*

intrauit ordine suo, simulque Præfecti
prætorij citharam sustinentes, post tri-
buni militum iuxtaque amicorum iuncti.
Utque cōstitit peracto principio Niobem
se cantaturum per Cluuium Rufum con-
sularem pronuntiauit, & in horam ferè
decimã perseuerauit: coronamque eam,
& reliquam certaminis partem in annum
sequentem distulit, vt sæpius canendi oc-
casio esset. Quod cum tardum videretur,
non cessauit identidem se publicare. Non
dubitauit etiam priuatis spectaculis ope-
ram inter scenicos dare, quodam præto-
rum H. S. decies offerente. Tragœdias
quoque cantauit personatus: herou. Deo-
rumque, item Heroidum ac Dearum per-
sonis effectis ad similitudinem oris sui, &
fœminæ, prout quamque diligeret. Inter
cætera cantauit *Canacem parturientem,*
Orestem matricidam. Oedipodem excaca-
tum, Herculem insanum. In qua fabula
fama est tirunculum militem positum
ad custodiam aditus, cum eum ornari ac
vinciri catenis, sicut argumentum po-
stulabat, videret, acurrisse ferenda
opis gratia. **E Q V O R V M** studio vel 23
præcipuè ab ineunte ætate flagrauit,
plurimisque illi sermo, quamquam ve-
taretur, de circensibus erat: & quondam

tractum Prasinum agitatorem inter con-
discipulos querens , obiurgante magi-
stro , de Hectore se loqui e mentitus est.
Sed cum inter initia Imperij eburneis
quadrigis quotidie in abaco luderet , ad
omnes etiam minimos Circenses com-
meabat secessu, primò clam, deinde pro-
palam : vt nemini dubium esset eo die
vtique affuturum. Neque dissimulabat
velle se palmarum numerum ampliare:
quare spectaculum multiplicatis missili-
bus in feram protrahebatur , ne dominis
quidem iam factionum dignantibus , ni-
si ad totius diei cursum , greges ducere.
Mox & ipse aurigare , atque etiam spe-
ctari sæpius voluit : positòque in hortis
inter seruitia & sordidam plebem rudi-
mento , vniuersorum se oculis in Circo
maximo præbuit , aliquo liberto mit-
tente mappam , vnde magistratus solent.
Nec contentus harum artium experi-
menta Romæ dedisse, Achaiam, vt dixi-
mus , petit , hinc maximè motus : Insti-
tuerant ciuitates, apud quas musici ago-
nes edi solent, omnes citharædorum co-
ronas ad ipsum mittere. Eas adeò gratè
recipiebat, vt legatos, qui pertulisset, non
modò primos admitteret , sed etiã fami-
liaribus epulis interponeret. A quibusdã

ex his rogatus, vt cantaret super cœnam, exceptusque effusiùs : *solos scire audire Græcos, solosque se & studiis suis dignos* ait. Nec profectioe dilata, vt primùm Cassiopen traiecit, statim ad aram Iouis Cassij cantare auspiciatus est. CERTA-²³ MINA deinceps obiit omnia. Nam & quæ diuersissimorum temporum sunt, cogi in vnum annum quibusdam etiam iteratis iussit. Olympiæ quoque præter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hæc occupatum auocaret detineretve, cum præsentia eius vrbicas res egere à liberto Helio admoneretur, rescripsit his verbis, *Quamuis nunc tuum consilium sit & votum, celeriter reuerti me: tamen suadere & optare potius debes vt Nerone dignus reuertar.*

Cântante eo, ne necessaria quidem causa excedere theatro licitum erat. Itaque & enixæ quædam in spectaculis dicuntur, & multi tædio audiendi laudandique clausis oppidorum portis, aut furtim defluisse de muro, aut morte simulata funere elati. Quàm autem trepidè anxieque certauerit, quanta aduersariorum amulatione, quo metu iudicum, vix credi potest. Aduersarios quasi planè conditionis eiusdem, obseruare, captare, infat-

350
nare secretò, nonnunquam ex occurſu
maledictis inceſſere: ac, ſi qui arte præ-
cellerent, corrumpere etiam ſolebat. Iu-
dices autem priùs quàm inciperet, reue-
rentiſſimè alloquebatur, *omnia ſe facienda
feciſſe, ſed euentum in manu eſſe Fortuna:*
illos, ut ſapientes & doctos viros fortuita debe-
re excludere: atque ut auderet hortantibus,
æquiore animo recedebat: ac ne ſic qui-
dem ſine ſollicitudine taciturnitatem
pudorémque quorundam pro triftitia
ac malignitate arguens, ſuſpectòſque ſi-
bi dicens. In certando verò ita legi obe-
diebat, ut numquam excreare auſus, ſu-
dorem quoque frontis brachio deterge-
ret: atque etiam in quodam tragico actu,
cùm elapſum baculum citò reſumpſiſſet,
pavidus & metuens, ne ob delictum cer-
tamine ſubmoueretur, non aliter confir-
matus eſt quàm adiurante hypocrita,
non animaduerſum id inter exſultatio-
nes ſucclamationésque populi. Victo-
rem autem ſe ipſe pronuntiabat. Qua de
cauſſa & præconio vbique contendit. Ac
ne cuius alterius hieronicarum memo-
ria aut veſtigium exſtaret uſquam, ſub-
uerti & vnco trahi, abiicique in latrinas
omnium ſtatuas & imagines imperauit.
Aurigaui quoque plurifariam, Olympiis
verò

verò etiam decemiugè quamuis id ipsum in rege Mithridate, carmine quodam suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus, cum perdurare non posset, destitit ante decursum: nec eo secius coronatus est. Decedens deinde, prouinciam vniuersã libertate donauit: simulque iudices ciuitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia è medio stádio, Isthmiorum die sua ipse voce pronuntiauit. **REVERSVS** è Græcia Neapolim, quòd 25 in ea primùm artem protulerat, albis equis introiuit, disiecta parte muri, vt mos hierocinarum est. Simili modo Antium, inde Albanum, inde Romam. Sed & Romam eo curru quo Augustus olim triumphauerat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde, coronamque capite gerens Olympiacam, dextra manu Pythiam, præeunte pompa cæterarum cum titulis, *vbi & quos, quo cantionũ, quove fabularum argumento vicisset*: sequentibus currum ouantium ritu plausoribus, *Augustianos, militesque se triumpho eius clamitantibus*. Dehinc diruto Circi maximi arcu per Velabrum Forúmque, Palatium & Apollinem petiit. Incedenti passim victimæ cæfæ, sparso per vias identidè croco, ingestaque aues, ac lemnisci, & bel-

340
laria. Sacras coronas in cubili circumlectos posuit. Item statuas suas citharædico habitu: qua nota etiam nummum percussit. Ac post hæc tantum abfuit à remittendo laxandóque studio: vt conservandæ vocis gratia, neque milites vquam nisi absens, aut alio verba pronuntiante, appellaret: neque quidquam serio iocóve egerit, nisi adstante phonasco, qui moneret, parceret arteriis, ac sudarium ad os applicaret: multísque vel amicitiam suam obtulerit, vel similitatem indixerit, provt quisque se magis parciúsve laudasset. **PETVLANTIAM**, libidinem, luxuriam, avaritiam, crudelitatem sensim quidem primò & occultè, velut iuuenili errore, exercuit: sed vt tunc quoque dubium nemini foret, naturæ illa vitia non ætatis esse. Post crepusculum statim arrepto pileo vel galero, popinas inibat: circúmque vicos vagabatur ludibundus, nec sine pernicie tamen. Siquidem redeuntes à cœna verberare, ac repugnantes vulnerare, cloacísque demergere assueuerat: tabernulas etiam effringere & expilare: quintana domi constituta, vbi partæ & ad licitationem diuidenda prædæ pretiam assumeretur. Ac sepe in eiusmodi rixis, oculorum & vitæ

periculum adiit, à quodam laticlauiò, cuius vxorẽ attrectauerat, prope ad necem cæsus. Quare numquam postea se publico illud horæ sine tribunis cõmisit, procul & occultè subsequenteribus. Interdix quoque clàm gestatoria sella delatus in theatrum, seditionibus pantomimorum ex parte prosœnij superiori, signifer simul ac spectator aderat. Et cùm ad manus ventum esset, lapidibusque & subselliorum fragminibus decerneretur, multa & ipse iecit in populum, atque etiam prætoris caput consauciauit. P A V-²⁷

L A T I M verò inualescentibus vitiis iocularia & latebras omisit, nullaque dissimulandi cura ad maiora palàm erupit. Epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat: refotus sæpius calidis piscinis, ac tempore æstiuo niuatis. Cœnabatque nõnumquam, & in publico. Naumachia præclusa, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter scortorum totius vrbs ambubaiarumque ministeria. Quoties Ostiam Tiberi deflueret, aut Baianum sinum præternavigaret, dispositæ per littora & ripas diuersoriarum tabernarum parabantur, insignes ganæ & matronarum institorio copas imitantium, atque hinc inde hortantium, vt appelleret. Indice-

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja bat,

bat, & familiaribus cœnas, quorum vni
 mitellita quadragies n-s. constitit: alteri
 28 pluris aliquanto absortio rosaria. Super
 ingenuorum pædagogia, & nuptiarum
 concubinatus, Vestali virgini Rubriæ
 vim intulit. Acten libertam paullum
 abfuit quin iusto matrimonio sibi con-
 iungeret: submissis consularibus viris
 qui regio genere ortam peierarent. Pue-
 rum Sporum, exfectis testibus, etiam in
 muliebrem naturam transfigurare co-
 natus est: cum dore & flammeo per solé-
 ne nuptiarum celeberrimo officio, de-
 ductum ad se pro vxore habuit. Exstât-
 que cuiusdam non inscitus iocus, *Bene
 sgi potuisse cum rebus humanis, si Domitius
 pater talem habuisset uxorem.* Hunc Spo-
 rum Augustarum ornamentis excultum,
 lecticâque vestum, & circa conuentus
 mercatusque Græciæ, ac mox Romæ cit-
 ca Sigillaria, comitatus est, identidem
 exosculans. Nam matris concubitum ap-
 petiisse, ab obtrectatoribus eius, ne fe-
 rox & impotens mulier & hoc genere
 gratiæ præualeret, deterritum nemo du-
 bitauit: utique postquam meretricem,
 quam fama erat Agrippinæ simillimam,
 inter concubinas recepit. Olim etiam
 quoties lectica cum matre veheretur, li-
 bidina

bidinatum incestè, ac maculis vestis pro-
 ditum affirmant. Suam quidem pudici- 29
 tiam vsque adeò prostituit, vt contami-
 natis penè omnibus membris, nouissi-
 mè quasi genus luxus excogitaret: qua-
 tenus feræ pelle contactus emitteretur è
 cauea, virorùmque ac fœminarum ad
 stipitem deligatorum inguina inuade-
 ret: & cùm affatim desæuisset, conficere-
 tur à Doryphoro liberto: cui etiam, sicut
 ipsi Sporus, ita ipse denupsit: voces quo-
 que & eiulatus vim patientium virginum
 imitatus. Ex nonnullis comperi, persua-
 sissimum habuisse eum, neminem homi-
 nem pudicum, aut vlla corporis parte pu-
 rum esse: verùm pleròsque dissimulare
 vitium & calliditate obtegere: ideòque
 professis apud se obscœnitatem, cætera
 quoque concessisse delicta. DIVITIARVM & pecuniæ fructum non ali- 30
 um putabat quàm profusionem: sordidos ac
 deparcos esse quibus ratio impensarum
 constaret: prælautos, verèque magnifi-
 cos qui abuterentur ac perderent. Lau-
 dabat mirabatúrque auunculum Caium,
 nullo magis nomine quàm quòd ingen-
 tes à Tiberio relictas opes in breui spa-
 tio prodegisset. Quare nec largiendi nec
 absumendi modum tenuit. In Tiridatem,
 (c) Comunidad Autónoma de La Rioja quod

quod vix credibile videatur, octingena nummum millia diurna erogavit, abeuntique super H. S. millies contulit. Meneratrem citharædum & Spicillum mirillonem triumphalium virorum patrimoniis ædibusque donavit. Cercopithecum Panerotem fœneratorem, & urbanis rusticisque prædiis locupletatū, propè regio extulit funere. Nullam vestem bis induit. Quadringenis in punctū H. S. aleam lusit. Piscatus est rete aurato, purpura coccòque funibus nexis. Nunquam carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis, canasinatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazacum turba, atque cursorum.

- 31 Non in alia re damnosior quàm in ædificando. Domum à Palatio Esquilias vsque fecit. Quam primò *Transitoriam*, mox, incēdio absumptam, restitutamque *Auream* nominavit. De cuius spatio atque cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum eius fuit, in quo colossus centum viginti pedum staret ipsius effigie: tanta laxitas, vt porticus triplices milliarias haberet: item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem. Rurā insuper aruis atque vinetis & pascuis, siluisque, varia cum multitudine

omnis generis pecudum ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis vnionúmque conchis erant. Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis versatilibus, vt flores, fistulis, vt vnguenta desuper spargerentur: Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus vice mundi circumageretur: balneæ marinis & Albulis fluètes aquis. Eiusmodi domum cum absolutam dedicaret, hætenus comprobauit, vt se diceret *quasi hominem tandem habitare cœpisse*. Præterea inchoabat piscinam à Miseno ad Auernum lacum, contactam, porticibus conclusam, quò quidquid totis Baïis calidarum esset conuerteretur. Fossam ab Auerno Ostiam vsque, vt nauibus nec tamen mari iretur, longitudinis per centum sexaginta milliaria: latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent. Quorum operum perficiendorum gratia, quod vbique esset custodiæ in Italiam deportari, etiam scelere conuictos, non nisi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorem super fiduciam imperij, etiam spe quadam repentina immensarum & reconditarum opum impulsus est: ex indicio equitis Rom. pro comperto pollicentis, thesau-

a. v. ros antiquissimæ gazæ, quos Dido regina
 c. fugiens Týro secum extulisset, esse in
 § 18 Africa vastissimis specubus abditos, ac
 posse erui paruula molientium opera.

32 Verùm vt spes fefellit, destitutus, at-
 que ita iam exhaustus & egens, vt stipen-
 dia quoque militum, & commoda vete-
 ranorum protrahi ac differri necesse es-
 set, calumniis rapinisque intendit ani-
 mum. Ante omnia instituit vt è liberto-
 rum defunctorum bonis pro semisse do-
 drans cogeret ei, si qui sine probabili
 causa eo nomine essent quò fuissent illæ
 familiæ quas ipse contingeret: deinde vt
 ingratorum in principem testamenta ad
 fiscum pertinerent: ac ne impunè esset
 studiosis iuris qui scripsissent vel dictas-
 sent ea: tum vt lege maiestatis facta di-
 ctæque omnia, quibus modò delator non
 deesset, tenerentur. Reuocauit & præmia
 coronarum, quæ vniquam sibi in certa-
 minibus ciuitates detulissent. Et cum in-
 terdixisset vsum amethystini ac Tyrii
 coloris, submisissetque qui nundinarum
 die pauculas vncias venderet: præcluserat
 cunctos negotiatores. Quinetiam inter
 canendum animaduersam matronam è
 spectaculis, vetita purpura cultâ, demon-
 strasse procuratoribus suis creditur: de-
 tractamque

tractamque illicò, non veste modò, sed & bonis exiit. Nulli delegavit officium, vt non adiiceret: *scis quid mihi opus sit, &, hoc agamus, ne quis quidquam habeat.* Vltimò templis compluribus dona detraxit, simulacràque ex auro vel argèto fabricata conflavit: in his Penatium deorum, quæ mox Galba restituit. PARRICIDIA & 33. cædes à Claudio exorsus est: cuius necis, etsi non auctor, at conscius fuit: neque dissimulanter, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is. acceperat, quasi deorum cibum, posthac prouerbio Græco collaudare sit solitus. Certè omnibus rerum verborumque contumeliis mortuum insectatus est, modò stultitiæ, modò sæuitiæ arguens. Nam & *morari* eum inter homines desisse, producta prima syllaba iocabatur: multaque decreta & constituta, vt insipientis atque deliri, pro irritis habuit. Denique bustum eius consepiri, nisi humili leuique materia, neglexit. Britannicum, non minus æmulatione vocis, quæ illi iucundior suppetebat, quàm metu ne quandoque apud hominũ gratiam paterna memoria præualeret, veneno aggressus est. Quod acceptum à quadam Locusta, venenariorũ indice, cùm opinione tardiùs cederet,

ventre modò Britannici moto : accersita
 mulierem sua manu verberavit, ar-
 guens pro veneno remedium dedisse. Ex-
 cusantique minus datum ad occultan-
 dam facinoris inuidiam : *Sanè*, inquit, *le-*
gem Iuliam timeo : coëgitque se coram in-
 cubiculo quàm posset velocissimum ac
 præsentaneum coquere. Deinde in hæ-
 do expertus, postquam is quinque horas
 protraxit : iterum ac sæpius recoctum por-
 cello obiecit. Quo statim exanimato, in-
 ferri in triclinium, datique cœnanti se-
 cum Britannico imperavit. Et cùm ille
 ad primum gustum concidisset, comitia-
 li morbo ex consuetudine correptum
 apud conuiuas eimentitus, postero die ra-
 ptim inter maximos imbres translatitio
 extulit funere. Locustæ pro nauata ope-
 ra impunitatem prædiæque ampla, sed &
 34 discipulos dedit. Matrem, dicta factaque
 sua exquirentem acerbius & corrigen-
 tem, hætenus primò grauabatur, vt in-
 uidia idemtidem oneraret, quasi cessurus
 imperio, Rhodumque abiturus : mox &
 honore omni & potestate priuauit : ab-
 ductaque militum & Germanorum sta-
 tione, contubernio quoque ac palatio
 expulit. Neque in diuexanda quidquam
 pensi habuit : submissis & qui Romæ mo-
 rantem,

rantem, litibus, & in secessu quiescentem,
per conuitia & iocos, terra matique præ-
teruehentes inquietarent. Verùm minis
eius ac violentia territus perdere statuit.
Et cùm veneno ter tentasset, sentirétque
antidotis præmunitam: lacunaria, quæ
noctu super dormientem laxata machi-
na deciderent, parauit. Hoc consilio per
conscios parum celato, solutilem nauem
cuius vel naufragio vel cameræ ruina pe-
risset, cõmentus est. Atque ita reconcilia-
tione simulata, iucundissimis litteris Ba-
ias euocauit ad solemnia Quinquatrium
simul celebranda: datóque negotio tri-
rarchis, qui Liburnicã qua aduecta erat,
velut fortuito concursu confringerent,
protraxit conuiuium. Repetentique Bau-
los, in locum corrupti nauigij, machino-
sum illud obtulit, hilare profecutus: at-
que in digressu papillas quoque exoscu-
latus, reliquam temporis cū magna tre-
pidatione vigilauit, cœptorum opperens
exitum. Sed vt diuersa omnia, nandóque
euasisse eam, comperit, inops consilij, L.
Agerinum, libertum eius, saluam & in-
columem cum gaudio nuntiantem, ob-
iecto clam iuxta pugione, vt percussorem
sibi subornatum arripi constringique ius-
sit, matrémque occidi: quasi deprehen-

sum crimen voluntaria morte vitasset. Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad visendum interfectæ cadauer accurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitique interim oborta bibisse. Neque tamē sceleris conscientiam quamquam & militum & senatus populique gratulationibus confirmaretur, aut statim, aut vnquam postea ferre potuit: sæpè confessus exagitari se materna specie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus. Quin & factō per Magos sacro, euocare Manes, & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ, Eleusiniis sacris, quorum initiatione impij & scelerati voce præconis submouerentur, interesse non ausus est. Iunxitque parricidio matris amitæ necem. Quam cum ex duritia alui cubantem visitaret: & illa tractans lanuginem eius, vt assolet, iam grandis natu, per blanditias fortè dixisset, *Simal hanc excepero, mori volo*: conuersus ad proximos, confestim se positurum velut irridens ait: præcepitque medicis vt largiùs purgarent ægram. Nam necdum defunctæ bona inuasit, suppresso testamento, ne quid abscederet.

35 Vxores præter Octauiam duas postea duxit: Poppæam Sabinam, quæstorio pa-

tre nātam, & equiti Romano antē nu-
ptam: deinde Statiliā Messallinam Tau-
ri bis consulis ac triumphalis abneptem.
Qua vt potiretur, virum eius Atticum
Vestinum coss. in honore ipso trucidauit.
Octauix consuetudinem citò asper- A. V.
natus, corripientibus amicis, *sufficere illi* C.
debere respondit *uxoria ornamenta*. Ean- 815
dem mox sæpè frustra strangulare medi-
tatus, dimisit vt sterilem: sed improbante
diuortium populo, nec parcente cōuitiis,
etiam relegauit. Denique occidit sub
crimine adulteriorum, adeò impudenti
falsóque, vt in quæstione pernegantibus
cunctis, Anicetum pædagogum suum in-
dicem subiecerit, qui dolo stupratam à
se fateretur. Poppæa duodecimo die post
diuortium Octauix in matrimonium ac- 818
ceptam, dilexit vnice. Et tamen ipsam
quoque ictu calcis occidit: quòd se ex
aurigatione serò reuersum, grauida &
ægra conuitiis incesserat. Ex hac filiā tu-
lit Claudiam Augustam, amisitque ad-
modum infantem. Nullum adeò neces-
situdinis genus est quod non scelere per-
culerit. Antoniam Claudij filiam recu-
santem post Poppeæ mortem nuptias
suas, quasi molitricem nouarum rerum,
interemit. Similiter interemit cæteros,

aut affinitate aliqua sibi aut propinquitate coniunctos. In quibus Aulum Plautium iuuenem: quem cum ante mortem per vim constuprasset: *Eat nunc, inquit, mater mea, & successorem meum osculetur.* Iactas dilectum ab ea, & ad spem imperij impulsam. Priuignum Rufinum Crispinum, Poppæa natum, impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Tuscum nutricis filium relegauit, quod in procuratione Ægypti, balneis in aduentum suum exstructis lauisset. Senecam præceptorem ad necem compulit, quamuis sæpe com meatum petenti, bonisque cedenti, persanctè iurasset, *suspectum se frustra, periturumque potius quam nociturum ei.* Burro præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicum misit. Libertos diuites & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores, atque rectores, veneno, partim cibus, partim potionibus indito, 36 intercepit. Nec minore sæuitia foris & in exteros grassatus est. Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere vulgò putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius eare, utrex Babilo astrologo didicit, solere reges ta-

735
lia ostenta cæde aliqua illustri expiare,
atque à semet in capita procerum depel-
lere: nobilissimo cuique exitium destina-
uit. Enimuerò multò magis & quasi per
iustam causam duabus coniurationibus
promulgatis: quarum prior maiórque Pi-
soniana, Romæ: posterior, Viniciana, Be-
neuenti conflata atque detecta est. Con-
iurati è vinculis triplicium catenarum
dixere causam: cū quidam crimen vltro
faterentur, nonnulli etiam imputarent,
tamquam aliter illi non possent nisi mor-
te succurrere, dedecorato flagitiis omni-
bus. Damnatorum liberi vrbe pulsī, ene-
stique veneno aut fame. Constat quos-
dam cum pædagogis & capsariis vno
prandio pariter necatos, alios diurnum
victum prohibitos quærere.

Nullus posthac adhibitus delectus aut 37
modus interimendi quoscumque libuif-
set, quacumque de causa. Sed ne de plu-
ribus referam, Saluidieno Orfito obie-
ctum est quòd tabernas tres de domo sua
circa forum ciuitatibus ad stationem lo-
casset: Cassio Longino iuriconsulto, ac
luminibus orbato, quòd in vetere genti-
li stemmate C. Cassij percussoris Cæsaris
imagines restituisset: Pæto Thraseæ, tri-
stior & pædagogi vultus. Mori iussis non

amplius quam horarium spatium dabat. Ac ne quid moræ interueniret, medicos admouebat, *qui cunctantes continuo curarent*. Ita enim vocabat, venas mortis gratia incidere. Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptij generis, crudam carnem & quidquid daretur mandere assueto, concupisse viuos homines laniandos absumendosque obiicere. Elatus inflatusque tantis velut successibus, negauit *quemquam principum scisse quid sibi liceret*. Multasque nec dubias significationes saepe iecit, ne reliquis quidem se parsurum senatoribus: eumque ordinem sublaturum quandoque è Rep. ac prouincias & exercitus equiti Rom. ac libertis permissurum. Certè neque adueniens, neque proficiscens, quemquam osculo impertiuit, ac ne resalutatione quidem. Et in auspicando opere. Isthmi, magna frequentia elare, *Vt sibi ac pop. Rom. bene res verteret*, optauit: dissimulata senatus mentione.

38 Sed nec populo aut mœnibus patriæ percipit. Dicente quodam in sermone communi,

Εμὲ δαύοντ' ἔνακα μὲχθῆτω στυπὶ.
imò, inquit, ἐμὲ λῶντ'. Planèque ita fecit: nam quasi offensus deformitate veterum ædificiorum, & angustiis, flexu-

risque vicorum, incendit urbem tam palam, ut plerique consulares, cubicularios eius, cum stupa tædâque, in prædiis suis deprehensos non attigerint: & quædam horrea circa domum Auream, quorum spatium maximè desiderabat, ut bellicis machinis labefactata, atque inflammata sint, quòd saxeo muro constructa erant. Per sex dies, septemque noctes ea clade sæuitum est, ad monumentorum, bustorumque diuersoria plebe compulsa. Tunc præter immensum numerum insularum, domus priscorum ducum arserunt, hostibus adhuc spoliis adornatæ, deorumque ædes ab regibus, ac deinde Punicis ac Gallicis bellis votæ dedicatæque: & quidquid visendum, atque memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc incēdium è turri Mæcenatiana prospectans, lætusque flamma, ut aiebat, *pulchritudine, ἄλωσιν*. Ilij in illo suo scenico habitu decantauit. Ac ne non hinc quoque quantū posset prædæ & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerum & ruderum gratuitam egestionem, nemini ad reliquias rerū suarum adire permisit: collationibusque non receptis modò, verùm & efflagitatis prouincias priuatorumque census propè exhausit. ACCESSERVNT tantis ex prin-

cipe malis, probrisque, quædam & fortuita: pestilentia vnus autumnus, qua triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt: clades Britanica, qua duo præcipua oppida: magna ciuium sociorumque cæde direpta sunt: ignominia ad Orientem legionibus in Armenia subiugum missis, ægréque Syria retenta. Mirum, & vel præcipuè notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius quàm maledicta & conuitia hominum tulisse: neque in villos leniorem quàm qui se dictis aut carminibus laceffissent, extitisse. Multa Græcè Latinèque proscripta, aut vulgata sunt, sicut illa.

Νεόνυμφον Νέρων ἰδίων μητέρα ἀπέκτεινεν,
Νέρων Ὀρέσης, Ἀλκιμαίων μητροπητόναι,
*Quis negat Aeneæ magna de stirpe Nerone-
nem?*

Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

*Dum tendit citharam nosler, dum cornua
Parthus,*

Noster erit Paan, ille Ἐναρθηβέλτης.

Roma domus fiet: Veios migrate Quirites,

Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neque auctores requisivit: & quosdam per indicem delatos ad senatum, affi-

fici grauiore pœna prohibuit. Transeuntem cum Isidorus Cynicus in publico clara voce corripuerat quòd *Nauplij mala bene canitaret, sua bona malè disponderet.* Et Datus Atellanarum histrio in cantico quodam, *ὐρίαιν: πῶτερ, ὐρίαινε μῦτερ,* ita demonstraerit, vt bibentem natan- tēmque faceret, exitum C. Claudij Agrip- pinæque significans: & in nouissima clausula.

Orcus vobis ducit pedes.

Senatum gestu notaret: histrionē & phi- losophum Nero nihil amplius quam vr- be Italiæque submouit, vel contemptu omnis infamiæ, vel ne fatendo dolorem, irritaret ingenia. TALEM principem 40 paulò minùs x i v. annos perpeffus ter- rarum orbis, tandem destituit: initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam prouinciam pro prætore obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore vt quandoque de- stitueretur: vnde illa vox eius celeberrima, *τὸ τυχνίον πᾶσα γαῖα τρέφει* quo maio- re venia meditaretur citharædicam artē principi sibi gratam, priuato necessariam. Sponponderunt tamen quidam destituto ei dominationem Orientis, nonnulli no- minatim regnum Hierosolymorum, plu-
(c) Comunidad Autónoma de La Rioja

res omnis pristinae fortunae restitutionem. Cui spei pronior, Britannia, Armeniâque amissa, ac rursus vtraque recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Vt verò consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cauendum sibi audiuit, quasi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ, tanta fiducia, non modò senectam, sed etiam perpetuam singularémque concepit felicitatem, vt amissis naufragio pretiosissimis rebus, non dubitauerit inter suos dicere, *pisces eas sibi relatu-
ros*. Neapoli de motu Galliarum cognouit de ipso quo matrem occiderat: adeoque lentè ac securè tulit, vt gaudentis etiam suspicionem præberet, tamquam occasione nata spoliandarum iure belli opulentissimarum prouinciarum. Statimque in gymnasium progressus, certantes athletas effusissimo studio spectauit. Cœnæ quoque tempore interpellatus, tumultuosioribus litteris, hætenus excanduit, vt malum iis qui descissent, minaretur. Denique per octo continuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem silentio obliterauit. Edictis tandem Vindicis contumeliosis, & frequentibus per-

motus, senatum epistola in ultionem sui
 reique publicæ adhortatus est, excusato
 languore faucium, propter quem non
 adesset. Nihil autem æquè doluit quàm
 vt citharædum malum se increpitum, ac
 pro Nerone Ænobarbum appellatum.
 Et nomen quidem gentile, quod sibi per
 contumeliam exprobraretur, resumptu-
 rum se professus est, deposito adoptiuo.
 Cætera conuitia vt falsa, non alio argu-
 mento refellebat, quàm quòd etiam in-
 scitia tantoperè laboratæ perfectæque à
 se artis obiiceretur, singulos subinde ro-
 gitans, noscèntne quemquam præstan-
 tiorem. Sed vrgentibus aliis super alios
 nuntiis, Romam prætrepidus rediit. Le-
 uitérque modò in itinere friuolo auspi-
 cio mente recreata, cùm annotasset in-
 sculptum monumento, militem Gallum
 ab equite Rom. oppressum, trahi crini-
 bus, ad eam speciem exiit gaudio, cœ-
 lumque adorauit. Ac ne tunc quidem aut
 senatu, aut populo coram appellato,
 quosdam è primoribus viris domũ euo-
 cavit: transactaque raptim consultatio-
 ne, reliquam diei partem per organa hy-
 draulica noui & ignoti generis circum-
 duxit. Ostendénsque singula, de ratione,
 ac difficultate cuiusque differens, iam-

que se etiam prolaturum omnia in theatrum affirmavit, si per Vindicem liceat.

- 42 Postquam deinde etiam Galbam & Hispanias descivisse cognovit, collapsus, animoque malè fracto, diu & sine voce & propè intermortuus iacuit. Utque resipuit, veste descissa, capite converbato, *actum de se* pronuntiauit. Consolantique nutriculæ, & aliis quoque iam principibus familia accidisse memoranti, *Se verò præter ceteros inaudita & incognita pati respondit, qui suum imperium vivus amitteret.* Nec eo fecius quidquam ex consuetudine luxus atque desidæ omisit vel imminuit. Quinimo, cum prosperi quiddam ex provinciis nuntiatum esset, super abundantissimam cœnam iocularia in defectionis duces carmina, lascivæque modulata, quæ vulgò innotuerunt, etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri clam illatus, cuidam scenico placenti nuntium misit, *abuti eum occupationibus suis.*

- 43 Initio statim tumultus, multa & immania, verùm non abhorrentia à sua natura, creditur destinasse. Successores, percussorésque submittere exercitus & provincias regentibus quasi conspiratis, idémque & vnum sentientibus: quid-

quid ubique exsulum, quidquid in vrbe
 hominum Gallicanorum esset, contru-
 cidare: illos, ne desciscantibus aggre-
 garentur: hos, vt conscios popularium
 suorum, atque fautores. Gallias exerciti-
 bus diripiendas permittere: senatum vni-
 uersum veneno per conuiuia necare,
 urbem incendere feris in populum im-
 missis, quo difficilius defenderetur. Sed
 absterritus, non tam pœnitentia quàm
 perficiendi desperatione, credensque ex-
 peditionem necessariam, Coss. ante tem-
 pus priuauit honore: atque in vtriusque
 locum solus iniit consulatum: quasi fa-
 tale esset, non posse Gallias debellari ni-
 si à consule. Ac susceptis fascibus, cùm
 post epulas triclinio digrederetur, inni-
 xus humeris familiarium: affirmavit, si-
 mul ac primùm prouinciam attigisset,
 inermem se in conspectum exercituum
 proditurum, nec quidquam aliud quàm
 fleturum. Reuocatisque ad pœnitentiam
 defectoribus, sequenti die lætum inter
 lætos cantaturum epinicia, quæ iam nunc
 sibi componi oporteret. In præparan- 44
 da expeditione primam curam habuit
 deligendi vehicula, portandis scenicis
 organis, cōcubinâsque, quas secum edu-
 ceret, tondendi ad virilem modum, &

302
securibus peltisque Amazonicis instruē-
di. Mox tribus vrbanas ad sacramentum
citauit: ac nullo idoneo respondente, cer-
tum dominis feruorum numerum indi-
xit: nec nisi ex tota cuiusque familia pro-
batissimos, ne dispensatoribus quidem,
aut amanuensibus exceptis, recepit. Par-
tem etiam census omnes ordines con-
ferre iussit: & insuper inquilinos priua-
tarum ædium atque insularum, pensio-
nem annuam repræsentare fisco. Exegit-
que ingenti fastidio & acerbitate num-
mum asperum, argentum postulatum,
aurum ad obrusam: vt plerique omnem
collocationē palam recusarint, consensu
flagitantes, à delatoribus potius reuocā-
45 da præmia quæcumque cepissent. Ex an-
nonæ quoque catitate luctantium ac-
creuit inuidia. Nam & fortè accidit, vt
in publica fame Alexandrina nauis nun-
tiaretur puluerem luctatoribus aulicis
aduexisse. Quare omnium in se odio con-
citato, nihil contumeliarum defuit quin
subiret. Statuæ eius à vertice currus ap-
positus est cum inscriptione Græca, *Nunc
d. mū agona esse, & Traheret tandem.* Alte-
rius collo & ascopera deligata, simulque
titulus, *ego quid potui? sed tu cul-ū metui-
sti.* Adscriptum & columnis, *Etiam Gal-*

los eum cantando excitasse. Iam noctibus iurgia cum seruis plerique simulantes, crebrò Vindicem poscebant.

Terrebatur ad hæc evidentibus portentis somniorũ & auspicioꝝ, & ominũ, tum veteribus tum nouis nũquam antea somniare solitus. Occisa demum matre, vidit per quietem, nauem sibi regenti extortum gubernaculum, trahique se ab Octauia vxore in arctissimas tenebras, & modò pennatarum formicarum multitudine oppleri: modò à simulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarum circui, arcerique progressu. Asturconem, quo maximè lætabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantũ capite integro hinnitus edere canoros. De Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita vox est, nomine eum cientis. Calen. Ianuarij exornati Lares in ipso sacrificij apparatu cõciderũt. Auspicanti Sporus anulum muneri obtulit: cuius gemmæ sculptura erat, *Proserpina raptus*. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia vix repertæ Capitolij clauis. Cũ ex oratione eius, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, *daturus pœnas sceleratos, ac breui dignum exitum facturos concla-*

(c) Comunidad Autónoma de La Rioja matum

matum est ab vniuersis: *Tu facies Augu-
ste.* Obseruatum etiam fuerat, nouissimam
fabulam cantasse eum publicè. *Oedipo-
dem exulem*, atque in hoc decidisse
versu,

47 *Θάψεν μ' ἄνωγε σύγραμθ', μῶτ' ἢ πατήρ,*

Nuntiata interim etiam cæterorum
exercituum defectione, litteras pranden-
ti sibi redditas concerpfit, mensam sub-
uertit: duos scyphos gratissimi vsus, quos
Homericos à cælatura carminum Ho-
meri vocabat, solo illisit: ac sumpto à Lo-
custæ veneno, & in auream pyxidem con-
dito, transit in hortos Seruilianos. Vbi
præmissis libertorum fidissimis Ostiam,
ad classem præparandam, tribunos cen-
turiõesque prætorij de fugæ societate
tentauit. Sed partim tergiversantibus,
partim apertè detrectantibus, vno verò
etiam proclamante,

Vsque adeòne miserum est?

varia agitauit: Parthóne an Galbam sup-
plex peteret, an atratus prodiret in pu-
blicum, próque Rostris quanta maxima
posset miseratione veniam præteritorú
precaretur: ac ni flexisset animos, vel
Ægypti præfecturam concedi sibi oraret.
Inuentus est postea in scrinio eius hac de
re sermo formatus. Sed ætèrritum pu-

tant, ne prius quam in forum perueniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata, ad mediam ferè noctem excitatus, ut cõperit stationem militum recessisse, profiluit è lecto, misitque circum amicos. Et quia nihil à quoquã renunciabatur, ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verùm clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum rediit: vnde iam & custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota & pixide veneni. Ac statim Spicillum mirmillonem, vel quemlibet alium percussorem, cuius manu periret, requisivit. Et nemine reperto, *Ergo, ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? procurritq; quasi precipitaturus se in Tiberim.* Sed reuocato rur- 48.
sus impetu, aliquid secretioris latebræ ad colligendum animum desideravit: & offerente Phaonte liberto suburbanum suum inter Salariam & Nomentanam viam circa quartum milliarium, ut erat nudo pede atque tunicatus, pænulam obsoleti coloris superinduit: adoper-
tòque capite, & ante faciem obtento sudario, equum inscendit, quatuor solùm comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terræ, & fulgure aduerso pauesectus, audiit ex proximis ca-
stris

stris clamorem militum, & sibi aduersa
& Galbæ prospera ominantium: etiã ex
obuiis viatoribus quendam dicentem, *Hi
Neroni persequuntur*: alium sciscitantem,
Ecquid in urbe noui de Nerone? Equo autẽ
odore abiecti in via cadaueris consterna-
to, detecta facie agnitus est à quodam
Missicio prætoriano, & salutatus. Ut ad
diuerticulum ventum est, dimissis equis
inter fruticeta ac vepres, per arundineti
semitam ægrè, nec nisi strata sub pedi-
bus veste, ad aduersum villæ parietem
euasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut
interim in specum egestæ arenæ con-
cederet, negauit *se viuum sub terram i'u-
rum*: ac parumper commoratus, dum clã-
destinus ad villam introitus pararetur,
aquam ex subiecta lacuna potaturus ma-
nu hausit: & *Hæc est*, inquit, *Neronis de-
cocta*. Deinde diuulsa sentibus pænula
traiectos surculos rasit: atq; ita quadru-
pes per angustias effossæ cauernæ rece-
ptus, in proximam sellam decubuit su-
per lectum modicellâ culcitra, vetere
pallio strato instructû. Famèque interim
& siti interpellante, panem quidem for-
didum oblatum aspernatus est, aquæ au-
49 tem tepidæ aliquantulum bibit. Tunc
vnoquoque hinc inde instante, ut quàm

primùm se impendentibus contumeliis
 eriperet, scrobem coram fieri imperavit,
 dimensus ad corporis sui modulũ: com-
 ponique simul, si qua inuenirentur, fru-
 sta marmoris, & aquam simul ac ligna
 conferri, curando mox cadaueri, fiens ad
 singula, atque idemtidem dictitans: *Qua-
 lis artifex pereo!* Inter moras perlato à
 cursore Phaontis codicillos præripuit, le-
 gitq; *se hostem à senatu iudicatum & qua-
 ri, ut puniatur more maiorum.* Interroga-
 uitq; quale id genus esset pœnæ. Et cum
 comperisset nudi hominis ceruicem in-
 feri furcæ, corpus virgis ad necem cædi:
 conterritus, duos pugiones, quos secum
 tulerat, arripuit: tentatâque vtriusq; acie,
 rursus condidit, caussatus *nondum adesse
 fatalem horam.* Ac modò Sporum horta-
 batur, vel lamentari ac plangere incipe-
 ret: modò orabat, vt se aliquis ad mor-
 tem capeffendam exemplo iuuaret: inter-
 dum segnitiam suam his verbis increpa-
 bat: *Viuo deformiter ac turpiter, & πρίως
 Νέπωνε, & πρίως νύθεον δεῖ ἐν τοῖς τοῖς τοῖς.
 ἄγε ἔγερσθε αὐτὸν.* Iamque equites appro-
 pinquabant, quibus præceptum erat, vt
 viuum eum attraherent. Quod vt sensit,
 trepidanter, effatus.

Ἐπαυ μὲν ἰκχυρόδαν ἀμφὶ κτύπῳ καὶ τῷ.

Βάλλει. ferrum iugulo adegit, iuuâte Epaphrodito, à libellis. Semianimísq; adhuc interrumpenti centurioni, & pænula ad vulnus apposita, in auxilium se venisse simulanti, non aliud respondit, quam *Serò, & , Hæc est fides.* Atque in ea voce defecit, exstantibus rigentibúsq; oculis vsque ad horrorem formidinémque visentium. Nihil priùs ac magis à comitibus exegerat, quàm ne potestas cuiquã capitis sui fieret: sed vt, quoquo modo, totus cremaretur. Permisit hoc scelus Galbæ libertus, non multò ante vinculis exsolutus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat. Funeratus est impensa ducentorum milium, stragulis albis auro intextis, quibus vsus Kalend. Ianuarij fuerat. Reliquias Ecloge & Alexandra nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt: quod prospicitur è campo Martio impositum colle hortorum. In eo monumento solium Porphyretici marmoris superstanti Lunensia ara circumseptum est lapide Thasio. *S* *R* *A* *T* *V* *R* *A* fuit penè iusta: corpore maculoso & fædo, sufflauo capillo: vultu pulchro magis quàm venusto: oculis cæsis & hebetioribus: ceruice obesa, ventre proiecto, graci

gracillimis cruribus, valetudine prospera. Nam qui luxuriæ immoderatissimæ esset, ter omnino per x i v. annos languit, atque ita, vt neque vino, neque consuetudine reliqua abstineret. Circa cultum habitumque adeò pudendus, vt comam semper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem summisserit: ac plerumque synthefinam indutus, ligato circum collum sudario prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus. LIBERALES disciplinas omnes ferè puer attigit. Sed à philosophia eum mater auertit, monens, imperaturo contrariam esse: à cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quò diutius in admiratione sui detineret. Itaque ad poëticam pronus carmina libenter ac sine labore composuit: nec, vt quidam putant, aliena pro suis edidit. Venêre in manus meas pugillares libellique cum quibusdam notissimis versibus ipsius chirographo scriptis: vt facilè appareret, non translatos, aut dictante aliquo exceptos, sed planè quasi à cogitâte atque generante exaratos: ita multa & deleta & inducta & superscripta inerant.

Habuit & pingendi fingendique maximè non mediocere studium. Maximè autem

autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum vulgi mouerent. Exiit opinio post scenicas coronas proximo lustro descensurum eum ad Olympia inter athletas. Nam luctabatur assiduè: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spectauerat, quàm brabeutarum more in stadio humi assidens: ac si qua paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahēs. Destinauerat etiam qui Apollinem cantu, Solem aurigando æquiparare existimarent, imitari & Herculis facta. Præparatúmque leonem aiunt, quem vel claua vel brachiorum nexibus in Amphhiteatri arena spectante populo nudus elideret. Sub exitu quidem vitæ palàm vouerat si sibi incolumis status permanisset, proditurum se partæ victoriæ ludis, etiam hydraulam & choraulam, & vtricularium, ac nouissimo die histrionem, saltarúmque Virgilij Turnum. Et sunt qui tradant Paridem histrionem occisum ab eo, quasi grauem aduersarium. Erat illi æternitatis perpetuæque famæ cupido, sed inconsulta. Ideoque multis rebus ac locis vetere appellatione detracta, nouam induxit ex suo nomine. Mensē

quæque

quoque Aprilem, Neroneum appellauit. Destinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

Religionum, vsquequaque contem- 56
ptor, præter vnius deæ Syriae. Hanc mox
ita spreuit, vt vrina contaminaret: alia
superstitione captus in qua sola pertina-
cissimè hæsit. Siquidem iuuenulam puel-
larem, cum quasi remedium insidiarum
à plebeio quodam & ignoto muneri ac-
cepisset, detecta confestim coniuratione
pro summo numine, trinísq; in die sacri-
ficiis colere perseuerauit: volebátq; cre-
di monitione eius futura prænoscere.
Ante paucos quam periret menses, at-
tendit & exstispicio, nec vnquam lita-
uit. OBIIT secundo & trigésimo ætatis 57
anno, die quo quondam Octauiam in- A.V.
teremerat. Tantúmque gaudium publi- C.
cè præbuit, vt plebs pileata tota vrbe dis- 411
curreret. Et tamen non defuerunt qui
per longũ tempus vernis æstiuísque flo-
ribus tumulum eius ornarent: ac modò
imagines prætextatas in Rostris profer-
rent, modò edicta, quasi viuentis, & bre-
ui magno inimicorum malo reuersuri.
Quinetiam Vologesus Parthorum rex,
missis ad Senatum legatis de instauran-
da societate, hoc etiam magnopere ora-

372 C. SVETONII TRANQVILLI DE XII. CÆSARIBVS
uit, vt Neronis memoria coleretur. De-
nique cū post viginti annos adolescen-
te me exstitisset conditionis incertæ, qui
se Neronem esse iactaret, tam fauorabile
nomen eius apud Parthos fuit, vt vehe-
menter adiutus, & vis redditus sit.

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS
Liber septimus.

SER. SVLPICIVS GALBA.

Progenies Cæsarum in Nerone de-
fecit, quod futurum compluribus
quidem signis, sed euidentissimis duo-
bus, apparuit. Liuiæ olim post Au-
gusti statim nuptias Veientanum suum
reuisenti præteruolans aquila, gallinam
albam, ramulum lauri rostro tenentem,
ita vt rapuerat, demisit in gremium: cum-
que nutrirî alitem, pangique ramulum
placuisse, tanta pullorum soboles pro-
uenit: vt hodie quoque ea villa ad Galli-
nas vocetur: tale verò lauretum, vt trium-
phaturî

phaturi Cæsares inde laureas decerperēt: fuitque mox triumphatibus, aliàs confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam, elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & silua omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit: ac subinde tacta de cælo Cæsarium æde, capita omnibus simul statuis deciderunt: Augustique sceptrum è manibus excussum est.

Neroni GALBA successit, nullo gradu contingens Cæsarium domum: sed haud dubiè nobilissimus, magnaque & vetere profapia vt qui statuarum titulis **PRONEPOTEM Q. CATVLI CAPITOLINI** semper adscripserit: Imperator verò etiam stemma in atrio proposuerit, quo paternam originem ad Iouem: maternam, ad Pasiphaën Minois vxorem referret. Imagines & elogia vniuersi generis exsequi longum est: familiæ breuiter, attingam. Qui primus Sulpiciorum cognomen Galbæ tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigitur. Quidam putant, quòd oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum illitis demum galbano facibus succenderit: alij quòd in diuturna valetudine galbeo, id est, remediis lana in-

uolutis assidue ueretur: nonnulli quod
 præpinguis fuerit, uisus, quem *galbam*
 Galli uocent: uel contra, quod tam exilis,
 610 quàm sunt animalia, quæ in esculis na-
 613 scuntur, appellanturq; galbæ. Familiam
 illustrauit Ser. Galba consularis, tempo-
 rum suorum eloquentissimus: quem tra-
 dunt, Hispaniam ex prætura obtinentem,
 xxx. Lusitanorum millibus perfidia ru-
 cidatis, Viriatarini belli causam exstitisse.
 710 Eius nepos ob repulsam consulatus in-
 fensus Iulio Cæsari, cuius legatus in Gal-
 lia fuerat, conspirauit cum Cassio & Bru-
 to: propter quod Pedia lege damnatus
 est. Ab hoc sunt imperatoris Galbæ auus
 & pater. Auus clarior studiis quàm di-
 gnitate: non enim egressus præturæ
 gradum, multiplicem nec incuriosam hi-
 775 storiam edidit. Pater consulatu functus:
 A. V. quàm breui corpore, atque etiam gib-
 C. ber modicæque in dicendo facultatis,
 causas industriè acuitauit. Vxores habuit
 Mummiam Achaicam, neptem Catuli,
 proneptem L. Mummij, qui Corinthum
 excidit: item *Liuiam* Ocellinam, ditem
 admodum & pulchram, à qua tamen no-
 bilitatis causa appetitus ultrò existima-
 tur, & aliquanto enixius postquam sub-
 inde instanti uirum corporis secreto
 posita

posita veste detexit, ne quasi ignaram fallere videretur. Ex Achaica liberos, Caium & Seruium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus vrbe cessit: prohibitusque à Tiberio sortiri anno suo proconsulatum, voluntaria morte obiit.

SER. Galba Imperator: M. Valerio Messalla, Cn. Lentulo Coss. natus est, ix. Cal. Ianuarij, in villa colli supposita, prope Terracinam sinistrorsum fundos pententibus. Adoptatus à nouerca sua Liuij nomen, & Ocellæ cognomen assumpsit, mutato prænominē. Nam & Lucium mox pro Seruio vsque ad tempus imperij vsurpauit. Constat Augustum puero adhuc salutanti se inter æquales, apprehensa bucula dixisse, *κῆρ τῶν τεχνῶν τῶ ἀρχῆς ἡμῶν παρατεωξῆν*. Sed & Tiberius, cūm cōperisset imperaturum eum, verūm in senecta, *Viuat sanè*, ait, quando id ad nos nihil pertinet. Auo quoque eius fulgur procuranti, cūm exsta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ responsum est. Et ille irridens: *Sanè*, inquit, *cūm mula pepererit*. Nihil æquè postea Galbam tentantem res nouas confirmauit, quàm mulæ

patius: ceterūque vt obscœnum osten-

370 C. Suet. Tranq. Liv. V 11.
tūm abhorrentibus, solus pro latissimo
accēpit, memor sacrificij, dictūque aui.
Sumpta virili toga, somniauit fortunam
dicentem, stare se ante fores defessam, &
nisi ocyus reciperetur, cuiuscumque obuiō prada
futurā. Utque euigilauit aperto atrio, si-
mulacrum æneū Deæ cubitali maius iux-
ta limen inuenit: idque gremio suo Tu-
sculum, vbi æstiuare consueuerat, auexit:
& in parte ædium consecratum, mēstruis
deinceps supplicationibus & peruigilio
anniuersario coluit. Quamquam autem
nondum ætate constanti, veterem ciui-
tatis, exoletūque morem, ac tantūm
in domo sua hærentem, obstinatissimè
retinuit: vt liberti seruique bis die fre-
quentes adessent, ac mane saluere, vesperi
valere, sibi singuli dicerent. INTER libe-
rales disciplinas attendit & iuri. Dedit &
matrimonio operam: verū amissa vxo-
re Lepida, duobusque ex ea filiis, reman-
sit in cœlibatu, neque sollicitari vlla con-
ditione amplius potuit, ne Agrippinæ
quidem viduatæ morte Domitij, quæ
maritum quoque adhuc necdum cæli-
bem Galbam, ad eò omnibus sollicita-
uerat modis, vt inter conuentum ma-
tronarum correpta iurgio, atque etiam
manu pulsata sit à matre Lepidæ. Ob-

seruauit ante omnes Liuiam Augustam:
 cuius & uiuæ gratia plurimum ualuit, &
 mortuæ testamento penè ditatus est.
 H. S. namque quingenties cùm præci-
 puum inter legatarios habuisset, quia
 notata non præscripta erat summa, hære-
 de Tiberio legatum ad quingenta reuo-
 cante, ne hoc quidem accepit. HONOR-
 ABVS ante legitimum tempus initis,
 prætor commissione ludorum Floraliū,
 nouum spectaculi genus, elephantos fu-
 nambulos edidit: ex in prouinciæ Aqu-
 taniæ anno ferè præfuit: mox cōsulatum
 per sex menses ordinarium gessit. Eue-
 nitque ut in eo ipse L. Domitio patri
 Neronis, ipsi Saluius Otho pater Otho-
 nis succederet, uelut præfagium inse-
 quentis casus, quo medius inter utrius-
 que filios extitit Imperator. A. Caio Cæ-
 sare, Gætulico substitutus, postridie quam
 ad legiones uenit, solempni fortè specta-
 culo plaudentes inhibuit, data tessera, ut
manus panulis continerent. Statim per ca-
 stra iactatum est,

*Disce miles militare, Galba est, non Gæ-
 tulicus.*

Pari seueritate interdixit cōmeatus peri.
 Veteranum ac tironem militem opere
 assiduo corroborauit: maturèque barba-

ris : qui iam in Galliam vsque proruperant, coërcitus, præfenti quoque Caio talem & se & exercitum approbavit, vt inter innumeras contractasque ex omnibus prouinciis copias, neque testimonium, neque præmia ampliora vlli perciperent. Ipse maximè insignis, quòd campestem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedum Imperatoris per viginti passuum millia cucurrit.

7
794 CÆDE Caij nuntiata, multis ad occasionem stimulantibus, quietem prætulit. Per hoc gratissimus Claudio, receptusque in cohortem amicorum, tantæ dignationis est habitus, vt cum subita ei valetudo nec adeò grauis incidisset, dilatus sit expeditionis Britannicæ dies Africam pro consule biennio obtinuit, extra sortem electus ad ordinandam prouinciam, & intestina dissensione & barbarorum tumultu inquietam. Ordinavitque magna seueritatis ac iustitiæ cura, etiam in paruulis rebus. Multi, qui per expeditionem annona arctissima residuum cibariorum tritici modium centum denariis vendidisse arguebatur, vetuit, simulatque indigere cibo cœpisset, à quoquam opem ferri: & is fame extabit. At in iure dicendo, cum de proprie-

tate iumentis quæreretur, leuibus vtrinq; argumentis & testibus, ideóque difficili coniectura veritatis, ita decreuit, vt ad lacum, vbi adaquari solebat, duceretur capite inuoluto: atque ibidem reuelato, eius esset ad quem sponte se à potu recepisset. Ob res, & tunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta triumphalia accepit, & sacerdotium triplex, inter xv. viros, sodalesque Titios, item Augustales cooptatus: atque ex eo tempore prope ad medium Neronis principatum in secessu plurimùm vixit: ne ad gestandum quidem vnquam iter ingressus, quàm vt secum vehiculo proximo decies H-s. in aure efferret, donec in oppido Fundis moranti Hispania Tarracensis oblata est. Acciditque, vt cum prouinciam ingressus sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec defuerunt qui interpretarentur, significari rerum mutationem, successurumque iuueni senem: hoc est, ipsum Neroni. Nec multò post in Cantabriæ lacum fulmen decidit: reper-tæque sunt duodecim secures, haud ambiguum summi Imperij signum. Per octo annos variè & inæquabiliter prouinciam

uinciam rexit. Primo acer, vehemens, & in coërcendis quidem delictis vel immodicus. Nam & nummulario non ex fide versanti pecunias, manus amputauit, mensæque eius affixit. Et tutorem, quòd pupillum, cui substitutus hæres erat, veneno necasset, cruce affecit: imploranti-que leges, & ciuem Romanum se testificanti, quasi solatio & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoque præter cæteras altiore & dealbatam statui crucem iussit. Paulatim in desidiam segnitiamque conuersus est, ne quid materia, præberet Neroni: &, vt dicere solebat, *quod nemo rationem otij sui reddere cogere-*

A. V. *tur.* Carthagine noua conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato 811 Aquitanix auxilia implorante, superuenerunt Viadicis litteræ, hortantis *vt humano generi assertorem ducemque se accommodaret.* Nec diu cunctatus conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clam missa deprehenderat: & confirmabatur cum secundissimis auspiciis, & ominibus, tum virginis honestæ vaticinatione, tanto magis, quòd eadem illa carmina sacerdos Iouis Cluniæ ex penetrali somnio monitus eruerat, ante du-

centos annos similiter à fatidica puella
pronuntiata, Quorum carminum sen-
tentia erat, *Oriturum quandoque ex Hi-
spania principem dominumque rerum.*

IGITUR cùm quasi manumissioni va- 10
caturus conscendisset tribunal, propositis
ante se damnatorum occisorumque à Ne-
rone quàm plurimis imaginibus, & ad-
stante nobili puero, quem exultantem
ex proxima Baleari insula, ob id ipsum
acciuerat, deplorauit temporum statum,
cõsalutatúsque IMPERATOR, *legatum.*
se senatus ac pop. Rom. professus est. Dein-
de iustitio indicto, è plebe quidè prouin-
ciae legiones & auxilia conscripsit, super
exercitum veterem legionis vnus dua-
rumque alarum, & cohortium trium. Ac
è primoribus prudentia atque ætate
præstantibus, velut instar senatus, ad
quos de maiore re, quoties opus esset,
referretur, instituit. Delegit & equestris
ordinis iuuenes, qui manente anulorum,
aureorum vsu, Euocati appellarentur,
excubiásque circa cubitulum suum vice
militum agerent. Etiam per prouincias
edicta dimisit, auctor singulis vniuersis-
que conspirandi simul, & vt qua posset
quisque opera, communem causam iu-
uarent. Per idem ferè tempus in muni-
tione:

tione oppidi, quod sedem bello delege-
rat, repertus est annulus opere antiquo,
sculptura gemmæ victoriam cum tro-
phæo exprimente. Ac subinde Alexandri-
na navis Dertosam appulit armis onu-
sta, sine gubernatore, sine nauta ac ve-
ctore vlllo: vt nemini dubium esset, iu-
stum piúmque, & fauentibus diis, bel-
lum suscipi: cum repente ex inopinato
prope cuncta turbata sunt: alarum altera
castris appropinquantē, pœnitentiamu-
rati sacramenti, destituere conata est,
ægréque retenta in officio: & serui, quos
à liberto Neronis ad fraudem præparatos
muneri acceperat, per angiportum in
balneas transeuntem penè interemerunt:
nisi cohortantibus inuicem, ne occasio-
nem omitterent, interrogatísque de qua
occasione loquerentur, expressa cruciati
II confessio esset. Accessit ad tanta discrimina mors Vindicis, qua maximè con-
sternatus, destitutóque similis, non mul-
tum abfuit quin vitæ renuntiaret. Sed
superuenientibus ab vrbe nuntiis, vt oc-
cisum Neronem, cunctósque in verba sua
iurasse cognouit: deposita, LEGATI, su-
scepit CÆSARIS appellationem. Itérque
ingressus est paludatus, ac dependente
à ceruicibus pugione ante pectus, nec
prius

prius vsum togæ recuperavit quàm oppressis, qui nouas res moliebantur, præfecto prætorij Nymphidio Sabino, Romæ in Germania, Fonteio Capitone: in Africa Clodio Macro legatis. PRÆCESSERAT de eo fama sæuitiæ simul atque auaritiæ: quòd ciuitates Hispaniarum Galliarumque, quæ cunctantiùs sibi accesserant, grauioribus tributis, quasdam etiam murorum destructione punisset: & præpositos procuratorésq; supplicio capitis affecisset cum coniugibus ac liberis: quòdque oblata à Tarraconensibus è vetere templo Iouis coronam auream librarum quindecim conflasset, ac tres vncias quæ ponderi deerant, iussisset exigi. Ea fama & confirmata & aucta est vt primùm urbem introiit. Nam cum classarios, quos Nero ex remigibus iustos milites fecerat, redire ad pristinum statum cogeret: recusantes, atque insuper aquilam, & signa pertinaciùs flagitantes, non modò immisso equite disciecit, sed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem à Cæsaribus olim ad custodiam corporis institutam, multisque experimentis fidelissimam, dissoluit, ac sine vllò commodo remisit in patriam: quasi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos
tende

tendebat, proniorem. Illa quoque, veré-
ne an falsò, per ludibrium iactabantur,
apposita lautiore cœna ingemuisse eum.
Et ordinario quidem dispensatori bre-
uiariũ rationum offerenti, paropsidem se-
guminis pro sedulitate ac diligentia por-
rexisse. Cano autem choraulæ, mirè pla-
centi, denarios quinque donasse, prolata-
tos manu sua è peculiaribus oculis suis.

13. Quare aduentus eius non perinde gra-
tus fuit: idque proximo spectaculo appa-
ruit. Si quidem Atellanis notissimum
canticum exorsis, *Venetio Simus à villa:*
cuncti simul spectatores consentiente
voce reliquam partem retulerunt, ac sæ-
pius versũ repetito egerunt.

14. Maiore adedò & fauore & auctoritate
adeptus est, quàm gessit, Imperium: quã-
quam multa documenta egregij princi-
pis daret: sed nequaquam tam grata
erant quàm inuisa quæ secus fierent. Re-
gebatur trium arbitrio, quos vnà & in-
tra Palatium habitantes, nec vnquam
non adherentes, pædagogos vulgò vo-
cabant. Hi erant T. Vinus legatus eius
in Hispania, cupiditatis immensæ: Cor-
nelius Laco, ex assessore præfectus præ-
torij, arrogantia sôcordiæque intolera-
bilis: libertus Icelus, paullo antè analis

aureis & Martiani cognomine ornatus, ac iam summi equestris gradus candidatus. His diuerso vitiorum genere grassantibus, adeò se abutendum permisit & tradidit, vt vix sibiipsi constaret: modò acerbior parciorque, modò remissior ac negligentior quàm conueniret principi electo, atque illius ætatis. Quosdam claros ex vtroque ordine viros suspicione minima, inauditos condemnauit. Ciuitatem Romanam rarò dedit. Iura trium liberorum vix vni atque alteri: ac ne his quidem, nisi ad certum præfinitumque tempus. Iudicibus sextam decuriã adiici precantibus, nõ modò negauit: sed etiam concessum à Claudio beneficium, ne hyeme inuitioque anni ad iudicandum euocarentur, eripuit. Existimabatur etiam senatoria & equestria officia biennij spatio determinaturus, nec daturus nisi inuitis ac recusantibus. Liberalitates Neronis non plus decimis concessis, per quinquaginta equites R. ea conditione reuocandas curauit exigèdasque: vt & si quid scenici aut xystici donatum olim vendidissent, auferretur emptoribus, quando illi absumpto pretio soluere nequirent. At contrà, nihil non per comites atque libertos pretio adipisci, aut donari gra-

15

Bb

ria

tia passus est, vectigalia, immunitates,
 pœnas innocentium, impunitates no-
 xiorum. Quinetiam pop. R. deposcente
 supplicium Haloti & Tigillini, solos ex
 omnibus Neronis emissariis vel malefi-
 centissimos incolumes præstitit: atque
 insuper Halotum procuratione amplif-
 sima ornauit. Pro Tigillino etiam sæui-
 tiæ populum increpuit edicto. P E R
 hæc propè vniuersis ordinibus offensus,
 vel præcipua flagrauit inuidia apud mi-
 lites. Nam cùm in verba eius absentis
 iurancibus donatium grandius solito
 præpositi pronuntiaissent: neque ratam
 rem habuit, & subinde iactauit, *legere se
 militem, non emere consuesse*. Atque eo qui-
 dem nomine omnes qui vbique erant
 exacerbauit. Ceterùm prætorianos etiam
 metu & indignitate commouit, remo-
 uens subinde pleròsque vt suspectos,
 & Nymphidij socios, Sed maximè fre-
 mebat superioris Germaniæ exercitus
 fraudari se præmiis nauatæ aduersus
 Gallos & Vindicæ operæ. Ergo primi ob-
 sequium rumpere ausi, Kalend. Ianuarij
 adigi sacramento nisi in nomen senatus,
 recusarunt: statimque legationem ad præ-
 torianos cum mandatis destinauerunt,
si placere Imperatorem in Hispania fa-
ctum,

Tum, eligerent ipsi quem cuncti exercitus
 comprobarent. Quod ut nuntiatum est, de- 17
 spectui esse non tam senectam suam, quam
 orbitatem ratus, Pisonem Frugi Lici-
 nianum, nobilem egregiumque iuue-
 nem, ac sibi olim probatissimum, testa-
 mentoque semper in bona & nomen ad-
 scitum, repente e media salutantium
 turba apprehendit: filiumque appellans,
 perduxit in castra, ac pro concione ado-
 pravit: ne tunc quidem donatiui vlla
 mentione facta: quod faciliorem occa-
 sionem M. Saluio Othoni præbuit per-
 ficiendi conata, intra sextum adoptio-
 nis diem. **MAGNA** & assidua mon- 18
 stra iam inde a principio exitum ei, qua-
 lis euenit, portenderant. Cum per omne
 iter dextra sinistraque oppidatim victi-
 mæ cæderentur, taurus securis ictu con-
 sternatus, rupto vinculo, essedum eius
 inuasit: elatisque pedibus totum cruore
 perfudit, ac descendente spiculator im-
 pulsu turbæ iancea propè vulneravit.
 Urbem quoque, & deinde Palatium in-
 gressum excepit terra tremore, & assimi-
 lis quidam mugitui sonus. Secuta sunt
 aliquanto manifestiora. Monile margari-
 tis gemmisque confertum ad ornan-
 dum Fortunam suam Tusculanam, ex

omni gaza secreuerat : id repente quasi
 augustiore dignius loco Capitolinæ Ve-
 neri dedicauit : ac proxima nocte somnia-
 uit speciem Fortunæ querentis fraudata-
 tam se dono destinato , minantisque ere-
 pturam & ipsam quæ dedisset. Cúmque
 exterritus luce prima ad expiandum
 somnium , præmissis qui rem diuinam
 appararent, Tusculum excucurrisset , ni-
 hil inuenit præter tepidam in ara fauil-
 lam , atratúmque iuxta senem in catino
 vitreo thus tenentem , & in calice fictili
 merum. Obseruatum etiam est Kalend.
 Ianuariis sacrificanti coronam de capite
 excidisse : auspicanti pullos euolasse : ado-
 ptionis die, neque milites allocuturo ca-
 strensem fellam de more positam pro
 19 Tribunali , oblitis ministris , & in senatu
 curulem peruersè collocatam. Prius
 verò quàm occideretur , sacrificantem
 manu haruspex idemtidem monuit , ca-
 ueret periculum : non longè percussores
 abesse. Haud multò post cognoscit te-
 neri castra ab Othone : ac plerisque vt
 eodem quamprimùm pergeret suaden-
 tibus (posse enim auctoritate & præsen-
 tia præualere) nihil amplius quàm con-
 tinere se statuit : & legionariorum fir-
 mare præsidiis , qui multifariam diuer-
 seque

seque tendebant. Loricam tamen induit
 linream, quamquam haud dissimulans
 parum aduersus tot mucrones profutu-
 ram. Sed extractus rumoribus falsis, quos
 conspirati ut eum in publicum elicerent,
 de industria dissiparant, paucis temerè
 affirmantibus transactum negotium, op-
 pressos qui tumultuarentur, aduenire
 frequentes cæteros gratulabundos, & in
 omne obsequium paratos: his ut occur-
 reret, prodiit tanta fiducia, ut militi cui-
 dam occisum à se Othonem glorianti,
Quo auctore responderit, atque in Fo-
 rum usque processit. Ibi equites, quibus
 mandata cædes erat, cum per publicum
 dimota paganorum turba equos ade-
 gissent, viso procul eo, parumper restite-
 runt: deinde rursus incitati, desertum à
 suis contrucidarunt. S V N T Q V I tra- 20
 dant ad primum tumultum proclamaf-
 se eum, *Quid agitis commilitones? ego ve-*
ster, sum & vos mei: donatium, etiam
 pollicitum. Plures autem prodiderunt,
 obtulisse ultro iugulum: & ut hoc age-
 rent ac ferir. n., quando ita videretur, hor-
 tatum. Illud mirum admodum fuerit, ne-
 que præsentium quempiam opem Im-
 peratori ferre conatum: & omnes qui ac-
 cersirentur spreuisse nuntium, excepta

Germanicorum vexillatione. Hi ob re-
 cens meritum, quòd se ægros & inualidos
 magnoperè fouisset, in auxilium aduola-
 uere: sed serius itinere deuiò per ignorã-
 tiam locorum retardati. Iugulatus est
 ad lacum Curtij, ac relictus, ita vti erat,
 donec gregarius miles à frumentatione
 rediēs abiecto onere caput ei amputauit.
 Et quoniam capillo præ caluitie arripere
 non poterat, in gremium abdidit. Mox
 inserto per os pollice, ad Othonem de-
 tulit. Ille lixis calonibúsque donauit: qui
 hasta suffixum, non sine ludibrio circum
 castra portarunt, acclamantes identi-
 dem, *Galba cupidè fruaris atate tua*. Ma-
 ximè irritati ad talem iocorum petulan-
 tiam quòd ante paucos dies exierat in
 vulgus, laudanti cuidam formam suam,
 vt adhuc floridam & vegetam, respon-
 disse eum: *ἔτι μοι μέλει ἐν τῷ πρῶτῳ ἔτι*. Ab
 his Patrobij Neroniani libertus, centum
 aureis redemptū, eo loco vbi iussu Galbæ
 animaduersum in patronum fuerat, ab-
 iecit. Serò tandem dispensator Argius, &
 hoc & cæterum truncum in priuatis eius
 hortis Aureliæ viæ sepulturæ dedit.

25 Statura fuit iusta, capite præcaluo,
 oculis cæruleis, adunco naso, manibus
 pedibúsque articulari morbo distortissi-
 mis:

mis: vt neque calceum perpeti, neque li-
bellos euoluere aut tenere omninò va-
leret. Excreuerat etiã in dexteriore
latere eius caro, propendebátque adeò,
vt ægrè fascia substringeretur. Cibi plu- 22
rimi traditur, quem tempore hiberno
etiã ante lucem capere consueuerat:
inter cœnam verò vsque eo abundan-
tem, vt congestas super manus reliquias
circumferri iuberet, spar íque ad pedes
stantibus. Libidinis in mares pronior: &
eos non nisi præduros, exoletósque. Fe-
rebant in Hispania Icelum è veteribus
concubinis, de Neronis exitu nuntian- 23
tem, non modò arctissimis osculis pa- A. V.
lãm exceptum ab eo, sed vt sine mora C.
velleretur oratum, atque seductum. Pe- 822
riit tertio & septuagesimo ætatis anno,
Imperij mense septimo. Senatus vt pri-
mùm licitum fuit, statuam ei decreuerat
rostratæ columnæ superstantem in parte
Fori, qua trucidatus est. Sed decretum
Vespasianus aboleuit, percussores sibi ex
Hispania in Iudæam submisisse opinatus.

39
M. SALVIUS OTHO.

MAiores Othonis orti sunt oppido Ferrentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Etruriae. Avus M. Saluius Otho, patre equite Rom. matre humili, incertum an ingenua per gratiam Liviae Augustae, in cuius domo creuerat, senator est factus, nec praeturae gradum excessit. Pater L. Otho materno genere praecelaro, multarum & magnarum propinquitatum, tam charus, tamque non absimilis facie Tiberio principi fuit, ut plerique procreatum ex eo crederent. Urbanos honores, proconsulatum Africae, & extraordinaria imperia, seuerissime administravit. Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quod motu Camilli ex poenitentia praepositos suos, quasi defectionis aduersus Claudium auctores, occiderant, capite punire: & quidem ante principia se coram: quamuis ob id ipsum promotos in ampliore gradum a Claudio sciret. Quo facto, sicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen mature recuperavit, detecta equi-

sis

393
tis R. fraude, quem prodentibus seruis
necem Claudio parare compererat. Nam-
que & senatus honore rarissimo, statua
in Palatio posita, profecutus est eum: &
Claudius allectum inter patricios collau-
das amplissimis verbis, hoc quoque adie-
cit: *Vir quo meliores liberos habere ne opto
quidem.* Ex Albia Terentia splendidissima
femina duos tulit filios, L. Titianum, &
minoré Marcum cognominem sibi. Tulit
& filiam, quam nondum nubilem Druso
Germanici filio despondit. Ο Τ Η Ο Im- 2
perator Ι Ι Ι Ι. Calend. Maij natus est Ca- A. V.
millo Arruntio, Domitio! Ænobarbo, C.
Coss. A prima adolescentia prodigus, 835
ac procax, adeò vt sæpè flagris obiurga-
retur à patre. Ferebatur & vagari nocti-
bus solitus: atque inualidum quemque
obuiorum vel potulentum corripere: ac
distento sago impositum in sublimè ia-
ctare. Post patris deinde mortem, liber-
tinam aulicam gratiosam, quo effica-
cius coleret, etiam diligere simulauit,
quamuis anum, ac penè decrepitam. Per
hanc insinuatus Neroni, facilè summum
inter amicos locum tenuit congruentia
morum: vt verò quidam tradunt, & con-
suetudine mutui stupri: ac tantùm po-
tentia valuit, vt damnatum repetundis

consularem virum, ingens præmium pa-
ctus, prius quàm planè restitutionem ei
impetrasset, non dubitaret in fenatum ad
3 agendas gratias introducere. Omnium
autem consiliorum secretorúmque par-
ticeps, die quam Nero necãdæ matri de-
stinauerat, ad auertendas suspiciones cœ-
nam vtrique exquisitissimæ comitatis
dedit. Item Poppæam Sabinam, tunc ad-
huc amicam eius, abductam marito, de-
mandatámque interim sibi, nuptiarum
specie recepit. Nec corrupisse contentus,
adeò dilexit, vt ne riuaalem quidem Ne-
ronem æquo tulerit animo. Creditur
certè non modò missos ad arcessendam
non recepisse, sed ipsum etiam exclusisse
quondam pro foribus adstantem, miscen-
témque frustra minas & preces, ac depo-
situm reposcentem. Quare diducto ma-
trimonio, sepositus est per causam lega-
tionis in Lusitaniam. Id satis visum, ne
pœna acrior mimum omnem diuulga-
ret: qui tamen sic quoque hoc disticho
enotuit.

Cur Otho mentito sit quaritis exsul honore?

Vxoris mœchus cœperat esse sua.

Prouinciam administravit quæstorius per
decem annos, moderatione atq; abstinē-
4 tia singulari. Vt tandem vltionis oc-
casio

casio data est, conatibus Galbæ primus 821
accessit: eodémque mométo & ipse spem
Imperij cœpit: magnam quidem & ex cõ-
ditione temporũ, sed aliquantò maiorem
ex affirmatione Seleuci mathematici.
Qui cum eum olim superstitem Neroni
fore spondisset, tunc vtrò inopinatus
aduenerat, imperaturum quoque breui
repromittens. Nullo igitur officij aut am-
bitionis in quemquam genere omisso,
quoties cœna principẽ acciperet, aureos
excubanti cohorti viritim diuidebat: nec
eo minùs alium alia via militum deme-
rebatur. Cuidam etiam de parte finium
cum vicino litiganti, adhibitus arbiter,
totum agrum redemit, emancipauitque:
vt iam vix vllus esset, qui non & sentiret
& prædicaret solum successionẽ Imperij
dignum. Speraueat autem fore vt ado-
ptaretur à Galba: idque in dies expecta-
bat. Sed postquam, Pisone prælato, spe
decidit, ad vim conuersus est: instigante
super animi dolorem etiam magnitudi-
ne æris alieni. Neque enim dissimulabat,
*nisi principem, se stare non posse, nihilque re-
ferre, ab hoste in acie, an in foro sub credito-
ribus, ca'tere.* Ante paucos dies seruo Cæ-
saris pro impetrata dispensatione decies
sestertium expresserat. Hoc subsidium
tanti

tanti cœpti fuit: ac primò quinque spi-
 culatoribus commissa est res, deinde de-
 cem aliis, quos singuli binos produxe-
 rant: omnibus dena sestertia repræsen-
 tata, & quinquagena promissa. Per
 hos sollicitati reliqui, nec adeò multi,
 haud dubia fiducia in ipso negotio plu-
 ribus affuturis. Erat animus post ado-
 ptionem statim Castra occupare, cœ-
 nantémque in Palatio Galbam aggredi,
 sed obstitit respectus cohortis, quæ tunc
 excubabat, ne oneraretur invidia, quòd
 eiusdem statione & Caius fuerat occi-
 sus, & desertus Nero. Medium quoque
 tempus religio & Seleucus exemit. Ergo
 destinata die, præmonitis consciis, vt se
 in Foro sub æde Saturni ad Miliarium
 aureum opperirentur, manè Galbam sa-
 lutavit: vtque consueuerat, osculo exce-
 ptus, etiam sacrificanti interfuit, audi-
 vitque prædicta haruspici. Deinde li-
 berto adesse architectos nuntiante, quod
 signum conuenerat, quasi vænalem do-
 mum inspecturus abscessit: proripuit-
 que se postica parte Palatij ad constitu-
 tum. Alij febrem simulasse aiunt, eam-
 que excusationem proximis mandasse, si
 quæreretur. Tunc abditus properè mu-
 liebri sella in Castra contendit: ac defi-

cientibus lecticariis , cùm descendisset,
cursúmque cepisset , laxato calceo resti-
tit , donec omiſſa mora succollatus , & à
præsente comitatu. IMPERATOR con- A. V.
salutatus , inter faustas acclamationes C.
strictósque gladios ad principia deuenit: 882
obuio quoque non aliter ac si conscius
& particeps foret , adhærente. Ibi missis
qui Galbam & Pisonem trucidarent , ad
conciliandos pollicitationibus militum
animos nihil magis pro concione testa-
tus est, quàm *id demum se habiturum quod*
sibi illi reliquissent. Deinde vergente iam 7
die ingressus senatum , positáque breui
ratione, quasi raptus de publico, & susci-
pere Imperium vi coactus, gesturúsque
communi omnium arbitrio , Palatium
petit. Ac super cæteras gratulantium
adulantiúmque blanditias, ab infima ple-
be appellatus N E R O , nullum indicium
recusantis dedit : immò vt quidam tra-
diderunt , etiam diplomatibus primisque
epistolis suis ad quosdam prouinciarum
Præsides , Neronis cognomen adiecit.
Certè & imagines statuásque eius repo-
ni passus est: & procuratores atque liber-
tos ad eadem officia reuocauit. Nec quid-
quam priùs pro potestate subscripsit,
quàm quingenties H. S. ad peragendam
Auream

Auream domum. Dicitur ea nocte per quietem pauefactus gemitus maximos edidisse: repertusque a concursantibus humi ante lectum iacens, per omnia piaculorum genera manes Galbæ, à quo deturbari expellique se viderat, propitiare tentasse: postridie quoque in augurando tēpestas orta grauiter prolapsam, identidem obmurmurasse: *Τί γάρ μοι κακῶς ἔσται.* S v B idem verò tempus, Germaniciani exercitus in Vitellij verba iurauerant: Quod vt comperit, auctor senatus fuit mittendæ legationis, quæ doceret, electum iam principem: quietem & concordiam suaderet. Et tamen per internuntios ac litteras, consortem Imperij, generumque se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello iam ducibus & copiis quas Vitellius præmiserat, appropinquantibus, animum fidemque prætorianorum erga se penè interneccione amplissimi ordinis expertus est: & placuerat per classiarios arma transferri, remittique nauibus. Ea cum in castris sub noctem promerentur, insidias quidam suspicati tumultum excitauerunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in Palatium eucurrerunt, cædem senatus flagitantes: repulsisq; tribunorum, qui inhibere ten-

tabant, nonnullis & occisis, sicut erant
 cruenti, vbinam Imperator esset requi-
 rentes, per ruperunt in triclinium vsque,
 nec nisi viso destiterunt. Expeditionem
 autem impigrè atque etiam præproperè
 inchoauit: nulla ne religionum quidem
 cura, sed & motis necdum conditis au-
 cilibus, quod antiquitus infaustum habe-
 retur: & die, quo cultores Deum matris
 lamentari & plangere incipiunt: prætereà
 aduersissimis auspiciis. Nam & victimas
 Diti patri cæsas litauit: cum tali sacri-
 ficio contraria exsta potiora sint. Et primo
 egressu inundationibus Tiberis retarda-
 tus, ad xx. etiam lapidem ruina ædificio-
 rum præclusam viam offendit. Simili te- 9
 meritate, quamuis dubium nemini esset
 quin trahi bellum oporteret, quando &
 fame & angustiis locorum, vrgeretur ho-
 stis, quàm primùm tamen decertare sta-
 tuit: siue impatiens longioris sollicitudi-
 nis, speransque ante Vitellij aduentum
 profigari plurimum posse: siue impar
 militum ardori, pugnam deposcentium.
 Nec illi pugnae affuit, substititque Bri-
 xelli. Et tribus quidem, verùm medio-
 cribus præliis, apud Alpes, circaque Pla-
 centiam, & ad Castoris, quod loco no-
 men est, vicit: nouissimo maximoque

apud

apud Bebriacū fraude superatus est: cū
 spe colloquij facta, quasi ad conditionem
 pacis militibus eductis, ex improviso, at-
 que in ipsa consalutatione, dimicandum
 fuisset: ac statim moriendi impetum ce-
 pit: vt multi, nec frustra, opinantur, ma-
 gis pudore, ne tanto rerum hominūque
 periculo dominationem sibi asserere
 perseueraret, quā desperatione vlla
 aut diffidentia copiarum: quippe resi-
 duis, integrisque etiam nunc, quas secum
 ad secundos casus detinuerat, & super-
 uenientibus aliis è Dalmatia, Pannoniā-
 que & Mœsia: ne victis quidem adeò af-
 flictis, vt non in ultionem ignominiae
 quiduis discriminis vltro, & vel solae sub-
 10 irent. Interfuit huic bello pater meus
 Suetonius Lenis, tertiæ decimæ legionis
 tribunus angusticlauius. Is mox referre
 crebrò solebat, Othonem etiam priua-
 tum vsque adeò detestatum ciuilia arma,
 vt memorante quodam inter epulas de
 Cassij Brutique exitu, cohorrerit: nec
 concursurum cum Galba fuisse, nisi con-
 sideret sine bello rem transigi posse.
 Tunc ad despiciendam vitam exemplo
 manipularis militis concitatum: qui
 cū cladem exercitus nuntiaret, nec cui-
 quam fidem faceret, ac nunc mendacij,
 nunc

nunc timoris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit: hoc viso proclamasse eum aiebat: *non amplius se in periculum tales tamque benemeritos coniecturum.* Fratrem igitur, fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus, ut sibi quisque pro facultate consuleret, ab amplexu & osculo suo dimisit omnes, secretoque captato, binos codicillos exaravit ad sororem consolatorios. Sed & ad Messallinam Neronis, quam matrimonio destinaverat, commendans reliquias suas & memoriam. Quidquid deinde epistolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremavit. Diuisit & pecunias domesticis ex copia præsentis. Atque ita paratus intentusque iam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos qui discedere & abire cœptabant, corripere quasi desertores, detinerique sensit: *Adiciamus, inquit, vitæ huic hanc noctem,* his ipsis totidemque verbis, veruitque vim cuiquam fieri: & in serum usque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata utriusque acie, cum alterum puluino subdidisset, forib. adaperitis arctissimo somno quie-

IX

Cc

uis

uit. Et circa lucem demum expergefatus, vno se traiecit ictu infra læuam papillam: irrumpentibusque ad primum gemitum, modò celans, modò detegēs plagam, exanimatus est: & celeriter (nam ita

12 præceperat) funeratus, xxxviii. ætatis

A. v. anno, & xc v. imperj die. TANTO

c. Othonis animo nequaquam corpus aut

822 habitus competiit. Fuisse enim traditur

& modicæ stature, & malè pedatus, scam-

būfque. Munditiarum verò penè mulie-

brium: vulso corpore: galericulo capiti

propter raritatem capillorum adaptato

& annexo, vt nemo dignosceret. Quin &

faciem quotidie rasitare ac pane madido

linere consuetum: idque instituisse à pri-

ma languine, ne barbatus vnquam esset.

Sacra etiam Isis sæpè in lintea religio-

sâque veste propalàm celebrasse. Per quæ

factum putem vt mors eius minimè con-

gruens vitæ, maiori miraculo fuerit.

Multi præsentium militum cum pluri-

mo fletu manus ac pedes iacentis exo-

sculati, *fortissimum virum, unicū Imperato-*

rem prædicâtes, ibidem statim nec procul

à rogo viam suæ vitæ attulerunt. Multi &

absentium accepto nuntio præ dolore

armis inter se ad internecionem concur-

rerunt. Denique magna pars hominum,

inco

incolumem grauissimè detestata , mor-
uum laudibus tulit : vt vulgò iactatum
sit etiam , *Galbam ab eo non tam dominan-*
di quàm Reip. ac libertatis restituenda
causa interemptum.

A. VITELLIVS.

VITELLIORVM originem alijs
aliam, & quidem diuersissimam, tra-
dunt : partim veterem & nobilem : partim
verò nouam & obscuram, atque etiam
sordidam. Quod ego per adultores ob-
tractatorésque Imperatoris Vitellij eue-
nisse opinaret : nisi aliquanto prius de fa-
miliæ conditione variatum esset. Exstat
Q. Eulogij ad Q. Vitellium, diui Augusti
quæstorem, libellus, quo continetur,
Vitellios Fauno, Aboriginum rege, &
Vitellia quæ multis locis pro numine
coleretur, ortos, toto Latio imperasse.
Horum residuâ stirpem ex Sabinis tran-
sisse Romam, atque inter patritios alle-
ctam, indicia stirpis diu mansisse, viam
Vitelliam ab Ianiculo ad mare vsque :
item coloniam eiusdem nominis, quam
gentili copia aduersus Æquiculos tutan-
dam

dam olim depoposcissent: tempore deinde Samnitici belli praesidio in Apuliam misso, quosdam ex Vitelliis subsedisse Nuceriae: eorumque progeniem longo post intervallo repetisse urbem, atque ordinem senatorium. Contra, plures auctorem generis libertinum prodiderunt.

2. Cassius Severus: nec minus alij, eundem & futorem veteramentarium: cuius filius sectionibus & cognituris vberius compendium nactus, ex muliere vulgari Antiochi cuiusdam furnariam exercentis filia, equitem Rom. genuerit. Sed quod discrepat, sit in medio. Caeterum P. Vitellius domo Nuceriae, siue ille stirpis antiquae, siue pudendis parentibus atque avis, eques certe Romanus, & rerum Augusti procurator, quatuor filios amplissimae dignitatis cognomines, ac tantum praenominibus distinctos, reliquit, Avium, Quintum, Publium & Lucium. **AVIVS** in consulatu obiit, quem cum Domitio Neronis Caesaris patre inierat: prelautus, alioqui, famosusque coenarum magnificentia. **QVINTVS** caruit ordine, cum auctore Tiberio secerni minus idoneos senatores, remouerique placuisset. **PVBLIVS** Germanici Comes Cn. Pisonem inimicum, & interfectorem eius, accusa-

A. V.

C.

139

273

112

uit cōdemnauitque: ac post præturæ honorem inter Seiani conscios arreptus, & in custodiam fratri datus, scalpro librario venas sibi incidit, nec tam mortis pœnitentia quàm suorum obtestatione obligari, curarique se passus, in eadem custodia morbo perit. **LVCIVS** ex consulatu A. V. Syriæ præpositus, Artabanum Parthorum regem summis artibus, non modò 788 ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos insuper ordinarios consulatus censuramque gessit. **Cu-** 787 ram quoque imperij sustinuit, absen- 796 te eo, expeditione Britannica: vir inno- 800 cens & industrius, sed amore Libertinæ 797 perinfamis, cuius etiã saluius melle commistis, nec clàm quidem aut rarò, sed quotidie ac palàm arterias & fauces pro remedio fouebat. Idem, miri in adulando ingenij, primus C. Cæsarem adorari vt Deum instituit: cùm reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset quàm capite velato, circumuertensque se, deinde procumbens. Claudium vxoribus libertisque addictum ne qua non arte demeretur, pro maximo munere à Messallina petiit, vt sibi pedes præberet excalceandos: detractumque socculum dextrum,

inter togam tunicasque gestavit assidue,
 nonnunquam osculabundus. Narcissi
 quoque & Pallantis imagines aureas in-
 ter Lares coluit. Huius & illa vox est, *Sæ-
 pè facias*, cum sæculares ludos edenti
 Claudio gratularetur. Decessit paraly-
 si altero die quam correptus est, duobus
 filiis superstitionibus, quos ex Sextilia pro-
 batissima, nec ignobili fœmina, editos
 consules vidit: & quidem eodem ambos
 totoque anno, cum maiori minor in vi-
 menses successisset. Defunctum senatus
 publico funere honoravit: item statua
 pro Rostris, cum hac inscriptione, P I E-
 T A T I S I M M O B I L I S E R G A P R I N-
 C I P E M. Aulus Vitellius L. filius I M P.
 natus est VIII. Kalend. Octobris. vel, ut
 quidam, VII. Idus Septembris, Druso
 Cæsare, Norbano Flacco coss. Genitu-
 ram eius prædictam à mathematicis, ita
 parentes exhorruerunt, ut magnoperè
 semper contenderit pater ne qua ei pro-
 vincia viuo se committeretur: & mater
 missum ad legiones, & appellatum Im-
 peratorem pro afflicto statim lamentata
 sit. Pueritiam primamque adolescentiam
 Capreis egit, inter Tiberiana scorta, &
 ipse perpetuo spintrix cognomine nota-
 tus: existimatusque corporis gratia ini-

tum & caussa incrementorum patri fuisse. Sequenti quoque ætate omnibus probis contaminatus, præcipuum in aula locum tenuit: Caio per aurigandi, Claudio per alexæ studium familiaris. Sed aliquanto Neroni acceptior, cum propter eadem hæc, tum peculiari merito: quod præsidens certamini Neroneo, cupientem inter citharædos contendere, nec quamuis flagitantibus cunctis promittere audentem, ideoque egressum theatro reuocauerat, quasi perseuerantis populi legatione suscepta, exorandumque præbuerit. Trium itaque principum indulgentia non solum honoribus, verum & sacerdotiis amplissimis auctus, proconsulatum Africae posthæc curamque operum publicorum administravit: & voluntate dispari, & existimatione. In prouincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cum succedenti fratri legatus substitutus esset. At in urbano officio dona atque ornamenta templorum surripuisse, & commutasse quædam, ferebatur: proque auro & argento, stannum & aurichalcum supposuisse. Vxorem habuit Petroniam, consularis viri filiam, & ex ea filium Perro-
~~nianum~~, captum altero oculo. Hunc he-

redem à matre sub cōditione institutum,
si de potestate patris exisset, manu emi-
sit: breuique, vt creditum est, interemit,
insimulatum insuper parricidij, & quasi
paratum ad scelus venenum ex cōscien-
tia hausisset. Duxit mox Galeriam Fun-
danam prætorio patre. Ac de hac quoque
liberos vtriusque sexus tulit: sed marem,
titubantia oris prope mutum, & elin-
7 guem. A Galba in inferiorem Germa-

A. v. niam contra opinionem missus est. Ad-
C. iutum putant T. Iunij suffragio, tunc po-
821 tentissimi, & cui iam pridem per commu-
nem factionis suæ fauorem conciliatus
esset: nisi quòd Galba præ se tulit, nullos
minus metuendos quàm qui de solo vi-
ctu cogitarent: ac posse prouincialibus
copiis profundam eius expleri gulam, vt
cuius euidentis sit, cōtemptu magis quàm
gratia electum. Satis constat exituro via-
ticum defuisse, tanta egestate rei familia-
ris, vt vxore & liberis quos Romæ relin-
quebat, meritorio cœnaculo abditis, do-
mum in reliquam partem anni abloca-
ret: vtque ex aure matris detractū vnio-
nem pignorauerit ad itinervis impensas.
Creditorum quidem præstolantium ac
derinentium turbam, & in iis Sinuessan-
os Formianósque, quorum publica ve-
ctigalia

11. V. M. C. LXXXIX

409

Etigalia interuerterat, non nisi errore calumniae amouit: cum libertino cui-
dam acerbius debitum reposcenti, iniu-
riarum formulam, quasi calce ab eo per-
cussus, intendisset, nec aliter quam extor-
tis quinquaginta H-s. remisisset. Adue-
nientem malè animatus erga principem
exercitus, pronusque ad res nouas, libens
ac supinis manibus excepit, velut dono
Deum oblatum ter consulis filium aeta-
te integra, facili ac prodigo animo. Quam
veterem de se persuasionem Vitellius re-
centibus etiam de se experimentis auxe-
rat, toto via caligatorum quosque mili-
tum obuios exosculans: perque stabula ac
diuersoria, mulionibus ac viatoribus
præter modum comis: ut mane singulos
iamne ientassent sciscitaretur, seque fe-
cisse ructu quoque ostenderet.

CASTRÀ verò ingressus nihil cuiusquam poscenti negauit: atque etiam vitro ignominiosis notas, reis sordes, dam-
natis supplicia dempsit. Quare vixdum
mense transacto, neque diei, neque tem-
poris habita ratione, ac iam vespere, subitò à militibus è cubiculo raptus, ita ut
erat in veste domestica! IMPERATOR 822
est consalutatus: circumlatúsque per ce-
leberrimos vicos, strictum diui Iulij gla-
dium

dium tenens, detractum delubro Martis,
 atque in prima gratulatione porrectum
 sibi à quodam: nec antè in Prætorium
 rediit quàm flagrante triclinio ex con-
 ceptu camini: tum quidem consternatis,
 & quasi omine aduerso anxiiis omnibus,
 inquit: *Bono animo estote, nobis alluxit:*
 nullo sermone alio apud milites vsus.
 Consentiēte deinde etiam iam superioris
 prouinciæ exercitu, qui prius à Galba ad
 senatum defecerat, cognomen GER-
 MANICI delatum ab vniuersis cupidè
 recepit: AVGVSTI distulit: CÆSA-
 RIS in perpetuum recusauit. Ac sub-
 inde cæde Galbæ annuntiata, composi-
 tis Germanicis rebus partitus est copias
 quas aduersus Othonem præmitteret,
 quasque ipse perduceret. Præmisso agmi-
 ni lætū euenit auspiciū, siquidem à
 parte dextra repente aquila aduolauit:
 iustratisque signis, ingressos viam sen-
 sim antecessit. At contrà ipso mouente,
 statuæ equestres cū plurifariam ei po-
 nerentur, fractis repente cruribus pari-
 ter corruerunt: & laurea, quam religio-
 sissimè circumdederat, in profluentem
 excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura
 reddenti, gallinaceus supra humerum,
 ac deinde in capite, adstitit. Quibus ostē-

ris par respondit exitus : nam confirmatum per legatos suos imperium , per se retinere non potuit. De Bebriacensi 10 victoria & Othonis exitu , cùm adhuc in Gallia esset , audiit : nihilque cunctatus , quidquid prætorianarum cohortium fuit , vt pessimi exempli , vno exauctorauit edito , iussus tribunis tradere arma. Centum autem atque viginti , quorum libellos Othoni datos inuenerat , exposcentium præmia , ob editam in cæde Galbæ operam , conquiri & supplicio affici imperauit : egregiè prorsus , atque magnificè , & vt summi principis spem ostenderet , nisi cætera magis ex natura , & priore vita sua , quàm ex imperij maiestate gessisset. Namque itinere inchoato , per medias ciuitates ritu triumphantium vectus est : pèrque flumina delicatissimis nauigiis , & variarum coronarum genere redimitis , inter profusissimos obsoniorum apparatus nulla familiæ , aut militis disciplina , rapinas ac petulantiam omnium in iocum vertens : qui non contenti epulo vbique publicè præbito , quoscumque libuisset , in libertatem asserebant , verbera & plagas , sæpè vulnera , nonnumquam necem repræsentantes. aduersantibus. Utque campos , in quibus pugnatum est , adiit

412 C. Suet. Tranq. Lib. VII.
adiit abhorrentes quosdam cadauerum
tabem, detestabili voce confirmare ausus
est: *Optimè clere occisum hostem, & melius
ciuem.* Nec eò secius ad leniendam gra-
uitatem odoris plurimum meri propalam
hausit, passimque diuisit pari vanitate
atque insolentia. Lapidem memoriae Otho-
nis inscriptum intuens, dignum eo Mau-
soleo ait: pugionemque, quo se is occi-
derat, in Agrippinensem coloniam misit,
Marti dedicandum. In Apennini quidem
iugis etiam peruigilium egit.

¶ I VRBEM denique ad classicum introiit
paludatus, ferroque succinctus inter si-
gna atque vexilla, sagulatis comitibus,
ac detectis commilitonum armis. Magis
deinde ac magis, omni diuino humanó-
que iure neglecto, Alliensis die pontifica-
tum maximum cepit: comitia in decem
annos ordinauit, seque perpetuum con-
sulem. Et ne cui dubium foret, quod exem-
plar regendae Reip. eligeret, medio Mar-
tio campo adhibita publicorum sacer-
dotum frequentia, inferias Neroni dedit:
ac solempni conuiuio citharædum pla-
centem palam admouit, ut & aliquid de
Domitio diceret: inchoantique Nero-
niana cantica, primus exultans etiam
¶ 2 plausit. Talibus principiis magnam im-

petij partem, non nisi consilio & arbitrio
vilissimi cuiusque histrionum & auriga-
rum administrauit, & maximè Asiatici
liberti. Hunc adolescentulum mutua li-
bidine constupratam, mox tædio profu-
gum, cum puteolis poscam vendentem
deprehendisset, coniecit in compedes,
statimque coluit, & rursus in deliciis ha-
buit: iterum deinde ob nimiam contu-
maciam & ferocitatem grauatus, circum-
foraneo lanistæ vendidit, dilatúmque ad
finem muneris repente surripuit, & pro-
uincia demum accepta manumisit: ac
primo Imperij die aureis donauit annulis
super cœnam, cum mane rogantibus pro
eo cunctis, detestatus esset seuerissimè ta-
lem equestris ordinis maculam. Sed ¹³
vel præcipuè luxuriæ sæuitiæque dedi-
tus, epulas trifariam semper, interdum
quadriariam dispertiebat: in ientacula
& prandia & cœnas, commissionesque
facile omnibus sufficiens, vomitandi
consuetudine. Indicebat autem aliud
alij eadem die: nec cuiquam minus sin-
guli apparatus quadringenis millibus
nummum constiterunt. Famosissima su-
per cæteras fuit cœna ei data aduentitia
à fratre: in qua duo millia lectissimorum
piscium, septem auium apposita tra-
duuntur

duntur, Hanc quoque exsuperavit ipse
dedicatione patinæ, quam ob immensam
magnitudinem *Clypeum Minerva* *Αγγίδας*
πολιάρχης dictitabat. In hac scarorum io-
cinora, phasianorum & pauonum ce-
rebella, linguas phœnicopterûm, mu-
rænarum lactes à Carpathio vsque fre-
tòque Hispaniæ, per nauarchos ac tri-
remes petitarum, commiscuit: Ut autem
homo non profundæ modò, sed intem-
pestiuæ quoque ac sordidæ gulæ, ne in
sacrificio quidem vnquam, aut itinere
villo temperavit, quin inter altaria ibi-
dem statim viscus & farra penè rapta è
foco manderet, circâque viarum popi-
nas fumantia opsonia, vel pridiana at-
que semesa. **P R O N V S** verò ad cuius-
que & quacumque de causâ, necem at-
que supplicium: nobiles viros, condisci-
pulos & æquales suos, omnibus blandi-
ciis tantùm non ad societatem imperij
allicefactos, vario genere fraudis occi-
dit: etiam vnum veneno manu sua por-
recto in aquæ frigidæ portione, quam is
affectus febre poposcerat. Tum scenera-
torum & stipulatorum publicanorûm-
que qui vnquam se aut Romæ debitum,
aut in via portorium flagitassent, vix vl-
li pepercit. Ex quibus quendam in ipsa
Saluta

salutatione supplicio traditum, statim-
que reuocatum cunctis clementiam lau-
dantibus, coram interfici iussit, *velle se*
dicens pascere oculos alterius pœnæ duos
filios adiecit, deprecari pro patre cona-
tos. Sed & equitem Romanum procla-
mantem, cùm raperetur ad pœnam, *He-*
res meus es, exhibere testamenti tabulas
coëgit: utque legit cohæredem sibi li-
bertum eius adscriptum, iugulari cum
liberto imperauit. Quosdam & de plebe
ob id ipsum, quòd Venetæ factioni clarè
maledixerant, interemit: contemptu sui
& noua spe id ausos opinatus. Nullis ta-
men infensior quàm vernaculis & ma-
thematicis, ut quisque deferretur, inau-
ditū capite puniebat. Exacerbatus, quòd
post edictum suum, quo iubebat intra
Kalend. Octobris vrbe Italiâque mathe-
matici excederēt, statim libellus est pro-
positus, & *Chaldaeos dicere, Bonum fa-*
ctum ne Vitellius Germanicus intra eun-
dem Calendarum diem usquam esset. Su-
spectus & in mortem matris fuit, quasi
agræ præberi cibum prohibuisset: vati-
cinanter Catta muliere, cui velut ora-
culo acquiescebat, *ita demum firmiter ac*
diutissimè imperaturum, si superstes pa-
renti existisset. Alij tradunt, ipsam ræ-
dio

die præsentium : & imminentium metu,
venenum à filio impetrasse, haud sanè
35 difficulter. OCTAVO imperij mense de-
sciuerunt ab eo exercitus Mœsiarum,
atque Pannoniæ : item ex transmarinis,
Iudaicus & Syriacus : ac pars in absentis,
pars in præsentis Vespasiani verba iura-
runt. Ad retinendum ergo cæterorum ho-
minum studium ac fauorem, nihil non
publicè priuatimque nullo adhibito mo-
do largitus est. Delectum quoque ea con-
ditione in vrbe egit, vt voluntariis non
modò missionem post victoriam, sed
etiam veteranorū iustæve militiæ com-
moda polliceretur. Virgenti deinde ter-
za, marique hosti, hinc fratrem cū classe,
ac tyronibus & gladiatorum manu op-
posuit : hinc Betriacenses copias & du-
ces. Atque vbique aut superatus aut pro-
ditus, salutem sibi & millies M-s. à Fla-
uio Sabino Vespasiani fratre pepigit : sta-
timque pro gradibus Palatij apud fre-
quentes milites *cedere se imperio, quod*
inuitus recepisset, professus, cunctis recla-
mantibus rem distulit : ac nocte interpo-
sita, primo diluculo sordidatus descen-
dit ad Rostra : multiq; cū lachrymis ea-
dem verba, verum è libello restatus est.
Rursus interpellante milite, ac populo,

& ne deficeret hortante, omnémque operam suam certatim pollicente, animum resumpsit, Sabiniúmque, & reliquos Flavianos nihil iam metuentes, vi subita in Capitolium compulit: succensóque templo Iouis Opt. Max. oppressit: cùm & prælium & incendium è Tiberiana prospiceret domo inter epulas. Non multò post pœnitens facti, & in alios culpam conferens, vocata concione iuravit, coëgitque iurare cæteros, *nihil sibi antiquius quiete publica fore.* Tunc solutum à latere pugionem, consuli primùm, deinde illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrigens: nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positurus, abcessit. Sed quibusdam acclamantibus ipsum esse Cōcordiam, rediit: nec solùm retinere se ferrum affirmavit, verùm etiam **CONCORDIÆ** recipere cognomen. Suasitque senatui vt legatos cum virginibus Vestalibus mitterent, pacem, aut certè tempus ad consultandum, petituros. Postridie responsa operienti nuntiatum est per exploratorem, hostem appropinquare. Continuò igitur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pistore & coquo, Auentinum & paternam domum clam petiit, vt inde in

Campaniam fugeret. Mox leui rumore,
 & incerto tanquam pax impetrata esset,
 referri se in palatium passus est: vbi cum
 deserta omnia reperisset, dilabentibus
 etiam qui simul erant, zona se aureorum
 plena circumdedit: confugitque in cel-
 lulam ianitoris, religato pro foribus ca-
 ne, lectoque & culcitra obiectis. I R R V-
 37 P E R A N T iam agminis antecessores: ac
 nemine obuiorimabantur, vt sit, singula.
 Ab iis extractus è latebra, sciscitantes
 quinam esset (nam ignorabatur) & ubi
 esse Vitellium sciret, mendacio elusit, dein-
 de agnitus rogare non destitit, quasi qua-
 dam de salute Vespasiani dicturus, vt cu-
 stodiretur interim vel in carcere: donec
 religatis post terga manibus, iniecto cer-
 uicibus laqueo, veste discissa, seminudus
 in forum tractus est, inter magna rerum
 verborumque ludibria, per totum viae Sa-
 cræ spatium, reducto coma capite, ceu
 noxij solent, atque etiam mento mucro-
 ne gladij subiecto, vt visendam præberet
 faciem, néve submitteret: quibusdam
 stercore & cœno incessentibus, aliis in-
 cendiarium & patinarium, vociferantibus,
 parte vulgi etiam corporis vitia expro-
 brante (erat enim in eo enormis proce-
 ritas, facies rubida plerumque ex vino-

lencia, venter obesus, alterum femur sub-
 debile, impulsu olim quadrigæ, cum au-
 riganti Caio ministratorem exhiberet)
 tandem apud Gemonias minutissimis
 iētibus excarnificatus atque confectus
 est, & inde vnco tractus in Tiberim. Perit
 cum fratre & filio, anno vitæ VII. &
 quinquagesimo: nec fefellit coniecturam
 eorum qui augurio, quod factum ei
 Viennæ ostendimus, non aliud portendi
 prædixerant, quàm venturum in alicuius
 Gallicani hominis potestatem: siquidem
 ab Antonio Primo aduersarum partium
 duce oppressus est: cui Tolosæ nato co-
 gnomen in pueritia *Becco* fuerat, id valet,
 gallinacei rostrum.

18

A. V.

e.

822

D d 2

C. SVE

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
XII. CÆSARIBVS

Liber octauus.

T. FLAVIVS VESPASIANVS
Augustus.

Rebellione trium principum & eade incertum diu, & quasi vagum imperium, suscepit firmavitque tandem gens FLAVIA: obscura illa quidem, ac sine vllis maiorum imaginibus: sed tamen Reipub. nequaquam pœnitenda: constet licet Domitianum cupiditatis ac sæuitiæ meritò pœnas luisse. Titus Flavius Petronius municeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarum partium centurio: incertum sponte an euocatus, profugit ex Pharsalica acie, domumque se contulit. Vbi deinde venia & missione impetrata, coactiones argentarias factitauit. Huius filius cognomine Sabinus, expers militiæ (etsi quidam eum primipilarem: nonnulli, cum adhuc ordine,

dines duceret, sacramento solutum per
causam valetudinis tradunt, publicum
quadragésimæ in Asia egit. Manebantque
imagines à ciuitatibus ei positæ sub hoc
titulo, ΚΑΛΟΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ. Post-
ea fœnus apud Heluetios exercuit. ibi-
que diem obiit, superstitibus vxore
Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis:
quorum maior Sabinus ad præfecturam
vrbis, minor Vespasianus ad principatum
vsque processit. Polla Nursiæ honesto
genere orta, patrem habuit Vespasium
Pollionem, ter tribunum militum, præ-
fectumque castrorum, fratremque sena-
torem prætorix dignitatis. Locus etiam
nunc ad sextum milliarium à Nursia
Spoletum euntibus in monte summo
appellatur Vespasiæ: vbi Vespasiorum
complura monumenta exstant, magnum
iudicium splendoris familiaris, & vetusta-
tis. Non negauerim iactatum à quibus-
dam, Petronij patrem è regione Transpa-
dana fuisse mancipem operarum, quæ ex
Vmbria in Sabinos ad culturam agro-
rum quotannis commeare solerent: sub-
sedisse autem in oppido Reatino, vxore
ibidem ducta. Ipse ne vestigium quidem
de hoc, quamuis satis curiosè inquire-
rem, inueni. **VESPASIANVS** natus 2

A. v. est in Sabinis ultra Reate, vico modico,
 c. cui nomen est Phalacrine, x v. Calend.
 762 Decembr̄ vesperi, Q. Sulpicio Camerino,
 C. Poppæo Sabino C o s s. quinquennio
 antè quàm Augustus excederet: educatus
 sub paterna auia Tertulla, in prædiis Co-
 sanis. Quare princeps quoque & locum
 incunabulorum assiduè frequētavit: ma-
 nente villa, qualis fuerat olim: ne quid
 scilicet oculorum consuetudini deperi-
 ret: & auiā memoriam tantoperè dile-
 xit, vt solemnibus ac festis diebus pocillo
 quoque eius argenteo potare perseue-
 rauerit. Sumpta toga virili, latū clauum
 quamquam fratre adepto, diu auer-
 satus est: nec vt tandem appeteret, com-
 pelli nisi à matre potuit. Ea demum ex-
 tudit, magis conuicio quàm precibus
 vel auctoritate, dum eum identidem per
 cōtumeliam anteambulonem fratris ap-
 pellant. Tribunatu militum in Thracia
 meruit. Quæstor Cretam & Cyrenas pro-
 uinciam sorte cepit: ædilitatis ac mox
 præturæ candidatus, illam non sine re-
 pulsa, sextoque loco vix adeptus est: at
 prima statim petitione, & in primis præ-
 tor, infensus senatui, Caium ne quo non
 genere demereretur, ludos extraordina-
 rios pro victoria eius Germanica depo-
 polcit

poscit, pœnæque coniuratorum addendum censuit, vt insepulti proiicerentur. Egit & gratias ei apud amplissimum ordinem, quòd se honore cœnæ dignatus esset. Inter hæc Flauiam Domitillam duxit vxorem, Statilij Capellæ equitis Rom. Sabratensis ex Africa delicatam olim, Latinæque conditionis, sed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronuntiatam: parte asserente Flauio Liberale Ferentini genito, ne quicquam ampliùs quàm quaestorio scriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitianum, & Domitillam. Vxori ac filiaæ superstes fuit: atque vtrámque adhuc priuatus amisit. Post vxoris excessum, Cænidem Antoniaæ libertam, & à manu, dilectam quondam sibi reuocauit in contubernium: habuítque etiam Imperator penè iustæ vxoris loco. Claudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus, tricies cum hoste confixit. Duas validissimas gentes, superque xx. oppida, & insulam Vectem Britannia proxima in deditiõnem redegit: partim Auli Plautij cõsularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui du-

A. V. plex sacerdotium accepit. Præterea con-
 c. sulatum, quem gessit per duos nouissimos
 804 anni menses: medium tempus ad Pro-
 consulatum vsque, in otio secessuque
 egit: Agrippinam timens potentem ad-
 huc apud filium, & defuncti quoque Nar-
 cissi amicos perosam. Exin sortitus Afri-
 cam, integerrimè, nec sine magna di-
 gnatione administrauit: nisi quod Adru-
 meti seditione quadam, rapa in eum ia-
 cta sunt. Rediit certè nihilo opulentior,
 vt qui prope labefactata iam fide, omnia
 prædia fratri obligarit: necessariòque ad
 mangonicos quæstus sustinendæ digni-
 tatis causa descenderit, propter quod
 vulgò Mulio vocabatur. Conuictus quo-
 que dicitur ducenta H-s. expressisse iu-
 ueni, cui latum clauum aduersus patris
 voluntatem impetrarat, eoque nomi-
 ne grauitè increpitus. Peregrinatione
 Achaia inter comites Neronis, cùm can-
 tante eo aut discederet sæpiùs, aut præ-
 sens obdormisceret, grauissimam con-
 traxit offensam: prohibitusque non con-
 tubernio modò, sed etiam publica salu-
 tatione, secessit in paruam ac deuiam ci-
 uitatem, quoad latèti, etiàmque extrema
 metuenti, prouincia cum exercitu obla-
 ta est. Percrebuerat Oriente toto vetus

& constans opinio: esse in fatis, vt eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Rom. quantum euentu postea patuit prædictum, Iudæi ad se trahentes, rebellarunt: cæsôque præposito, legatum insuper Syriæ consularem suppetias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore, & non instrenuo duce, cui tamen tuto tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimum delectus est: vt & industriæ expertus, nec metuendus vlllo modo ob humilitatē generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atque inter legatos maiore filio assumpto, vt primùm prouinciã attigit, proximas quoque cōuertit in se: correcta statim castrorum disciplina: vno quoque & altero prælio tam constanter inuito, vt in oppugnatione castelli lapidis ictum genu, scuto sagittas aliquot exceperit. **P o s t** Neronem Galbãque, & Othone atque Vitellio de principatu certantibus, in spem imperij venit, iam pridem sibi per hæc ostenta conceptam: In suburbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti sacra, per tres Vespasie partus, singulos repente ramos

420 C. Suet. I. Tullij. LIB. V. III.
à frutice dedit, haud dubia signa futuri
cuiusque fati. Primum exilem, & citò
arefactum: ideòque puella nata non per-
annauit. Secundum præualidum ac pro-
lixum, & qui magnam felicitatem por-
tenderet. Tertium verò, instar arboris.
Quare patrem Sabinum ferunt haruspi-
cio insuper confirmatum renuntiasse ma-
tri, *nepo em ei Casarem genitum*: nec illam
quidquam aliud quàm cachinnasse, mi-
rantem, *quod adhuc se mentis compote deli-
raret iam filius suus*. Mox cum ædilè eum
C. Caesar, succensens propter curam ver-
rendis viis non adhibitam, luto iussisset
oppleri congesto per milites in prætex-
tæ sinum: non defuerunt qui interpre-
rarentur, quandoque proculcatam, de-
sertamque Rempub. ciuili aliqua pertur-
batione in tutelam eius, ac velut in gre-
mium, deuenturam. Prandente eo quon-
dam, canis extranius è triuio manum
humanam intulit, mensæque subiecit.
Cœnante rursus, bos arator decusso iugo,
triclinium irrupit: ac fugatis ministris,
quasi repentè defessus, procidit ad ipsos
accumbentis pedes, cervicemque sub-
misit. Arbor quoque cupressus in agro
auito sine vlla vi tempestatis radicitus
euulsa atque prostrata, insequenti die

viridior ac firmior resurrexit. At in Achaia somniauit, initium sibi suisque felicitatis futurum, simul ac deus Neroni exemptus esset: euenitque vt sequenti die progressus in atrium medicus dentem ei ostenderet tantum quod exemptum. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmauere sortes, vt quidquid cogitaret volueretque animo, quantumlibet magnum, id esse prouenturum, pollicerentur. Et vnus ex nobilibus captiuus Iosephus, cum coniceretur in vincula, constantissimè asseuerauit fore vt ab eodem breui solueretur, verum iam Imperatore. Nuntiabantur & ex vrbe præfagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietem, vt thensam Iouis Optim. Max. è sacrario in domum Vespasiani, & in circum deduceret. Ac non multò post, comitia secundi consulatus ineunte Galba, statua diui Iulij ad Orientem sponte conuersa: ac ique Bebriacensi, prius quam committeretur, duas aquilas in conspectu omnium conflixisse: victaque altera, superuenisse tertiam à solis ortu, ac victricem abegisse.

Nec tamen quidquam antè tentauit, 6
promptissimis atque etiam instantibus
suis: quàm sollicitatus quorundã & igno-

torum & absētium fortuito fauore. Mœ-
 siaci exercitus bina è tribus legionibus
 millia missa auxilio Othoni: postquam
 iter ingressis nuntiatum est, victum
 eum, ac vim vitæ suæ attulisse: nihilò
 fecius Aquileiam vsque perseuerauerunt,
 quasi rumori minus crederent. Ibi per
 occasionem ac licentiam, omni rapina-
 rum genere grassati, cùm timerent, ne
 sibi reuersis reddenda ratio, ac subeunda
 pœna esset, consilium inierunt eligendi
 creandique Imperatoris. *Neque enim de-*
teriores esse aut Hispaniensi exercitu qui
Galbã, aut pratoriano qui Othonem, aut
Germaniciano qui Vitellium fecissent. Pro-
 positis itaque nominibus legatorum cõ-
 sularium, quot vbique tunc erant, cùm
 cæteros alij alium alia de causâ impro-
 barent: & quidam è legione tertia, quæ
 sub exitu Neronis translata ex Syria in
 Mœsiam fuerat, Vespasianum laudibus
 ferrent, assensere cuncti, noménque
 eius vexillis omnib. sine mora inscripse-
 runt. Et tunc quidem compressa res est,
 reuocatis ad officium numeris parum-
 per. Cæterùm diuulgato facto, Tiberius
 Alexander præfectus Ægypti primus in
 verba Vespasiani legiones adegit Calen-
 Julij: qui principatus dies in posterum

obseruatus est, Iudaicus deinde exercitus,
V. Idus Iulij apud ipsum iurauit. Pluri-
mum cœptis contulerūt, iactatum exem-
plar epistolæ, veræ siue falsæ, defuncti
Othonis ad Vespasianum, extrema ob-
testatione vltionem mandantis, & vt
Reip. subueniret, optantis: simul rumor
dissipatus, destinasse Vitellium victorem
permutare hiberna legionum, & Ger-
manicas transferre in Orientem ad secu-
riorem molliorémque militiam, præterea
ex præsidibus prouinciarum Licinius
Mucianus, & è regibus Vologesus Par-
thus, ille deposita similitate, quam in id
tempus ex æmulatione non obscure ge-
rebat, Syriacum promisit exercitum: hic
quadraginta millia sagittariorum.

SUSCEPTO igitur ciuili bello, ac 7
ducibus copiisque in Italiam præmissis,
interim Alexandriam transiit, vt claustra
Ægypti obtineret. Hic cum de firmitate
imperij capturus auspiciam, ædem Sera-
pidis, submotis omnibus, solus intrasset:
ac propitiato multum Deo, tandem se
conuertisset, verbenas, coronasque & pa-
nificia, vt illic assolet, Basilides libertus
obtulisse ei visus est: quem neque admis-
sum à quoquam: & iam pridem propter
neruorum valetudinē vix ingredi longeq;
abesse

abesse constabat. Ac statim aduenere literæ, fufas apud Cremonam Vitellij copias, ipsum in vrbe interemptum nuntiâtes. Auctoritas & quasi maiestas quædam, vt scilicet inopinato & adhuc nouo principi deerat : hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: restitutum oculos, si inspuiſſet: confirmaturum crus, si dignaretur calce conſingere. Cùm vix fides eſſet rem vlllo modo ſucceſſuram, ideòque ne experiri quidem auderet: extremo hortantibus amicis, palàm pro concione vtrumque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia, instinctu vaticinantium effossa sunt sacrato loco vasa operis antiqui, atque in iis assimilis Vespasiano

A. V. no imago. T A L I S , tantâque cum fama
 C. in urbem reuersus, acto de Indæis triumpho, consulatus octo veteri addidit. Suscepit & censuram : ac per totum imperij
 823
 824
 825
 827
 828
 839
 832
 tempus nihil habuit antiquius, quam propè affictam nutantemque Remp. stabilire primò, deinde & ornare. Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominia dolore, ad omnem licentiam audacia mque

processerant. Sed & prouinciæ, ciuitatesque liberæ, necnon & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorum quidem & exauctorauit plurimos, & coërcuit. Participibus autem victoriæ ad eò nihil extra ordinem indulgit: vt etiam legitima præmia non nisi ferò persoluerit. Ac ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem vnguento, cum sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, voce etiam grauissima increpuit, *Maluissimè alium oboluisse*: literasque reuocauit. Classarios verò, qui ab Ostia & Puteolis Romam pedibus per vices comitant, petentes *constitui aliquid sibi calcearum nomine*: quasi parum esset, sine responso abegisse, iussit post hæc, ex calceatos cursitare: & ex eo ita cursitant. Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, libertate adempta, item Thraciam, Siciliam & Comagenem conditionis regni usque ad id tempus, in prouinciarum formam redegit. Cappadociæ propter assiduos barbarorum incursus legiones addidit: consularemque rectorem imposuit, pro equite Romæ. Deformis vrbis veteribus incendiis ac ruinis erat: vacuas areas occupare & ædificare,

472 S. Ulpian. Prætor. Liv. p. 111.
care, si possessores cessarent, cuicumque
permisit. Ipse restitutionem Capitolij
aggressus, ruderibus purgandis manus
primus admouit, ac suo collo quædam
extulit: ærearumque tabularum tria mil-
lia, quæ simul conflagrauerant, restituen-
da suscepit: vndique inuestigatis exem-
plaribus, instrumentum imperij pulcher-
rimum ac vetustissimū confecit: quo con-
tinebatur penè ab exordio vrbis sena-
tusconsulta, plebiscita de societate & fœ-
dere ac priuilegio cuicumque concessis.

9 Fecit & noua opera: templum Pacis
foro proximū: Diuique Claudij in Cœ-
lio monte, cœptum quidem ab Agrippi-
na, sed à Nerone propè funditus destru-
ctum. Item Amphitheatrum vrbe me-
dia, vt destinasse compererat Augustum.
Amplissimos ordines, & exhaustos cæde
varia, & contaminatos veteri negligen-
tia, purgauit: suppleuitque recensito se-
natus & equite: submotis indignissimis,
& honestissimo quoque Italicorum ac
prouincialium allecto. Atque vti notum
esset, vtrumque ordinem non tam li-
bertate inter se, quàm dignitate differre,
de iurgio quodam senatoris equitisque
Rom. ita pronuntiauit: *Non oportere ma-
ledici senatoribus? remaledici ciuile fasque
esse.*

esse. Litium series vbiq̄ue maiorem in 10
 modum excreuerant; manentibus anti-
 quis, intercapedine iurisdictionis, acce-
 dentibus nouis, ex conditione tumul-
 tūque temporum. Sorte elegit per quos
 rapta bello restituerentur: quique iudi-
 cia centumuiralia, quibus peragendis vix
 suffectura litigatorum ætas videbatur,
 extra ordinem diiudicarent, redigerent-
 que ad breuissimum numerum.

Libido atque luxuria, coërcente nul- 11
 lo inualuerat. Auctor senatui fuit decer-
 nendi vt quæ se alieno seruo iunxisset,
 ancilla haberetur. Néve filiorum familias
 fœeneratoribus exigendi crediti ius vn-
 quam esset: hoc est, ne post patrum qui- 12
 dem mortem. CÆTERTIS in rebus sta- 12
 tim ab initio principatus vsque ad exi-
 tum, ciuilis & clemens. Mediocritatem
 pristinam neque dissimulauit vniquam,
 ac frequenter etiam præ se tulit. Quin &
 conantes quosdam originem Flauij ge-
 neris ad conditores Reatinos, comitem-
 que Herculis, cuius monumentum exstat
 via Salaria referre, irrisit vltro. Adeoque
 nihil ornamentorum extrinsecus cupidè
 appetiuit, vt triumphi die fatigatus tar-
 ditate & tædio pompæ, non reticuerit:
Merito se plesti, qui triumphum, quasi

aut debitum maioribus suis, aut speratum
umquam sibi, tam ineptè senex concupisset.

13 Ac ne TRIBVNITIAM, quidem POTE-
STATEM, & PATRIS PATRIÆ appella-
tionem nisi serò recepit. Nam consue-
tudinem salutantes scrutandi, manente
adhuc bello ciuili, omiserat. Amicorum
libertatem, caussidicorum figuras, ac phi-
losophorum contumaciam lenissimè tu-
lit. Licinium Mucianum notæ impudi-
citiæ, sed meritorum fiducia minus sui
reuerentem, nunquàm nisi clàm, & ha-
ctenus relaxare sustinuit, vt apud com-
munem aliquem amicum querens, ad-
deret clausulæ, *Ego tamen vir sum.* Sal-
uium Liberalem in defensione diuitis rei,
ausum dicere, *Quid ad Casarem, si Hip-
parchus H. s. millies habet?* & ipse lauda-
uit. Demetrium Cynicum in itinere ob-
uium sibi post dominationem, ac neque
assurgere, neque salutare se dignantem,
oblatrantem etiam nescio quid, satis ha-
14 buit *Canem* appellare: Offensarum, ini-
micitiarumque minimè memor, execu-
torve, Vitellij hostis sui filiam splendi-
dissimè maritali, dotauitque etiam &
instruxit. Trepidum eum interdicta aula
sub Nerone, quærentemque quidnam
ageret, aut quò abiret, quidam ex officio
admissio

admissionis simul expellens, *abire Mor-*
boniam iusserat. In hunc postea deprecantem
haud ultra verba excanduit, & qui-
dem totidem ferè atque eadem. Nam vt
suspicione aliqua vel metu ad perniciem
cuiusquam compelleretur, tantùm ab-
fuit, vt monentibus amicis cauendum
esse Metium Pomposianum, quòd vulgò
crederetur genesim habere imperatoriã,
insuper eos. fecerit: spondens, quando-
que beneficij memorem futurum: Non 15
temerè quis punitus insons reperietur:
nisi absente eo & ignaro, aut certè inuito
atque decepto. Heluidio Prisco, qui & re-
uersum ex Syria, solus, priuato nomine
Vespasianum salutauerat, & in prætura
omnibus edictis sine honore ac mentio-
ne vlla transmiserat, non ante succensuit
quàm altercationibus insolentissimis pè-
nè in ordinem redactus. Hunc quoque,
quamuis relegatum primò, deinde & in-
terfici iussum, magni æstimauit seruare
quoquo modo, missis qui percussores re-
uocarent, & seruasset: nisi iã perisse falsò
nuntiatum esset. Cæterum neque cæde
cuiusquam vnquam lætatus, iustis sup-
plicijs illacrymauit etiam & ingemuit.

SOLA est, in qua meritò culpetur, 16
pecuniæ cupiditas. Non enim contentus

omissa sub Galba vectigalia' reuocasse:
noua & graua addidisse: auxisse tributa
prouinciis, nonnullis & duplicasse: ne-
gotiationes quoque vel priuato puden-
das propalam exercuit, coemendo qua-
dam tantum, vt pluris postea distraheret:
Nec candidatis quidem honores, reis ve-
tam innoxiiis quam nocentibus absolu-
tiones venditare cunctatus est. Creditur
etiam procuratorum rapacissimum quem-
que ad ampliora officia ex industria so-
litus promouere, quo locupletiores mox
condemnaret: quibus quidem vulgo *pro-
spongiis* dicebatur *vti*, quod quasi & sic-
cos madefaceret, & exprimeret humen-
tes. Quidam natura cupidissimum tra-
dunt, idque exprobratum ei à sene bu-
bulco: qui negata sibi gratuita libertate,
quam imperium adeptum suppliciter ora-
bat, proclamauerit, *Vulpem pilum mutare,
non mores*. Sunt contra qui opinentur
ad manubias & rapinas necessitate com-
pulsam, summa ærarij fisci que inopia:
de qua testificatus sit initio statim prin-
cipatus: professus *quadringentes millies
opus esse, vt Resp. stare posset*. Quod & ve-
rissimilius videtur, quando & malè par-
tis optimè vsus est. In omne hominum
genus liberalissimus, expleuit censum

senatorium: consulares inopes quingenis sestertiis annuis sustentauit: plurimas per totum orbem ciuitates terræ motu aut incendio afflictas, restituit in melius.

Ingenia & artes vel maximè fouit: 18
 primus è fisco Latinis Græcisque rhetoribus annua centena constituit. Præstantes poëtas, necnon & artifices coëmit: item colossi reſectorem insigni congiario magnâque mercede donauit: mechanico quoque grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, præfatus *sineret se plebeculam pascere*. Ludis 19
 per quos scena Marcelliani theatri restituta dedicabatur, vetera quoque acroamata reuocauerat. Apollinari tragædo quadringenta: Terpno Diodoróque citharædis ducena, nonnullis centena: quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assiduè: ac sæpius rectè, ac dapſile, vt macellarios adiuuaret. Dabat sicut Saturnalibus uiris apophoreta, ita & per Calend. Martij feminis: & tamen ne sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. Alexandrini *Cybiosacten* eum vocare perseuerauerunt, cognomi-

ne vnus è regibus suis turpissimarum sordium. Sed & in funere Fauo archimimus personam eius ferens, imitansque, vt est mos, facta ac dicta viui, interrogatis palàm procuratoribus *quanti funus & pompa constaret*: vt audiit H-S. centies exclamauit, *Centum sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim proiicerent.*

20 STATURA fuit quadrata, compactis firmisque membris, vultu veluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacetè: siquidem petenti, vt *in se aliquid diceret*: *Dicam*, inquit, *cùm ventrem exonerare desieris.* Valetudine prosperrima vsus est: quamuis ad tuendam eam nihil ampliùs quàm fauces cæteraque membra sibimet ad numerum in sphæristerio defricaret, inediàmque vnus diei per singulos menses interponeret. 21 ORDINEM vitæ ferè hunc tenuit. In principatu maturius semper, ac de nocte vigilabat: deinde perlectis epistolis, officiorumque omnium breuiariis, amicos admittebat: ac dum salutabatur, & calceabat ipse sese, & amiciebat. Postque decisa quæcumque obuissent negotia, gestationi, & inde quieti vacabat: accubante aliqua pallacarum, quas in defunctæ locum Cenidis plurimas constituerat: ac

secretò in balneum tricliniúmque transibat. Nec vlllo tempore facilius, aut indulgentior traditur: eáque momenta domestici ad aliquid petendum magnoperè captábant. Et super cœnam autem, & ²² semper alias commissimus multa ioco transigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & sic scurrilis ac sordidæ, vt ne prætextatis quidem verbis abstineret. Et tamen nonnulla eius facetissima existant, in quibus & hoc: Mestrium Florum, consularem, admonitus ab eo *plaustra* potius quàm *plostra* dicenda, die pòstero *Flaurum* salutauit. Expugnatus autem à quadam, quasi amore sui deperiret, cum productæ pro concubitu sestertia quadraginta donasset: admonente dispensatore quemadmodum summam rationibus vellet referri, *Vespasiano*, inquit, *adamoto*. Vtebatur & versibus Græcis ²³ tempestiuè satis: vt de quodam procera staturæ, imbrobiúsque nato:

Μακρὰ βίβας, κραδᾶων δολιχόσκιον ἔγχ
 Et de Cerylo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoque ius fisci, ingenuum se & Lachetem mutato nomine cœperat efferre,

ὦ Λάχης Λάχης, ἐπ' ἂν ἀποθάνης

Αὐθὶς ὑπαρχῆς εἰρήση Κεῦλ

440 C. Suet. Tit. Liv. V III.
Maximè tamen dicacitatem in deformi-
bus lucris affectabat: vt inuidiam aliqua
cauillatione dilueret, transferrétque ad
fales. Quendam è charis ministris dispé-
sationem cuidam, quasi fratri, petentem
cùm distulisset, ipsum' candidatum ad se
vocauit: exactaque pecunia, quantam is
cùm suffragatore suo pepigerat, sine mora
ordinauit. Interpellanti mox ministro.
*Alium tibi, ait, quare fratrem: hoc, quem
tuum putas, meus est, Mulionem in itinere
quodam suspicatus ad calceandas mulas
desiliisse, vt adeunti litigatori spatiũ mo-
ramque præberet: interrogauit, quanti
calceasset, pactusque est lucri partem. Re-
prehendenti filio Tito, quòd etiam vri-
næ vectigal commentus esset, pecuniam
ex prima pensione admouit ad nares,
sciscitans num odore offenderetur:& illo
negante, Atqui, inquit, è lotio est. Nun-
tiantibus legatis, decretam ei publi: è non
mediocris summa statuam colosseam: iussit
vt continuò ponerent, cauam manum
ostentans, & paratam basim dicens. Ac ne
in metu quidem ac periculo mortis ex-
tremo abstinuit iocis. Nam cùm inter
prodigia cætera Mausoleum Cæsarum
derepentè patuisset, & stella in cælo cri-
nita apparuisset: alterum ad Iuliam Cal-*

uinam è gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione. *Vt, inquit, puto, Deus fit.*

CONSULATV suo nono tentatus in 24
Campania motiunculis leuibus, ac pro-
tinus vrbe repetita: Cutilias, ac Reatina
rura, vbi æstiuare quotannis solebat, pe-
tiit. Heic, cùm super vrgentem valetudi-
nem creberrimo frigidæ aquæ vsu & in-
testina vitiaffet: nec eo minùs muneri-
bus imperatoriis ex consuetudine fun-
geretur, vt etiam legationes audiret, cu-
bans, aluo repente vsque ad defectionem
soluta, *Imperatorem, ait, stantem mori oper-
tere.* Dùmque confurgit, ac nititur, inter
manus subleuantium extinctus est, VIII. A. V.
Calend. Iulij: annum agens ætatis sexa- C.
gesimum ac nonum, superque mensem 832
ac diem septimum. Conuenit inter om- 25
nes tam certum eum de sua suorumque
genitura semper fuisse: vt post assiduas
in se coniurationes ausus sit affirmare
senatui *aut filios sibi successuros, aut ne-
minem.* Dicitur etiam vidisse quondam
per quietem stateram in media parte
vestibuli Palatinæ domus positam exa-
mine æquo: cùm in altera lance Claudius
& Nero starent in altera ipse ac filij. Nec

res fefellit: quando totidem annis parique temporis spatio vtrique imperauerunt.

TITVS FLAVIVS
VESPASIANVS,
Augustus.

Titus, cognomine paterno, amor ac deliciae generis humani: (tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenij, vel artis, vel fortunæ superfuit: & quod difficillimum est, in imperio, quâdo priuatus atque etiam sub patre principe, ne odio quidē, nedum vituperatione publica caruit) natus est III.

2 Calend. Ian. insigni anno Caiana nece, prope Septizonium, sordidis ædibus: cubiculo verò perparuo, & obscuro: nã manet adhuc, & ostēditur. Educatus in aula cum Britannico simul, ac paribus disciplinis, & apud eosdem magistros institutus. Quo quidē tempore, aiunt, Metoposcopū à Narcisso Claudij liberto adhibitum, vt Britannicū inspiceret, cōstantissimè affirmasse: illum quidē nullo modo, cæterum Titum, qui tunc propè adstabat, vtrique imperaturum. Erant autem ad eò familia-

res, vt de potione, qua Britannicus hausta periit, Titus quoque iuxta cubans gustasse credatur, grauique morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor, statuam ei auream in Palatio posuit, & alteram ex ebore equestrem, quæ Circensi pompa hodièque præfertur, dedicauit, profecutusque est. In puero statim corporis animique dotes exsplèduerunt: magis ac magis deinceps per ætatis gradus: forma egregia, & cui non minùs auctoritatis inesset, quàm gratiæ: præcipuum robur, quamquam neque procera statura, & ventre paulò proiectiore: memoria singularis, docilitas ad omnes ferè tum belli tum pacis artes. Armorum & equitandi peritissimus. Latinæ, Græcæque linguæ, vel in orando, vel in fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem vsque: sed ne musicæ quidem rudis, vt qui cantaret & psalleret iucundè, scienterque. E pluribus comperi, notis quoque excipere velocissimè solitum, cum amanuensibus suis per ludum iocùmque certantem imitari chirographa quæcumque vidisset: ac sæpè profiteri *se maximum falsarium esse potuisse*. Tribunus militum & in Germania & in Britannia meruit, summa indu-

striae, nec minore modestiae fama: sicut
 apparet statuarum & imaginum eius mul-
 titudine, ac titulis per utramque provin-
 ciam. Post stipendia, foro operam dedit,
 honestam magis quam assiduam. Eodem-
 que tempore Arricidiam Tertullam pa-
 tre equite Rom. sed praefecto quondam
 praetorianarum cohortium, duxit vxo-
 rem: & in defunctae locum Marciam Fur-
 nillam splendidi generis, cum qua, subla-
 ta filia, diuortium fecit. Ex quaesturae deinde
 honore legioni praepositus, Tarichaeam
 & Gamalam vrbes validissimas Iudaeae in
 potestatem redegit: equo quadam acie
 sub feminibus amisso, alteroque inscen-
 so, cuius rector contra se dimicans occu-
 buerat. Galba mox tenente Remp. missus
 ad gratulandum quaqua iret, conuertit
 homines, quasi adoptionis gratia ar-
 cesseretur. Sed ubi turbari rursus cuncta
 sensit: rediit ex itinere: adituque Paphiae
 Veneris oraculo, dum de nauigatione
 consulit, etiam de imperij spe confirma-
 tus est. Cuius breui compos, & ad per-
 domandam Iudaeam relictus, nouissima
 Hierosolymorum oppugnatione XII.
 propugnatores totidem sagittarum con-
 fecit ictibus: cepitque eam natali filiae
 suae, tanto militum gaudio ac fauore, vt

in gratulatione IMPERATOREM eum
 consalutauerint: & subinde decedentem
 prouincia detinuerint, suppliciter nec non
 & minaciter effragitantes; *Vt remaneret,*
aut secum omnes pariter abduceret. Unde
 nata suspicio est; quasi descisceret, à pa-
 tre, Orientisque regnum sibi vindicare
 tentasset. Quam suspicionem auxit, post-
 quam Alexandriam petens, in consecran-
 do apud Memphim boue Apide diade-
 ma gestauit: de morte id quidem ritúque
 priscae religionis: sed non deerant qui
 scicis interpretarentur. Quare festinans
 in Italiam, cum Rhegium, deinde Puteo-
 los oneraria naue appulisset, Romam in-
 de contendit expeditissimus, inopinan-
 tique patri, velut arguens rumorum de
 se temeritatem, *Veni, inquit, pater, veni.*
 Neque ex eo destitit participem, atque
 etiam tutorem imperij agere. Trium- 824
 phauit cum patre, censuramque gessit 825
 vnà. Eidem collega & in tribunitia po- 824
 testate, & in septem consulatibus fuit. 823
 Receptaque ad se prope omnium offi- 825
 ciorum cura, cum patris nomine & epi- 827
 stolas ipse dictaret, & edicta conscri- 828
 beret, orationesque in senatu recitaret 829
 etiam quaestoris vice, praefecturam quo- 830
 que praetorij suscepit, numquam ad id 831

tempus, nisi ab equite Rom. administra-
tam. Egítque aliquanto inciuiliùs & vio-
lentiùs: siquidem suspectissimum quem-
que sibi, submissis qui per theatra & ca-
stra, quasi consensu ad pœnam deposce-
rent, haud cunctanter oppressit. In his
A. Cæcinnam consularem virum, vocauit
ad cœnam, ac vix dum triclinio egressum,
confodi iussit: sanè vrgente discrimine:
cùm etiam chirographum eius præpara-
ræ apud milites coniurationis deprehen-
disset. Quibus rebus sicut in posterum
securitati satis cauit, ita ad præsens pluri-
mum contraxit inuidiæ: vt non temerè
quis, tam aduerso rumore, magísque in-
uitis omnibus transierit ad principatum.

7 PRÆTER scuitiam, suspecta in eo
etiam luxuria erat: quò ad mediam no-
ctem commestationes cum profusissimo
quoque familiarium extenderet. Nec mi-
nùs libido, propter exoletorum & spa-
donum greges, proptérque insignem re-
ginæ Berenices amorem, cui etiam nu-
ptias pollicitus ferebatur. Suspecta & ra-
pacitas: quòd constabat in cognitioni-
bus patriis nundinari, præmiaríque soli-
tum. Denique propalam alium Nero-
nem & opinabantur & prædicabant. At
illi ea fama pro bono cessit, conuersaque

est in maximas laudes: neque vlllo vitio
reperito, & contrà virtutibus summis.
Conuiuia instituit iucunda magis quàm
profusa. Amicos elegit, quibus etiam post
eum principes, vt & sibi & Reip. necessa-
riis, acquieuerunt, præcipuè que sumptam
Berenicen statim ab vrbe dimisit inuitus
inuitam. Quosdam è gratissimis delica-
torum, quamquam tam artifices saltatio-
nis, vt mox scenam tenuerint, non modò
fouere prolixius, sed spectare omnino
in publico cœtu superfedit. Nulli ci-
uium quidquam ademit: abstinuit alieno,
vt si quis vniquam: ac ne concessas qui-
dem ac solitas collationes recepit. Et
tamen nemine ante se munificentia mi-
nor. Amphitheatro dedicato, thermis-
que iuxta celeriter exstructis, muris edi-
dit apparatus, largissimùmque. De-
dit & nauale prælium in veteri nauma-
chia: ibidem & gladiatores: atque vno
die quinque millia omne genus ferarum.

NATURA autem beneuolentissimus, 8
cùm ex instituto Tiberij omnes dehinc
Cæsares beneficia à superioribus cōcessa
principibus, aliter rata non haberent,
quàm si eadem iisdem & ipsi dedissent:
primus præterita omnia vno confirma-
uit edicto: nec à se peti passus est. In cæ-

440
teris verò desideriis omnium hominum
obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe
dimitteret. Quin & admonentibus do-
mesticis, *quasi plura polliceretur quam
præstare posset: Non oportere, ait, quemquam
à sermone principis tristem discedere.* Atque
etiam recordatus quòdam super cœnam,
quod nihil cuiquam toto die præsti-
tisset, memorabilem illam meritoque
laudatam vocem edidit: **AMICI
DIEM PERDIDI.** Populum in-
primis vniuersum tanta per omnes occa-
siones comitate tractauit: vt proposito
gladiatorio munere, *non ad suum, sed ad
spectantium arbitrium editurum se pro-*
fessus sit. Et planè ita fecit. Nam neque
negavit quidquam petentibus: & vt quæ
vellent, peterent, vltro adhortatus est.
Quin & studium armaturæ Thracum
præ se ferens, sæpè cum populo & voce,
& gestu, vt fautor, cauillatus est: verùm
maiestate salua, nec minùs æquitate. Ne
quid popularitatis prætermitteret, non-
numquam in thermis suis, admissa plebe,
lauit. Quædam sub eo fortuita ac tristia
acciderunt: vt conflagratio Vesui mon-
tis, in Campania: & incendium Romæ,
per triduum, totidémque noctes: item
pestilentia quanta non temerè aliàs. In

his tot aduersis, ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed & parentis affectum vnicum præstitit: nunc consolando, per edicta: nunc opitulando, quatenus supererat facultas. Curatores restituendæ Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Vesueo, quorum hæredes non exstabant, restitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Urbis incendio nihil nisi sibi publicè periisse testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus, ac templis destinauit: præposuitque cõplures ex equestri ordine, quò quæque maturius peragerentur. Medendæ valetudini leniendisque morbis, nullam diuinam humanamque opem non adhibuit, inquisito omnium sacrificioirum remediorumque genere. Inter aduersa temporum, & delatores mādatorésque erant ex licentia veteri. Hos assiduè in foro flagellis ac fustibus cæsos, ac nouissimè tractos per Amphitheatri arenam, partim subiici in seruos, ac venire, imperauit: partim in asperrimas insularum auehi. Utque etiam similia quandoque auresos perpetuò coërceret, vetuit inter cetera, de eadē re pluribus legibus agi: quæriue de cuiusquam defunctorum statu, vl-

4) Pontificatus
9) tra certos annos. PONTIFICATVM
maximum ideò se professus accipere, vt
puras seruaret manus, fidem præstitit: nec
auctor posthac cuiusquã necis, nec con-
scijs, quamuis interdum vlciscēdi causa
non deesset: sed *perituum se potius, quàm
perdituum* adiurans. Duos patricij gene-
ris conuictos in affectatione imperij, ni-
hil ampliùs quàm vt desisterent monuit,
dicens *Principatum fato dari*: si quid præ-
terea desiderarent, promittens se tribu-
turum: & confestim quidem ad alterius
matrem, quæ procul aberat, cursores suos
misit, qui anxie filium saluum nuntia-
rent. Cæterùm ipsos non solùm familia-
ri cœnæ adhibuit, sed & insequenti die
gladiatorum spectaculo circa se ex indu-
stria collocatis, oblata sibi ornamenta
pugnantium inspicienda porrexit. Dici-
tur etiam cognita vtriusque genitura,
imminere ambobus periculum affirmasse,
venturum quandòq; & ab alio: sicut euenit:
Fratrem insidiari sibi non desinentem,
sed penè ex professo sollicitantem exer-
citus, meditantem fugam, nec occidere,
neque seponere, ac ne in minore quidem
honore habere sustinuit: sed, vt à primo
imperij die, consortem successorémque
testari perseuerauit: nonnumquam secre-

tó lacrymis & precibus orans *ut tandem
mutuo erga se animo vellet esse.* INTER 10
hæc morte præuentus est, maiore homi-
num damno quàm suo. Spectaculis abso-
lutis, in quorum fine, populo corâ vber-
tim fleuerat, Sabinos petit aliquanto tri-
stior: quòd sacrificanti hostia aufugerat,
quodque tēpestare ferena tonuerat. Dein-
de ad primam statim mansionem febrim
nactus, cùm inde lectica transferretur,
suspexisse dicitur dimotis plagulis cæ-
lum: multumque conquestus, *Eripi sibi
vitam immerenti: neque enim exstare ullū
suum factum pœnitendū, excepto dumtaxat
vno: id quale fuerit, neque ipse tunc pro-
didit, neque cuiquam facilè succurrat.*
Quidam opinantur consuetudinem re-
cordatum quam cum fratris vxore ha-
buerit. Sed nullam habuisse per sanctè
Domitia iurabat: haud negatura, si quæ
omnino fuisset, immò etiam gloriatura:
quod illi promptissimum erat in omni-
bus probris. Excessit in eadem qua pater, 11
villa: Idib. Septembris, post biennium A. V.
ac menses duos, diésque x x. quàm suc- C.
cesserat patri, altero & quadragesimo 8 34
ætatis anno. Quod vt palam factum est,
non secus atque in domestico luctu mœ-
rentibus publicè cunctis, senatus prius

452 C. Suet. 117 inq. Liv. 111.
quàm edicto conuocaretur, ad curiam
cucurrit: obseratisque adhuc foribus,
deinde apertis, tantas mortuo gratias
egit, laudésque congeffit, quantas ne vi-
uo quidem vnquam, atque præfenti,

T. F L A V I V S
Domitianus.

A. I
V. C. 804
822
DOMITIANVS natus est i x. Kalend.
Nouembris, patre Coss. designato,
inituróque mense insequenti honorem,
regione vrbis sexta, ad Malum Punicum:
domo, quam postea in templum gentis
Flauix conuertit. Pubertatis ac primæ
adolescenciæ tempus, tanta inopia tan-
tæque infamia gessisse fertur, vt nullum
vas argenteum in vsu haberet. Satisque
constat, Claudium Pollionem prætorium
virum, in quem est poëma Neronis, quod
inscribitur *Luscio*, chirographum eius
conseruasse, & nonnumquam protulisse,
noctem sibi pollicentis: nec defuerunt
qui affirmarent corruptum Domitianum
à Nerua successore mox suo. Bello Vitel-
liano confugit in Capitolium, cum pa-
truo Sabino, ac parte præsentium copia-
rum: sed irrupentibus aduersariis, & ar-

dente templo, apud ædituum clam pernoctavit: ac mane Isaici celatus habitu, inter sacrificulos vanæ superstitionis, cū se trans Tiberim ad condiscipuli sui matrem comite vno contulisset, ita latuit, vt scrutantibus qui vestigia subsecuti erant, deprehendi non potuerit. Post victoriam demum progressus, & CÆSAR consulatus, honorem præturæ vrbanae cum consulari potestate suscepit titulo tenus: quam iurisdictionem ad collegam proximum transtulit. Cæterum omnem vim dominationis tā licenter exercuit, vt iam tum qualis futurus esset ostenderet. Ne exsequar singula, contrectatis multorum vxoribus, Domitiam Longinā Ælio Lamia nuptam, etiam in matrimonium abduxit: atque vno die super viginti vrbana officia atque peregrina distribuit: mirari se Vespasiano dictitante, quòd successorem non sibi mitteret. Expeditionem quoq; in Galliam Germaniasque, neq; necessariam, & dissuadentibus paternis amicis inchoauit: tantum vt fratri se & operibus & dignatione adæquaret. Ob hæc correptus, quò magis ætatis & conditionis admoneretur, habitabat cū patre vnà, sellamque eius ac fratris quoties prodirent, lectica sequebatur: ac triumphum

phum vtriusque Iudaicum equo albo comitatus est. In sex consulatibus, non nisi vnum ordinarium gessit: eumque cedente & suffragante fratre. Simulauit & ipse mirè modestiam: in primisq; poëticae studium, tam insuetum antea sibi, quam postea spretum & abiectum: recitauitque etiam publicè. Nec tamen eo fecius, cum Vologesus Parthorum rex auxilia aduersus Alanos, ducemque alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope contendit, vt ipse potissimum mitteretur. Et quia discussa res est, alios Orientis reges, vt idem postularent, donis ac pollicitationibus sollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum donatiuum militi offerret, numquam iactare dubitauit, *relictum se participem imperij, sed fraudem in testamento adhibitam.* Neque cessauit ex eo insidias struere fratri clam, palamque: quoad correptum graui valetudine, prius quam planè efflaret animam, pro mortuo deferri iussit: defunctumque nullo praeterquam consecrationis honore dignatus

3 saepe etiam carpsit obliquis orationibus
 A. V. & edictis. INTER initia principatus,
 C. quotidie secretum sibi horarium sumere
 834 re solebat: nec quidquam amplius quam

muscas captare, ac stylo præacuto confi-
gere: vt cuidam interroganti, *essétne quis
intus cum Casare*, non absurdè responsum
sit à Vibio Crispo, *ne musca quidem*. Dein-
de vxorem Domitiam, ex qua in secun-
do suo consulatu filium tulerat, alteró-
que anno consalutauerat vt AVGVSTAM,
eandem Paridis histrionis amore deper-
ditam, repudiauit: intráque breue tem-
pus impatiens dissidij, quasi efflagitante
populo, reduxit. Circa administrationem
imperij aliquandiu se varium præstitit:
mixture quoque æquabili vitiorum at-
que virtutum, donec virtutes quoque in
vitia deflexit: quantum coniectare licet,
super ingenij naturam, inopia iapax, me-
tu sæuus.

SPECTACVLA magnifica assiduè & 4
sumptuosa edidit: non in Amphitheatro
modò, verùm & in Circo: vbi præter
solemnes bigarum quadrigarúmque cur-
sus, prælium duplex etiam equestre ac
pedestre commisit: atque in Amphi-
theatro nauale quoque. Nam venatio-
nes, gladiatorésque & noctibus ad lych-
nuchos: nec virorum modò pugnas,
sed & fœminarum. Præterea quæstoriis
muneribus, quæ olim omissa reuoca-
uerat, ita semper interfuit, vt populo

potestatem faceret, bina paria è suo ludo postulandi, quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat puerulus coccinatus, paruo portentosoque capite, cum quo plurimum fabulabatur, nonnumquam seriò. Auditus est certè, dum ex eo quærit, *ecquid sciret, cur sibi visum esset, ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum.*

Edidit nauales pugnas penè iustarum classium, effosso & circumstructo iuxta
341 Tiberim lacu: atque inter maximos imbres prospectauit. Fecit & ludos sæculares: computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proximè, sed quo olim Augustus ediderat. In his, Circensium die, quò faciliùs centum missus peragerentur, singulos à septenis spatiis ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certamen, Capitolino Ioui triplex, musicum, equestre, gymnium, & aliquanto plurium quàm nunc est, coronarum. Certabant etiam & profa oratione Græcè Latinèque: ac præter citharædos chorocitharistæ quoque, & psilocitharistæ: in stadio verò cursu etiã virginum certamini præfedit crepidatus, purpureaque amictus toga Germa-

nica , capite gestans coronam auream
cum effigie Iouis, ac Iunonis , Miner-
uæque : assidentibus Diali sacerdote &
collegio Flauialium pari habitu : nisi
quòd illorum coronis inerat & ipsius
imago. Celebrabat & in Albano quo-
tannis Quinquatria Mineruæ , cui col-
legium instituerat : ex quo sorte ducti
magisteris fungerentur, ederentque exi-
mias venationes , & scenicos ludos , su-
perque oratorum ac poëtarum certami-
na. Congiarium populo nummorum
trecentorum ter dedit : atque inter spe-
ctacula muneris , largissimum epulum,
Septimontiali sacro quidem die , senatui
equitique , panariis, plebei, sportellis cū
opsonio distributis , initium vescendi
primus fecit : diēque proximo omne ge-
nus rerum missilia sparsit : & quia pars
maior intra popularia deciderat , quin-
quagenas tesseras in singulos cuneos
equestris ac senatorij ordinis pronuntia-
uit. Plurima & amplissima opera in-
cendio assumpta restituit : in queis &
Capitolium , quod rursus arserat : sed
omnia sub titulo tantūm suo , ac sine
vlla pristini auctoris memoria. Nouam
autem excitauit ædem in Capitolio cu-
stodi Ioui , & forum quod nunc Nerua

450 C. D. M. I. T. M. I. Q. L. I. D. V. I. I. I.
vocat. Item Flaviæ templum gentis, &
Stadium, & Odeum & Naumachiam: è
cuius postea lapide maximus Circus,
deustis vtrinq; lateribus, exstructus est.

6 EXPEDITIONES partim sponte susce-
pit, partim necessariò; sponte in Carros;
necessariò, vnam in Sarmatas, legione
cum legato simul cæsa. In Dacos duas,
primam, Oppio Sabino consulari oppres-
so: secundam, Cornelio Fusco præfecto
cohortium prætorianarum, cui belli sum-
mam commiserat. De Cattis, Dacisque
post varia prælia, duplicem triumphum
egit. De Sarmatis lauream modò Capi-
tolino Ioui retulit. Bellum ciuile mo-
tum à L. Antonio, superioris Germaniæ
præside, confecit absens, fœlicitate mira:
cum ipsa dimicationis hora resolutus re-
pentè Rheus, transituras ad Antonium
copias Barbarorum inhibuisset. De qua
victoria præfagiis prius quàm nuntiis
comperit. Siquidem ipso quo dimica-
tum erat, die, statuam eius Romæ insi-
gnis aquila circumplexa pennis, clango-
res lætissimos edidit: paulloque post oc-
cisum Antonium adeò vulgatum est, vt
caput eius quoque apportatum vidisse se
plerique contenderent.

4 M V L T A etiam in communi rerum

vsu nouauit. Sportulas publicas sustulit,
 reuocata cœnarum rectorum consuetu-
 dine. Duas Circensibus gregum factio-
 nes aurati purpureique panni ad qua-
 tuor pristinas addidit. Interdixit histrio-
 nibus scenam, intra domum quidem
 exercendi artem iure concesso. Castrari
 mares vetuit. Spadonum, qui residui apud
 mangones erant, pretia moderatus est.
 Ad summam quondam vbertatem vini,
 frumenti verò inopiam, existimans ni-
 mio vinearum studio negligi arua, edixit
 ne quis in Italia nouellaret: vtque in pro-
 uinciis vineta succiderentur, relicta, vbi
 plurimum, dimidia parte: nec exsequi
 rem perseueravit. Quædam ex maximis
 officiis inter libertinos equitesque Rom.
 communicauit. Geminari legionum ca-
 stra prohibuit: nec plus quàm mille
 nummos à quoquam ad signa deponi:
 quòd L. Antonius apud duarum legio-
 num hiberna, res nouas moliens, fidu-
 ciam cepisse etiam ex depositorum sum-
 ma videbatur. Addidit & quartum stipen-
 dium militi, aureos ternos.

8

Ius diligenter & industriè dixit. Ple-
 rumque & in foro pro tribunali extra
 ordinem ambitiosas centumuirorum
 sententias rescidit. Recuperatores, ne se
 (c) Comunidad Autónoma de La Rioja *per sua*

persuasoriis assertionibus accommoda-
 rent, identidem admonuit. Numma-
 rios iudices cum suo quemque consilio
 notavit. Auctor & tribunus pleb. fuit,
 ædilem sordidum repetundarum accu-
 sandi, iudicésque in eum à senatu peten-
 di. Magistratibus quoque urbicis, pro-
 vinciarúmque præsidibus coërcendis,
 tantum curæ adhibuit, ut neque mode-
 stiores unquam, neque iustiores existi-
 terint: è quibus plerósque post illum
 reos omnium criminum vidimus. Susce-
 pta morum correctione, licentiam thea-
 tralem promiscuè in equite spectandi
 inhibuit. Scripta famosa, vulgòque edi-
 ta, quibus primores viri ac fœminæ no-
 tabantur, abolevit non sine auctorum
 ignominia. Quæstorium virum, quòd
 gesticulandi saltandique studio teneretur,
 movit senatu. Probros fœminis
 lecticæ usum ademit: iúsque capiendi
 legata hæreditatésque. Equitem Rom.
 ob reductam in matrimonium vxorem,
 cui dimisisse adulterij crimen intenderat,
 erasit iudicium albo. Quosdam ex utro-
 que ordine lege Scatinia condemnavit,
 Incesta Vestalium virginum, à patre suo
 quoque & fratre neglecta, variè ac seve-
 re coërcuit: priora, capitali supplicio:

posteriora, more veteri. Nam cum Ocellatis sororibus, item Varonillæ liberum mortis permisisset arbitrium, corruptoresque earum relegasset: mox Corneliam virginem maximam, absolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam atque conuictam, defodi imperavit: stupratorisque virgis in comitio ad necem cædi: excepto prætorio viro: cui dubia etiamnum causa, & incertis quæstionibus atque tormentis de semet professo, exsilium indulfit. Ac ne qua religio deum impunè contaminaretur, monumentum quod libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis destinatis filio construxerat, diruit per milites: ossaque & reliquias, quæ inerant, mari merfit.

IN TER initia vsque adeò ab omni
cæde abhorrebat, vt absente adhuc patre,
recordatus Virgilij versum,

Impia quam castis gens est epulata iuuen-
cis,

edicere destinauerat. Ne boues immolarentur. Cupiditatis quoque atque auaritiæ vix suspicionem vllam, aut priuatus vnquam, aut princeps aliquandiu dedit: immò è diuerso magnæ sæpe non abstinentiæ modò, sed etiam liberalitatis experimenta. Omnes circa se largissimè profecutus, ni-

nihil prius aut acrius monuit quàm ne
 quid sordidè facerent. Relictas sibi hæ-
 reditates ab iis, quibus liberi erant, non
 recepit. Legatum etiam ex testamento
 Ruscij Cæpionis: qui cauerat, *ut quotan-
 nis ingredientibus Curiam senatoribus, cer-
 tam summam viritim præstaret hæres suus,*
 irritum fecit. Reos, qui ante quinquen-
 nium proximum apud ærarium pepen-
 dissent, vniuersos discrimine liberauit:
 nec repeti, nisi intra annum, eaque con-
 ditione permisit, vt accusatori, qui caus-
 sam non teneret, exsilium pœna esset.
 Scribas quæstorios negotiantes ex con-
 suetudine, sed contra Clodiam legem,
 venia in præteritum donauit. Subseci-
 ua, quæ diuisis per veteranos agris car-
 prim superfuerunt, veteribus possesso-
 ribus, vt vsucapta concessit. Fiscales ca-
 lumnias magna calumniatium pœna re-
 pressit: ferebatúrque vox eius: **PRIN-
 CEPS QUI DELATORES
 NON CASTIGAT, IRRITAT.**
S E D N E Q V E inclementiæ, ne-
 que in abstinentiæ tenore permansit:
 & tamen aliquanto celerius ad sæuitiam
 desciiuit quàm ad cupiditatem. Discipu-
 lum Paridis pantomimi, impuberem ad-
 huc, & tum maximè ægrum, quòd arte

formaque non absimilis magistro videbatur, occidit: item Hermogenem Tarsensem, propter quasdam in historia figuras: librariis etiam qui eam descripserant, crucifixis. Patrēfamilias, quod *Tyracem mirmillonem parem, munerario imparem*, dixerat, detractum è spectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo: **IMPIE LOCVTVS PARMVLARIVS.** Complures senatores, in his aliquot consulares, interemit: ex quibus, Ciuicam Cerealem in ipso Asiæ proconsulatu, Saluidienū Otfitum, Acilium Glabrionem exsilio, quasi molitores nouarum rerum. Cæteros leuissima quemque de causa: Ælium Lamiam ob suspiciosos quidem, verum & veteres & innocios iocos: quod post abductam vxorem laudanti vocem suam, *Heu taceo* dixerat: quodque Tito hortati se ad alterum matrimonium responderat, *μη εἰ σὺ γαμήσῃς αὐτῆς*, Saluium Cocceianū, quod Othonis Imperatoris patruī sui diem natalem celebrauerat: Metium Pomposianum, quod habere Imperatoriā genesim vulgò ferebatur: & quod depictum orbem terræ in membrana, concionēsque regum ac ducum ex Tito Liuiō circumferret: quodque seruis nomina Magonis & An-

nibalis indidisset. Sallustium! Lucillum
Britanniæ legatum, quòd lancea nouæ
formæ appellari *Lucalleas* passus esset.
Iunium Rusticum, quòd Patri Thraseæ
& Heluidij Prisci laudes edidisset, appel-
lassétque eos *sanctissimos viros*: cuius cri-
minis occasione, philosophos omnes vr-
be Italiæque submouit. Occidit & Hel-
uidium filium, quòd quasi scentico exo-
dio sub persona Paridis & Oenones di-
uortium suum cum vxore taxasset. Fla-
uium Sabinum alterũ è patruelibus, quòd
cum comitorum consularium die desti-
natum, perperam præco non *Consulem*,
ad populum, sed *Imperatorem* pronuntias-
set. Verùm aliquanto post ciuilibus belli vi-
ctoriam sæuior, pleròsque partis aduersæ,
dudum etiam latentes conscios, inuesti-
gato nouo quæstionis genere, distorsit:
immisso per obscœna igne. Nonnullis &
manus amputauit. Satisque constat duos
solos è noti oribus venia dnoatos, tri-
bunum laticladium, & centurionem: qui
se, quòd facilius expertes culpæ ostende-
rent, impudicos probauerant. & ob id ne-
que apud ducem, nec apud milites vllius
momenti esse potuisse.

II Erat autem non solùm magnæ, sed
& callidæ inopinatæque sæuitiæ. Au-

Etorem summarum pridie quàm cruci-
 figeret, in cubiculum vocavit: assidere
 in toro iuxta coëgit, securum hilarém-
 que dimisit, partibus etiam de cœna di-
 gnatus est. Arctinum Clementem con-
 sularem virum, è familiaribus & emissa-
 riis suis capitis condénaturus, in eadem,
 vel etiam in maiore gratia, habuit, quoad
 nouissimè simul gestanti, conspecto de-
 latore eius: *Vs, inquit, hunc nequissimum*
seruum cras audiamus? Et quò contemtiùs
 abuteretur patientia hominum, num-
 quam tristio rem sententiam, sine præfa-
 tione clementiæ, pronuntiavit: vt non
 aliud iam certius atrocis exitus signum
 esset quàm principij lenitas. Quosdam
 maiestatis reos in curiam induxerat: &
 cum prædixisset *experturum se illa die*
quàm charus senatui esset, facile perfece-
 rat, vt etiam more maiorù puniendi con-
 demnarentur: deinde atrocitate pœnæ
 conterritus, ad leniendam inuidiam in-
 tercessit, his verbis: neque enim ab re fue-
 rit ipsa cognoscere. *Permittite, Patres Cõ-*
scripti à pietate vestra impetrari (quod scio
me difficulter impetraturum) vt damnatis
liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam
& parces oculis vestris, & intelligent me
omnes, senatui interfuisse.

EXHAUSTVS operum ac munerum impensis, stipendióque quod adiecerat: tentauit quidem, ad releuandor castrenses sumptus, militú numerum diminuere. Sed cum obnoxium se barbaris per hoc animaduerneret: neq; eò secius in explicandis oneribus omnibus hæreret: nihil pensi habuit quin prædaretur omni modo. Bona viuorum & mortuorum vsquequaque, quolibet & accusatore & crimine corripiebantur: satis erat obiici qualecumque factum dictúmque aduersum maiestatem principis. Confiscabantur alienissimæ hæreditates: vel existente vno qui diceret, audisse se ex defuncto, cum viueret, *hæredem sibi Casarem esse*. Præter cæteros Iudaicus fiscus acerbissimè actus est: ad quem deferebãtur qui veluti professi, Iudaicam intra urbem viuerent vitã, vel dissimulata origine imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore, frequentissimóque concilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset. Ab iuuenta minimè ciuilis animi, confidens etiam, & cum verbis tum rebus immodicus. Cænidi patris cõcubinæ ex Istria reuersæ, osculúmque, vt assueuerat, offerenti, manum præbuit.

Generum fratris indignè ferens , albatos
& ipsum ministros habere , proclamauit:
ἐκ ἀγαθῶν πολυκοιρανίη.

Principatum verò adeptus , neque in 13
senatu iactare dubitauit , & patri se &
fratri imperium dedisse : illos sibi reddidisse.
Neque in reducenda post diuortiū vxore,
edicere, *vocatā eam in puluinar suum.* Ac-
clamari etiam in Amphitheatro epula-
ri die libenter audiit : *Domino & Domi-
na feliciter.* Sed & Capitolino certami-
ne cunctos ingenti consensu precantes
vt Palfurium Suram restitueret , pulsum
olim senatu, ac tunc de oratoribus coro-
natum : nullo responso dignatus , tace-
re tantummodò iussit voce præconis.
Pari arrogantia cū procuratorum suo-
rum nomine formalem dictaret episto-
lam, sic cœpit : *Dominus & Deus noster sic
feri iubet.* Vnde institutum posthac , vt
ne scripto quidem ac sermone cuius-
quam appellaretur aliter. Statuas sibi
in Capitolio nonnisi aureas & argen-
teas poni permisit , ac ponderis certi. Ia-
nos, arcusque cum quadrigis & insigni-
bus triumphorum per regiones vrbis,
tantos ac tot exstruxit : vt cuidā Græ-
cè inscriptum sit arcui , *A' P K E I.* Con-
sulatus xvii. cepit : quod ante eum ne-

mo. Ex quibus septem medios continuavit: omnes autem penè titulo tenuis gessit: nec quenquam ultra Kalendas Maij: plures ad Idus vsque Ianuarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensē & Octobrem, ex appellationibus suis, Germanicum, Domitianumque transnominavit: quod altero suscepisset Imperium, altero natus esset. **PER HÆC** terribilis cunctis & inuisus, tandem oppressus est amicorum libertorumque intimorum conspiratione, simul & vxoris. Annum diemque vltimum vitæ iam pridem suspectum habebat, horam etiam, necnon & genus mortis. Adolescentulo Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoque super cœnam quondam fungis abstinentem palam irriferat, vt ignarum fortis suæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pavidus semper atque anxius minimis etiam suspicionibus præter modum commouebatur: vt edicti de excidendis vineis præpositi, gratiam facere non alia magis re compulsus credatur, quàm quod sparsi libelli cum his versibus erant,

Κὼν μὲ φάρμακ' ἐπὶ ῥήσαν, ὅμως, ἔτι καρποφωρήσων
 ὄσαν, ἐπιστάσας. Καί τ' αὖθις δουρὸν ἔχων.

Eadem formidine oblatum à Senatu novum & inexcogitatum honorem, quamquam omnium talium appetentissimus, recusavit: quo decretum erat, ut quoties gereret consulatum, equites Rom. quibus fors obtigisset, trabeati, & cum hastis militaribus, praeceperunt eum, inter lictores apparitoresque. Tempore quoque suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies, porticum in quibus spatium con-
 sueverat, parietes phengite lapide distinguit: è cuius splendore per imagines quidquid à tergo fieret, prouideret, nec nisi secretò, atq; solus pleràsque custodias, receptisque in manu catenis, audiebat. Utque domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendam esse patroni necem: Epaphroditum à libellis, capitali poena condemnauit: quòd post destitutionem, Nero in adipiscenda morte, manu eius adiutus existimabatur. Denique Flauium Clementem patruelem suum contemtissimæ inertiae, cuius filios etiamnum paruulos successores palàm destinauerat: & abolito priore nomine, alterum *Vespasianum* appellari iusserat, alterum *Domitianum*: repente ex tenuissima suspitione tantùm non ipso eius consulatu interemit. Quo maximè facto

maturauit sibi exitum. Continuis octo mensibus tot fulgura facta nuntiataque sunt: vt exclamauerit, *Feriat iam quem vole!* Tactum de cœlo Capitolium, templumque Flauix gentis: item domus Palatina & cubiculum ipsius: atque etiam è basi statuæ triumphalis titulus excussus vi procellæ in monumentum proximum decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Vespasiano euersa surrexerat, tunc rursus repente corruit. Prenestina fortuna, toto imperij spatio annum nouum commendanti, lætam eandemque semper fortem dare assueta, extremo tristissimam reddidit: nec sine sanguinis mentione. Mineruam, quam supersticiosè colebat, somniauit excedere sacrario: negantem vltra se tueri eum posse, quòd exarmata esset à Ioue. Nulla tamẽ re perinde commotus est, quàm respõso, casuque Ascle-tarionis mathematici. Hunc delatum, nec inficiantem iactasse se quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est quis ipsum maneret exitus? & affirmantem fore vt breuè laceraretur à canibus, interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissimè imperauit. Quod cùm fieret, euenit vt repentina tempestate deiecto funere

semissimum cadauer discerperent canes:
idque ei cœnanti à mimo Latino, qui
præteriens fortè animaduverterat, inter
cæteras diei fabulas referretur. P R I D I E 16
quàm periret, cùm oblatos tuberes ser-
uari iussisset in crastinum, adiecit: *Si modò
uti licuerit.* Et cōuersus ad proximos, af-
firmavit fore, *ut sequenti die, Luna se in
Aquario cruentaret: factumque aliquod
existeret, de quo loquerentur homines per
terrarum orbem.* Ac circa mediam noctem
ita est exterritus, ut de strato profiliret.
Dehinc manè haruspicem ex Germania
missum, qui consultus de fulgure muta-
tionem rerum prædixerat, audit, cōdem-
nauitque. Ac dum exulceratam in fron-
te verrucam vehementiùs scalpit, pro-
fluente sanguine, *Vtinam, inquit, hæcenus.*
Tunc horas requirenti, pro quinta, quam
metuebat, sexta ex industria nuntiata est.
His velut transacto iam periculo lætum,
festinantemque ad corporis curam, Par-
thenius cubiculo præpositus conuertit:
nuntians esse qui magnum nescio quid
afferret, nec differendum. Itaque summo-
tis omnibus, in cubiculum se recepit, at-
que ibi occisus est.

De insidiarum cædisque genere, hæc 17
ferè diuulgata sunt. Cunctantibus con-

472 C. Suet. Tranq. Lib. V III.
Spiratis, quando & quomodo, id est, la-
uantémne an cœnantem aggredierentur.
Stephanus Domitillæ procurator, & tunc
interceptorum pecuniarum reus, confi-
lium operámque obtulit. Ac sinisteriore
brachio velut ægro, lanis fasciisque per
aliquot dies ad auertendam suspicionem
obuoluto, ad ipsam horã dolum interie-
cit: professusque cõspirationis indicium,
& ob hoc admissus, legenti, traditum à
se libellum, & attonito, suffodit inguina.
Saucium ac repugnantem adorti Clo-
dianus cornicularius, & Maximus Par-
thenij libertus, & Saturius decurio eubi-
culariorum, & quidam è gladiatorio lu-
do, vulneribus septem contrucidauerunt.
Puer, qui curæ Larium cubiculi ex con-
suetudine assistens, interfuit cædi, hoc
ampliùs narrabat, iussum se à Domitia-
no ad primum statim vulnus pugionem
puluino subditum porrigere, ac mini-
stros vocare: neque ad caput quidquam,
excepto capulo, & præterea omnia clau-
sa reperisse: atque illum interim corre-
pto deductoque ad terram Stephano col-
luctatum diu, modò ferrum extorquere,

A. V. modò, quamquam laniatis digitis, ocu-
c. los effodere conatum. Occisus est x i v.
949 Calend. Octobris, anno ætatis x l v. Im-
(c) Comunidad Autónoma de La Rioja perij

perij xv. Cadaver eius populari sandapila per vespillones exportatum, Phyllis, nutrix in suburbano suo Latina via funeravit: sed reliquias templo Flaviae generis clam intulit, cineribusque Iuliae Titii, filiae, quam & ipse educauerat, commiscuit.

STATIRA fuit procera, vultu modesto, ruborisque pleno, grandibus oculis, verum acie hebetiore: praeterea pulcher ac decens, maxime in iuventa, & quidem toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos restrictiores habebat: postea caluitio quoque deformis, & obesitate ventris, & crurum gracilitate: quae tamen ei valetudine longa remacruerant. Comendari se verecundia oris adeo sentiebat, ut apud senatum sic quondam iactauerit, *Vsque adhuc certe animum meum probastis & vultum.* Caluitio ita offendebatur, ut in contumeliam suam traheret, si alij ioco vel iurgio obiectaretur: quamvis libello, quem *De cura capillorum*, ad amicum edidit, hoc etiam illum simul seque consolans inseruerit:

Οὐκ ὀρέας οἱ καὶ κάγω καλὸς τε μέγας τε?
eadem me tamen manent capillorum fata, &
forti animo fero comam in adolescētia senescentem. Scias nec gratius quidquam decere, nec breuius. Laboris impatiens, per urbem 19

pedibus non temerè ambulauit : in expeditione & agmine, equo rariùs, lectica assiduè vectus est. Armorum nullo, sagittarum vel præcipuo studio tenebatur. Centenas varij generis feras sæpè in Albano secessu conficientem spectauère plerique, atq; etiam ex industria ita quarundam capita figentem, vt duobus ictibus quasi cornua effingeret. Nonnumquam in pueri procul stantis, præbentisque pro scopulo dispanfam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, vt omnes per interualla digitorum innocuè euaderent. Liberalia studia in initio imperij neglexit, quamquam bibliothecas incendio absumptas impensissimè reparare curasset, exemplaribus vndique petitis : missisque Alexandriam, qui describerent emendarèntq;. Numquam tamen aut historiæ carminibùsue cognoscendis operã vllam, aut stylo vel necessario dedit. Præter commentarios & acta Tiberij Cæsaris nihil lectitabat : epistolas, orationèsque & edicta alièpo formabat ingenio. Sermonis tamen nec inelegantis : dictorum interdum etiam notabilium, *Vellem*, inquit, *tam formosus esse quàm Metius sibi videtur.* Et cuiusdam caput varietate capilli subrutilum, & in-

canum, *perfusam niuem mulso* dixit.

Conditionem principū miserrimam aie- 21
bat : quibus de coniuratione comperta non
credereur, nisi occisis. Quoties otium esset,
alea se oblectabat, etiā profestis diebus,
matutinisque horis : ac lauabat de die,
prandebátque ad satietatem : vt non te-
merè super cœnam præter Matianum
malum, & modicam in ampulla potiun-
culam sumeret. Conuiuabatur frequen-
ter ac largè, sed penè raptim : certè non
vltra Solis occasum, nec vt postea com-
messaretur. Nam ad horam somni nihil
aliud quàm secretò solus deambulabat.

Libidinis nimix, assiduitatem concu- 22
bitus velut exercitationis genus, clino-
palem vocabat. Erátque fama, quasi con-
cubinas ipse diuelleret, natarétque inter
vulgatissimas meretrices. Fratris filiam
adhuc virginem oblatam in matrimo-
nium sibi, cum deuictus Domitiæ nuptiis
pertinacissimè recusasset. non multo post
alij collocatam, vtrò corrupit, & quidem
vivo etiam tum Tito : mox patre ac viro
orbatam, ardentissimè palámque dile-
xit : vt etiam causa mortis exstiterit, coa-
ctæ conceptum à se abigere. OCCISVM 23
eum, populus indifferenter, miles grauif-
simè tulit, statimque eum *Diuum* appel-

470 C. SVET. I TAV. LXX. V. 111.
lare conatus est: paratus & vlcisci, nisi
duces defuissent: quod quidē paullò post
fecit, ex postulatis ad pœnam pertinacis-
simè cædis auctoribus. Contrà senatus
adeò lætatus est, vt repleta certatim cu-
ria non temperaret quin mortuum con-
tumeliosissimo atque acerbissimo accla-
mationum genere laceraret: scylas etiam
inferri, clypeosque & imagines eius co-
ram detrahi, & ibidem solo affigi iuberet:
nouissimè eradendos vbiq; titulos, abo-
lendámque omnem memoriam decerne-
ret. Ante paucos quàm occideretur men-
ses, cornix in Capitolio elocuta est, *ἔσσι
πάντα καλῶς*. Nec defuit qui ostentum sic
interpretaretur:

*Nuper Tarpeio qua sedit culmine cornix,
Est bene nõ potuit dicere dixit, erit. Ipsum
etiam Domitianum ferunt somniasse,
gibbam sibi pone ceruicem auream ena-
tam: pro certóque habuisse, beatiorem
post se lætiorémq; portendi statum Rei-
publicæ. Sicut sanè breui euenit, absti-
nentia & moderatione insequentium
principum.*

C. SVET.

C. SVETONII
TRANQVILLI
LIBRI DVO.

DE ILLVSTRIBVS
GRAMMATICIS,
ET DE CLARIS
RHETORIBVS.

C. SVETONII

TRANQVILLI DE

ILLVSTRIBVS

Grammaticis Liber.

GRammatica olim Romæ ne in vsu
quidem, nedum in honore vl-
lo erat: rudi scilicet ac bellicosa etiani-
rum ciuitate, necdum magnopere li-
beralibus disciplinis vacante. Initium
quoque eius mediocre extitit: siqui-
dem antiquissimi doctorum, qui idem
& poëtæ & oratores semigræci erant
(Liuium & Ennium dico: quos vtraque
lingua, domi forisque docuisse adno-
tum est) nihil ampliùs quàm Græcè in-
terpretabantur: ac si quid Latinè ipsi
composuissent, prælegebant. Nam quod
nonnulli tradunt, duos libros *De lite-
ris syllabisque*, item *De metris*, ab eodem
Ennio editos, iure arguit Lucius Cotta,
non poëtæ sed posterioris Ennij esse: cu-
ius etiam de augurandi disciplina volu-
mina feruntur.

Primus igitur, quantum opinamur, stu- 2
dium

dium grammaticæ in Urbem intulit
CRATES MALLOTES Aristarchi
æqualis, qui missus ad senatum ab Attalo
rege, inter secundum ac tertium bellum
Punicum, sub ipsam Ennij mortem, quum
in regione Palatij prolapsus in cloacæ
foramen, erus fregisset, per omne lega-
tionis simul & valetudinis tempus, plu-
rimas ἀκροάσεις subinde fecit, assidueque
differuit: ac nostris exemplo fuit ad imi-
tandum. Hactenus tamen imitati, vt car-
mina parum adhuc diuulgata, vel defun-
ctorum amicorum, vel si quorum alio-
rum probassent, diligentius retractarent
ac legendo commentandoque, etiam cæ-
teris nota facerent: vt CAIVS OCTA-
VIUS Lampadio, Næuij Punicum bel-
lum: quod vnico volumine & continenti
scriptura expositum, diuisit in septem li-
bros, vt postea. QVINTVS VARCON-
TEIVS annales Ennij, quos certis die-
bus in magna frequentia pronuntiabat:
vt LÆLIVS ARCHELAVS, VE-
CTIVS, QVINTVS PHILOCOMVS:
Lucij satyras familiaris sui: quas legisse
apud Archelaum, Pōpeiū Lenæus, apud
Philocomum: Valerius Cato, prædican-
tur. Instruxerunt auxeruntque ab omni
parte grammatica: LVCIVS ÆLIVS

L A N V V I N V S , gener Quinti Ælij,
S E R V I V S C L O D I V S , vterque eques
Romanus , multique ac varij & in do-
ctrina & in republica vsus.

L V C I V S Æ L I V S cognomine du- 3
plici fuit: nam & Præconinus, quòd pater
eius præconium fecerat, vocabatur: &
Stilo, quòd orationes nobilissimo cui-
que scribere solebat: tantus optimatum
fautor, vt Quintum Metellum Numidi-
cum in exilium comitatus sit. S E R V I V S
cùm librum soceri nondum editum frau-
de interceptisset: & ob hoc repudiatus,
pudore ac tædio secessisset ab Vrbe, in
podagræ morbum incidit: cuius impa-
tiens, veneno sibi perunxit pedes, & ene-
cuit, ita, vt parte ea corporis quasi præ-
mortua, vixerit. Post hoc magis ac ma-
gis & gratia & cura artis increuit: vt ne
clarissimi quidem viri abstinuerint, quò
minus & ipsi aliquid de ea scriberent: vt-
que temporibus quibusdam, super vi-
ginti, celebres scholæ fuisse in Vrbe tra-
dantur, pretia Grammaticorum tanta,
mercedésque tam magnæ: vt constet,
L V T A T I V M D A P H N I D E M , quem vel
L E N Æ V S M E L I S V S per cauillatio-
nem nominis, Πανὸς ἄγνων dicit, ducentis
millibus nummum. Quinto Catulo em-

H h

ptura,

ptum, ac breui manumissum: **LVCIVM**
APPVLEIVM ab Elicio Caluino equite
 Romano prædiuite, quadringenis annuis
 conductum, multos edocuisse. Nam in
 prouincias quoque Grammatica pene-
 traucrat, ac nonnulli de notissimis docto-
 ribus peregrè docuerunt, maximè in Gal-
 lia Togata: inter quos **OCTAVIVS TEV-**
CER, & **SISCENNIUS IACCHVS**, &
OPPIVS CARES: hic quidem ad vl-
 timam ætatem, & cùm iam non gressu
 modò deficeretur, sed & visu.

4 Appellatio **GRAMMATICORVM**
 Græca consuetudine inualuit: sed initio
Literati vocabantur. Cornelius quoque
 Nepos in libello quo distinguit literatū
 ab erudito: *literatos* quidem vulgò appel-
 lari ait eos, qui aliquid diligenter & acu-
 tè, scientérq; possint aut dicere, aut scri-
 bere: cæterùm propriè sic appellandos
 poëtarum interpretes, qui à Græcis *γρομα-*
ματιγοί, nominentur: eosdem **LITERA-**
TORES vocitatos. Messalla Corninus, in
 quadam epistola *non esse sibi* dicens *rem*
cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidē,
aut literatore Catone: significat enim hard
 dubiè Valerium Catonem poëtam si-
 mul, grammaticūque notissimum. Sunt
 qui *literatum à literatore* distinguant: vt

Græci Grammaticum à Grammatista : & illum quidem absolutè , hunc medio-riter doctum existiment , quorum opi-nionem ORBILIVS etiam exemplis con-firmat. Nam apud maiores, ait, cùm fami-lia alicuius venalis produceretur, non temerè quem literatum, in titulo, sed li-teratorem inscribi solitum esse: quasi non perfectum literis, sed imbutum. Veteres Grammatici & Rhetoricam docebant: ac multorum de vtraque arte commen-tarij feruntur, secundùm quam consue-tudinem posteriores quoque existimo, quanquam iam discretis professionibus, nihilominus vel retinuisse, vel instituis-se & ipsos quædam genera institutionum ad eloquentiam præparandam, vt pro-blemata, periphrases, elocutiones, etho-logias, atque alia hoc genus, ne scilicet sicci omninò atque aridi pueri Rheto-ribus traderentur, quæ quidem omitti iam video desidia quorundam & infan-tia: non enim fastidio putem. Me quidem adolescentulo, repeto quendam Princi-pem nomine, alternis diebus declamare, alternis disputare, nonnullis verò manè differere, post meridiem remoto pulpi-to, declamare solitum. Audiebam etiam memoria patrum, quosdam è Gramma-

ticis statim è ludo transisse in forum , atque in numerum præstantissimorum patronorum receptos. Clari professores , & de quibus prodi possit aliquid duntaxat à nobis, ferè hi fuerunt.

5 SÆVIUS NICANOR primus ad famam dignationemque docendo peruenit: fecitque præter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur, satyram quoque: in qua libertinum se, ac duplici cognomine esse hoc indicabat,

Savius Nicanor Marci libertus negabit:

Savius Posthumius idem, sed Marcus docebit.

Sunt qui tradant ob infamiam quandam eum in Sardiniam secessisse, ibique diem obiisse.

6 AVRELIVS OPILIVS Epicurei cuiusdam libertus, philosophiam primò, deinde rhetoricam, nouissimè Grammaticam docuit. Dimissa autem schola, Rutillum Rufum damnatum in Asiam secutus, ibidem Smyrnæ simulque conuenit: composuitque variæ eruditionis aliquot volumina, ex quibus nouem unius corporis, qui quia scriptores ac poetas sub clientela Musarum iudicaret, non absurdè & scripsisse & fecisse se ait

ex numero *Diuarum* & appellatione. Huius cognomen in plerisque indicibus & titulis per vnā literam scriptum animaduerto : verū ipse id per duas effert in parastichide libelli : qui inscribitur
P I N A X.

MARCVS ANTONIVS GNIPHO ingenuus, in Gallia natus, sed expositus: à nutritore suo manumissus institutusque, Alexandria quidem, vt aliqui tradunt, in contubernio Dionysij Scythobrachionis : (quod equidem non temerè crediderim : quum temporum ratio vix congruat) fuisse dicitur ingenij magni, memoriæ singularis, nec minùs Græcè quàm Latinè doctus : præterea comi facilique natura, nec vnquam de mercedibus pactus, eoque plura ex liberalitate discipulorum consecutus. Docuit primū in Diui Iulij domo pueri adhuc : deinde in sua priuata. Docuit autem & Rhetoricam, ita vt quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret verò non nisi nundinis. Scholam eius claros quoque viros frequentasse aiunt : in his Marcum Ciceronem : etiam cū prætura fungeretur. Scripsit multa, quamuis annum ætatis quinquagesimum non excefferit : etsi Atteius Philologus duo tantū vo-

lumina de Latino sermone reliquisse eum tradit. Nam cætera scripta discipulorum eius esse, non ipsius: in quibus & suum alicubi reperiri nomen.

8 POMPILIUS ANDRONICUS, natione Syrus, studio Epicureæ sectæ defidiosior in professione Grammaticæ habebatur, minúsque idoneus ad tuendam scholam. Itaque cum se in Vrbe non solum Antonio Gniphoni, sed cæteris etiam deterioribus postponi videret, Cumas transiit, ibique in otio vixit, & multa composuit: verum adeò inops atque egens, vt coactus sit præcipuum illud opusculum Annalium elenchorum sedecim millibus nummum cuidam vendere. Quos libros Orbilius suppressos redemisse se dixit, vulgandosque curasse nomine auctoris.

9 ORBILIVS PVPILLVS Beneuentanus, morte parentum, vna atque eadem die, inimicorum dolo, interemptorum, destitutus, primò apparituram magistratibus fecit: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit, functusque militia, studia repetit, quæ iam inde à puero non leuiter attigerat, ac professus diu in patria, quinquagesimo demum anno Romanam, consule Cicerone, transit: docuitque maiore fama quàm emolumento.

Namque iam per senex pauperem se, & habitare sub tegulis, quodam scripto faretur. Librum etiam, cui est titulus *Perialogos*, edidit, continentem querelas de iniuriis, quas professores negligenter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem naturæ acerbæ non modò in antisophistas, quos omni sermone lacerauit, sed etiam in discipulos, ut Horatius significat, *plagosum* eum appellans, & Domitius Marfus scribens,

Si quos Orbilius ferula scuticâque cecidit.

Ac ne principum quidem virosum insectatione abstinuit: siquidem ignotus adhuc, quum iudicio frequenti, testimonium diceret, interrogatus à Varrone diuersæ partis aduocato, *quidnam ageret, & quo artificio uteretur*, *Gibberosos se de sole in umbrâ transferre*, respōdit: quòd Muræna gibber erat. Vixit propè ad centesimum ætatis annum, amissa iampridem memoria, ut versus Bibaculi docet,

Orbilius ubinam est, litterarum obliuios?
Statua eius Beneuēti ostenditur in Capitolio, ad sinistrum latus, marmorea, habitu sedentis ac palliati, appositis duobus scriniis. Reliquit filium **ORBILIVM**, & ipsum Grammaticum professorem.

10 ATTEIVS PHILOGVS libertinus,
 Athenis natus. Hunc Capito Atteius
 iurifconsultus, inter Grammaticos rhe-
 torem, inter rhetores grammaticum
 fuisse ait. De eodem ASINIVS POLLIO
 in libro quo Sallustij scripta reprehen-
 dit, vt nimia priscorum verborum affe-
 ctatione oblita, ita tradit. *In eam rem ad-
 iutoriū ei fecit maximè quidā Atteius pra-
 rextatus nobilis Grammaticus Latinus, de-
 claman' iū deinde adiutor, atque praeceptor,
 ad summā Philologus ab semet nominatus.*
 Ipse ad Lucium Hermam scripsit, se in
 Graecis literis magnum processum habere, &
 in Latinis nonnullū: audisse ANTONIVM
 GNIPHONEM, eiusq; HERMAM:
 postea docuisse. Pracepisse autem multis &
 claris iuuenibus: in quibus APPIO quo-
 que & PVLCHRO, CLAVDIIS, fra-
 tribus, quorum etiam comes in provincia
 fuerit. Philologi appellationē assumpsisse
 videtur: quia, sicut Eratosthenes, qui pri-
 mus hoc cognomen sibi vendicauit, mul-
 tiplici variāq; doctrina censebatur, quod
 sanè ex commentariis eius apparet,
 quamquam paucissimi extant, de quo-
 rum tamen copia, sic altera ad eundem
 Hermam epistola significat: *HYLEN*
nostram aliis memento commendare: quā

omnis generis coëgimus, uti scis, octingentos in libros. Coluit postea familiarissimè Cassium Sallustiū, & eo defuncto ASINIUM POLLIONEM: quos historiam componere aggressos, alterum breuiario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas vellet, eligeret, instruxit alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Asinium Pollionem credidisse, antiqua eum verba & figuras solitum esse colligere Sallustio: quum sibi sciat nil aliud suadere, quàm vt noto civilique & proprio sermone vtatur: vitetque maximè obscuritatem Sallustij, & audaciam in translationibus.

VALERIUS CATO, vt nonnulli tradiderunt, Burseni cuiusdam libertus ex Gallia: ipse libello, cui est titulus INDIGNATIO, ingenuum se natum ait, & pupillum relictum, eoque facilius licentia Syllani temporis exutum patrimonio. Docuit multos, & nobiles: visusque est peridoneus præceptor, maximè ad poëticam tendentibus: vt quidem apparere vel his versiculis potest.

Cato Grammaticus, Latina Siren,

Qui solus legit, ac facit poëtas.

Scripsit præter grammaticos libellos, etiam poëmata, ex quibus præcipuè pro-

14 C. Suetonij Tranquilli
bantur Lydia, & Diana Lydiæ Tici-
da meminit.

Lydia doctorum maxima cura liber.

Dianæ Cinna.

*Sæcula permaneat nostri Diana Cato-
ni.*

Vixit ad extremam senectam, sed in sum-
ma pauperie, & penè inopia, abditus mo-
dico gurgustio, postquam Tusculana vil-
la creditoribus cesserat, vt auctor est Bi-
baculus.

*Si quis foriè mei domum Catonis,
Depictas minio assulas, & illos
Custodis videt hortulos Priapi,
Miratur quibus ille disciplinis
Tantam sit sapientiam assecutus,
Quem tres cauliculi & selibra farris,
Racemi duo, tegula sub vna*

Ad summam propè nutriant senectam.

Et idem rursus,

*Catonis modò, ecalle, Tusculanum,
Tota creditor vrbe venditabat.*

*Mirati sumus unicum magistrum,
Summum grammaticum, optimum poë-
tam,*

Omnes soluere posse quæstiones,

Vnum difficile expedire nomen,

En cor Zenodoti, en iecur Crateris.

12 CORNELIVS EPICADVS Lucij Cor-
nelij

nelij Syllæ Dictatoris libertus, Calatorque sacerdotio augurali, filioque eius Fausto gratissimus fuit: quare nunquam non vtriusque se libertum edidit. Librum autem, quem Sylla nouissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplicuit.

LABERIVS Hiera suo hero emptus de catasta, & propter literarum studium manumissus, docuit inter cæteros Brutum & Cassium. Sunt qui tradant tanta eum honestate præditum, vt temporibus Syllanis proscriptorum liberos, gratis & sine mercede vlla in disciplinam receperit.

CYRTIVS NICIA hæsit Cnæo Pompeio & Caio Memmio: sed quum codicillos Memmij ad Pompeij vxorem de stupro pertulisset, proditus ab ea, Pompeium offendit: domoq; ei interdictum est. Fuit & Marci Ciceronis familiaris: in cuius epistola ad Dolabellam hæc de eo legitur: *Omniñò mihi literæ magis sunt expetendæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Roma geritur, quod te putè scire curare, nisi fortè scire vis me inter Niciam nostrum & Vidium iudicem esse. Profert alter, opinor, duobus versiculis expensum Nicia: aliter Aristarchus hos ὀβελίσει. Ego tãquã criticus*

antiquus iudicaturus sum, verum si an τὸ
 ποιητῆ, παρεμβεβλημένο. Item ad Atticū
 De Nicia quod scribit, si ita me haberem, ut
 eius humanitate frui possem, in primis vellē
 illum mecum habere: sed mihi solitudo &
 recessus prouincia est, quod quia facile fere-
 bat Sicca, eò magis illum desidero. Præterea
 nosti Nicia nostri imbecillitatem, molliciem,
 consuetudinem victus. Cur ergo illi mole-
 stus esse velim, quum mihi ille iucundus esse
 non possit? volūtas tamen mihi grata est. Hu-
 ius de Lucilio libros etiā satyra cōprobat

- 15 L E N Æ V S Pompeij Magni libertus,
 & penè omnium expeditionum comes,
 defuncto eo, filiisq̄ eius, schola se sus-
 tentauit: docuitque in Carinis ad Tel-
 luris ædem: in qua regione Pompeio-
 rum domus fuerat: ac tanto amore erga
 patroni memoriam extitit, ut S A L L V-
 S T I V M historicum, quod eum oris im-
 probi, animo inuerecundo scripserat, acer-
 bissima satyra lacerauit, lastaurum & lur-
 conem, & nebulonem, popinonemque ap-
 pellans: & vita scriptisque monstrorum
 præterea priscorum, Catonis; ne verborum
 ineruditissimum furem. Traditur autem
 puer adhuc catenis subreptus, refugisse
 in patriam: perceptisque liberalibus di-
 sciplinis, pretium domino suo retulisse.

Verum ob ingenium & doctrinam gratis manumissus.

QVINTVS CÆCILIVS Epirota, 16
Tusculinatus, libertus Attici Satrij equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, cum filiam patroni nuptam Marco Agrippæ doceret, suspectus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum se contulit: vixitque vna familiarissimè: quod ipsi Gallo inter grauiissima crimina ab Augusto obiicitur. Post deinde damnationem mortemque Galli, scholam aperuit: sed ita, vt paucis & tantum adolescentibus, præciperet, prætextato nemini, nisi si cuius parenti hoc officium negare non posset. Primus dicitur Latine ex tempore disputasse, primusque Virgilium & alios poëtas novos prælegere cœpisse, quod etiam Domitij Marfi versiculus indicat,

Epirota tenellorum nutricula vatum.

VERRIVS FLACCVS, libertinus, do- 17
cendi genere maximè inclaruit. Namque ad exercitanda discipulorum ingenia æqualeis inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scribe-
rent, sed & præmio, quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quo-

que nepotibus eius præceptor electus, transiit in Palatium cum tota schola: verum ut ne quæ amplius posthac discipulû reciperet: docuitq; in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatij tunc erat: & sester-tia centena in annum accepit. Decessit ætatis exactæ sub Tiberio. Statuâ habet Præneste, in inferiore fori parte, contra hemicyclû: in quo fastos à se ordinatos, & marmoreo parieti incisos, publicarat.

18 LVCIVS GRASSITIUS genere Tarentinus, ordinis libertini, cognomi-ne Pasides, mox Panfam se transnominavit. Hic initio circa scenam versatus est: dum Mimographos adiuuat, deinde in pergula docuit, donec commentario Smyrnæ edito, adeò inclaruit, ut hæc de eo scriberentur.

Vni Crassitio se credere Smyrna probavit:

Desinite indocti coniugio hæc petere.

Soli Crassitio se dixit nubere velle:

Intima cui soli nota sua extiterint.

Sed cum edoceret iam multos, ac nobiles, in his Iulium Antonium triumviri filium, ut Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiit ad Quinti Septimij philosophi sectam.

SCRIBONIUS APHRODISIVS, Or-

bilij servus atq; discipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quæ prior Augusti vxor fuerat, redemptus & manumissus, docuit, quo Verrius tempore, cuius etiam libros de orthographia rescripsit, nõ sine insectatione studiorum morumque eius.

CAIVS IVLIVS HIGINVS, Augusti²⁰ libertus, natione Hispanus, etsi nonnulli Alexandrinum putant, & à Cæsare puerum Romam aduectum, Alexandria capta, studiosè & avidè imitatus est Cornelium Alexandrum Grammaticum Græcum: quem propter antiquitatis notitiã, *Polyhistorum* multi, quidam *historiam* vocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ: nec eo secius plurimos docuit: fuitque familiarissimus Ouidio poëtæ, & Caio Licinio consulari, historico: qui eum admodum pauperem decessisse tradit, & liberalitate sua, quoad vixit, sustentatum. Huius libertus fuit Iulius Modestus, in studiis atque doctrina vestigia patroni secutus.

CAIVS MELISSVS, Spoleti natus, ingenuus, sed ob discordiam parentum expositus, cura & industria educatoris sui altiora studia percepit: ac Mæcenati pro Grammatico muneri datus est. Cui quum se gratum & acceptum in modum amici videret, quamquam asserente ma-

tre, permansit tamen in statu seruitutis: præsentemque conditionem veræ origini anteposuit, quare citò manumissus, Augusto & insinuatus est. Quo delegante, curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviæ porticu suscepit. Atque, ut ipse tradit, sexagesimum ætatis annum agens, libellos *Ineptiarum*, qui nunc *Locorum* inscribuntur, componere instituit: absolvitque centum & quinquaginta, quibus & alios diuersos postea addidit. Fecit & nouum genus Togatarum, inscripsitque *Trabeatas*.

22 MARCVS POMPONIVS MARCELLVS sermonis Latini exactor molestissimus, in aduocatione quadam (nam interdum & causas agebat) solæcismum ab aduersario factum vsque adeò arguere perseueravit: quoad Cassius Severus interpellatis iudicibus dilationem petiit: ut litigator suus alium Grammaticum adhiberet: quando non putat is cum aduersario de iure sibi, sed de solæcismo controuersiam futuram. Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendisset: affirmante Atteio Capitone, & esse illud Latinum, & si non esset, futurum: *Certè iam inde mentitur, inquit, Capito. Tu enim Cesar ciuitatem dare potes hominibus, verbis non*

potes. Pugilem olim fuisse Asinius Gallus hoc in eum Epigrammate ostendit.

Qui caput ad levam didicit, glossemata vobis

Præcipit: os nullum, vel potius pugilis!

REMMIUS PALAMON VICEN- 32

TINVS, mulieris verna, primò, vt ferunt, rexinum, deinde herilem filium dum comitatur in scholas, literas didicit, postea manumissus, docuit Romæ, ac principem locum inter Grammaticos tenuit: quamquam infamis omnibus vitiis, palamque & Tiberio, & mox Claudio, prædicantibus, nemini minus institutionem puerorum vel iuuenum commitendam: sed capiebat homines cum memoria rerum tum facilitate sermonis: necnon etiam poemata faciebat ex tempore. Scripsit & variis, nec vulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta vt Marcum Varronem *porcum* appellaret: *secumque natas & morituras literas* iactaret, nomen suum in Bucolicis non temerè positum, sed presagiente Virgilio fore quandoque omnium poetarum ac poematum Palamonem iudicem. Gloriabatur etiam latrones quodam sibi propter nominis celebritatem paruisse. Luxuriæ ita induxit, vt sæpius in die laudaretur: nec sufficeret sumptibus, quan-

Lii *quam*

quam ex schola quadragena annua caperet, ac non multò minùs ex re familiari: cuius diligentissimus erat: cùm & officinas promercalium vestium exerceret: & agros adeò coleret, vt vitem manu eius institutam satis constet trecenta sexaginta quinque vasa edidisse. Sed maximè flagrabat libidinibus in mulieres, vsque ad infamiam oris: dictòque non infaceto notatum fuerunt cuiusdam, qui quum in turba osculum sibi ingerentem, quamquam refugiens, deuitare non posset: *Vis tu, inquit, magister, quotiens festinantem aliquem vides, abligurire?*

- 24 MARCVS VALERIUS PROBVS Berytius, diu centuriatum petiit, donec tædio ad studia se contulit. Legerat in prouincia quosdam veteres libellos apud Grammatistam, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdùm omnino abolita, sicut Romæ. Hos quum diligentius repetere, atque alios deinceps cognoscere cuperet, quamuis se contemni magisque opprobrio legentibus, quàm gloriæ & fructui esse animaduerneret, nihilominus in proposito mansit: multaque exemplaria contracta emendare, ac distinguere, & adnotare curauit, soli huic nec vlli præterea Grammatices parti deditus. Hic

non tam discipulos quàm sectatores aliquot habuit. Nunquam enim ita docuit vt magistri personam sustineret. Vnum vel alterum, vel quum plurimos, tres aut quatuor, postmeridianis horis admittere solebat, cubansque inter longos ac vulgares sermones, legere quædam, idque perrarò. Nimis pauca & exigua de quibusdam minutis quæstiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem syluam obseruationum, sermonis antiqui.

C. SVETONII
TRANQVILLI DE
CLARIS RHETORIBVS
LIBER.

RHetorica quoque apud nos, perinde atque Grammatica, ferè recepta est, paulò etiam difficiliùs quippe quam constet nonnunquam etiam prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium sit, vetus Senatusconsultum, item Censorium edictum, subiiciam: CAIO
Ii 2 FAN

FANNIO STRABONE, MARCO VALERIO MESSALLA, CONSVLIBVS, Marcus Pomponius prater senatum cōsuluit. Quod verba facta sunt de Philosophis & de Rhetoribus, de ea re ita sensuerūt: ut Marcus Pomponius prator animaduerteret, curarētque uti ei è Republica fidēque sua videretur, uti Romane essent. De iisdem interiecto tempore, Cneus Domitius Ænorbarbus, & Lucius Licinius Crassus censors, ita edixerunt, RENVNTIATVM EST NOBIS ESSE HOMINES. qui nouum genus disciplina instituerunt: ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desiderare. Maiores nostri, qui liberos suos discere, & quos in ludos ita re vellent, instituerūt. Hac noua qua prater consuetudinē ac morem maiorum sunt, neq; placent, neq; recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent: & iis qui eò venire consueuerūt, videtur faciendum ut ostendamus nostram sententiā nobis nō placere. Paulatim & ipsa utilis honestaque apparuit: multique eam præsidij causa, & gloriæ, appetiuerunt. CICERO ad præturam vsque Græcè declamauit: Latinè verò senior quoque, & quidem consulibus Hirtio & Pansa: quos disci-

pulos, & grandeis prætextatos, vocabat. CNEVM POMPEIVM, quidam historici tradiderunt, sub ipsum ciuile bellum, quò faciliùs Caio Curioni promptissimo iuueni, causam Cæsaris defendenti, contradiceret, repetisse declamandi consuetudinem. MARCVM ANTONIVM, item AVGVSTVM, ne Mutinensi quidem bello omisisse. NERO CÆSAR & primo imperij anno, publicè quoque bis antea declamauit, plerique autem oratorum, etiam declamationes ediderunt. Quare magno studio hominibus iniecto, magna etiam professorum ac doctorum profluxit copia, adeoque floruit, vt nonnulli ex infima fortuna in ordinem senatorium, atque ad summos honores, processerint. Sed ratio docendi nec vna omnibus, nec singulis eadem semper fuit: quando vario modo quisque discipulos exercuerunt. Nam & dicta præclarè, per omnes figuras, per casus, & apologos, aliter atque aliter exponere: & narrationes tum breuiter & pressè, tum latiùs & vberius explicare consueuerant: interdum Græcorum scripta conuertere, ac viros illustres laudare, vel vituperare: quædam etiam ad visum communis vitæ instituta, tum vtilia, & necessaria, tum

perniciosa & superuacanea ostendere: sæpè fabulis fidem firmare, aut historiis demere, quod genus *ἱστορίας* & *ἀνακρίσεις* & *ὑποκρίσεις* Græci vocant, donec sensim hæc exsoleuerunt, & ad controuersiam vêtum est. Veteres **CONTRouERSIÆ**, aut ex historiis trahebantur: sicut sanè nonnullæ vsque adhuc: aut ex veritate, ac re, si qua fortè recēs accidisset. Itaque locorum etiam appellationibus adiectis, proponi solebant. Sic certè collectæ editæq; se habent, ex quibus non alienum fuerit vnâ & alterâ, exempli causa, ad verbum referre. *Æstiuo tempore adolescentes urbani cùm Ostiam venissent, litrus ingressi, piscatores trahentes rete adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent: nummos soluerunt, diu expectauerunt, dum retia extraherentur, aliquando extractis, piscis nullus in fuit, sed spora auri obsuta. Tum emptores bolum suum aiunt, piscatores suum. Venalicij quum Brundusij gregem venalium è nauis educerent, formoso & pretioso puero, quod portitores verebantur, bullam & pretextam togam imponere: facile fallaciâ celarunt. Romam venitur, res cognita est, petitur puer, quod domini voluntate fuerit liber, in libertatem. Olim autem eas appellationes Græci *συντάξις* vocabant: mox controuersias quidam,*

sed

sed aut fictas, aut iudiciales. Illustres professores, & quorum memoria aliqua extet, non temerè alij reperientur quàm de quibus tradam.

LUCIUS PLOTIUS GALLVS. De hoc Cicero ad Marcum Titinnium sic refert. *Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latinè docere cœpisse Lucium Plotium quendam: ad quem quum fieret concursus, quòd studiosissimus quisque apud eum exercere:ur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctissimorum hominum auctoritate: qui existimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia posse.* Hunc eundem (nam diutissimè vixit) M. CÆLIUS in oratione, quam pro se de vi habuit, significabat dictasse Atratino accusatori suo, actionem: subtractoque nomine, *ordearium eum rhetorem* appellat, deridens vt inflatum, ac leuem, & sordidum.

LUCIUS OTACILIUS PILETUS 3 seruisse dicitur, atque etiam hostiarius, veteri more, in catena fuisse: donec ob ingenium ac studium literarum manumissus, accusanti patrono subscripsit. Deinde Rhetoricam professus, Cnæum Pompeium Magnum docuit, patris eius res gestas nec minus ipsius, compluribus

libris exposuit: primus omnium liberti-
 norum, vt Cornelius Nepos opinatur,
 scribere historiam orsus, non nisi ab ho-
 nestissimo quoque scribi solitam.

4 Ad id tempus EPIDIVS calumnia
 notatus, ludum docendi aperuit: docuitq;
 inter cæteros Marcum Antonium & Au-
 gustum. Quibus quondam Caius Canu-
 tius, obiicientibus sibi quòd in Republi-
 ca administranda potissimum consularis
 Isaurici sectam sequeretur, *Malle*, respon-
 dit, *Isaurici esse discipulum, quàm Epidij*
calumniatoris. Hic Epidius ortum se ab
 Epidio Nunciono prædicabat: quem fe-
 runt olim præcipitatum in fontem flu-
 minis Sarni, paulò post cum cornibus ex-
 titisse, ac statim non comparuisse, in nu-
 meroque deorum habitum.

5 SEXTVS CLODIVS è Sicilia, Latinæ
 simul Græcæque eloquentiæ professor,
 malè oculatus, & dicax, par oculorum in
 amicitia Marci Antonij triumviri exti-
 tisse se aiebat. Eiusdem vxorem Fulviam,
 cui altera bucca inflatior erat, *acumen sti-
 li tentare* dixit, nec eò minùs, immò vel
 magis ob hoc, Antonio, gratus. A quo
 mox consule ingens etiam congiarium
 accepit: vt ei in Philippicis Cicero obii-
 cit. *Adhibes ioci causa magistrum suffragio*

29
tuo, & compotorum tuorum Rhetorem: cui
concessisti, ut in quem vellet, diceret, falsum
omnino hominem, sed materia facilis, in te
& in tuos dicta dicere. At quanta merces
rhetori est data? audite Patres Conscripti,
& cognoscite Reipublicæ vulnera, duo millia
iugerum campi Leontini Sexto Clod. Rhetori
adsignasti, & quidem immunia; ut tanta
mercede nihil sapere disceres.

CAIVS ALBVTIVS SILVS Nouarien- 6
sis, quum ædilitate in patria fungeretur,
quum fortè ius diceret, ab iis contra quos
pronuntiabat, pedibus è tribunali detra-
ctus est. Quod indignè ferēs, statim con-
tendit ad portam, & inde Romam: rece-
ptusque in PLANCI oratoris contu-
bernium: cui declamatorio mos erat, prius
aliquem: qui antè diceret, excitare: sus-
cepit eas partes, atque ita impleuit, ut
Planco silentium imponeret, non audēdi
in comparisonem se dimittere. Sed ex
eo clarus, propria auditoria instituit: so-
litus proposita controuersia sedens inci-
pere, & calore demum prouectus confur-
gere ac perorare. Declamabat autem ge-
nere vario: modò splendidè atque ador-
natè: tum, ne vsquequaque scholasticus
existimaretur, circuncisè ac sordidè, &
tantummodò triuialibus verbis. Egit &
causas,

30 C. Suetonij Tranquilli.
causas, verum rariùs, dum amplissimam
quamque sectatur, nec alium in vlla lo-
cum, quàm perorandi. Postea renuntia-
uit foro, partim pudore, partim metu.
Nam quum in lite quadam centumvira-
li, aduersario, quem, vt impium erga pa-
rentes, incessebat, iusiurandum quasi per
figuram sic obtulisset: *Iura per patris ma-
trisque cineres, qui inconditi iacent: & alia*
in hunc modum: arripiente eo conditio-
nem, nec iudicibus aspernantibus, non
sine magna sui inuidia negotium affixit.
Et rursus in cognitione cædis, Mediola-
ni, apud Lucium Pisonem proconsulem,
defendens reum, quum cohibente licto-
re nimias laudantium voces, ita excan-
duisset, vt & deplorato Italiæ statu, quasi
iterum in formam prouinciæ redigere-
tur: Marcum insuper Brutum, cuius sta-
tua in conspectu erat, inuocaret, *legum ac
libertatis auctorem, & vindicem*, penè pœ-
nas luit. Iam autem senior ob vitium vo-
micæ Nouariam rediit: conuocatâque
plebe, causis propter quas mori destinaf-
set, diu, ac more concionantis, redditis,
abstinuit cibo.

HORA

HORATII POETÆ
VITA PER SVETONIVM
TRANQVILLVM CONSCRIPTA
vt à Petro Nonnio edita est, libro ter-
tio Miscellaneorum, lacera, & multis
locis vitiata.

HOratius Flaccus Venusinus, pa-
tre, vt ipse tradit, libertino, &
exactionum coactore: vt verè creditum
est, falsamentario, quum illi quidam in
altercatione exprobrasset: *Quotiens ego
vidi patrem tuum cubito emungentem?*
Bello Philippensi, excitus à Marco Bru-
to imperatore, Tribunus militum me-
ruit: victisq; parentibus, venia impe-
trata, scriptum quæstorium comparauit.
Ac primò Mæcenati, deinde Augusto in-
sinuatus, non mediocrem locum in am-
borum amicitia tenuit. Mæcenas quan-
to perè eum dilexit, satis monstratur illo
epigrammate: vbi inquit,

*Ni te visceribus meis Horati
Plus iam diligo Titum sodalem
Mimo videas strigiosiore.*

Sed multò magis extremis, tali ad Au-
gustum

gustum elogio : Horati; Flacci, ut mei, memor esto.

AVGVSTVS ei Epistolarum officium obtulit : ut hoc ad Mæcenatem scripto significat. Antè ipse scribendis epistolis amicorum sufficiebam : nunc occupatissimus, & infirmus. Horatiũ nostrum à te cupio abducere. Veniet ergo ab ista parasitica mensa ad hanc regiam: & nos in scribendis epistolis iuabit. Ac ne recusanti quidẽ aut succësuit quicquã, aut amicitiam suã ingerere desit. Extant epistolæ: ex quibus, argumendi gratia, pauca subieci, Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam si victor mihi fueris: rectè enim, & non temerè feceris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit. Et rursus. Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire: nam incidit ut illo coram fieret à me tui mentio. Neque si tu superbus amicitiam nostrã spreuisti, ideo nos quoque *αὐτὸν πρὸς παρῶν ἄνδρ.* Prætereà sæpè inter alios iocos purissimum penẽ, & homuncionem lepidissimum appellat: vnãque & altera liberalitate locupletauit. Scripta quidẽ eius vsque adeò probauit, mäsuraq; perpetuò: ut non modò Sæculare carmen componendum iniunxerit, sed & Vindelicam victoriam Tiberij Drusique pri-

uignorum : eúmque coëgerit propter hoc
tribus carminum libris, ex longo inter-
uallo, quartum addere : post Sermones
quoque lectos, nullam sui mentionem
habitam ita sit questus, *Irasci me tibi scito,*
quòd non in plerisque eiusmodi scriptis me-
cum potissimum loquaris. An vereris ne apud
posteror tibi infame sit, quòd videaris fami-
liaris nobis esse ? expressitque elogium
cuius initium est.

*Cùm tot sustineas, & tanta negotia solus :
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes : in publica commoda
peccem,*

Si lōgo sermone mover tua tempora Casar.
Idem Horatius habitu corporis brevis
fuit, atq; obesus: qualis à seipso & in Sa-
tyris describitur, & ab Augusto hac epi-
stola. *Protulit ad me Dionysius libellū tuū,*
quem ego, ne accusem te, quantuluscunq; est,
boni cōsulo. Vereri autē mihi videris, ne ma-
iores libelli tui sint, quàm ipse es, sed si tibi
statura deest, unde est. Itaque licebit in
sextariolo scribas, quum circuitus voluminis
tui sit ὀρθὸς ἀντὶ τοῦ στήθους, sicut est vētriculi tui.
Ad res Venerreas intemperantior traditus.
Nā speculato cubiculo scorta dicitur ha-
buisse disposita: vt. quocūque respexisset,
ibi ei imago coitus referretur. Vixit plu-

34 C. Plin. ex Suet. Tranq. vita.
rimùm in secessu ruris sui Sabini, aut Ti-
burtini: domúsque eius ostenditur circa
Tiburtini loculum. Venerunt in manus
& *elegi* sub titulo eius, & *Epistola* prosa
oratione, quasi commendans se Mæce-
nati: sed vtraque falsa puto. Nam *Elegi*
vulgares, *Epistola* etiam obscura: quo vi-
tio minimè tenebatur. Natus est sexto
Idus Decembres, Lucio Cotta & Lucio
Torquato consulibus. Decessit quinto ca-
lendas Decembres, Caio Marcio Censo-
rino, Caio Asinio Gallo consulibus, post
nonum & quinquagesimum annum, hæ-
rede Augusto palàm nuncupato, quum
urgente vi valetudinis, non sufficeret ad
obsignandas testamenti tabulas.

Humatus & conditus est
extremis Esquiliis,
iuxta Mæcenatis
tumulum.

CAII

CAII PLINII VITA
EX SVETONII LIBRO
de viris Illustribus.

Plinius Secundus Nouocomēsis, eque-
stribus militiis industriè functus, pro-
curaciones quoque splendidissimas, atque
continnas, summa integritate admini-
strauit, & tamen liberalibus studiis tan-
tam operam dedit, vt non temerè quis
plura in otio scripserit. Itaque bella om-
nia, quæ vniquam cum Germanis gesta
sunt, viginti voluminibus comprehendit.
Item naturalis historiæ triginta septem
libros absoluit. Perit clade Campaniæ.
Nam quum Misenensi classi præesset, &
flagrante Vesebio, ad explorandas pro-
pius causas, liburnicas prætendisset: ne-
que, aduersantibus ventis, remeare pos-
set: vi pulueris ac fauillæ oppressus est:
vel, vt quidam existimant, à seruo suo
occisus: quem, deficiens æstu, vt necem
sibi maturaret, orauerit.

INDEX

INDEX RERVM
IN HOC AVCTORE
memorabilium.

A

A BSENTES à petitione honorum submoti.	pag. 20
Absolutiones reis venditæ.	436
Accensus.	13
Achaia & Macedonia senatui redditæ à Clau- dio.	300
Acilij virtus.	50
Acilius Aniola consul.	317
Acilius Glabrio. 463. eius mors.	ibid.
Acta diuturna senatus & populi confecta & publicata.	13
Acta liberta Neronis. 342. concubina Neronis. 368	
Apud Actium nauale prælium. 79. Actiacum bellum.	72
Actiaci ludi.	165
Actiacus triumphus.	ibid.
Actiaca victoria celebrari prohibita.	241
Actius comædus.	196

K k

Actui rerum xxx. dies accommodati.	95
Actuarij.	41
A' διαρρηψία.	248
Adminius cinobellini filius.	290
Adrumenti seditio orta.	424
Adulterium Publij Clodij & Pompeiæ. 52. adulteria excusata in Augusto. 139. adu- terij rea cōdemnata. 290. de adulteriis lex. 97.	
Aduenarum Romæ ad spectacula multitudo.	
29	
Aduersariorum consilia detecta.	119
Adulationes auersatus Augustus. 288. ædes sa- cræ resectæ. 93. ædes Dianæ. 63. Saturni. ibid. Iouis Olympici. 119. Tonantis Iouis. 92. Herculis musarum.	93
Ædificiorum forma noua.	331
Ædilis repetundarum accusatus.	460
Ægyptus in prouinciæ formam redacta.	81
Ægypti regnum obtinet Cæsar.	26
Ægypti ritus.	189
Ægyptius quidem polyphagus.	364
Ælius Lamia. 453. 463. mors eiusdem.	ibid.
Ælius Scianus.	203
Ælia Petina, Claudij vxor.	302
Æmilius Lepidus.	143
Æmilius Pappus.	67
Æmilius Paulus cof.	21
Æmilij Pauli fetus.	78
Æmilius Ælianus Cordubensis.	113

I N D E X.

Æmilia Lepida Claudij sponſa.	302
Æmiliana.	292
Ænaria.	146
Æneatores.	24
Ænobarborum ſtemma.	318
Ænobarbi appellationem ægrè tulit Nero.	
324. 359	
Æquiculi.	403
cura Ararij à quæſtoribus ad prætorios transf- lata.	99
Ærarij inopia. 36. ærariũ militare inſtitutũ. 12.	
Æſar, Etruſca vox.	152
Æſerninus.	106
Æſculapij inſula.	300
Æſculapij ſignum.	118
Æthæi verticis fumus.	266
Afrauius. 23. eiufdem mors. ibid. Afranij toga,	
327	
Africanæ. 295. Africanarum venatio.	237
Africam non adiit Auguſt.	110
Agamemnon.	208
Ager Campanus. 14. plebi diuiſus.	69
Agitator cythicus.	269
Agraria lex.	13
Agrippa Auguſti nepos. 82. 121. adoptatus. 122.	
Agrippa gener Auguſti.	104
Agrippæ intractabile ingenium. 122. in inſu- lam transportatio.	122
Agrippæ iuuenis mors.	179

Agrippæ ignobilitas.	240
Agrippina Aug. neptis.	121
Germanico collocata.	131
Agrippina Tiberij vxor. 165. dimissa.	166
Agrippina nurus apud Tiberiũ quæritur.	201.
crudeliter tractatur à Tiberio.	202
AGRIPPINÆ PVERPERIVM. 226	
Agrippinæ cū patruo nuptiæ. 302. 303. Agrippinæ summa rerum delata à Nerone filio.	
325. de Agrippinæ matrimonio Claudij pœnitentia.	315
Agrippina veneno maritum necat.	316
Agrippina, ad nuptias Galbani sollicitat.	376
Ajax Augusti in spongiam incumbit.	139
αἰγὴς πολυέχης dicta Vitellij patina.	414
Alani.	454
Alauda, nomen legionis Cæsaris.	17
Albanæ columnæ.	130
Albia Terentia L. Othonis vxor.	393
Albis fluuius.	83
Albudinus fontis nomen.	294
Albulæ.	137
Alca ludere solitus August.	128. 129
Alexander Magnus. 147. eius imago in Augusti sigillo. 112. thorax. 267. inspecta imagine ingemiscit Cæsar. 5. conditorium. 81. corpus Alexandri voluit videre Augustus.	81
Alexandri Magni phalanx, legio Neronis sic dicta.	313

Alexan

Alexandriam fugit Pompeius.	26.	Alexandria	
obsessa.	80.	capta.	129.
Alexandriam migraturus	Cæsar si vixisset.	47	eodẽ & Caius. 432
Alexandrini regem suum expellunt.	7.	Alexã-	
drinum bellum.	162.	Alexandrina nauis.	
163.	Alexandrinæ merces.		<i>ibid.</i>
Alexandria Neronis nutritrix.			368
Alliensis dies.			412
Allobroges à Cn. Domitio superati.			319
Alpes 17. in transitu alpium maximum Augu-			
sti periculum.	225.	in alpium iugo urbem	
condere statuerat C. Cæsar.	239.	alpium re-	
gnum in prouinciæ formam redactum.	332		
Amatorium medicamentum.			265
Amazones.			16
Ambiatinus vicus.	226.	ambitus condemnati	
P. Sulla & Antonius.	6.	de ambitu lex.	97.
ambitus multiplici pœna coërcitus.			102
Amethystini & Tyrij coloris vsus interdictus.			
	346		
Amphitheatrum à Statilio Tauro extructum.			
93. amphitheatri ruina.	192.	amphitheatrũ	
inchoatum à C. Cæfare.	238.	amphithea-	
trum extructum à Vespasiano.			432
Amicos remittit Augustus Antonio hosti iu-			
dicato.			79
Amicorum libertatem lenissimè ferre.			454
de Analogia libri duo Cæsaris.			43
Ancharia vxor Octauij.			69

Ancus Marcius.	
Anguis quinquaginta cubitorum.	106
Anicetus.	351
Anienis riuus.	294
Annæus Seneca senator. 224. præceptor Nero- nis. ibid. annonæ charitas Romæ. 124. 167. 272. 378. annonæ cura sollicitissimè acta à claudio.	291
Annus per cæsarem accommodatus. 30. 64. anni initium vnde fecerint quædam Italiæ ciuitates.	119
Antiatinæ sortes.	271
Anti-catonæ, libri duo cæsaris sic inscripti.	43
Antiochus commagenus.	235
Antiochus quidam furnariam exercens.	404
Antiquarij.	180
Antistius medicus.	61
Antistius Labeo.	115
Antonius diadema cæsari imponere vult.	57.
Antonij cū cicerone cōsulatus. 99. fuga.	74
cum Augusto reconciliatio. 120. consulatus. 164. Mors. 50. Vide M. Antonius, Antonij li- beri vt tractati ab Augusto.	80
Antonij iuuenis mors.	ibid.
Antonius Primus.	419
Antonia auia caligulæ. 228. ei honores habiti à c. cæsare. 233. eius mors.	241
Antonia clodij filia. 303. Neronis nuptias re- cusat. 351. eius mors.	ibid.
	Anto

Antonius Musa medic.	118
Annulo aureo donatus Decimus Laberius.	19.
anulorum ius. 25. anulorum aureorum usus	
381. anulū sub Galba repertus.	387. 413.
Apelles tragædus.	251
Apro incurrenti obiectus Augustus.	125
Apis. 145. apud Memphin.	445
Apollinaris Tragædus.	437
Apollo Sandaliarius.	117
Apollinis templum.	81
Apollo Tortor cognominatus.	128
Apollo Temenites.	216
Apollodorus Pergamenus.	142
Apollonius Molonis.	3
Apollophanes.	78
Aponius Saturninus.	256
Aponi fons.	173
Apophoreta viris & foeminis data.	437
Appellationes vrbanoꝝ litigatorum.	97
Appij Silani mors. 305. qua ratione oppressus.	
310	
Appius cæcus.	160. 161.
Appius Pulcher.	162
Ἀπραιόπολις, insulæ nomen.	155
Aprilis mensis Neroneus dictus.	371
Aquæ intercutis morbus.	322
Aquæ perductæ à M. Agrippa. 144. aquæ ductus à c. cæsare inchoatus.	238
Aquilarum ostenta. 148. 152. 372. 375. 427.	

457. aquila, Rhodi quando primum conspēta.	173
Aquilam humeris subit Augustus.	74
Aquiliter Cæsari comminatus.	46
Aquileia.	82
Aquileius Niger.	74
Aquitania.	83
Ara Cæsari decretæ.	55
Ara Octauio consecrata.	67
ad Aram D. Iulij trecenti maçtati.	77
Aratorum ratio habita.	105
Archelaus Rex.	166
Archelaus Cappadox.	191
Atelate.	163
Aretalogi.	132
Aretinus clemens. 463. eius mors.	<i>ibid.</i>
Areus Philosophus.	442
Areus Galbæ dispensator.	390
Ariciæ pristinum.	69
Arricidia Tertulla. 444. vxor Titi.	<i>ibid.</i>
Arrogantia Cæsaris.	54. 55
Artium liberalium doctores ciuitate donati à Cæsare.	32
Artabani literæ exprobrationis plenæ ad Tiberium. 213. Artabanus, Parthorú rex amicitiam Caligulæ petit. 232. aquilas, signa Romana Cæsarúmque imagines adorat. <i>ib.</i>	
Aruerui à Cn. Domitio superati.	319
Asclepiadis Mendetis <i>Ἐπιτομὴ μυστικῶν</i> libri. 249	
	Ascleta

Asclerariionis Mathematici casus.	470
Asdrubal.	160
Asellius Sabinus.	194
Asellius.	227
Asellus cum asinario obuius Augusto.	151
Asiatici oratores.	140
Asiaticus libertus.	413
Asinius Pollio.	23.43.92
Asinius Pollio orator.	106
Asinij Calli libri.	314
Asinij Epicedi coniuratio.	81
Asinius Marcellus cos.	317
Asprenas Nonius.	16
Astura.	152
Asturco.	363
Asylorum ius abolitum.	190
Atalanta.	195
Atellanicum exodium.	196
Athenodorus.	279
Athletæ. 28. 105. athletis priuilegia conserua- ta & ampliata.	109
Atia Octauij vxor.	69
draconis cum Atia concubitus. 146. Somnium.	147
Atrium libertatis extructum.	83
Atta Claudius.	159
Attici Vestini mors.	351
Auaritia Galbæ.	383
Aucliones hastæ. 38. aucliones Italix. 135.	

Aucliones sub caio factæ.	255
Audafius.	82
Auernus lacus.	77
Audius lingo.	241
Augurium.	150
Augusti avus, proavus, genus.	67.68.69

Adi synopsis.

Dictum de Tiberio. 178. cur successor ab eo relictus Tiberius. ibid. epist. Augusti ad eum. 178. 179. eius codicilli contra Tiberium à Li- uia prolati. 200. eius statuæ caput demptum. 205. Augustus ex osculari solitus effigiem vnius è Germanici filiis. 215. Augusti in- cestum cum Iulia filia. 241. Augusti amor in Drusum. 375. Augusti dictum de futuro Galbæ imperio.	ibid.
---	-------

Augusta loca quæ dicantur.	71
Auis regaliolus.	60
Auis dira in vrbe visa, obsecratio. habebatur.	

297

A. Cæcinnæ consularis viri oblitus. 446. con- iuratio.	ibid.
Auli Cæcinnæ criminofissimus liber in Cæsa- rem.	54
A. Plantij mors.	352
A. Hircio pudicitia Augusti substrata.	129
A. Plautius.	299
Atri Vitellij natiuitas. 403. 404. cōsulatus. ib.	

De iis adi synopsis.

Aurea, domus Neronis sic dicta.	344. 398
---------------------------------	----------

Aurelius Cotta Cæsaris affinis.	2
Aurelia.	52
Aurelia via.	390
Aurum Senonibus datum in obsidione capitolij.	182
Auro vt abundarit Cæsar.	40
Aureorum zona plena cingit se Vitellius. 418.	
super aureorū acervos volutatur Caius. 259	
Arunculeius Cæsaris legatus.	18
Auspicium. 160. auspicia quomodo obseruaret Augustus.	144
Antonij & aliorum coniuratio.	6
Axius.	6

B

Babilus Astrologus.	352
Baccolus.	141
Baianus pons.	237
Balnearum nouus vsus.	254
Barbā ponunt reguli in luctu Germanici. 224.	
barbam & capillum summittit clade Tituriana Cæsar. 48. barbam primam Nero Ioui capitolino consecrat. 328. barbam iubæ in altercatione inuadit Cæsar. 51. barba & capilli summissi, quid denotarent.	92
Barbatus Messalla.	302
Basilica Iulia 254. Caij & Lucij.	92
Basilides libertus.	429
Bataui.	259
Bato Pannonius.	177
	Bebria

Bebriacum.	400
Bebriacensis victoria.	411
Becco cognomen Antonio primo datum: eius significatio.	419
Bella ciuilia sub Augusto.	72
Bellum ciuile,	464
de Bellis vbi consuleretur senatus.	92
Bellū quomodo suscipi voluerit Augustus.	87
Beneficia à superioribus principibus concessa omnia vno confirmat edicto Titus. 447. beneficium populi.	21
Beneuentum.	152
Berenice regina.	446
Bessi fusi.	68
ad Bestias condemnati.	288
Berissare.	141
Biberius.	193
Bibliothecæ ordinandæ Pompeio Macro demandantur. 44. Bibliothecas, quas maximas posset publicare destinarat Cæsar.	33
Bibliotheca Latina & Græca in templo Apollinis.	92
Bibliothecæ incendio absumptæ, reparatæ à Domitiano.	474
Bithynia.	2
Bithynicus fornax.	36
Bogudis vxor, Eunoë Mauda.	38
Boleti.	147
Bo mbi.	334

Bononia

Bononia.	151
Bononienses.	79.224
Bouis ostentum.	426
Boter libertus.	303
Bouillæ.	156
Breuci à Tiberio subacti.	167
Britanniam petit Cæsar spe margaritarum res Cæsaris in Britannia gestæ.	35. 18
Britanni antea ignoti.	<i>ibid.</i>
Britannica clades.	356
Britannicus. 304. Britannicum arctius comple- xus Clodius. 316. Britannicum subditium arguere conatur Nero. 324. Britannici & Titi familiaritas & educatio. 442. Britannici mors statuæ ei à Tito positæ. 443. Britanni- cus veneno sublatus à Nerone.	347.348
Brixellum.	399
Brundisium.	25.44
Bruæteri in Tiberium conspiratio.	77
Bruti statuæ inscriptio.	58
Bruti domus cum facibus petitur à plebe.	64
Brutus regum eiektor.	58
Bruti & Cassij bellum cum Augusto. 75. Bruti caput Romam missum.	75
Bruto toxicum missum à Nerone.	352
C	
Cacozeli.	140
Cæcilius Atticus eques Romanus.	161
Cænis Antoniaæ liberta.	423
Cænis	

I N D E X.

Cænis Vespasiani concubina. 436. eius mors.	438
Cæruleus fontis nomen.	294
Cæsarum progenies in Nerone deficit. 372. primus Cæsarum milites fidem præmio pi- gneratus Claudius.	284
Cæsares, quibus Caij prænomen, omnes ferro periere. 274. de Cæsarum memoria abolēda sententiæ. 274. Cæsarum nemus.	105
Cæsario supplicio affectus.	80
Cæsareæ vrbes.	116
Cæsetius flauus trib. pl. à Cæsare potestate cur priuatus. 57. post consul multis suffragiis declaratus.	58
Cæsonia. 144 165. eius mors.	273
C. Silius cos.	157
C. Nonius Aspernas.	105
C. Poppæus Sabin. cos.	422
C. Marius.	39
C. Rabirius.	8
C. Antonius Cæsaris legatus in Illyrico cla- dem passus.	27
C. Silius.	302
C. Marcellus Octauiaæ maritus.	19
C. Marcellus consul.	23
C. Rufus gente Octauia.	67
C. Memmius.	36
C. Drusus.	148
C. Oppius. 39. liber ab eo editus.	sibid.

C. Oppius æger, 51 in eum Cæsar's humanitas, & facilitas,	ibid.
C. Toranius, 89. tutor Augusti proscriptus,	ib.
C. Curionis patris orationes,	6
C. Curio tribunus,	21
C. Curio Cæsar's legatus in Africa perit,	27
C. Calui famosa de Cæsare epigrammata,	52
C. Fonteius Capito:	226
C. Némij asperrimæ in Cæsarem orationes,	52
C. Crassus princeps coniurationis in Cæsarem,	58
Cæsar's percussor,	353
C. Lectorius,	69
C. Sofius,	79
C. Marij trophæa de Iugurtha & aliis.	8
C. Memmius prætor.	16
C. Pontius niger, cos.	218. 219
C. Acilij virtus.	50
C. Trebatius.	56
C. Octavius hæres Cæsar's, ex dodrante.	62
C. Octavius in familiam Cæsar's & nomen adoptatus.	61
Caius Galba, imperatoris frater, 375. eius mors.	ibid.
C. & Lucius August. filij.	88
Caius & Lucius ab August. adoptati. 121. empti à patre Agrippa 122. ad reip. curam admoti. ibid. consules designati.	ibid.
Caij & Lucij mors.	122. & 173

C. Orienti præpositus. 172. alienior factus. Tib.

173

Caius Cæsar. 377. Tiberio suspectus. 211. Germanici filius, hæres Tiberij. 220. Vespasianum ædilem oppleri luto iubet. 426. Caium auunculum qua in re miratus Nero. 343. adoratus vt Deus à L. Vitellio. 405. Caij sorores ab exilio reuersæ. 273. Caij filia parieti illisa. ibid.

Caiana nece insignis anus. 472

C. Cæsaris natiuitas, cognomen, dissimulatum ingenium. *de his adi Synopsin.*

Calagurritani. 111

quantum auferre calamitas potest, nihil tantum acquirit victoria. 45

Calceamenta Augusti. 131

Caldius. 93

Callipedes. 191

Calpurnia L. Pisonis filia, Cæsaris vxor. 15. eius somnium. 60

Caluinorum familia. 318

Caluus orator. 130

à Caluo ad caluum. 256

Caluitium Domitiani. 493

Calumniantium pœna. 463

Camillus dictator. 302

Camillus aurum Senonibus non extorsit, in obsidione capitolij. 162

Camillus claudium vt terruerit. 209

Camillus

Camilli motus.	390
Camillus Arruntius cos.	393
Camilla.	302
Campus Stellates.	14
Campaniæ ora.	153
Campanus ager.	14
Campana via.	148
Canace parturiens cantata à Nerone.	335
Candidatos qui supra numerum essent, legio- nibus præponit Nero.	330
Caninius Rebilus.	ibid.
Cantabria. 83. ab Augusto domita.	186
Cantabricum bellum.	82
Cantabrica expeditio.	167
Capitolij obsidio. 162. dedicatio. 148. refe- ctio, restitutio. 9. 432. capitolium de cælo tactum. 271. 470. capitolium capuæ.	192
Capitolini Iouis cella.	91
Capadociæ legiones aditæ à Vespasiano.	43E
Capram nominare, sub Criminofum.	264
Capræ.	153
Caprineus, Tiberij cognomen.	194
Capua colonia.	59
Capuæ insulæ defect.	192
Capis, capuæ conditor.	59. 85
Capite detecto agmen anteire solitus Cæsar.	
44	
Capita bubula.	69
nia Carcinomata sua, solitus appellare Augu- stus	

stus Iulias & Agrippam.	123
Carinæ.	173
Carmeli Dei oraculum.	427
Carmen Neronis.	412
Carnificinæ Tiberij.	210
Carnulius.	209
Carrucis minus mille nunquam fecisse iter tra- ditur Nero.	344
Caspiæ portæ.	332
Cassiope.	337
Cassij Sceuæ centurionis virtus.	49
Cassius Chærea.	271
Cassius Seuerus.	116. & 234
Cassius Longinus. 271. eius mors.	353
Cassius Pataunus.	112
Cassius Cæsaris interfector. 58. à Cæs. vulne- ratus.	61
Cassij domus cum facibus à plebe petitur.	64
Cassius.	271
Castor & Pollux.	7
ad Castoris, loci nomen.	159
Castra Romæ constituta.	190
Castrius. 117. reus ab Augusto seruatus. ib.	
Catilinæ coniuratio. 7. pœna in coniuratores statuta.	ibid.
Contenti simus hoc Catone dictum Augusti.	
141	
Catilinæ residua manus delata.	68
Catta mulier vaticinans.	414

in Catos expeditio.	458
Calissæ ab ærario ad forum translatae.	332
Causidicorum libertatem leuissimè tulit Ve- spasianus.	434
Celeritas mira Cæsaris. 28.44. Caij.	255
Census priuatorum exhausti à Nerone.	355.
census senatorius suppletus.	436.437
Censor ædili de via decedere coactus.	321
Censores creati.	100
Censura Aug.90. Claudij.	290
Centesima auctionum Italiæ remissa à C. Cæ- sare.	235
Centumuiralis hasta.	99
Centuriones statione deserta quomodo mul- tati. 86. Centurio male tractatus à Tiberio.	
207	
Centurionis Cornelij dictum.	88
Cercopithecus Paneros fœnerator.	344
Cereris Atticæ sacerdotes.	145
Cereris Olympiæ sacerdotes.	329
Cerimoniæ pollutæ. 52. cærimoniæ antiquæ ab Augusto restitutæ.	94
Certamen Græcæ & Latinæ facundiæ à C. Cæ- sare propositum.	238
Cerylus libertus.	439
Chauci, gens Germanica.	662
Chaucius, Gabinij cognomen.	399
Chaldæi. 415. Chaldæorum prædicio.	468
Charicles medicus.	218
	Chij

Chij terræ motu afflicti.	166
Chrestus.	301
Christiani suppliciis affecti sub Nerone.	331
Cibo per quatrimum abstinet Tiberius.	168
Ciborum genera portentosa.	254
Chorocitharistæ.	456
Choraula.	370
Ciceronis consulis frater. 9. Cicero temporum statum deplorans. 14. eius de cæsaris domi- nandi cupiditate, iudicium. 23. facerum di- ctum. 38. ad Cæcilium Atticum epistolæ. 65.	
Ciceronis defensio aduersus Asinij Galli li- bros, liber à claudio inscriptus.	314
in Siciliam legiones conscriptæ.	5
Cimber Tullius Cæsaris interfector.	61
Cimber Annius.	340
Cimbri Alpium iuga occupant.	266
de Cimbris C. Marij trophæa.	8
Cimbrium bellum.	85
Cinariam relegatus Zeno.	204
Cincinnato crinis ademptus à Caio.	251
Cinna cos. I V. consul.	1
Cinobellinus Britannorum Rex.	260
Civilia cerealis.	463
vt Ciuibus parceretur, acie Pharsalica pro- clamatum à Cæfare.	55
in Ciuitate libera, mentem linguamque libe- ras esse debere, dictum Tiberij. 184. ciuitas R. parcissimè data ab Augusto. 102. à Galba	

385. ciuitates afflictæ restitutæ à Vespasiano 437. de ciuitate petenda agitant Latinæ coloniæ. 2. ciuit donatæ vrbes. 110. ciuitate donatos recipit in curiam Cæsar. 55. ciuitate donatur legio Cæsaris Gallica. 17. ciuitate donati à Cæsare qui. 32. ciuitatem Romanam vsurpantes, securi percussit, 300	
Ciuilitas Augusti.	112
Circi maximi arcus à Nerone dirutus.	339
Circeos relegatus M. Lepidus Circenses.	28.
108. 285. 295. 327. 459.	
Circulus ad speciem cœlestis arcus orbem Solis ambiens.	150
Eisalpina prouincia.	22
Citharam ad se delatam adorat Nero.	328
Citharædorum certamen.	416
Clades Variana. 81. 111. 175. 249. clades Titurena. 118. clades Britannica. 356. clades ingentes.	84
Classis cæsaris vi tempestatis propè absumpta.	
18	
Classarij milites decimati à Galba.	383
Classarij cur excalceati cursitent.	431
Claudius caudex.	160
Claudius eques Romanus C. Cæsaris patruus.	
233. 242	
Claudius Drusus.	160
Claudius Pulcher.	ibid.
Claudius Nero.	ibid.

I N D E X.

Claudius Appius Regillianus.	ibid.
Claudij genus.	159
Claudius vxoribus & libertis addictus.	405
Claudij funus.	325
Claudij templum.	432
Claudia, vxor Augusti. 120. eadem intacta & virgo matri remissa.	ibid.
Claudia Augusta Neronis filia.	351
Claudia Claudij filia.	303
Claudius Cæsar, eius natiuitas.	
<i>de iis adi synopsis.</i>	
Claudiæ aquæ gelidi fontes.	293
Clemens Agrippæ feruus. 181. eius in Tibèrium conspiratiõ.	ibid.
Clementia Augusti.	112. 124
Cleopatrx regnum Ægypti commissum. 28.	
Cleopatrx & Cæsaris amores, conuiuia, honores in eam collati, filius natus. 38. 39.	
eius liberi inter hæredes Antonij nuncupati. 76. eius mors. 80. Cleopatra, vxor Antonij.	
127	
erga Clientes Cæsaris studium & fides.	51
Clitumni flumen.	259
Clodius Pollio.	452
Clodij Macri mors.	383
Clodianus Domitiani interfector.	472
Clauius Ausus.	335
Clypeus aureus Caligulæ decretus.	235
Clypeus Mineræ, dicta Vitellij patina.	414

Cn. Lentulus Augur.	198
Cn. Lentulus cos.	375
Cn. Acerronius Proculus cos.	218
Cn. Dolabella.	383
Cn. Pisonis cum Cæsare conspiratio. 6. mors. 7	
Cn. Piso Syriae legatus.	201
Cn. Piso, mortis Germanici accusatus à populo penè discerptus capitis damnatus.	222
Cn. & Caius C. Rufo geniti.	67
Cn. Domitius. 319. eius res gestæ.	ibid.
Cn. Domitius Calvinus, Cæsaris legatus exercitum in Ponto amisit.	27
Cn. Domitij filius, & eius res gestæ. 319. huius filij res gestæ.	321
Cn. Pompeius. 16. patribus offensus. 12. Iuliam vxorem ducit. 15. primus sententiam rogatur. ibid. Cæsaris generibus hæres Cæsari scribi solitus, antè bellum ciuile.	
62	
Cn. Pompeio magni cognomen ademptum.	252
Cn. Pompeij mors.	305
Cn. Pompeius magnus claudij gener.	303
In minore Codeta defossus lacus.	29
Codicilli à Liuia prolati.	200
Cælius mons.	197
Cæna August.	127
Cæna Vitelliana.	413
Cæna Augusti.	132
Cæna famosissima Vitellio data.	413

Cœnare cum Caio ducentis H-s. emptum.

257

Cohors Germanorum ad uustodiam Cæsarum instituta. 385

Quomodo remissa à Galba. ibid. cohortes in urbe tres tantum esse passus August. 111. cohortibus prætorianis frumentam datum. 316. cohortes decimatas hordeo pavit Augustus. 85. 86. cohortes ad incendiolorum casus collocatæ. 300

Collationes factæ in restitutionem Palatinæ domus. 117

Collegam armis foro expulit Cæsar. 13

Collegia ab Augusto quæ dissoluta. 96. circa collegia, ut se gesserit Cæsar. 32

Coloniæ Roman. Ilyricum contingentes. 86. coloniæ transmarinæ à Cæsare deductæ. 31. coloniæ in Galliam deductæ. 163. colonia Antium deducta. 325. coloniæ ab Augusto deductæ. 109. in earum gratiam multa ab Augusto præstita. ibid.

Colossi resector magna mercede donatus à Vespasiano. 437

Columbus. 269

Columbinum venenum. ibid.

Columna Cæsari posita, cum inscriptione. 64

Coma Neronis in gradus formata. 369

Comitiorum pristinum ius reductum. 102. comitia tribunitia. 101. comitiorum ratio. 11.

comitia

comitia sub Cæsare. 55. in comitiis magistratuum, vt se gesserit Augustus. 116. comitia partitius Cæsar cum populo.	30
Comitali morbo bis correptus Cæsar.	34
Commeatus.	298
Commentarij Cæsaris.	42
Commentarij à C. Cæsare concremati. 233. 234. de commentariis Cæsaris multorum iudicium.	42
Commilitiones quo tempore deserint appellari milites ab Augusto.	86
Comœdia Græca, 285. comœdia vetus. 242. comœdiæ Græcæ German.	223
Comitas Augusti.	114
Compitales lares.	95
Conchyliatæ vestis vsus ademptus.	22
Concio Cæsaris ad milites.	25
Concordiæ ædes.	177
Confiscationes sub Tiberio quales.	199
Congiaria populo data. 103. 177. 236. 294. 324. & 457.	
Coniugia incesta permis.	103
Coniuratio Catilinæ. 9. cõiuratio Murenæ. 117	
Cõiurationes in August. 81. in Caium. 270. in Claudium. 286. 287. in Neronem. 353. in Domitianum.	468
Cõiuratorum in Cæsarem animus.	61
Cõiurati, vt tractati à Nerone & eorum liberi.	

I N D E X.

in Coniuratores necis suæ Cæsaris lenitas.	54
Coniuratores leniter à Tito tractati.	450
Coniuratores aliquot in Caium interempti.	284
Conscientia sceleris Neronem semper exagitant.	350
Consilia semestria.	96
Consilium prudentissimum.	45
Conspiratio in Cæsarem.	58
Conspiratio Cæsaris & aliorum.	6
Constantia Cæsaris.	46
Consul vnus diei. 330. consulibus abrogatus magistratus. 245. per consules plerumque recitabat rationes ad senatum missas Nero. 311. consulis mors. 55. consulatus Romæ omnes non gessit Augustus. 88. consulatum hostiliter inuadit Augustus. 87. consulatus in paucas horas concessus. 55. consulatus binos collegas poscit Augustus. 100. consulatus Augusti paucissimarum horarum. 88. secundi consulatus petitio absenti Cæsari concessa. 18. consulatus Cæsaris continuus. 54. consulatus Augusti. 87. 88. consulatus Cæsaris tertius & quartus titulo tenus.	55
Consulares inopes quingenis annuis festertius sustentati.	437
Copreæ.	210
Cordus Cremutius.	98. 234
Corfinium.	

I N D E X.

Corfinium.	25
Corinthia vasa. 128. Corinthiorum pretiosa suppellex. ibid. Corinthiorum vasorum pre- tia.	188
Corneliae leges.	8.97
Cornelius Phagites.	52
Cornelius Gallus.	124
Cornelius Balbus. 56.93. Cæsaris familiarissi- mus.	59
Cornelius Cinna.	64
Cornelius Laco. 384. Galbæ amicissimus. ibid.	
Cornelius Dolabella. 3. repetundarum postu- latur.	ibid.
Cornelius centurio. 88. eius dictum.	ibid.
Cornelius Sabinus in Caium coniuratus.	272
Cornelius Fuscus.	438
Cornelia I. Cæsaris vxor.	I
Cornelia virgo Vestalis, defossa.	461
Corneliorum genus.	45
Cornicis ostentum.	476
Corona laurea Cæsaris statuæ imposita. 7. mu- rales coronas rarò dabat Augustus. 87. co- ronatum nouum genus. 261. corona Iouis aurea à Galba conflata. 383. coronas citha- rædorum libentissimè accipit Nero:	336
Cortinæ aureæ Apollini dedicatæ.	113. 114
Coruinus Messalla.	215
Cosana prædia	422
Cosmus Augusti seruus.	125
Collutia I. Cæsaris vxor.	I

Cotiso Getarum Rex.	121
Cotij regnum.	190
Cotij obitus.	330
Crassus.	16
Crassus non amplius primus sententiam roga- tur.	15
Crassus Frugi.	292
Creditores Vitellij.	408
Creditores	433
Crediti quarta pars amissa.	32
apud Cremonam fusæ Vitellij copiæ.	430
de Crepitu ventris emittendo in conuiuio, edictum Claudij	307
Criminum gratia facta.	23
Crimina capitalia sub Tiberio quæ. 205. omne crimen pro capitali receptum.	208
Crispus Passienus.	323
Cruciatus genera excogitata à Tiberio.	209.
210	
Crure debilitatum sanat Vespasianus.	430.
crura duobus fratribus effracta à Tiberio post ipsorum constuprationem.	195.
crura suburere nuce ardenti solitus August.	126.
crura effracta Thallo.	125
Culeo in sui.	97
Cultelli Claudio facti.	308
Culter venatorius.	82
Curia obstructa, in qua Cæsar occisus est.	66.
curiæ interesse liberis senatorum permis- sum.	100

Curiata lex.	122
Curru triumphali Augusti vehitur Nero.	339
Curtij lacus.	117.350
Curtius, fontis nomen.	294
Cutiliæ.	441
Cybiofactes dictus Vespasianus.	437
Cynægiri virtus.	50
Cyri de funere suo mandata.	65
Cyzicenis libertas adempta.	190

D

Dacos coërcere cogitat Cæsar. 33. Dacorum incurfiones.	83
in Dacos expeditio.	458
Dalmatica.	73
Dalmatæ à Tiberio subacti.	167
Dalmaticum bellum.	82
Damnatorum è bonis pecunia in quem vlla collata. 103. damnatorum pœna in deci- mum diem differri solita. 220. damnati, à C. Cæsare restituti.	233
Darius puer ex Parthorum obsidibus.	237
Datus Atellanatum histrio.	357
Dei Syria.	578
December mensis.	96.129
Decimus Laberius.	29
D. Brutus in secundis hæredibus, à Cæsare no- minatus.	52
D. Brutus princeps coniurationis in Cæsarem.	58

D. Brutus Mutinæ obsessus.	83
D. Silanus consul designatus.	9
Decocta Neronis.	366
Decretum publicum. 67. decretum senatus inductum. 13. decretum Cæsaris.	31
Decumanorum seditio. 50. multa.	51
Decuria quarta iudicij. 96. decuria quinta ad quatuor priores, iudicantibus addita.	234
Decuriones colonici.	110
Decursio prætorianis indicta.	324
Defunctos laudandi mos 4.	71
De defunctorum statu ultra certos annos quæ vetuit Titus.	449
Delatores vt tractati à Tito.	ibid.
Delatores repressi.	434
in Delictis coercendis vehemens Galba.	380
Demetrius Cynicus.	434
Demochares.	78
Dens Neroni exemptus, felix ostentum Ve- spasiano.	427
Doctor.	382
Desiderium Augusti.	124
Diadema capti Cæsaris ab Antonio admotum.	57
Diale Flaminium.	94
Dialogus Asellij Sabini.	194
Dianæ ædes,	91
Dictator Sulla,	1
Dictatura & consulatus Cæsari decreti,	54
Dictatura	

Dictatura Cælaris perpetua, ibid.
 Dictaturam deprecatur Augustus. 114
 Dicta collectanea *Casa ilis libellus*, 44. dictum
 Sullæ de Cæsare, 2. de collegis Cæsare &
 Bibulo, 13. dictum cuiusdam & Cæsaris
 responsum, 15. 16. dictum Cæsaris, 24.
 28. Sullæ de Cæsare dictum, 25. dicta in
 Cæsarem, 36. 37. Ciceronis facetum di-
 ctum, 38. dictum Catonis de Cæsare, 39.
 dictum Cæsaris, 47. 48. dictum Pompeij de
 exercitu Cæsaris, 49. Cæsaris dictum, 51.
 55. 56. 57. dicta in peregrinos Gallos in
 senatum allectos, 58. in Cæsaris statuam,
 ibid. Cæsaris dictum dum vulneratur,
 61. dictum aliud morientis, 61. dictum
 Augusti, sævitia plenum, 75. Antonij
 dictum de Augusto, 48. Augusti dictum,
 77. 81. dicta August. grauissima, 87. di-
 ctum Cornelij centurionis, 88. dictum Au-
 gust. 91. 102. 103. 133. populi de August. 114.
 dicta ad Augustum, 115. dictum Augusti
 super Gallo ad necem compulso, 124. di-
 ctum August. de Tiberio, 178. de imperio
 dictum Tib. 100. aliud eiusdem dictum. 184.
 187. dictum Tib. 207. 208. Caligulæ di-
 ctum, 239. alia eiusdem, 248. 249. dictum
 Licinij Crassi oratoris, 919. Neronis di-
 ctum, 326. 357. Galbæ dictum. ~~80. Orthonis~~
 dictum de creditorib. suis, 395. dictum Vitellij
decestan

detestandum. 412. senis dictum in Vespasianum. 436. eius dictum. ibid. & 440. 441. Titi dicta notabilia. 448. 450. 451. Domitiani dictum.	462. 463
Dido. 346. Tyro fugiens.	ibid.
Didymeum.	239
Dies ab Augusto observari soliti.	145
Dodorus Citharædus.	437
Diomedes dispensator Augusti. 125. eius timiditas.	ibid.
Diogenes grammaticus.	187
Dionysius.	142
Disciplina domestica Cæsarum. 35. disciplina domus Augusti. 122. disciplina severa Augusti.	85
Discordia inter triumviros.	163
Divinatio, <i>liber Cæsarum.</i>	41
Diuitiarum fructum, profusionem esse putabat Nero.	343
Divortii modus impositus.	98
Dolabellæ accusatio.	40
Domini appellationem abnuvit Tiberius. 184. domini appellationem abhorruit Augustus. 124. edicto vetuit.	ibid.
Domitius in deditioem redactus Cæsarum, & ab eodem dimissus.	25
Domitius emptor familiæ & pecuniæ in testamento Augusti. 321. eius arrogantia.	ibid.

Domitia

Domitia gens.	318
Domitio patri honores à Nerone habiti.	325
Domitius Ænobardus cof.	393
Domitij patris vox de Neronis genitura.	322.
323	
Domitiæ cum Tito concubitus falsò credi- tus.	451
Domitia Longina, Ælio lamix nupta, in ma- trimonium abducta à Domitiano.	453
Domitia Paridis histrionis amore deperdita.	
455. repudiata. <i>ibid.</i> & reducta.	<i>ibid.</i>
Domitiani natiuitas.	452
<i>alia in seq. de quib. adi synop.</i>	
Domus fulmine icta.	92
Domus Neronis.	344
Domos pro domus.	141
Domos possessoribus non audeat extorquere	
Augustus ad ampliandum forum.	116
Donatium Cæsaris.	28
Donatium militis propositum.	324
Donatio Augusti.	93
Doryphorus Spoxi libertus.	343
Drusus.	162
Drusus, cognomen vnde sumpserit.	162
Drusus German. filius.	193
L. Othonis filia ei desponsata.	<i>ibid.</i>
Drusi monumentum de cælo tactum.	317
Drusi, Tiberij fratris mors in Germania.	
166	

Eius cognomina, genus, res gestæ.

Drusi obitus.

Drusus Tiberij filius in forum à patre deduc-
tus. 291

Drusus Claudij Cæsaris pater, 175

Drusi mors, 276. funus, elogium Augusti. 275.

276

Drusi liberi. 277. 278

Drusus Nero. 163

Drusus, auus Tiberij. 165

Drusus Cæsar cos. 406

Drusus Claudij filius pyro strangulatus. 303

Drusi vincula. 211

Drusi Tiberij filij mors. 191. & 210

Drusi filius Tiberius. 202

Drusi mores. 200

Drusi epistola de cogendo ad restituendam li-

bertatem Augusto. 198

Drusilla. 127

Drusilla virgo à fratre vitiata, 242. Drusillæ

mors. ibid. Caij luctus super illam, per ipsius

numen deieratio. 142. 143

DRVSINÆ fossæ. 275

Dreidarum religio. 301

Ducenariorum decuria. 96

Duxera, Hispanica vox. x 38. Dux & Ducia nomi-

nis. 146

Ducum veterum opera & statua ab Augusto

restituta, 53. duces ab Augusto summis ho-

noribus

noribus decorati, 96. in perfecto duce quid
requireret Augustus. 87

Dyrrachium. 27. 44

Δωδεκάθερος Augusti cœna. 127

E

Egloge Neronis nutrix. 368

Edictum Augusti. 95. 107. 114

Edictum de excidendis vineis, 468. edictum
Claudij de crepitu & flatu ventris in conui-
vio emittendo, 307. edicta xx. vno die à
Claudio proposita. 291

Elephantidis libri. 194

Elephanti funambuli, 377. Elephanti qua-
draginta lychnuchos gestantes in ascensu
Cæsaris ad Capitolium, 27. 28. elephanto-
rum currus, 285. elephanto stipem porrigere,
114. elephanto supersedens eques Rom. per
catadromum decurrit, 327. elephanti inter
se commissa, 29. elephanto inuectus Cn.
Domitius. 316

Eleusinia sacra, 301. Eleusiniis sacris interesse
non audeo Nero. 350

Eloquentia Cæsaris. 40

Εμβλημα 217

Ennia. 244

Ennia Mævia Macronis vxor. 250

Epaphroditus Neroni à libellis, 368. Epa-
phroditi mors. 469

Neronis adiutor in morte. 368

- Ephebi. 151
 Epicadus. 82
 Epidius Marullus tribunus pl. 57. potestate
 priuatus à Cæsare, cur. 57
 Epigrammata. 128. *vide* versus.
 Epistolæ Augusti. 127. 129. 178. 227. 278.
 Epistolæ ab Othone concremate. 401. epistolæ
 ad quam formam à Cæsare conuersæ, 43.
 epistolæ sub Agrippæ iuuenis nomine ad-
 uersus Augustum editæ. 113. epistolis ho-
 rarum omnium momenta solitus addere
 Augustus, 112. Epistolæ Cæsaris ad sena-
 tum, 43. ad Ciceronem & ad familiares. 43
 Epulum populo pronunciat Cæsar in filia me-
 moriam, 18. epulum à Cæsare datum 28.
 epulum ab Augusto datum. 195
 Epulæ Neronis. 345
 Epulandi publicè ius. 98
 Eques Rom. iudicium albo erasus, 460. equites
 rationem vitæ reddere coacti. 101. equitis
 vxor adulterata. 36
 Equites trecenti à Claudio necati, 305. equites
 recensiti, 432. equitum plerorúmque attri-
 tum bellis ciuilibus patrimonium, 101.
 eques Romanus ab Augusto confodi iussus,
 89. eques Rom. ad Ptolemeum missus, 269.
 equites xx. in tumultu elisi. 245. equiti
 Rom. iurisiurandi gratia facta. 188. equiti
 Rom. oculus erutus, 322. equites duo Rom.

- correpti & confiscati à Caio. 259. equitis
 Rom. in Claudium insolentia, 260. equites
 Rom. sexcenti ad ferrum exhibiti. 327. eques
 Rom. elephanto supersedens per catadromum
 decurrit, 237. eques Rom. duobus
 filiis pollices amputat. cur, & quomodo
 mutatus. 85. equitum recognitio, 290. equi-
 tis Rom. mors sub Vitellio. 415. à quo hæ-
 res fuerit scriptus. *ibid.* eques legis aboli-
 tionem postulans, 97. equitum turmæ reco-
 gnitæ frequenter ab Augusto, 100. equitum
 Rom. recognitio. 243. equitis Rom. conspi-
 ratio in Claudium. 392. 393. equitibus
 Rom. usus Augustus ad scenicas, & gladia-
 torias operas. 106
 Equus Cæsaris. 46. equi reddendi gratia facta
 ab Augusto quibus, 101. equos dimittere
 solitus Cæsar, ancipiti prælio, cur. 46. equo
 Caij honores habiti, dona facta 269. equo-
 rum greges consecrati, pabulo abstinentes.
 59. 60. flentes. *ibid.*
 Equester ordo proscissus à Caio. 249. equestres
 census suis militibus quomodo existimatur
 Cæsar pollicitus. 24
 Ergastula recognita. 96
 Ergastula tota Italia repurgata. 167
 Esaius Proculus: collosseros dictus, indignif-
 simè tractatus à Caio. 252
 M m 3 Esquilix

Esquilix.	173
Esquilinus campus.	300
Essedum argenteum.	291
Essedarius.	296
Etruriam occupat Cæsar.	25
Munoë Maura, Bogudis vxor, 38. à Cæfare di- lecta.	ibid.
Euocati, qui dicti.	381
Euphorion.	216
Euripus.	29
Euripidis versus.	23
Obsecrationem sibi precari solitus Augustus.	155
Euthycus asinarius.	151
Excreate non audet Nero inter certandum.	338
Excubiæ per urbem indictæ.	84
Exercitus superioris Germaniæ deficit à Gal- ba, 386. exercitus Cæsarem sequi recusat.	38
Exprobrationes populo factæ ab Augusto.	104
Expugnatio Mytilenarum.	2
Extâ tristia, 56. extâ semicruda rapta foco proiecta.	67
Exulum omnium per insulas contrucidatio, 247. exulis nomen Tiberio datum.	172
F	
Fabius Africanus.	275
Fabiani.	101
Falsarius.	

Falsarius.	288
aduersus Falsarios inuentum.	331
Fames populo indicta à Caio, horreis præclusis.	246
Famem tolerare edoctus Cæsaris exercitus.	
49	
Fannij Cæpionis coniuratio.	81.166
Falces.	13
Fastos corrigit Cæsar.	30
Fatidici libri ab Augusto cremati.	94
Fauo archimimus.	438
Faunus Aboriginum Rex.	162
Faustus Sulla.	19.303
Fausti mors.	53
Felix, Claudij libertus.	304
Felicitatis simulacrum.	164
Felicitatem Pompeij in quo posuerit Cæsar.	
26	
Feris rabid. homines à Caio proiecti, 246. feritatis in infante exemplum.	244
Fidenæ, 192. apud Fidenas spectaculorum ruina.	249.250
Fides Cæsaris erga clientes.	51
Filij, pater occiso, voluntaria mors, 75. filij pro pater deprecantes supplicio affecti, 415. filios suos vt populo commendarit Augustus, 116. filij familias.	433
Filiam vt instituerit Augustus.	121
Flamen dialis destinatus Iulius Cæsar.	1

Flaminem decerni sibi passus Cæsar.	55
Flaminia via.	91. 157
Flamma è siluis exorta.	164
Flauia gens.	420
Flavius Clemens patruelis Domitiani.	469
Eius mors.	<i>ibid.</i>
Flauiani generis origo.	433
Flavius Sabinus, Vespasiani frater.	416
Flavius Sabinus patruelis occisus à Domitia- no.	464
Flauiorum suburbanum.	425
Flauialium collegium.	457
Flauia Domitilla vxor Vespasiani, & Statilij Capellæ.	423
Flauia Domitillæ matris & filiæ mors.	423
Flautus.	634
Florales ludi.	377
Flumen Rubicon.	24
Fœdus ictum à Claudio.	301
Fœminis probrosis lecticæ ius ademptum, & ius capiendi legata, & hæreditates, 640. fœ- minæ famosæ & iuuenes in exilium ab- iectæ à Tiberio. 186. fœminæ obsides ab Augusto exactæ. 83. fœminæ contrectari solitæ, 309. fœminis quomodo gladiatores spectare concessum.	207
Fœmina consularis à triclinio viri coram ab- ducta ab Augusto.	126
Fœnus grauius improbat Augustus.	101

Fœneratores.	433
Fontei Capitonis mors.	323
Formiani.	408
Fortuna destituit Augustum.	122
Fortuna Galbæ.	388
Fortitudo militum Cæsaris.	48.49
Forum tertium Romæ cur extructum. 91. fo- rum cum æde Martis Ultoris extructum ab Augusto. <i>ibid.</i> forum de manubiis inchoat Cæsar. 18. forum Neruæ. 457. forum angu- stius Augusto factum.	116
Fossæ in quas Nilus exæstuabat, deterfæ, 81. fossa ab Auerno Ostiam vsque.	345
Fruementum populo largitur Augustus, 103. frumenti largitio. 19. frumentum menstruum cohortibus prætorianis datum. 326. fru- mentum accipientes Romæ. 31. Frumenta- tiones. 101. frumentationes publicæ Romæ. 104. frumentariæ rei penuria in castris Cæ- sar. 16. Fucinum lacum emittere destinat Cæsar. 33. fucini lacus emissarium.	394
Fugæ auxilium quomodo eriperet Cæsar.	46
Fulgore exanimatus Augusti seruus.	92
Fulgura continuis octo mensibus facta. 470. fulguris transcursu conseruatus Aug. 141. fulgura expauescit Augustus.	43
Fulminis ictus statuæ Augusti primam litte- ram delet, 152. fulmen delapsum in Canta- bricæ lacum.	179

Fundis natus creditur Tiberius.	193
Fulvia vxor P. Clodij.	120
Furius Camillus Scribonianus oppressus.	287
Furius Leptinus.	28.29
Furiarum verberibus exagitari solitus Nero.	

350

G

Gabinius secundus.	299
Gadeis.	5
Gætulicus.	177
Gætulici & Lepidi coniuratio.	282
Galbam Galli vocant præpinguem.	374
Galbæ defectio.	360
Galba Neronis successor.	373
<i>de hoc adi synopsis.</i>	
Galbæ cædes vindicata per Vitellium.	410.
411	
Galeria Fundana Vitellij vxor.	408
Gallina alba in gremium Liuiæ demissa.	372
ad Gallinas, villa sic dicta.	372
Gallinaceus supra humerum Vitellij, dein supra caput adstans.	410
Gallia Cisalpina.	15
Gallia Comata.	ibid.
Galliarum imperium eligit Cæsar.	ibid.
Galliarum motus.	258
Galliarum tumultuatio.	380
Gallos in curiam recipit Cæsar.	55
Gallus matris deum tympanizans.	126

Gallus

Gallus Tetrinius oculis repente captus.	115
Gallus Asinius.	287
Gallica prouincia.	299
Gamala vrbs Iudææ.	444
Gelotiana.	237
Gemmas studiosè comparat Cæsar.	35
in Gemonias abiecta corpora.	209.210
Genium Augusti.	119
Gergouia.	18
Germani, 83. Germanorum manus dimissa,	
111. Germanorum cohors demissa.	383
Germani, trans Rhenum incolentes, 17. pri-	
mus Romanorum eos aggreditur & cladi-	
bus afficit Cæsar.	17.18
Germanica Caij expeditio.	259
Germanicum bellum.	167
Germanicus.	181.182
Germanici liberos accersit August. 97. vnus è	
Germanici filiis imaginem osculari solitus.	
225	
Germanici coniux & liberi crudelem in mo-	
dum afflicti à Tiberio, 201. 202. liberorum	
mors.	203
Germanici genus, adoptatio, quæstura, con-	
sulatus, res gestæ, mors, 211.212. virtutes	
animi & corporis dotes, ibid. ingenium, be-	
neuolentia, gratia, forma, studiorum, ge-	
nera, ibid. cladis Varianæ reliquias collegit.	
223. eius lenitas. ibid. de eo adoptando	
cogitat	

cogitat Augustus, *ibid.* fauor populi in Italiam, 224. luctus in morte Germanici, *ibid.* eius vxor, liberi, 225. Germanicus obsessus. 263.

Germanicus adoptatus à Tiberio.	174
Germanici in Syria obitus.	191
Germanici mors, præclara facta.	201
Germanici cognomen vnde.	375
Germaniciani.	182
Germaniciani exercitus in verba Vitellij iurant.	398
Germanici.	390
Geryonis oraculum.	173
Gessoriacum.	292
Getarum rex Cotiso.	121
Gigantum ossa.	131
Gladius diui Iulij.	409
GLADIUS titulus libelli.	254
Gladij tres Marti vltori à Caio dedicati.	243
Gladiatores.	19. 107. 109
de Gladiatorum numero Romæ cautum 7. gladiatores sine missione edi prohibiti, 109.	
gladiatorium munus.	7. 28. 165. 265. 327
Glyco medicus.	74
Gracchi.	162
Græcus sermo.	216
Græci soli digni studiis Neronis.	317
Graphio traiectum Cassij brachio à Cæsare.	
61.	

Grassatores inhibiti.	95
Grassaturæ à Tiberio coërcitæ.	189

H

Habitatio Augusti.	130
Halotus.	386
Halotus spado.	316
Hamo piscari solitus Augustus.	138
Harpocras, Claudij libertus.	104
Haruspices secretò consuli vetat Aug.	211
Haruspicium.	56.92
Haruspicem fidet Cæsar.	60
Hastici ludi.	238
Hector.	201
Helius libertus Neronis.	337
Helvius cinna trib. pl.	39
Helvius Priscus 435. eius mors.	<i>ibid.</i>
Helvidius, Helvidij Prisci filius, 464. eius mors.	<i>ibid.</i>
Helvius Cinna per errorem nominis à plebe occisus.	64
Heroum arma.	131
Herculis templum. 5. 133. monumentum.	433
Herculis Musarum ædes.	91
Hercules insanus, 335. à Nerone cantatus.	<i>ibid.</i>
Hæreditates à Domitiano non receptæ.	462
Hæreditates adeundi ratio.	255
Hermogenes Tarnensis, eius mors.	463

Hiem

Hiempfal Rex.	51
Hieroniarum statuæ vnco tractæ & abiectæ in latrinas.	338
Hierosolyma, 145. Hierosolymorum regnum. 357. oppugnatio sub Tito.	444
Hilarion Augusti libertus.	157
Hirtius cuius libelli auctor creditus, 42. li- brum Cæsaris de bel. Gal. imperf. supple- uit idem.	41
Hirtius obsessio D. Bruto opem fert, 74. eius- dem mors.	ibid.
Hirtij consulatus.	164
Hispaniarum defectio.	360
Hispania Tarraconensis.	379
Hispanorum custodiæ circa Cæsarem, 65. amotæ.	ibid.
Historia à Claudio scripta.	313
Historiarum licentiam vt compescuit Augu- stus, 109. histrionibus scena interdicta, 459. in histriones coërcitio adempta ab Augusto, 109. histriones omnium linguarum, 105. histrionum virgis cæsus, 109. flagellis verbera- tus.	ibid.
Horarium secretum Domitiani.	454
Homeri versus, 133. Homerum carmina vult abolere Caius.	251
Homines feris obiecti à Caio.	426
Homines viuos laniandos obiicere voluit Ne- ro polyphago cuidam Ægyptio, 354. homi- nem	

nem nullum pudicum, Neronis persuasio, 343. homines in mare præcipitati, 450. homines infimi generis ad amplissimos honores prouecti. 51

Honores sub Vespasiano venditi, 436. honores nimij à Cæsare recepti, 54. honos defuncto Claudio habitus à Nerone abolitus, à Vesp. restitutus, 317. ab honorum petitione absentes submoti. 20

Hordeo cohortes decimatas pavit Augustus. 76

Horti circa Tiberim populo legati à Cæsare, 61. horti Seruiliani, 364. horti Lamiani, 273. horti Mæcenatiani. 173

Hortensianæ ædes. 130

Hostia immolanti Cæsari aufugit, 45. hostiæ sub C. Cæsare quales. 340

Hydraula. 370

Hylas pantomimus. 109

I

Ianus geminus clausus. 319

Ianus Quirinus. 84

Icarus delapsus. 328

Icellus Galbæ libertus, 368. amicissimus, ibid.

osculo exceptus à Galba. 391

Icuncula puellaris. 371

Idibus Martiis occisus Cæsar, 59. 60. Idus

Martiæ parricidium nominatæ. 66

Ignis per obscæna immissus, nouo questionis

genere

genere, 464. ignes nocturni ad nauigiorum
cursum dirigendum. 294

Ilerda. 53

Ilicis veterrimæ rami aduentu Augusti conua-
lescent. 145

Ilij ἀλωσις à Nerone decantata, 355. Ilium
migraturus Cæsar, si vixisset. 57

Ilienses, 324. Iliensium legatos ridet Tiberius.
201

Iliensibus tributa remissa, 300. Ilienses Ro-
manorum consanguinei. 300

Illyricum. 15. 22. 81

Illyrici defectio, 174. Illyricum domitum à
Tiberio. 175

Ilycias. 160

Imaguncula Augusti ærea vetus. 70. 71

Imberbes Lupercalib. currere vetiti. 94

Imbrices. 334

Immunitates ciuitatibus ademptæ. 188

Imperatorem stantem mori oportet. 441

Imperium magna bellua, Tiberij dictum, 181
imperij opes translaturus Cæsar existimatur,
si vixisset, 57. imperij instrumentum con-
fectum à Vespasiano, 432. imperium L.
Vitellio absente Claudio commissum. 405

Inūdationes Romæ vt coercuerit Augustus. 93

aduersus Incendia excubiæ nocturnæ, 93.

Incendium Romæ, 448. incendiorum dam-
na supplicata. 235

Incen

Incendiarius dictus Vitellius.	418
Incesta coniugia permiffa.	303
Incitatus equi nomen, 269. dona ei facta, honores habiti.	269
Indi quare ad amicitiam Augusti pellecti.	84
Indulgentia Cæſaris.	51
Inediam vnus diei per ſingulos menses adhibere ſolitus Veſpaſianus.	438
Infantis feritas.	244
Inferiorum argumenta.	272
Inferiæ parentibus à Claudio factæ.	284
Ingrati vt tractati à Claudio.	300
Inſtrumentum imperij confectum à Veſpaſiano.	432
Inſularũ domini, 31. inſularum deſagratio.	197
Iocus in rem ſerium verſus, 3. ioci in conſulatum Cæſaris & Bibuli, 13. ioci militum in Cæſarem, 37. & 8. in iocum verſa maximi periculi res ab Auguſto, 125. ioci inuidioſi reſpreſſi,	114
Ioci Claudij.	295. 296
Iocandi licentia ab Aug data in conuiuio.	153
Iosephus captiuus.	427
Iſidorus cynicus.	357
Iſidis ſacra.	402
Iſthmum in Achaia perfodere à C. Cæſare decretum, 239. Iſthmum in Achaia perfodere aggreditur Nero, 332. Iſthmum perfodere cogitat Cæſar.	33

- Italiam delectibus exhausturus exstimatur
 Cæsar, si vixisset 57
 Iter, *poëma Cæsaris sic inscriptum.* 45
 Iuba victus à Cæsare in Africa 27. Iuba
 Hiempsalis filius 51. eius barbam in alter-
 catione inuadit Cæsar 51. in iubam & Sci-
 pionem egreditur Cæsar 45. Iubæ exercitus
 terribilis. 47
 in Iudæa Carmeli Dei ora culum. 247
 Iudæorum iuuentus vt à Tiberio tractata, 189.
 Iudæi vrbe submoti *ibid.* Iudæorum mo-
 tus, 171. Iudæorum ieiunia Sabbatis, 133.
 Iudæi Roma expulsi, 301. Iudæorum luctus
 in morte Cæsaris. 64
 Iudaicus exercitus in verba Vespasiani iu-
 rat, 249. Iudaicus fiscus acerrimè actus à
 Domitiano, 466. Iudaici ritus 189
 Indi cum quatuor decuriæ, 96. iudicibus
 concessum à Claudio beneficium, à Galba
 sublatum, 385. iudicis acerbitas reo pro-
 fruit, 8. iudices quo ætatis anno allecti. 96
 Iudicibus. sexta decuria negata, 385. iudices
 ciuitate Romana donati. 239
 Iudicium Galbæ. 380 Claudij 118. in iudicis
 testem se rogari & refelli patitur Au-
 gustus, 115. iudicia centumviralia, 433. iu-
 dicia ad duo genera iudicium à Cæsare re-
 dacta. 31
 Iudiciariis legibus pari iure quo cæteros, te-
 neri

neri amicos vult Augustus.	116
de Jugurtha C. Marij trophæa.	8
Iulia Cæsaris filia.	1
Iulia amita Cæsaris.	4
Iuliæ Cæsaris filiæ, mors.	18
Iuliæ tumulus.	62
Iuliæ Augusti auix mors.	71
Iulia Cn. Pompeio collocata, 15. repudiat priorem sponsum.	<i>ibid.</i>
Iulia C. Cæsaris soror.	69
Iulia Augusti ex Scriboninia filia.	120
Iulia ex insula in continentem translata,	123.
In eam patris seueritas,	122
Iulia, filia & neptis, omnibus probris conta- minatæ, 122. relegatæ.	<i>ibid.</i>
Iulia Antonij filio desponsata, dein Cotisoni Getarum regi.	141
ad Iuliarum mentionem ingemiscit Au- gustus.	123
Iulia Tiberio nubit.	166
Iulias sepulchro suo inferri vetat August.	158
Iuliam relegatam seuerissimè tractat Tibe- rius,	198. 199
Iulia damnata.	170
ex Iulia nepte editum infantem ali vetat Au- gust.	123
Iuliæ neptis opera ab Augusto diruta.	131
Iuliæ German. filiæ mors.	305
Iuliæ Drusi filiæ mors.	<i>ibid.</i>

Iulia Drusilla.	344
Iuliæ Titi filię & Domitiani cineres misti.	473
Iulius Cæsar diuus.	1
<i>De huius vita & rebus gestis adi synopsis.</i>	
Iulij gladius.	409, 410
Iulij ad aram trecenti mactati.	77
Iulia dicta curia.	274
Iulius portus.	77
Iulius Vindex.	375
Iulius Antonius cos.	376
Iulius Nouatus.	112
Iunius rusticus.	464
eius mors.	<i>ibid.</i>
Iunia Caluina, 440. 441. è gente Augusti.	<i>ibid.</i>
Iunia Claudilla Caligulæ vxor.	229
Iupiter tragædus.	117
Iouis Olympici ædes Athenis, 119. Iouis clunixæ sacerdos, 380. Iouis simulacrum Olympixæ cachinnum edit.	270. 271
Ius quatuor liberorum.	293
Iura trium liberorum.	385
ius anulorum, 25. ius vt dicere solitus Claudius, 287. ius vt dicere solitus Nero, 330.	
ius Quiritum, 293. ius laboriosissimè ac seuerissimè dictum à Cæsare, 32. ius ciuile coarctare destinarat Cæsar.	33
Iusiurandum per Cæsarem, 64. insiurandum senatus, 91. &, 65. insiurandum Claudij peraugustum.	285

Iurisconsultos aboleri vult Caius.	252
Iurisdicção de fideicommissis.	
Iustitium indictum.	242. 181.
Iuvenes vtriusque sexus secularib. ludis nocturnum spectaculum frequentare prohibiti, 94. iuvenes gemini augustiore forma L. Domitio obuij, 318. iuvenes modicis interuallis per vias dispositi, cur.	112
Iuuenalis, dictus dies Saturnalib. adiectus.	236
Iuuenales ludi.	327
Ixi pro ipsi.	142

K

ad Kalendas Græcas, dictum Augusti.	342
Χαρχαδωνιακῶν lib. à Claudio conscripti.	315

L

Laboris patientia in Cæsare.	44
Lacedæmonij in tutela Claudiorum.	164
Lachaniffare.	145
Laches.	49
Lacus Cantabriæ, 379. lacus Curtij. 117. lacus Lucrinus & Auernus.	77
Lambrani.	7
Lamentationes super rogo Cæsaris.	64
Lamiani horti.	275
Lanificio filiam & neptes assuefacit Aug.	121
Lanuuium.	131
Laodiceni.	166
Lapis Numidicus, 64. lapide phengite parietes distincti.	469

Largitio Cæsaris.	17
LATIALIS IVPITER.	240
Latini sermonis ignarus vir, à Claudio vt tractatus, 290. Latinæ colonix de petenda ciuitate agitantes.	5
Latinarum sacrificium.	57
Latinitate donatæ vrbes.	110
Latrocinia à Tiberio coërcita.	189
Latus clauus à Tiberio senatori adēptus.	189.
latus Clauus.	100
Lauandi raritas in Augusto.	137
Lauicanum Cæsaris.	62
ius Laureæ perpetuò gestandæ.	34
Laureum vnde Cæsares triumphaturi, laureas decerpebant.	372. 373
Laurus fulmine afflari negatur.	215
Lecti Augusti.	131
Lecticarum vsus ademptus.	32
Legati Pompeij in Hispania, 25. legati Cæsaris cæli, 18. legati ex Africâ.	186
per Legatos clades passus Cæsar. 27. legatis vxores interuifere, grauatè permissum.	85
Legata populo à Cæfare. 62. legatum Ruscij & Cæpionis irritum, 462. legata sibi facta quomodo restituere solitus Augustus, 125. legata Tiberij & Iulix Augustæ repræsentata à C. Cæfare.	234. 235
Lepidus equitum magister.	62

Lepidi & Gætulici coniuratio.	282
Lepidi iuuenis coniuratio.	81
Lepidæ, generosissimæ fœminæ mors.	198
Lepida vxor Galbæ, eius mors.	376
Lepida Neronis amita.	323
Lepidæ mater Agrippinam iurgio corripit. 376. 377.	
Lepidam amitam ream affligit Nero.	323
Legionum castra geminata, 459. legiones in Armenia sub iugum missæ, 356. legiones contrucidare vult Caius, 263. legiones Cæ- saris, 17. legio decima dimissa, 85. legioni- bus stipendia in perpetuum duplicat Cæ- sar, 19. legio noua Cæsaris vt multata ad Placentiam, 50. legiones tres Alexandria relictæ.	55
Lenitas Cæsaris, 52. Aug.	97
Leo præparatus quem elideret Nero in am- phiteatri arena.	370
Leuitatis nomine tribus notatæ.	162
Lex Iulia.	59. 69. 348
Lex sumptuaria 33. 97. lex Cornelia, <i>ibid.</i> leges corneliæ, 8. legem perferre non potest Au- gustus, 97. lex Vatinia, 15. agraria, 13. clo- dia, 462. curtata, 122. lex in æs incisa, & in ærarium condita. 21. lex à Caio proposita. 258. leges ab Augusto sancitæ & retracta- tæ.	97
Lex de iure magistratuum. 20. lex Peda,	374.

lex Papia Poppæa.

Libri fatidici ab Augusto cremati. 293

Libri fatales. 94

Libellus de cura capillorum. 57

Libelli famosi, 115. libelli in Augustum sparsi. 437
ibid.

Libellos quosdam Cæsaris vetat Augustus publicari, 44. libelli duo Caij, eorum tituli. 264

Liberi plurimorum cum Augusti liberis educati. III

Liberi cõiuratorum à Nerone vt tractati, 353. ad liberos suscipiendos quos exemplo hortatur populum Claudius. 287

Liberas esse debere linguam & mentem in ciuitate libera, *dictum Tiberij.* 184

Liberalitates Neronis. 385

Liberi patris lucus. 147

Libertus in crucem actus, 250. liberti Claudij. 303. per libertos omnia administrat Claudius, 305. libertus Cæsaris capitali pœna affectus. 36

Liberti à Nerone sublati. 332

Libertatis atrium, 93. libertas regionibus & ciuitatibus ditionis regiæ adempta, 431. libertate cur donata prouincia à Nerone, 139. libertatis species inducta à Tiberio. 185

Libertinus miles, 89. libertini, 299. 300. libertinorum filij in curiam non admissi. 330

Librariis

Librariis thecæ graphiariæ ademptæ, 309. librarij crucifixi.	263
Libonis in Tiberium conspiratio.	181
Liburnicæ.	254
Licentia militum Cæsaris.	47
Licentia theatralis inhibita.	460
Licin. Mucianus.	429. 434
Licinius Enceladus.	125
Licinius Crassus orator. 319. Lictores.	13
Literæ Artabani ad Tiberium, 218. litteræ Neronis ad Helium libertum.	337
Litigator Græculus.	289
Litigatores	332
Literas tres novas commentus Claudius.	314
ex Liuia nihil liberorum tulit Augustus,	120
Liuiæ Augustæ obitus, 228. Liuiam Augustam vt obseruauerit Galba.	377
Liuia Drusilla vxor Augusti	120
Liuiam matrem grauatus Tiberius.	199
Liuiæ mors, testamentum, funus, 200. Liuiæ pro Gallo tributario roganti, ciuitas negata ab Augusto.	102
Liuiæ pars vestis & capilli ambusti.	164
Liuia Drusi mater.	274
Liuiæ testamentum.	377
Liuiæ ignobilitas.	241
Liuiæ honores habiti à Claudio.	285
Liuiæ nupt. festinatæ.	126
Liuiorum familiæ insertus Tiberius.	162

Liua Orestilla.	243
Liua Ocellina.	374
Liulla.	210
Lixa cum cultro venatorio repertus iuxta cubiculum Augusti.	82
Loca in vrbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicata.	96
Locusta venenum Neroni dat, 364. locusta venefica, 347. impunitas, prædia, discipuli ei dati.	348
Lollia Paulina, 143. Lollia Paulina Claudij vxor.	302
Lollia Auli Gabini à Cæsare correpta.	47
Lolliana Clades.	84
Lorica sub veste munitus Augustus.	98
Luca.	16
L. Strabonius Libo.	181
L. Cotta Quindecimuir.	57
L. Mummius, qui Corinthum excidit.	374
L. Pifo, Calpurniæ pater, Cæsaris focer.	15
L. Domitius.	318
L. Plancus censor.	321
L. Antonius, 458. superioris Germaniæ præses. <i>ibid.</i> eius mors.	458
L. Agernius.	349
L. Lucullus ad genua Cæsari accidit.	14
L. Afranius Pompeij in Hispania legatus.	25
L. Audasij coniuratio.	81
L. Pifo.	77

L. Saturnini seditiosus tribunatus.	8
L. Cæsaris mors, 53. acta in Iulij Cæsaris ser- uos & libertos.	<i>ibid.</i>
L. Piso Cæsaris focer.	62
L. Munatius Plancus. cos.	164
L. Luceius.	12
L. Paulus censoris filius.	121
L. Titianus Othonis frater.	383
L. Pinarius hæres Cæs.	62
L. Plancus cos.	157
L. Cornificius.	33
L. Antonius Perusiam fugit, 76. fame ad dedi- tionem cogitur.	<i>ibid.</i>
L. Antonius M. Antonij frater.	73
L. Domitius, 16. consulatu detrusus.	<i>ibid.</i>
L. Antonij bellum cum Augusto.	377
L. Domitius.	377
L. Cinna vxoris Cæsaris frater.	4
L. Sullæ statuæ à Cæsare repositæ.	54
L. Otho Tiberio persimilis facie, 302. hono- res eius, res gestæ, 392, 393. vxor, liberi.	<i>ibid.</i>
L. Tucinius.	121
L. Antistius trib. pleb.	16
L. Cassius Longinus.	242
L. Silani mors.	305
L. Vettius index coniurationis Catilinaris.	11
L. Cassius supplex ad Cæsarem receptus, cum Cæsarem posset perdere.	46

L. & C. Augusti filij.	88
L. Paulli coniuratio.	81
L. Adolescentulus infimæ staturæ.	106
Lucius Augusti nepos.	121
Lucrinus lacus.	77
Luctus in morte Germanici.	225
Luculleæ hastæ.	464
Luculliana villa.	218
Ludi Ioui O. M. voti, 85. ludis florales, 377	
ludi honorarij, 96. ludi quinquennales, 81	
119. Pontificales, 107. ludorum spectatio.	
101. ludi ab Augusto facti suo & aliorum	
nomine, 105. ludi hastici, 237. ludi à Ti-	
berio dati, 356. à Claudio editi, 294. ludi	
sæculares, 94. 295. 456. compitalitij, 74	
ludi à Cæsare editi, 7. ludi victoriæ Cæsaris	
facti, 73. ludi Maximi dicti.	327
Lugdunum, 231. Lugduni ara Augusto dedi-	
cata.	276. 277
Lugere damnatos propinquis prohibitu.	208
Lupanar in palatio constitutum.	258
Lupercos decerni sibi passus Cæsar.	53
Lupercale sacrum.	94
Lupum auribus tenere.	183
Luscio, poëma Neronis.	453
Lusitanorum xxx. M. perfidè trucidata, 374	
Lusitanorum oppida à Cæsare turpiter dire-	
pta.	40
Lustrum in campo Martio.	152

Luxus genus à Nerone excogitatum.	343
Lyciis libertas adempta.	500
M	
Macedonia & Achaia senatui redditæ à Claudio.	<i>ibid.</i>
in Macedoniam transitus Cæsaris.	20.26
Maceſti annona à Tiberio temperata.	188
Macro.	250.244
Mæcenatis taciturnitas.	124
Mæcenatis in domo æger cubat Aug.	130.131
Mæcenatiana turris.	355
Magistratum comitiis quomodo se gereret August. 116. ne magistratus disposito honore statim in prouincias mitterentur, auctor Augustus.	99
Magistratus in plures annos ordinati, 55. de magistratum iure lex.	20
Magnus Pompeius.	69
Maleficia impunè non finit Augustus.	96
Mallonia.	195
ad Malum punicum, 462. de maioribus suis pro concione memorandi consuetudo,	186
Mamercus Æmilius Cæsaris propinquus.	2
Mamurra.	152
Mancipia ægra in insulam Æsculapij exposita.	300
Manus amputatæ.	464
Manus equitum armata præsidij causa curiam circumstans.	9

Manu

Manumittendi modus terminatus.	102
Marabodus German.	191
Marcellus princeps coniurationis in Cæsarem.	58
Marcel. Iulius maritus.	120
Marcellus M. Agrippæ prælatus.	124
Marcel. Octaviæ filius.	165
Marcelliani theatri scena.	437
Martia Futnilla.	444
Marcij reges.	4
Marcus Philippus, Augusti vitricus.	72
Marcus Philippus.	92
M. Varro Pompeij in Hispania legatus.	25
M. Catonis constantia.	9
M. Cato curia per lictorem extractus, & in carcerem duci iussus, 14. eius de Cæsare di- ctum.	39
M. Gallius.	165
M. Valerius Messalia cos.	335
M. Bibulus Collega Cæs.	6
M. Bibulus & pollux in vno conueniunt. 7.	
M. Bibuli edicta. 6. M. Bibulus foro armis expulsus à Cæsare, in eum ioci & versus. ib.	
M. Agrippæ secessus Mytilenas.	124. 168
M. Agrippinæ patientia.	124
M. Agrippina Iuliæ maritus.	110
M. Agrippa ab Augusto adoptatus, 174. Agrip- pæ abdicatio.	174
M. Agrippæ complura & egregia opera.	93

M. Agrippa

M. Agrippa cæruleo vexillo donatus.	87
M. Marcellus ad munera publica admotus.	168
M. Varroni cura comparandarum bibliothecarum data.	33
Martis Vltoris ædes.	83
M. Anton. auus Claud.	285
M. Lepidus.	79.
M. Lepidus hostis Augusti, in senatum lectus.	115
M. Lepidi dissensio Romæ, 2. Cæsarem ad societatem inuitat.	<i>ibid.</i>
M. Æmilius Lepidus cos.	164
M. Antonius consul.	62
M. Antonij bella cum Augusto.	73
M. Antonius Augusti conatibus obsistit,	72
M. Anton. societas Aug. suspecta. 79. M. Antonius & L. frater Augusto quid obiecerint,	167.
M. Antonij ad Augustum epistola,	127.
M. Antonio honores habiti à Claudio.	285
M. Crassus, 6. eius aliorum conspiratio.	<i>ibid.</i>
M. Crassi, 6. & Cn. Pompeij inimicitia, 12. reconciliatio.	<i>ib.</i>
M. Crasso signa à Parthis adēpta. 167. à Tiberio recepta.	<i>ibid.</i>
M. Tullij Ciceronis, & Antonij consulatus.	69
M. Silanus.	219
M. Iollius.	171
M. Fauonius Catonis æmulus.	76
M. Cl. Marcellus Cæsaris conatibus obsistit.	20
M. Lepidus Mnester.	253
M. Egnatij	

M. Egnatij coniuratio.	81
M. Auctorius Naso.	6
M. Petreius Pompeij in Hispania legatus.	26
M. Atius Balb, 69. genus	<i>ibid.</i>
M. Saluius Otho.	
<i>de hoc adi synopsin.</i>	
Maria infecta.	274
Margaritam sexag. n-s. Seruiliæ mercatus Cæsar.	38
Margaritas aceto liquefactas sorbet Caius.	254
Margaritarum vsus ademptus.	32
de Maritandis ordinibus lex.	97
Maritis è plebe proprij ordines assignati.	107
Maritima præcipuè ab Augusto frequentata in secessibus.	131
Marmoream se relinquere, quam lateriam ac- cepisset, <i>Augusti de urbe Roma dictum.</i>	91
Marti res diuina facta.	67
Marsicum bellum.	85
Mares castrari vetat Galba.	459
Masgabes.	154
Masinthas nobilis iuuenis, 51. Massilia,	292
Massiliæ obsidio.	25
Massilienses obsidione cincti, 320. Massilienses portas claudunt Cæsari.	25
Mater à filio interfecta.	349
Matris concubitum appetit Nero.	342
Matres familiæ denudatæ.	127

Mathematicis infensus Vitellius, 415. mathematici Vrbe pulsi à Tiberio, 189. Italia excedere iussi. 415

Matianum malum. 475

Matrimoniorum crebra mutatio. 98

Matronæ in tumultu læsæ, 245. matrona veste & bonis exuta, 347. matronas prostratæ pudicitia à propinquis coërceri vult Tiberius. 188. matrona circumtonsa in puerili habitu, 109. matronæ à Proculo adulteratæ, 125. matronæ ornamenta sua rogo Cæsaris iniiciunt. 64

Matronale ius ac dign. 189

Mauri & Syri pueri Augusti probati. 38

Mausoleum, 157. Mausoleum Cæsarium de repente patefactum, 440. de mausoleo vxor exaudita Neronem ciens. 363

Maximus Parthenij libertus Domitiani interfector. 472

Mechanico præmium à Vespasiano oblatum. 437

Medici admoti morientibus à Nerone, ad quos vsus, 353. 354. medicus manumissus, 320. medicorū consilio nō tegitur Tiberius. 215

Medicinam qui profiterentur, ciuitate donati à Cæsare. 32

Mediolanum. 82

Megistanes. 214

Meleager. 195

O o

Menas.

Menas.	131
Menecrates citharædus.	344
Mensæ Augusti.	131
Mensis appellatio à Cæsaris nomine, 55. mēsis Neroneus, de Aprili, 371. mēsis Augusti ap- pellatio.	156
Mero.	93
Meretrix Agrippinæ simillimæ.	342
Meritoria rheda.	44
Mercium peregrinarum portoria instituta.	32
Messallina Claud. vxor.	292
Messallinæ cum Silio nuptiæ, 306. Messallinæ flagitia & dedecora.	302
Messallina supplicio affecta, 301. Messallina Neronis, 401. Messallinæ obitus.	312
Metallorum ius ciuitatibus multis à Tiberio ademptum.	198
Pro Metello. <i>Oratio sic inscripta.</i>	41
Metius Rufus Ægypto præfectus.	456
Metius Pomposianus.	435. 462
Metoposcopi prædictio de Titi imperio.	442
Militum licentia, 340. milites in luctu defuncti Othonis vim sibi inferunt, 401. militis fidē primis Cæsarum præmio pigneratus Claud. 284. militi multa imposita à Galba, 377. mi- lites non amplius cōmitones. ab Aug. di- cti, 86. miles secretus à populo, 107. milites domos senatorum ingredi prohibiti, 299. 300. miles libertinus, 86. miles decollandi	

artifex, 250. miles ferendæ opis gratia ac-
 currit Neroni dum tragœdiam ludit, 335.
 militũ circa delicta vt se gesserit Cæsar. 47.
 48. milites fama hostilium copiarum per-
 territos, rem amplificãdo confirmabat Cæ-
 sar, 47. milites classarij à Galba decimati.
 383. miles gladio se cõfodit ad pedes Otho-
 nis, 400. 401. militum Cæsarís disciplina.
 47. miles gregarius spectaculo ludorum in
 xiv. ordinibus sedens, 76. milites quam di-
 lecti Cæsarí, 48. miles prætorianus ob sur-
 reptum pavonem è viridario capite punitus
 207. militum Cæsarís virtus incredibilis, 49
 studium erga Cæsarem, 49. milites Cæsarís
 commilitones appellati, 48. milites aduer-
 so apud Dyrrachium prælio pœnam depof-
 centes vltro consolandos magis quam pu-
 niendos habuit Cæsar, 49. militum Cæsarís
 licentia, 48. milites capite puniti, 392. mi-
 lites vnguentati bene pugnare possunt, 48
 milites Cæsarís culti. *ibid.* eorundem arma
 auro & argento posita, 48. miles Latinè res-
 pondere iussus, 217. militum quidquid vbi-
 que, ad certam stipendiorũ formulã adstri-
 ctum ab Aug. 111. militem vnde probaret
 Cæsar, 47. milites à Cæsare Quirites appel-
 lati. 50
 rem Militarem vt instituerit August. 58. circa
 dona militaria qualis fuerit Aug. 86. 87
 Militia

Militia Caij.	359
Militia equestris à Claudio ordinata.	299
Militiæ imaginariæ genus.	<i>ibid.</i>
Miliarium aureum.	396
Milo circumpositis armatis causam apud iudices dicit.	22
Ministri C. & Lucij in flumen præcipitati, 125.	
126	
Minois exemplum secutus Tiberius.	216
Mirmiollionem se cum rudibus batuentē confodit Caius, 256. mirmillonum armaturæ rescissæ.	269
Mineræ Quinquatria.	467
Collegium institutum eidem. <i>ibid.</i> Mineræ cultor Domitianus. 479. Miscelli Ludi. 258	
Misficius prætorianus.	366
Misilia rerum omnium populo sparsa	327
Mithridates Asiam vastat.	3
Mithridates magnus.	26
Mithridates à Pompeio victus.	22
Μητροπόλις.	356
Mitylenæ, 168. Mitylenarum expugnatio.	2
Mnester pantomimus quam charus Caio, 268	
Mnesteris Pantomimi tragœdia.	271
Moderatio Augusti.	84. 85
Mœchus caluus, de Cæsare dictum.	38
Mœsiacus exercitus.	438
Montæ serui à Cæsare præpositi.	55
Monopolium.	216

Mons Gebenna.	17
Montes Ceraunij.	81
Monumentum Iuliæ ictum fulmine. 150. mo- numenti insculptio, 359. monumentum ca- pyis.	95
Morbonia.	435
Morbo quartanæ laborat Cæsar.	1
Moriendum esse <i>Augusti dictum ad eos, qui ve- niam orarent.</i>	77
Mors Othonis minimè respondens vitæ, 402 mortem nepotum patientius fert Augustus, quam Iuliarum probrum, 122. mortem le- uissimum supplicium ducebat Tiberius. 209	
Mortis genus rperum à Tiberio, 210. mortis lentum genus aspernatur Cæsar, 65. mor- tem sibi celerem optat.	<i>ibid.</i>
Mos antiquus Romæ.	13
Mucia Cn. Pompeij à Cæsare corrupta.	37
Mulæ partus.	375
Mulier grauissimis tormētis excruciatà, de sce- lere patroni reticet, 235. mulieris barbaræ species humana amplior, 275. mulieres ante horam 5. venient in theatrum vetat Augu- stus, 108. mulier omniū virorum de Cæsare dictū, 38. mulieres in spectaculis enixæ. 337	
Muliebris sexus athletarum spectaculo sub- motus.	107
Mulio cur vulgò dictus Vespasianus.	424
Muli tres, xxx. millibus nummūm empti.	188

Multitudo hominum Romæ.	10
Mummia Achaia.	374
Munatius Plancus.	71.93
Munda.	49
Mundense prælium.	43
Munus populo pronunciat Cæsar in filiæ me- moriæ.	18
Munus gladiatorium.	7.165.327
Munera gladiatoria à C. Cæsare edita.	236
Munus gladiatorium.	321
Munera quibus donatus est à Pompeia Tibe- rius.	164.165
Munificentia Cæsaris.	7
Murenæ coniuratio.	117
Murrhinus calix.	129
Murus disiectus Neapolim intranti Neroni.	
339	
Mutinense bellum.	72
Ab Augusto ut transactum.	74.75
Mylæ.	77
N	
Næmiam canere.	156
Nanus adstans mensæ Tiberij.	209
Narbona.	164
Narcissus, 423. narciss. Claudio ab epistolis.	
304. narcissi imagines aureæ.	406
Natrix serpentis genus.	229
Nanlochus.	77
Navis matris deûm Tiberino vado obhærens.	161

161. nauis Alexandrina puluerem luctato- ribus aulicis aduehens, 362. Dertofam ap- pellens.	382
Nauale prælium Romæ.	165
Nauigandi studium in Augusto.	137
Naumachia.	29. 297. 328. 450.
Neapolis.	154. 333. 339
Neapolitanum certamen.	285
Neapolitanorum resp.	145
Negotiantium ratio habita sub Augusto.	105
negotiatoribus certa lucra proposita.	293
Nepotes ab Aug. vt edocti.	121
Nepotes vt instituerit Aug.	<i>ibid.</i>
Nemausenses statuas Tiberij subuertunt.	171
Nemorensis villa Cæs.	35
Nemorensis Rex.	253
Neoptolemus tragædus.	271
Nero.	304
Neronis genus, natiuitas. præfagia, & alia. <i>De his adi synopsis.</i>	
Neronis pater ex Antonia, 321. vir detestabi- lis. <i>ibid.</i> ab eo acta, perfidia, adulteria, in- cesta, 322. mors.	<i>ibid.</i>
Nero adscitus in familiam Claudiam.	312
Nero lingua Sabina quid significet.	160
Nero & Otho riuales, 394. de Neronis adop- tione Claudij pœnitentia.	315
Neroni inferiæ à Vitellio datæ, 412. Neroni quid maximè Vitellium conciliauerit, 407	

Neronis liberalitates, 385.	Neronis nomen	
Othoni datum adulationis gratia.		397
Nero quidam apud Parthos, propter nomen vt exceptus.		372
Neroniana cantica.		412
Neronia, certamen quinquennale sic dictū.		228
Neroneus mensis.		371
Neropolim Romā nuncupare voluit Nero.	<i>ibid.</i>	
Nerua Domitiani successor.		452
Neruæ forum.		457
Nerulonensis mensarius.		69
Nicanor.		142
Nicomedes rex, 2. Nicomedis cū Cæsare con- tubernium.		36
Nicon, asini nomen.		151
Nicopolis apud Actium condita.		81
Niobe cantata à Nerone, 335. nando traiecit flumina Cæsar, 44. nandi peritia summa in Cæsare.		47
Noctu ingredi aut egredi quare solitus Aug.		114
Nola, 154. Nolæ, templum Augusti.		192
Nomentana via.		365
Nominis error, 248. per nominis errorem oc- cisus à plebe Heluius cinna, 64. nomina Ro- mana à quibus noluerit Claud. vsurpari.		300
Nonæ.		145
Nonius niger quæstor.		11
Norbanus Flaccus cos.		406

Notæ Augusti in scribendo, 142. notis utebatur Cæsar in epistolis.	43
Notæ in corpore Augusti.	136
Nouellatio prohibita à Domitiano.	459
Nouember mensis.	96
Nouum comum.	21
Nuceria.	404
Nudæ puellæ in cœna ministrantes.	193
Numidicus lapis.	64
Nummi à Caio sparsi in plebem.	252
Nûmus argenteus nota syderis capricorni.	150
rei Nummariaæ copia Romæ.	103
Nummulario manus amputatæ.	380
Nuntios suos sæpè præuenit Cæsar.	44
Nuptiæ prætorij viri diremptæ.	32
Nursini extorres oppido suo acti.	75
Nucibus ludere.	138
Nymphidij Sabini mors.	383
Nyfa filia Nicomedos.	37
O	
Obeliscus.	294
per Obcœna Caio ferrum adactum.	273
Obsidio Massiliaæ.	25
Obsidum nouum genus exactû ab Augusto.	83
Oceani spolia à Caio relata.	262
Ocellatæ sorores, Vestales virgines corruptæ & morte multatæ.	461
Ocellatis ludere.	138
Octauia gens.	66

Octauiarum duplex familia.	57
Octauij in Thraciam exercitus, 147. Octauio ara cōsecrata, 67. Octau. ædilis. 89. Octauij fomniū, 147. Octauij Aug. patris res gestæ. 68. mors, 69. liberi. <i>ibid.</i> vxores. <i>ibid.</i>	
Octauia minor.	<i>ibid.</i>
Octauia Marcello nupta, ad Pompeium trāsita, 19	
Octauix̄ sororis Augusti mors.	119
Octauia Claudij filia.	304
Octauia Neronis vxor relegata, 351. falso no- mine sublata.	<i>ibid.</i>
Octauius vicus.	66
October mensis.	99. 183
Odeum.	458
Oderint, dum probent, <i>dictum Tiberij.</i>	207
Oderint dum metuant. <i>Caij dictum.</i>	249
Oedipus excæcatus, cantatus à Nerone.	335
Oedipus tragœdia, <i>scriptum Casaris.</i>	44
Officia noua ab Augusto excogitata.	99
Omen sinistrum in melius vertit Cæsar.	45
Oppius Sabinus consularis oppressus.	458
Oppius cuius libelli auctor creditus.	42
Opera Augusti sub nomine alieno edita.	92
Opera à Claudio perfecta, 293. operum publi- corum cura, 99. opera sub C. Cæsare abso- luta.	238
Opima spolia.	276
Oraculum Paphix̄ Veneris, 444. oracula vrbi vicinæ	

vicina disficere vult Augustus, 121. Oraculum carmeli Dei in Iudæa.	429
ab Oratorum veterum cognitione Neronem auertit Seneca.	369
Oratio quæ inscribitur <i>pro Sardis</i> , 41. orationes Q. Metelli, 143. orat. Rutilij, 57. orationes Cæsaris, 143. oratio Neronis in Vindicem.	363
in Orchestra sedere Germanorum legatis concedit Claudius, 301. quibus vt concedi solitum. <i>ibid.</i> in orchestra considere legatis sociarum liberarumque gentium Romæ vetitum, 107. in orchestra spectandi ius.	98
Orcini qui dicti.	<i>ibid.</i>
Ordines purgati.	432
Orestes matricida cantatus à Nerone.	335
Ornamenta consularia.	298
Ortalus Q. Hortensij oratoris nepos.	196
Oscula quotidiana edicto prohibet Tiberius.	188
Osculata filium Cæsarem mater.	8
Ostenta Augusto ablata futuræ potentiæ, 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. ostentis plurimum moueri solitus Augustus, 144. ostentum Cæsari oblatum, 24. ostentum quo Tiberius constantius inire prælia solitus, 176. 177. ostenta futuræ Tibesij potentiæ.	172
Ostentum.	144. 147
	<i>Vide</i>

Vide prodigium.

Ostia.	168
Ostiensis portus.	293.294
Ostiensis prouincia.	299
Ostiensis à Claudio grauiter correpti.	311
Othonis memoriæ inscriptus lapis.	412
Ouationes Augusti.	84
Ouatio A. Plautio decreta.	299
P	
Paconius.	207.210
Pædagogi, 107. pædagogi C. & Lucij in flumen præcipitati.	125.126
Pætus Thraseas.	353
Palatinæ domus restitutio, 117. Palatini ludii.	270
Palatini Atrienſis cella de cælo tacta.	271
Palfurius Sura.	467
Palilia.	235
Pallas Claudio à rationibus.	304
Pallantis imagines aureæ.	406
Palmæ arbor.	149
Palma enata inter iuncturas lapidum.	144.145
Paludamentum Cæsar nando seruat.	47
Pandatariam relegata Agrippina.	202
Panis genus ex herba confectum, 49. panis fragminibus instructus à plebe Claudius in anona, 263. panes & opsonia ex auro, 254	
panis inopia Romæ.	257
Pannonia, 83. Pannonicum bellum.	167

Pansa

Pansa opem fert D. Bruto obfesso, 74. eiusdem mors.	ibid.
Pansæ consulatus.	164
Pantomimi releg. 331. pantomimorum seditiones.	341
Papia Poppæa lex.	298
Pasiphaë Minois vxor.	373
Pasiphaen ligneo iuuençæ simulachro abditâ taurus inrit.	318
boni Pastoris tondere pecus non deglubere. Tiberij dictum	187
Parfimoniam Tiberij.	188
PAREN S PATRI Æ, inscriptio Casaris columna.	64
Parentes supplicio filiorum interesse coacti, 147	
Paris histrio, 455. cur à Nerone occisus.	370
Paridis pantomimi discipulus, 462. eius mors.	463
Parrhasij tabula.	195
Parricidæ bonis omnibus multati.	32
Parricidij reus.	97
Parthenius.	216
Parthenius Demitiani interfector.	471
Parthis bellum inferre cogitat Cæsar, 33. Parthos, nisi à rege non posse vinci.	57
Parthorum rex capil.	448
Parthi Augusto Armeniâ vindicâdi cedunt.	84
Parthorum obsides primùm Romam missæ	106
Parthorum legati, 174. Patavium.	171

PA

PATRIS PATRIÆ, nomen à Nerone recusatum.	325
Pater familias canibus obiectus.	463
Patina Vitellij.	414
Patinarius dictus Vitellius.	418
Patritiorum potētiae assertores maximi, Claud.	
159	
Patrobij Neroniani libertus	360
Patronus seuerus & clemens Augustus.	125
Pauimenta tessellata & sectilia circumlata in expeditionibus à Cæs.	35
Paulus.	78
Paulus & Plancus censores.	290
Pacis templum.	412
de pecuniis mutuis decretum Cæsaris, 32. pecuniæ comparandæ modus.	255
Pedia lex.	320
Pedes Claudij excalceados sibi petit Vitellius.	
405	
Pedibus agmen sæpius anteibat Cæsar.	44
Percussores Cæsaris in tutoribus filij, testamento nominati, 62. omnes male petiere.	66
Perduellionis dies C. Rabirio dictus.	8
Peregrini in senatum allecti	58
Maximi periculiæres, in iocum versa ab Aug.	
103	
Periculum Cæs. à L. Cassio, 46. periculũ summum Cæsari Alexandriae.	40. 47
Fertinacia Augusti.	89

Peruigilium indictum.	268
Perusia capta.	77
Perusium captum.	72
Pestilentia summa, 336. Romæ.	448
Patinam vxorem repetit Claudius.	302
Petreius.	53
Petro, 420. eius filius.	420. 421
Petronia Vitellij vxor.	407
Petronianus Vitellij filius, captus altero ocu- lo. <i>ibid.</i> eius mors.	408
Phaon libertus.	365
Phaontis codicilli.	367
Pharmacusa insula.	3
Pharsalicum prælium.	26
Pharsalica acies.	25
Pharnaces Mithridatis filius, 26. eius res gestæ & clades.	<i>ibid.</i>
Phengite lapide parietes à Domitiano destina- cti.	469.
Phimelo seruus Cæsaris à manu, 52. eius mors. <i>ibid.</i>	
Philippi regis Macedonum interitus.	271
Philippense bellum.	72
Philosophorum libertatem lenissimè tulit Ve- spasianus.	434
à Philosophia Neronem auertit mater.	369
Phœbe liberta suspendio vitam finit, 122. su- per ea dictum Augusti.	<i>ibid.</i>
Phyllis Domitiani nutrix.	473

Picenum

Picenum occupat Cæsar.	52
Pila.	138
Pinarius eques R. ab Augusto cõfodi iussus.	89
à Piratis captus Cæsar, 52. iidem à Cæsare tra-	
ctati.	<i>ibid.</i>
Piscator miserè tractatus à Tiberio.	
Piscina à Nerone inchoata.	345
Piscis ad pedes Augusti iacens.	151
Piso Germanici inreceptor.	404
Piso frugi Licinianus, 387. adoptatus à Galba.	
<i>ibid.</i>	
Pisoniana coniuratio.	353
Pistor compedibus à Cæsare vincetus.	55
Pitholai carmine in Cæsarem maledicentissi-	
ma.	54
Placentia	50
Plancus censor.	260
Plato.	251
Plausũ sibi à stantibus quæritur Augustus.	116
Plautia Virgulanilla, Claudij vxor.	302
Plautij Rufi coniuratio.	81
in Plebem violētissima Claudiorũ familia.	161
Plebiscitum Pompeij.	20
Plostra.	439
Plotia rogatio.	4
Pocillo auix argenteo potare solitus Vespasia-	
nus.	422
Poëma Neronis.	452
Pœna theatralis tot pœnæ facinorum auctæ à	
Cæsare	

Cæsare, 32. pœnam vltimam statuere, quid.	9
Pœni Sicilia expulsi.	160
Pœnitentia Aug. 89. Pœnitentia M. Crassi.	6
Pœta igni crematus.	247
Pœtæ obiectum in tragœdia Agamemnō probris laceffisse, 208. Pœtæ præstantes & artifices Vespasiano coënti.	437
Polemon Rex ponti.	332
Polentina plebs.	190
Pollux & Castor, 7. Pollucis & Castoris ædes, 177.	
Pollio Asinius.	42
Polybius Augusti libertus.	157
Polybus Claudio à studiis.	304
Polycratis regia.	239
Polyphagus quidam Ægyptius.	354
Pompeio exprobratio facta, 36. Pœpeij & Cæsaris necessitudo, 19. Pompeij copias inuadit Cæsar.	25
Pompeij liberos in Hispania vincit Cæsar, 27	
Pompeij statuæ à Cæsare repositæ, 54. Pompeij & Marci Crassi inimicitia reconciliatio, 12. Pompeij plebiscitum, 20. Pompeij statua translata, 95. Pompeius Pharsalico prælio fufus, 26. fugit Alexandriam. <i>ibid.</i> vbi occisus. <i>ibid.</i> Pompeij fœlicitatē in quo prædicat Cæsar.	26
Pompeius Macer, 44. ei ordinadæ bibliothecæ ab August. demandantur.	<i>ibid.</i>

P p

Pom

Pompeius quidam, eques Romanus.	205
Pompeiana domus.	173
Pompeia adulterata per P. Clodium.	45
Pompeiam repudiat Cæsar.	52
Pompeia Cæsaris vxor, 4. & 52. genus 4. Cæsar saris cum illa diuortium.	ibid.
Pompeia, Sexta Pompeij soror.	164
Pomponius Flaccus.	193
Pomptinas paludes siccare destinat Cæsar.	33
Pontis dedicatio, 250. pontis ruina.	82
Pons Baianus,	237
Pontificatus Augusti. 93. P. Scipionis.	163
Pontificales ludi.	107
Ponti regnum in prouinciæ formã redactũ.	332
Pontius Aquila, 56. in eum Cæsaris indigna- tio.	ibid.
Popinarum coërcitio ædilibus adempta.	319
Poppæa Sabina Neronis vxor, 350. ictu calcis à Nerone sublata. 331. marito abducta, 331. marito abducta.	439
ad Populum prouocatio.	8
Populi recensio, 101. populi Rom. vnã cer- uicem optat Caligula. 249. populi benefi- cium.	218
Porius essedarius.	253
Portenta somniorum Neronem terrentia. 363 <i>Vide prodigia.</i>	
Porticus Liuiæ. 92. Octaviæ. 77. Caij & Lucij. <i>ibid.</i>	

Portus

Portus operis sumptuosissimi, 326.	portus Iulius.	77
Posides Claudij libertus.		304
Postumia Seruitij Sulpitij à Cæsare corrupta		37
Potare recusans libertus, quantum iubebatur occisus.		323
Potestatem maiorem apud se quæstor compelli passus, à Cæsare multatur.		11
malè Præcinctum puerum cauerent <i>Sulla de Cæsare dictum.</i>		35
Prædia Cosona.		422
Prædictio Cæsaris.		8
Præfectura prætorij ab equite Rom. semper administrari solita antequam Titus cam susciperet.		445.446
Præfectus alexæ, de vi & rapinis reus.		185
Præfecti pro prætoribus constituti.		55
Præfectura morum à Cæsare recepta.		54
Præmia coniurationes de regentibus constituta.		11
Præmia delatorum Papiæ legis.		326
Præneste.		131
Prænestina Fortuna.		470
Prænestinæ sortes.		215
Præfagia de genitura Neronis.		322
Præfidibus provinciarum propagatum imperium.		84
Prætextati.		107

Prætextæ liberorum à matronis flammis inie- ctæ super rogo Cæsaris.	64
Prætor à Tiberio collaudatus, 186. Prætoris caput à Nerone confauciatum, 341. præto- rum numerus auctus.	110
pro Prætoribus præfecti constituti.	55
decem prætoriiis viris consularia ornamenta tributa	55
Prætoriani à Galba commoti.	386
Prasinus agitator.	336
Prasinæ factioni deditus Caius.	269
Pandia duo à Cæsare data.	28
Prandium mille mensis à Tiberio, populo da- tum.	277
Priamus fœlix cur appellatus à Tiberio.	211
Priapus thessera dari solita à Caio.	270
Pimipilaris viri funus.	190
Principes Galliarum, Hispaniarum & alij à Tiberio confiscati.	298
Principattum fato dari, <i>dictum Titi</i> .	450
Probrum Iuliarum quàm impatienter fert Au- gustus.	112
Proconsulibus certa pecunia constituta.	99
Proculi mors ob adulteratas matronas.	125
Procuratores rapacissimi ad ampliora officia promoti à Vespasiano.	436
Prodigia futuri Galbæ imperij, 475. mortem Galbæ portendentia, 387. Caio cædem por- tendentia, 270. 271. prodigium Romæ, 144.	&

& 145. prodigia Cæsari cædem denuncian- tia.	69
Vespasiano imperium portendentia. 425. 426	
Prodigium, <i>vide ostentum.</i>	287
Prælium nauale apud Siciliam, 160. Claudius Pulcher in eo superatus.	<i>ibid.</i>
Promercale.	40
Proscriptio Romæ facta.	8
Proscriptorum liberi ad honores admissi.	31
Prouinciæ exhaustæ à Nerone, 355. prouin- cias validiores suscipit August. 110. prouin- cias cum Augusto partitur Tiberius, 177 prouinciæ præsidibus propagatum im- perium, 84. prouincias ornare, 11. prouin- cias cum imperio petituri, vnde deduceren- tur. 92. Psilocitharistæ. 456. Psylli.	80
Ptolomæi Ægypti Regis bellum cum Cæsare. 26	
Ptolomæo sex millia talentorum per Cæsarem oblata.	40
Ptolomæus Regis Iubæ filius.	244
Ptolomæus cur à Caio percussus	252
P. Nigidus.	147
P. Clodius, 160. 161. Ciceronis inimicus.	41
P. Clodij adulterium creditum cum Pompeia Cæsaris vxore.	5. & 12
P. Clodij cædes. 18. P. Scipio Pontifex.	163
P. Dolabella Cæsaris legatus classem in Illy- rico amittit.	27

Publius Vitellius Germanici comes.	404
Publij Sullæ & aliorum coniuratio, 6. Idem ambitus condemnatus.	<i>ibid.</i>
P. Seruilius Isauricus, 120. eiusdem filia Au- gusti sponsa.	<i>ibid.</i>
Publicani.	14
Pudicitia Cæsarum famam quid læserit.	36
de Pudicitia lex.	97
Puer in vico citatis iumentis à Neronis patre obtritus, 32. puero capillus canescens, 379	
Puerulus coccinatus ante pedes Domitiani stans semper.	456
pueræ pro puellæ.	227
Puellæ palatium introeuntes contrectari soli- tæ.	309
Puellæ nudæ in cœna ministrantes.	193
Pugiles.	107. 108
Pugillarum traditio, lenissimum genus admo- nitionis Augusti.	101
P V G I O titulus libelli.	264
Pugio quo se Otho confoderat Marti dedican- dus mittitur.	412
Pulchri & comati à Caio deturpari soliti.	252
Pullatorum turba.	103
Pullati.	107
Pulleiacus.	141
Puluinar iuxta deos decerni sibi passus Cæs.	55
Punicum bellum secundum.	67
Pupilli.	298

Puteolanus finus.	153
Pyllades histrio vrbe & Italia submotus.	109
Pyralis.	253
Pyrrhus.	260
Pyrrichæ.	328
Pyrrichæ saltatores.	29
Pyro strangulatus Drusus.	303

Q

Quadrigariorum lusus vetiti.	311
Quæstio de sicariis habita, 8. quæstionis no- uum genus.	464
Quæstor Cæsaris arreptus, 16. quæstor à Caio quomodo tractatus, 145. quæstor multatus quod maiorem potestatem apud se compel- lari passus esset.	11
Quæstorius vir senatu motus.	460
Quartanæ morbo laborat Cæsar.	1
Quereus antiquæ ostentum.	425
Quinquatrium solennia.	349
Quinquatriæ Mineræ à quotannis celebra- tæ.	454
Quinquennale certamen, 154. primus Romæ instituit Nero.	328
Quinquennales ludi.	82. 119.
Quirinus.	198
Quintilius Varus, 175. eius clades.	ibid.
Q. Haterius.	184
Q. Eulogius.	403
Q. Pedius hæres Cæsaris.	62

Q. Pomponius.	4
Q. Hortensius orator.	196
Q. Cnrtius indexconiurationis Catilinarix. II	422
Q. Sulpicius Camerinus cos.	ibid.
Q. Gallius prætor, 91. eius mors.	9
Q. Calpenus.	52
Q. Maximus.	403
Q. Vitellius.	403
Q. Vitellius diui Augusti quæstor.	9
Q. Catulus.	148
Q. Catuli somnium.	173
Q. Catulus Capitolinus.	

R

Rabirius Postumus.	291
Radere capita in luctu etiã reginæ solitæ.	224
Ranæ filere iussæ.	148
Rapa in Vaspasianum iacta.	424
Rapinæ Caij, 235. Neronis.	346. 347
Rationes imperij à Tiberio intermissæ.	24
Rationarium imperij.	90
Rauenna.	22. 82
Rauennæ classis Aug.	111
Reatinar.	441
Recensus populi	31
Regaliolus auis.	60
Regna pretio dat Cæsar.	40
Religione spreta, curiam introit Cæs. 60. religione nulla abinceptis absterritus Cæs. 45	
Repetundarum cõuicti ordine senatorio moti	

32. Reip. status à Cæsare ordinatus, 30. resp. triduum sine summa potestate, 225. de Rep. reddenda cogitat Augustus, 90. Reip. caussa absens, reus fieri non poterat, 16. Reip. sub Cæsare appellatio modò sine corpore ac specie, 55. 56. rerum actui xxx. dies ab August. accommodati, 96. rerum actum diuisum coniunxit Claudius.	298
Rete auratum Neronis.	344
Retia: iorum tunicatorum dimicatio.	249
Reorum diuturnorum nomina abolita.	96
Reus peregrinitatis.	289
Reus precibus ereptus ab Aug. 117. rei vt discrimine liberati.	462
Rex regum, 224. regis nomen à Cæsare affectatum.	52
Reges in potestate deorum.	4
Regum sanctitas.	<i>ibid.</i>
Reges quotidiana officia August. præstâtes. 119	
Reges infestos vt represserit Tiberius. 191	
Rhætia.	85
Rhæticum bellum.	167
Rhæticum vinum.	134
Rheda meritoria.	44
Rhægium.	78
Rhetoribus Græcis & Latinis annua è fisco primum constituta.	437
Rhenus, 17. 86. resolutus.	458
Rhianus.	216
	Rhin

Rhinoceros.	106
Rhodanus flumen.	17
Rhodi insulæ amœnitas & salubritas.	169
Rhodum secedit Cæsar.	3
Rhodij, 324. Rhodiorum magistratus euocati è Tiberio, 186. Rhodiis libertas reddita.	309
Rhodiensis hospes, vt tractatus à Tiberio.	210
Rogatio Cæsaris, 5. Plotia, 4. Vatinia.	21
Roma, Neropolis, 371. Romæ incendiũ. 355 & 448. Roma inundationibus & incendiis obnoxia,	91
Romæ deformitas ob vetera incendia & ruinas, 431. cura Vespasiani ad restituenda ea.	41. & 452
Rubicon flumen.	24. 59
Rubria, virgo Vestalis.	342
Rudiarij reuocati.	165
Rufilla.	127
Rufinus.	55
Rufinij Crispini, & ducatus imperia ludentis, mors. 352. Rufcij Cæpionis legatum.	462
Rutilij orationes.	143
S	
Sabinus T. Flauij Petronis filius, 420. res ab eo gestæ, 421. vxor, liberi, mors,	<i>ibid.</i>
Sabinus Vespasiani frater.	411
Sacerdotes vt à Claudio cooptati, 297. sacerdotum numerus, dignitas, & commoda aucta	cta

Sta.	94
Sacerdotij ministeria.	240
Sacrificium.	151
in Sacra via ædes Cæs.	35
Sacra polluta à P. Clodio.	5
Sacrarium Augusti.	69
Sacrificium Latinarum.	57
Salaria via.	365. 433
Salassi.	83
Salinator.	162
Saliuæ melle commistæ.	405
Salust. Lucullus, 464. mors.	<i>ibid.</i>
Saltus Pyrenæus.	17
Saluidienus Orfitus, 153. & 463, eius mors.	<i>ibid.</i>
Saluidienus Rufus.	134
Saluius Cocceanus.	463
Saluius Liberalis.	434
Saluius Otho.	378
Salvia Titiscena.	127
Salutis augurium.	94
Salutationes promiscuas admittebat Augustus.	114.
Salutandi patres in Curia Augusti ratio.	<i>ibid.</i>
Salutatio, cognomen cuiusdam è Corneliorum genere.	45
Samniticum bellum.	404
Samus insula.	79
Pro Sardis, oratio sic in scripta.	41

Sardiniam

Sardiniam non adiit Augustus.	110
in Sarmatas expeditio.	458
Saturius Domitiani interfectoꝝ.	472
Saturni ædes.	83
Saturnalia.	132
Suturnalibus dies adiectus.	236
Saxorum deuolutio.	192
Scæuæ centurionis virtus.	50
Scalæ anulariæ.	130
Scaptenses.	201
Scatinia lex.	460
Scelerata castra. 75. Scenici ludi.	32
in Scipionem & Iubam egreditur Cæsar.	45
Scipio à Cæfare victus in Africa.	27
Scipionum nomen in Africa.	45
Scribæ quæstorius relegatus à Claudio.	31
Scribæ questorij.	462
Scribonia Aug. vxor, 120. cum ea diuortium, & cur dimissa.	216
Scribonius mathematicus.	172
Scripta famosa abolita à Domitiano.	460
Scurra ad suppliciũ tractus à Tiberio. 204. 205	
Scutarius quidam.	117
Scythæ in amicitiam Augusti pellecti.	84
Scyphi duo Neronis.	364
Sæculum Augustum.	164
Sæculares ludi.	94. 95. 456
Sedes aurea Cæsaris in curia & pro tribunali.	

Seditio militum. 79, seditio ciuilis Romæ, 3. in Illyrico & in Germania.	181
Seianus, 167. eius imagines, 137. opprimitur. 212. Seiani filia Druso desponsata.	303
Selena.	244
Seleucus mathematicus.	395
Seleucus Rex.	301
Seleucus grammaticus.	204
Sellaria sedes arcanarum libidinum.	194
Semiramis.	16
Senatus legitimus bis in mense actus, 99. de triumphis senatus vbi consuleretur, 62. se- natus Idibus Martiis agi prohibitus, 66. se- natus in Cæsarem decreta, 15. 16. acta sena- tus ne publicarentur, 99. in senatum allecti peregrini, 58. senatus recensitus, 431. sena- tum vniuersũ veneno necare decretum Ne- roni, 361. senatus altercationibus triduo absumptus, 16. senatui maiestas pristina & potestas à Tiberio concessa.	185
Senatoribus annua salaria constituta, 326. se- natoribus licere oportet de Rep. loqui, 115 senatorũ numerus diminutus ab Augusto 98. senatores duo in spectaculis elisi, 30. se- natori latus clauus ademptus à Tiberio, 189 senatores sublaturus Nero si vixisset, 354 senatores ex equitibus Romanis creati, 101 senatorum inopia, 196. senatorum census ampliatus, 103. senator relegatus à Claudio	

Claudio, 311. senatorum liberi, 100. senato- res ad ferrum exhibiti, 327. senatores xxxv. necati, 305. senatoris & equitis iurgiū, 432 senator discerptus, 247. senatoribus primus subselliorum ordo constitutus. 107
Senatoriam dignitatem recusantib. equestris etiam adempta. 298
Senatusconsulta. 64. 104. 117. 123. 197
Senecæ visum de Nerone. 324
Senecæ mors. 252
Senones Romam occupant. 266
Senonibus aurum datum, 162. relatum Ro- mam à Druso. <i>ibid.</i>
Sententias prærogandi mors Augusti, 99. sententiam interpretatione lenire, 9. senten- tias interrogandi consuetudo. 15
September mensis, 99. 183. dictus Germanicus. 233
September & October menses, Germanici & Domitiani appellationem sumunt. 468
Sepulchra vetustissima Capuæ disiecta. 59
Sepultura communis Antonij & Cleopatrae. 80
Septimontiale sacrum. 457
Septizonium. 442
Serapis. 430
Serapidis ædes. 429
Serpens draco in oblectamentis Tiberio. 237
Serpentis exuvia Neronis. 323

Serra dissecti viri à Caro.	246
Sertorius.	2.
Seruilius Cæpio Iuliæ sponsus, sed repudiatus.	
15	
Seruilius Isauricus,	2.
Seruiliij Isaurici consulatus.	164
Seruilia M. Bruti Cæsari quàm dilecta, 38. in eam collocata beneficia.	38. in <i>ibid.</i>
Seruitia Nais.	321
Seruiliiani horti.	384
Ser. Galba.	372
Ser. Galbæ nepos in Iulium Cæsarem conspi- rat.	374
Seruius Tullius.	67
Ser. Sulpicius consul.	21
in Seruos ab Augusto quid cautum.	102
Seruorum certus numerus dominis indictus.	
362	
Seruus Augusti præluceus examinatus, 92. Ser- ui, 86. seruorum xx. M. manumissa, & ad remum data, 77. seruis nomina Magonis & Annibalis indita, 463. 464. seruo alieno quæ se iunxisset, ancilla habebatur, 433. seruus Æmiliij Paulli.	429
Seruitia immenso pretio comparat Cæsar.	35
Sestius Gallus.	193
Sexagenarios generare non posse.	298
Sexti Pompeij cum Augusto bellum	73
S. Pompeius victus.	77

S. Pompeij fuga.	78
S. Pompeius cos.	155
S. Appuleius cos.	<i>ibid.</i>
Sextilia L. Vitellij vxor.	406
Sextilis mensis.	94
Sibyllini libri.	<i>ibid.</i>
Sicariorum numero habiti à Cæsare.	8
de Sicariis quæstio habita.	<i>ibid.</i>
Sicambri in Galliam traducti.	83
in Sicilia M. Agrippæ victoria, 87. Siciliensis pugna.	151
Sicula victoria feriis celebrario prohibita.	241
Siculum bellum.	72. 73
Sigilla Augusti.	112
Signa militaria Crasso & Annotatio adempta 84. restituta.	<i>ibid.</i>
Signa studiosè comparat Cæsar.	35
Silanus.	242
Silanus Claudij gener.	299
Silani filius.	279
Silius.	129
Simulacro D. Iulij abreptus Antonius iuuenis interemptus.	80
Simulacra Cæsaris iuxta deos, 55. simulacra à Nerone conflata, à Galba restituta, 357. simulacra preciosissima vnde mercatus Augustus.	117
Simultas Augusti cum Fulvia.	120
Simultates Cæsaris quales fuerint	51
	Simus

Simus pro sumus.	141
Simuessiani.	408
Sobrius vnus Cæsar ad euertendam remp. accedit.	39
Podales Augustales.	281
Soleæ mularum argenteæ.	344
Somnia non neglexit Aug. 143. somnia Aug. 144. somniũ Cæsar. 5. somnium Domitiani 470. 479. & Q. Catuli, 148. Galbæ, 376. & 388. Senecæ, 324. Atiæ, 147. Octauij, 147. Vespasiani, 427. Cæs. & Calpurniæ, 60. Vide visum.	
Sites Antianæ.	271
Hadonum pretia.	459
Partaci reliquiæ deletæ.	68
Spectacula edita à Cæsare, 28. Augusto, 105 Claudio, 294. Nerone.	326. 327
Spectaculi genus inauditum.	237
Spectacula Romæ aduenarũ multitudo, 29 in spectaculis multi exanimati Romæ.	30
Spectandi mos correctus.	107
Phærus.	142
Phinx, sigillum Aug.	112
Spintriæ.	194. 234
Spicillus mirmillo.	344. 36
Sponsas habendi tempus coarctatum.	98
Portula.	296
Portulæ publicæ sublata à Domitiano.	459
Sportus.	342. & 363

Spurinna haruspex.	60
Stadium.	458
Statilia Messallina Neronis vxor.	551
Statilius Coruinus.	287
Statilius Capella.	423
Statilius Taurus.	93
Stationes militum per Italiam.	190
Statuæ L. Sullæ & Pomponij à Cæsare repositæ, 54. statuæ Bruti inscriptio facta, 58. Augusti, 128. statuæ Musæ posita, 118. statuæ argenteæ ab August. conflatae, 113. statuæ à Caio subuersæ, 251. statuæ Cæsaris inter reges, 54. statuæ Cæsaris corona laurea imposita, 57. statuæ & imagines hieronicarum. 338. statuæ Neronis repositæ, 397. statuæ Aug. caput ademptum.	205
Stella crinita, 317. 352. & 440. in morte Cæsaris, 66. stella cur simulacro Cæsaris additur.	ibi.
Stellates campus.	14
Stephanio rogatarius.	109
Stephanus Domitillæ procurator. 472. Domitiani interfector.	ibid.
Stipē ex voto pro salute Augusti iacere solitū omnes ordines in lacum Currij, 117. stipem quotannis emendicare solitus Augustus. 144	
Stipendia legionibus in perpetuum duplicata.	
19	
Strocades insulæ.	292

Serabo Cæsar.	41
Sirena Kal. Ianuariis Augusto data, 217. strenæ edictæ à Caio, 259. strenarum commerciũ.	
188	
Submergendi mos.	126
Subura ædes Cæsaris.	35
Succi in Call. traducti.	82
Suffragia populo tētat reddere C. Cæsaræ.	234
Suggestus Cæsaris in orchestra.	54
Sullæ dictum de Cæfare.	2
Sullane sciit literas, 56. dictaturã deposuit. <i>ib.</i>	
Sulle Marij tropæa disuicit, 8. Sullæ mors.	2
Sulla mathematicus.	371
Spiritus.	279
Spiritus Flavius.	313
Spiritus modus adhibitus.	331
Spruaria lex.	33. 97
Spoltes Augusti.	131
Applicationes Cæsari impetratæ.	17
Splicum non sumebatur. introcunte urbem Aug.	118
Stentum.	122
Stracuse locus sic dictus Augusto.	130
Strueneri & Mauri Augusto probati.	138
T	
Tabulæ veterum ærarij debitorum exhaustæ.	
96	
Tabularum ærearum tria milia restituenda sus- cipit Vespasianus.	432

Talarius.	227
Tali aurei in Aponi fontem iacti.	173
Talis ludere.	138
Tanifij Gemini historia.	88
Trichæa vrbs.	444
Tarquinius Priscus.	167
Tarracon.	88
Taurus Paliphaën, ligneo iuuencaæ simulacro abditam init.	328
Taurus bis consul & triumphalis vir.	351
Τερνόςφορ.	30
Tedius Afer.	89
Telephi coniuratio	82
Temeritas Cæsaris, 44. in duce periculosa.	87
Tempeftas mari maxima.	79. 80
Templum Herculis, 5. templum Veneris Eri- cinæ, 301. templa Cæsaris decreta, 55. tem- pla expilata à Cæfare, 40. à Vitellio, 407. té- pla Romæ & Augusti, 103. templum Apolli- naris Palatini, 91. templum Flauiaæ gentis. 458. de cælo tactum.	478
Terentia Mæcenatis vxor.	124
Terentilla.	127
Terpnus citharædus.	333. 437
Terræ motus.	333
Terra omnium parens.	7
Terracina.	192
Tertia Seruiliaæ filia.	38
Tertulla M. Crassi à Cæfare corrupta.	73
Tertulla	

I N D E X.

Tertulla.	127
Tertulla Vespasia auia.	422
Tessera, 101. tessera nummaria duplicata.	
104	
Testamentum Cæsaris, 62. Antonij, 79. Augusti, 157. Liuiæ, 377. Tiberij.	220
In Testamentis cautio adhibita.	331
False Testamentum, 97. ex testamento ignoti quicquã capere non sustinuit Augustus.	
124. 125. testamenta patrum familiarum, 118	
testamentorum licentia, 116. testamenta irrita facta.	255
Testæ.	334
Tetrinius latro.	249
De Teutonis C. Mafij trophæa.	8
Thalamegus.	38
Thallo crura effracta.	125
Theatrum Cornelij Balbi, 93. Marcelli, 91.	
106	
Theatralis pœna.	101
Thecæ Calamariæ aut graphiariæ.	309
Theodorus Gadareus.	204
Theogenes mathematicus.	150
Thermus prætor.	2
Thessali equites.	295
Thessali.	166
Thessalus vir de futura victoria Augusto nunciatus.	151
Theranius.	127

Thraſyllus mathematicus.	154. 211. 238
Thracum armatura.	448
Thraces fuſi.	68
Thraces corporis cuſtodes Germ. præpoſiti à Caio.	269
Thraſcypolis Thrax.	191
THVRINVS Auguſti cognomen.	71
Thurinus pagus.	68
Thyatireni.	166
Tiberius, 120. Tiberij Cæſaris genus. 161. 162 <i>Adi ſinopſyn.</i>	
Tiberij immenſæ opes vno anno abſumptæ à Caio.	155
Tiberius C. Cæſaris frater, ab eo adoptatus, 231	
Tiberius Druſi filius ex adulterio conceptus. 211	
Tiberius, Druſi, hæres Tiberij.	720
Tiberij dictum de futuro Galbæ imperio.	375
Tiberius marmoreus arcus peractus à Clau- dio.	285
Tiberij Cæſaris acta.	474
Tiberij C. fratris, mors.	241
Tiberio ſpiranti adhuc anulus detractus.	250
Tiberij mors.	<i>ibid.</i>
Tiberius Alexand. Ægypti præfectus.	428
Tiberiana ſcorta.	406
Tiberis alueus, laxatus, & repurgatus.	92
Tibur.	131

Tigillinus.	386
Tigrani regnum Armenia restitutum.	107
Tigris.	106
Tiridatis Romam introitus.	132
in Tiridatem à Nerone collata.	343. 344
Tirones exercendos vt curarit Cæsar.	19
Titurius Cæsaris legatus.	18
Tituriana clades.	48
Titus Labineus.	159
Titiu Labinus	234
Titus Flavius Petro.	420
Titus Flavius Vespasianus pater.	421
T. Flavius Vespasianus filius.	442
<i>Adi synopsis.</i>	
Titii filia.	471
T. Vinus legatus, 3 ; 4. Galbæ amicissimus. <i>ibi.</i>	
T. Vinus.	408
T. Iunius Philopœmen.	89
T. Liuius.	133
Titii Liuij scripta aboleri vult Caius.	251. 252
T. Cæsonius Priscus.	194
T. Domitius.	79
Toga Augusti.	131
Toga virilis.	100
Tolosa.	419
Tonitrua expauescit Augustus, Caius, 265.	
266	
Toremata studiosè comparat Cæsar.	35
Torquati cognomen.	106

Qq

Torqua

Torquato torquis ademptus à Caio	252
Torus Augusti.	131
Tragœdiæ cantatæ à Nerone personato.	335
Tralliani.	166
Transalpina Gallia.	22
Transitoria, domus Neronis.	344
Transpadani.	7
Transuectio equitum.	100
Trebiani.	185. 186
Tribuni plebis pro Cæsare intercedentes,	21
vrbe pulsî, 23. à Cæsare potestate priuati,	57
tribuni ærarij à Cæsare sublati.	31
Tribunitia potestas à Sulla diminuta.	4
Tribunitia comitia.	101
Tribunitiâ potestatem perpetuam recipit Au- gustus.	90
Tribunitia potestas quinquennium Tiberio data, 168. in alterum quinquennium.	174
Tricliniis duobus conuiuari per prouincias so- litus Cæsar.	35
Tiremes Romam à Caio deuectæ terrestri iti- nere.	262
Tritici modius centum denariis venditus.	178
Triumphî.	100
Triumphorum insignia quò illata, 92. trium- phus Tiberij, 167. 177. Cæsaris.	27
Triumphus Cæsaris Africanus, 71. triumphum dimittit Cæsar ne consulatu excludatur, 12	
triumphus à Tiberio dilatus, 175. triūphus iniustus	

iniussu populi actus, 161. triumphus Alexandrinus, 103. triumphus curules Aug. 84
Triumphales viros donis non impertitur Aug.

97

Triumphalia ornamenta. 100. 267. & 330

Triumviratus Augusti. 88

Troia lusus. 295

Troia ludus frequenter editus ab Augusto. 105

Troiani ludunt pueri Romæ. 29

Troia decursio. 237

Troiani Circenses. 165

Tropæa C. Marij. 8

Tuscius nutricis Neronis firius relegatus. 352

Turris Phari terræ motu collapsa. 219

Tutor, cruce affectus. 380

Tyrij coloris usus interdictus. 346

Θυγεννικῶν xx. libri à claudio conscripti. 31

V

Vacerrosus. 141

Valerius Catulus. 52

Valerius Messalla. 118

Valeria Messallina, Claudij vxor. 802

Vallares coronæ. 87

Vapidè sese habere. 141

Varonilla virgo Vestal. 461

Varronis Murenæ coniuratio. 81. 166

Vaticinium Cæsaris de statu Romæ post se fu-

turo. 65

Vaticinium Sullæ de Iulio Cæsare. 2

Qq s Vaticini

- Vaticinationes vt eluserit Cæsar, 45. vaticina-
tio super equo Cæsaris. 46
- Vatinia lex. 15
- Vatinia rogatio. 21
- Vectigalia grauiora à Nerone, abolita aut mi-
nuta. 326
- Vectigalia noua Caij. 257
- publicis Vectigalibus serui à Cæsare præpositi.
35
- Vectigalium ius ademptum ciuitatibus. 198
- Vectis insula. 423
- Vehicula per vias disposita. 112
- Velitræ. 66
- Venatio. 326
- Venationes à Cæsare editæ. 7. 29
- Venenorum arca. 264
- Venefica à Nerone verberatur. 348
- Venera factio. 415
- Veneris Paphiæ oraculum. 444
- Venerici ioci à Tiberio instituti. 194
- Versus ab Augusto compositi ex tempore, 154
versus Græci, Homerici & aliorum, 179.
274. 354. 364. 390. 439. 468. 473. versus
Latini, 226. incerti auctoris, 127. versus
Virg. 451. in Bibuli & Cæsaris consulatum
13. in Tiberium scripti. 206
- Veranicus Flaccus. 140
- Vernaculis infensissimus Vitellius. 415
- Vesui montis conflagratio. 448

Vespasianus

- Vespasianus. *vide sup.* Titus Flavius Vespasianus. 421
- Vespasianus Pollio. 421
- Vespasia Polla Sabini vxor, 421. eius ortus & genus. *ibid.*
- Vespasix locus. *ibid.*
- Vespasiorum monumenta. *ibid.*
- Vestis Augusti, 131. vestem nullam bis induit Nero. 344
- Vestitum pristinum reducere vult Aug. 102. 103
- Vestales virgines, 94. 107. 157. 161. 221. 460
- Vestali Virgini vis illata à Nerone, 342
- Vexillo cæruleo donatus M. Agrippa. 87
- Viatores. 300
- Victimarum supra centum & sexaginta millia. 231
- Vienna. 410
- Viginti viri. 69
- Villa Cæsaris in Nemorensi. 35
- Vindex, 386. Vindicis litteræ, 380. mors. 382
- Vindelici. 83
- Vindelicum bellum. 167
- Vinicius. 119
- Vipiciniana coniuratio. 333
- Vini caritas Romæ, 104 vinum è tabernis solitus petere Claudius. 313
- Vineta succidi iubet Domit. 259
- Vir omnium mulierum, *de Casare dictum.* 39
- Virgilij scripta & imagines abolere vult Caius. 251. 252

- Virgilij versus 261. Vide *Versus*. 209
- Virgines stadio cursu certantes. 456. virgines prius vitiatae à carnifice, dein strangulatae, 209. virgines denudatae, 127. virgines Vestales, vide Vestales. Virginis vaticinatio, 380. virginem strangulati nefas. 209
- Viriatinum bellum. 384
- Virtus incredibilis militum Cæs. 48. 49. virtus animi & constantia Cæs. 46. 47
- Visum Senecæ de Nerone. 324. Vide *Somnium*. quem Vitæ finem sibi optari Cæsar. 209
- Vitellinorum origo. 403
- Vitellij clades, mors. 430
- Vitellij filia splendidissime maritata. 434
- Vitelliae matris mors. 41
- Vitellia pro numine culta. 403. Vitellia via. 403
- Vituli marini pellis cur ab Augusto circumferri solita. 143
- Vlysses stolatus Liuvia. 241
- Vmbris inquietati hortorum custodes. 273
- Vmbriam occupat Cæsar. 25
- Vnguento quidam fragrans increpitus. 431
- Vologesus Parthorum rex. 429
- Eius ad senatum legati. 371
- De colenda Neronis memoria summa cura. 372
- Vomicæ tres Augusti. 123
- Vonon, Parthorum rex, perfidè occisus à Tiberio. 138

5626